

AMBLIC
DE
MISTE

1570

133

UNIVERSIDAD DE EXTREMADURA

TS-716

Pñico.

Dominus in celo sedes eius.

Oculi eius in pauperem respiciunt.
Oculi eius in pauperem respiciunt filios ho-

Tu dñe seruabis nos et
nos a Generatione hac in
Tu circuitu impij ambul

40.000

EN-Jamblico-1
(Depósito BICECA)

82.24
JAM
dem

TS-716

543 pp-
punto de prolija

R/ 82015

E

IAMBlichVS DE MYSTERIIS

ÆGYPTIORVM,
Chaldæorum, Af-
syriorum.

*

PROCLVS *in Platonicum Alcibiadem de
Anima, atque Demone.*

Idem de Sacrificio & magia.

PORPHYRIVS *de diuinis atq; demonib.*

PSELLVS *de Dæmonibus.*

MERCVRII Trismegisti Pimander.

Eiusdem Asclepius.

LVGDVNI;
APVD IOAN. TORNAESIVM,
TYPOGR. REGIVM.
M. D. LXX.

LAMBLLICHS

DEMYSTERIS

AGYTTIONAM

Chadronum A.

Stipulum

PROGVS IN P... ..

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

*Florentinus Reuerendissimo in Christo Pa-
tri D. Ioanni Medici sanctæ Romanæ
ecclesiæ Cardinali suppliciter
se commendat.*

*

CV M epistolam ad te scribere statuissem in Cardinea dignitate nuper tibi collatæ gratulaturam, cogitatæque cui potissimum eam darem tibi reddendam, qui congratulationem nostram efficeret admodum gratiorem, in academiam me subito contuli, sperans in eius saltem penetralibus salutatorem nobis aliquem tibi acceptissimum non defuturum. Illic ergo diuina quadam sorte, primus occurrit Iamblichus inter academicos cognomento Diuinus, & magnus ibi sacerdos. Cui quidem salue inquam Iambliche sacerdos magne. In præsentia (vt vides) Ioanni Medici, nouo Christianæ religionis antistiti congratulaturus sum: tu precor, si iusta peto, congratulationem nostram, alioquin ieiunam, diuinis verbis, mysteriisque tuis efficies pleniorum. Annuit ille precibus, atque hac ad te sententia Ioannes sacerdos magne, venit magnus ille sacerdos. Tu igitur salutatorem tantum lætus excipe, atque post salutationem primam, post lectam epistolam, quid diuinus ille loquatur, si placet attentius audi, promisit enim, vt sua, tuæque persona pariter digna diceret, se tibi breuibus, quid Ægyptij, & Assyrj sacerdotes de religione, rebusque diuinis senserint, expressurum.

a 2

Arg

Argumentum in librum Iamblichi.

Porphyrius, qui inter Platonicos propter excellentiam philosophus appellatur, longam in Aegyptum misit epistolam ad Anebonem sacerdotem variarum, & grauium questionum plenam ad omnes philosophiae partes spectantium, praesertim ad Deum, atque angelos, demonesque, & animas, ad providentiam, ad fatum, vaticinia, magicen, miracula, sacrificia, vota. Porphyrii questionibus respondit Iamblichus eius auditor. Introducit vero Porphyrio respondentem Abamonem Aegyptium sacerdotem pro Anebone discipulo suo, ad quem Porphyrius misit epistolam. Huius ergo questionis totius, atque responsionis profecto diuinae, tanquam in Plotino adhuc nimium occupatus singula ferme non verba, sed sensa traduxi, ut non mirum putari debeat, sicuti diuulsa videatur oratio, praesertim inter ipsa disputandi principia, ubi leuior iactura verborum. Iam deinceps verborum etiam contextus magis perpetuus apparebit. Coactus vero sum interdum in eum aliquod verbum vel continuationis, vel intelligentiae gratia interserere. Velocioris autem editionis etiam in causa fuit Pierleonius vir omnium cupidissimus secretorum. Verum, id quod in primis admiror, hic semper affectare videtur, quae iam possidet. Nam diuinitate quadam ingenii Philosophorum arcana, & Graecorum, & Barbarorum nondum lecta consequitur.

IAMB

5

IAMBlichVS

DE MYSTE-

R I I S.

*

De cognitione diuinorum.

E G Y P T I I scriptores putantes omnia inuenta esse à Mercurio, suos libros Mercurio inscribebant. Mercurius præest sapientiæ, & eloquio. Pythagoras, Plato, Democritus, Eudoxus, & multi ad sacerdotes Ægyptios accesserunt. Dogmata huius libri sunt Assyriorum, & Ægyptiorum, & ex columnis Mercurij. Pythagoras, & Plato didicerunt philosophiam ex columnis Mercurij in Ægypto. Columnę Mercurij plenę doctrinis. Ante omnem rationis vsum inest naturaliter insita deorum notio: imo tactus quidam diuinitatis melior, quam notitia, ex quo incitatur naturalis appetitus boni, & ratiocinatio, atque iudicium. Essentialis cognitio diuinorum, quę anima est perpetua, ac re vera non est cognitio hæc, qua Deo fruimur. In cognitione

a 3 enim

enim est alteritas, sed contactus quidam essentialis, & simplex. Non enim possumus attingere unitatem ipsam, nisi unitissimo quodam, & unitate mentis, quæ super animæ, mētisque proprietatem extat. Unitas ipsa deorum unit sibi animas ab æterno per unitates earum secundum cōtiguatam tam propriam, & efficacem, ut esse continuitas videatur. Intellectus diuinus dat esse animæ per intelligere suum essenziale. Ergo esse animæ, est quoddam intelligere, scilicet deum, vnde dependet. Esse nostrum, est deum cognoscere, quia præcipuū esse animæ, est intellectus suus, in quo idem est, esse quod intelligere diuina actu perpetuo. Ab illo autē esse præcipuo deriuantur potentiæ animæ discurrentes. Post deos ponimus dæmones, heroës, animas puras: hi tres ordines pedissequi sunt deorū. Nō possumus solitis humanæ rationis discursionibus attingere deorū pedissequos dæmones, heroës, animos puros. Sed necesse est consurgere ad essentialem intelligentiam, & æternam. Sicut dij semper attinguntur notione innata, sic numina deorum pedissequa, tunc primū attinguntur, quādo anima deposuit modum cognitionis mobilem, qui ad potentiam spectat rationalem, quæ intellectu,

lectu, intelligentiâq; formatur, quem vo-
cant intellectû adeptû. Nã prima notitia
in agente intellectu cõsistit. Cũ cog-
nitio per adæquationẽ fiat, sequitur vt mini-
ma sempiterna, & immobilia attingamus,
notione sempiterna, immobili, simplici.
Cognitio, qua cognoscimus substantias
separatas, est in alia specie, quàm illa, qua
cognoscimus alia. Cognitio diuinorum
fuit semper in anima per simplicẽ intuitû,
vel contactû. Aliqui putãt se affecuturos
separata per quẽdam oppositionis modû,
scilicet materialia sunt, mobilia, localia,
patibilia, &c. Ergo separata sunt immobi-
lia, &c. Sic vtique cognoscitur, quid non
sint, quid verò sint, adæquatione cog-
nitionis ad illud, quod animo naturaliter
per intellectû inest: acquiritur autẽ in ra-
tionali potẽtia studio quodã, nec tã com-
parationis, & cõiecturæ, quàm separatio-
nis, & purificationis officio. Erat & mo-
dus disunctionis, scilicet dii, & diuina, vel
sunt temporalia, vel æterna. Non tempo-
ralia, ergo & cætera. hic etiam modus sua
mobilitate non congruit immobilibus.

De proprietatibus vniuscuiusq; superiorum.

SI qua compositio cõtrã substantiis se-
paratis, & separabilibus inest, non est

91127

a 4

ex

ex genere per se indeterminato, & differentia terminante. Illæ enim substantiæ sunt completæ species vndiq; in actu determinato, atque completo. Si substantiæ separabiles tanquã simplices non differunt inter se per differentias speciales sub eodem genere, ergo neq; per individuales sub eadem specie discrepant. quælibet igitur est, quasi vnum genus, vel species per se existens. differunt verò se ipsis, & ordine graduum, & quoniam ad primum, aliter referuntur. Intelligentiæ inter se non conueniunt, vel differunt genere, & differentiis vllis: simplicissima enim sunt, sed quatenus vel eadem, vel diuersa ratione referuntur ad primum, & aliæ in prioribus, aliæ in sequentibus perfectionis gradibus dispositæ sunt. Differentiæ rerû inter se in actionibus, passionibusque resoluendę vbique sunt in iurium differentias, atque hæc in differentias essentialium, neque alicubi quiescendum est in sequentibus, sed ad priora proficiscendum. Neque in substantiis superioribus anima nostra, neque in hac est motio vlla passiuæ, sed totum est actus efficax. Motus animæ, quo ex se mouetur, non diuiditur in motorem, & motum vel mouere, atque moueri, sed est essentialis actus progrediens

temp

temporaliter. Compositis & formis, quæ sunt in subiecto, competunt accidentia, formis immaterialibus non conueniunt. Quicquid est in formis separabilibus, est esse, & essentialia præcipua quadã, æquallique sorte. Neque aliquid ibi accidēs, aut consequens reperitur. Motus, & actiones, sunt differentes propter differentias naturarum, non econuerso. Si dicamus vnum esse genus separatorum, confundimus theologiam. Substantiæ separabiles non conueniunt vno quodam genere, in quo per differentias distinguantur, sed se ipsis, & ordine graduum distinguuntur: quatenus per alios perfectionis gradus referuntur ad primum. Cōueniunt autem magis inter se quæ per similiore modum referuntur ad primum, atq; vltimum. Bonum duplex, quod super essentiam, quod secundum essentiam. Essentia est proprietas Deorum omnium. Ipsum verò bonum super essentiam, & dicitur causa boni, scilicet essentialis boni principiū. proinde secundum gradus essentiæ, gradus Deorum inter se distinguuntur. Animabus rationalibus vltimis non inest essentialia bonum, sicut diis, sed participatio boni secundum pulchritudinem intellectualem, sed hæc immobiliter inest.

De ordine superiorum.

A Nimæ nostræ in diuinorū generibus computantur. Heroës sunt maiores hominibus, ergo multò grandiores sunt dæmones. Primū diuinorū est ipsum bonum diūq; sequentes. vltimū particulares animæ rationales: horū media duo sunt, scilicet heroës prope animas, & dæmones prope deos, sicut inter ignē, ac terram est aër, & aqua. Heroës etſi potētia, virtute, pulchritudine, magnitudine nobis præstant, tamē cum anima nostra, & vita eius multum cōgruunt. Dæmones sunt superiores heroibus, & ministri deorū tanquā architectorum in opificio mundano. Quæ sunt in diis ineffabilia, & occulta, dæmones exprimunt, atque patefaciunt. Dæmones, & heroës accommodant inferioribus vniuersales, simplices, immobiles deorū dotes, & cōciliant omnia, atq; harmonici consensus, & compassionis omnium inuicem sunt autores. Traducunt diuina ad nos, & nostra æqualiter ad diuina perducunt. Præterea gradus in donis superiorū, & in præparatione suscipientiū æquè disponunt. Diuersa diuinorum genera differunt inter se per triplicem modum proprietatum scilicet quātum ad essentias, & virtutes, & actiones pertinet. Proprietas
deor

deorum est vnitas , permanētia in se ipsis, immobilis motionum causa, prouidentia eminens, nihilque commune habēs cum iis, quibus prouideat: atq; hæc proprietates in eis secundum essentiam, & virtutem, actionemq; seruatur. Animarū proprietates est declinatio ad multitudinem, & motum, cōiunctionemq; cū diis, atq; ad accipiendū ab aliis aliquid, & ea motu vitali replēda, & congruendum vbiq; cū omnibus, partim manētibus, partim verò fluentibus, & ad omnia in se, & per se ipsam cōtemperāda. hæc verò proprietates in eis secundum essentiam, & virtutē, actionemq; seruatur. Proprietates dæmonū sunt, continere in se dotes deorū, inferiori quidem modo, quàm dii, sed sub idea, rationeque earum continere deteriorum cōditiones, dum scilicet multiplicatur quidē, sed vnitè miscetur quoq;, sed impermissè: mouetur denique, sed stabiliter. Heroēs cōtrā, sub conditione multitudinis, & motus, permissionisq; vnitatē, identitatē, statū, excellentiā habēt. Dæmones, & heroēs sunt proximi extremis. illi quidem diis, hi animabus. Differentiæ dæmonum ad heroēs præcipuè, quoniā heroēs magis aliquādo declināt ad particularia, mobiliāq;, quàm dæmones. Duo media, scilicet dæmones,
hero

heroësq; componūtur ex proprietatibus extremorum, scilicet deorum, atque animarum, sed in dæmonibus plus est diuini, in heroibus plus humani.

Quomodo superiorum actiones inter se distinguantur.

Dij tenent entium summū, animæ infimum. Dij possunt omnia, momento vniti: animæ cōtrā, nec omnia, neq; momento, neque vnitæ. Dij faciunt, curantq; omnia non inclinati: animæ cum inclinatione, & conuersione quadam agunt. Dij sunt præcipuæ causæ: animæ ex illorum voluntate perpetuò pendent. Dij vigore celerrimo fines suos intimos vnà cū principiis comprehendunt: animæ ab aliis in alia, ab imperfecto ad perfectum pergūt. Dij cōprehendi nequeunt aliqua mēsurā, vel forma: animæ inclinatione, & habitu-dine, & nutu detinētur, atq; superātur. Et appetitu deteriorū, familiaritateq; tangūtur, & certas inde contrahunt qualitates.

De Intellectu, & Anima.

Intellectus omniū opifex adest semper omnibus diis plenissimè per actū vnum in seipso manentem. Anima est particeps intellectus magis partibilis, multiformisq;
ad

ad gubernationem accommodati, ac naturaliter in animatis prouidet aliâs aliis figuris affecta. Item, diis adest à causis superioribus ordo, ipsaq; pulchritudo, vel causa vtriusq;: animæ verò adest ordo, intellectualisq; pulchritudo. Itē in diis est mensura in omnia potens: anima verò mensuram illā determinat, ac per eā agit in aliqua. Dæmones, & heroës tanquam medij inter deos, & animas, competenti proportionē quo ad extrema, & seipfos pertinet, componuntur ex proprietatibus tam animarū quàm deorum, quas in superioribus enarrauimus. Si vis ergo deorū speciē apprehendere, proprietates animæ rationalis vltimæ cogita, & oppositas in perfectione diis attribue. Si speciē dæmonis componere placet, ex vtriusq; cōpone plus interim diuinitatis attribuēs. si deniq; species herois, verū ex ambobus, plus tamen de animæ conditionibus inferens. Carpit Porphyrium separata per habitudines ad corpora distinguentē, scilicet deos per habitudinem ad corpora ætheria, dæmones ad aëria, animas ad terrena: quia videlicet nō debeant priora & causæ per posteriora effectusq; distingui. Incorporeæ substantiæ nō sunt in corporibus: sed extrinsecus ea ducunt, dantq; eis aliquid, nō accipiūt:
igitur

igitur nec vnà cum his cōmutantur, neq; ad eorū distributionē distribuuntur. Non enim sunt habitus corporū, vel materiales forme, sed subsistētes, separabilesq; , immo iam separatae, & ante corpora viuūt. Substantiā separatae separabilesq; non tales euadūt, quia talem sortem, prouinciamq; elegerint, vel sortitae sint, immo vicissim, qualē anima ante corporis ingressum, vitam, speciemq; in actum in se eduxit, tale corpus sortitur organicū, talemq; consequentē sibi naturā, quae quidē vitæ ipsius animæ perfectiori subiicitur, anima rationalis, in corpus iam viuum venit, sed imperfectē viuum. Diuina prognerant in se ipsis naturaliter totum opus suum distinctum antè quàm pariant. Penes illa, quae rationē vniuersalis principij habent, inferiora in superioribus, corporea in corporeis, opificia in opificibus producūtur, in eisq; circulariter continentibus diriguntur. Circuitus ergo cœlestes ad circuitum cœlestiū animarum redigūtur, animæ verò mundorū, id est sphærarū, syderumque in intellectū suum accedentes cōprehenduntur ab ipso penit⁹, atq; in ipso primū prognerantur. Intellectus particularis in vniuersalem, ac ille in superiora similiter. Cū ergo semper sequētia conuertātur,

in

in prima, & superiora tanquã exemplaria ducãt inferiora, certè à superioribus producitur, adestq; inferiorib⁹ esſètia simul, & species, & omnino in meliorib⁹ primo sequètia producuntur. Ideoq; ab illis ordo, & mèsura in sequètib⁹ non ecòuerso dependet, non sunt igitur ab his illorũ assignandæ proprietates, essentia igitur incorporea per corporea qualia quibus cum nihil habet commune, distingui non potest. Principia diuina operibus suis non solum essentiã tribuunt, sed totam distinctionem, ordinemq; formalè. Essentia, quæ adest corporibus non localiter, locis corporeis non distinguitur, & quæ non cohibetur particularibus circũscriptionibus subiectorum, eadem particulariter à mundi partibus minimè continetur. Natura incorporea subito vbicunq; vult, adest, nullo alicubi prohibente.

Omne, diuinum, & incorporeum vbiqui.

Multò magis diuinitas quo minus sit, vbique nullo limite coërcetur. Itè, quæ apud nos sũt, fieri formarique nequeunt, nisi vna quædam virtus opifex, & specierũ participatio per omnia diffundatur. Deniq; nisi diuina sint, vbiqui tollitur sacrificij virtus, quæ in quadam decorum ad homines cõmunione consistit. Dij ex
hoc

hoc maximè omnia continent, quod nusquam continentur. Terrena quoniã facta sunt, & cõstant munere diuinorũ, quoties paratiora ad diuina reddũtur, deos subito sortiuntur existẽreis hĩc etiam ante naturas proprias terrenorum: præterea, cùm in quolibet deo potentia sit infinita, & natura indiuidua, incõprehensibilisq; , meritò certis alicubi locis cohiberi non possunt. Item non esset vera inter deos vniuersalis prouidẽtię vnio, nisi omnes pariter essent vbiq; præsentis. Dicitur etiam, deorũ alij quidẽ aërij, alij verò aquei, nõ quia ibi solum sint, sed quia ibi maximè regnant. Sacerdotes deos terrenos, & subterraneos aduocabant, qui certè dicuntur tales, non quia ibi sint solum, (sunt enim vbiq; omnes) sed quoniã alij alibi potissimũ operantur. Nam & anima cuiuslibet stellæ est vbiq; , quamuis ibi potius agat. Statuis diuina quædam illustratio capitur.

*De Prouidentia & quomodo Dũ
sint vbiq; .*

Quando dij varias mundi partes, vrbes, ædes, statuas proprie sortiri dicũtur, intellige essentiã, potentiãq; illorũ vbiq; in se vigentem, hoc aut illud potissimum illustrare: atq; sicut lumen in se manens,

nens, sine mistione, diuisioneq; sui diuersa passim illuminat, ita dii. Sicut lumē solis idem totū continuū est vbiq;, neq; potest in partes diuidi, nequē alicubi claudi, neq; à fonte proprio separari, neq; miscetur aëri, licet adsit. Quippe cum nihil relinquat luminis, calore tamē à calefaciēte relicta, ita cuiusq; Dei lumē, totū indiuiduē, toti mundo penitus adest, licet parti cuidā p̄cipuē vim suam maxime sibi accommodatæ cōcedat. Interea tamē quodāmodo implet omnia, ob potentiā perfectā, & excessum causalem prorsus immensum. Vnde perficit omnia, vnitq; cū extremis extrema, per media comprehendēs in se omnia, & se ad sic reflectens sibi prorsus vnitum. Quod quidē mūnus imitatur & mundus circulari motu, partiumq; in vnū connexionē, & cōciliationē quadā transfereute elementa vicissim in elemēta atq; virtutē superiorum ad inferiora mittēte. Qui manifestā hanc suscipit deorum statūā vbiq; prorsus vnitam, vereri debet omnino de diis mūdi causis aliena sententia, scilicet esse localiter (vt ita dixerim) separatos. Si enim nulla est cōmunio mūdi ad numina quo ad essentiā, vim, actionē spectat, nullaq; cōdistributio, vel consortiū, nulla nimirū nec coextētio, & con-

b

distrib

distributio secundū locum, atq; determinans quātum ad illud pertinet, specie, vel genere cogitata sunt, mutua cōprehēfio, & permistio esse potest. Quæ verò se totis omnino differunt, reciproca inter se condistributionem, vel misionem, vel cōprehensionem nullam prorsus admittunt. Quādo per diuersas mundi plagas fit nūminum distributio, intellige alias plagas aliter munera deorū pro sua proprietate suscipere. Quod quidē cōsiderans ars sacerorum operum propriis inuocationibus vtitur, quæ eiusmodi distributioni, proprietatiq; nūminū cōsentaneæ videantur. Quælibet mundi pars accipit aliquid à quolibet Deo: quilibet enim Deus cuiuslibet parti mūdi totus adest. Sed partes alię aliter hinc accipiunt, Aether quidē ætheria, Aër autem aëria suscipit ratione. Certis nanq; materiis, inuocationibusq; munera deorum naturaliter attrahuntur.

Quod omne diuinum sit à passionibus alienum.

NVmina nobis superiora nihil habent in se passibile: atq; hanc (vt ita dica) impassibilitatē non habent acquisita virtute, sed natura: neq; etiam anima, quæ est vltima diuinorum, passibile quicquā habet.

bet: animã dico à corporibus puram, quæ neq; etiã tangitur perturbatione voluptatis eius, quæ est restitutio in naturã. Cùm sit vita supernaturalis ingenita, neq; dolore quopiã dissoluẽte, cùm sit extra omne corpus, naturamq; circa corpus diuisam, & harmoniã descendentem in corpus ab harmonia animæ principali, neq; etiã passionibus sensum præcedẽtibus eget. Non enim corpore continetur, neq; per instrumenta exteriora corpora percipere cogitur. Iam verò cùm sit indiuidua, & vniformis essentia secundũ se incorporea permanẽs, cum corpore nihil cõmunicans, nimirum passiones diuisionis, vel alterationis, vel mutationis alicuius nullas admittit.

Loquitur de anima separata à corpore.

Anima neq; etiã, dum adest corpori, patitur: vel ipsa quicquam, vel rationes seminales, quas ipsa corpori tradit. Species enim sunt simplices, vniformesq;, nullã turbationẽ, vel exitũ, à seipsis suscipiẽtes. Passiones, qualescunq; sint, in animali nõ sunt in anima, qualiscunq; sit, sed in corpore, quod sub anima certam possidet qualitã, qua & patiat, & agat. Nulla est in anima passio; vel peremptoria, vel turbatoria: Atq; hanc impassibilitã anima non solũ aquirit electione, sed possi-

b 2 det

det ipsa natura admodū superiore corporibus. Dæmones, & heroës sunt impassibiles, atq; sempiterni. Semper enim sequuntur deos in mūdi ordine cōseruando. vbi verò passio est, ordo perpetuus nō seruatur. Porphyrius suspicabatur dæmones mundi rectores aliquo modo esse passibiles per ea, quæ adhibeantur illis in sacris. Iamblichus negat, quia vbi est ordo perpetuus, nō est passio, quā essentia incorporea per sempiterna nequit accipere. Forte verò concederet dæmones infimos, malosq; & gubernatione priuatos tāgi passionibus effectiuus nō quidē in anima, sed in corpore tali per animæ præsentiam cōstituto. Sicut natura ex occultis rationibus manifesta facit, ita Sacerdos adhibet manifesta, vt occulta, significet. Sacerdos operatur sæpe multa, quibus aliquid simile, propriumq; diuinis efficiat, qua quidē cognitione aliquid diuinitus attrahat. Interea operatur & multa, per quæ purificet animā, ac mala nobis auertat. Dæmones, qui sunt nobis præstātiores, nullā naturalem vtilitatem à nobis accipiūt. aut enim nō indigēt, aut ipsimet sibi abunde vbiq; suppeditant. Nullā verò ex rebus corporalibus mutationē aliquādo patiūtur. Insunt nobis perturbationū principia quædam,

dā, quæ si violentius à principio, & subito
 cohibētur, tandē acriores erumpūt instar
 flāmæ cōpressę, risus q̄; cohibiti. sunt ergo
 remissius corrigenda. Heraclitus sacrificia
 medicamenta nominat, quia purgent ani-
 mā à mōrbis in hac generatione concre-
 tis. Porphyrius suspicabatur non modò
 dæmones, sed etiam deos aliqua passione
 tangi, quoniam inuocationibus mouean-
 tur. Voluntas boni in Deo, diisq̄; qui sunt
 bonitates, excellētior est. ideoq̄; liberior
 quàm vita nostra electiua circa bonum.
 Itaq; dij nō quia inuocantur, mouētur ad
 bonū hominibus adhibendum, sed spōte
 nos ad bonū prouocant, nobisq̄; inuocan-
 do conuersi occurrunt vltro, ostenduntq̄;
 aliquid, atq; largiuntur. Putant quidē ho-
 mines se esse liberos ad petendū. Esto er-
 go, dij liberiores ad dandum. Dij propter
 liberā voluntatē boni, actionemq̄; peren-
 nem, atq; perfectā omnibus benefaciunt,
 cū primū ad illos sunt inuocādo con-
 uersi. Anima in supplicationibus ad con-
 templationē perueniēs diuinorum, vitam
 priorē. obnoxia passionib⁹ transmutat in
 uitam passionis expertē, dum subit actio-
 nē vitamq̄; deorū. Quomodo igitur sup-
 plicationes nostræ passionibus deos tan-
 gūt, cū & animas antè passiuas reddant

à passionibus liberas? Supplicationes animi
 influxui deorum aptum efficiunt, qui
 & vltro facile peruenit propter diuinam
 amicitiam omnia connectentem.

De ira Deorum.

Quando à benefica cura deorum,
 quasi à lumine solis nos diuertimus,
 in tenebris statim sumus, diciturque
 Deus nobis iratus. Placare igitur deorum
 iram, est ad illos supplicando redire. Placatio
 eiusmodi non affert passionem deo, immo
 & animi à prioribus liberat passionibus.
 Dij, dæmonesque diuini suppliciter adora-
 ti, cultique, mala multa repellunt, quæ alio-
 qui naturaliter euenirent.

De necessitate, & libertate Deorum.

Necessè est deos ita se habere, vt sunt,
 non necessitate extrinsecus illata,
 sed naturali sibi, optimaque sibi: ideoque ma-
 xime voluntaria, quam & nollent vnquam
 optione proposita aliter se habere. Por-
 phyrus, multique philosophi dicunt deos
 quidem esse intellectus puros, dæmones
 autem intellectus, vel participationes in-
 tellectus, aliquos animales. sed Iamblichus
 non ita rectè poni dæmonum pro-
 prietatem obiicit. nam & animæ intelle-
 ctus

ctus sunt animales, & intellectus ipsius participationes quædam, neque rursus deorum proprietatē rectè poni, nam puris intellectibus dii præsent.

*De differentia Deorum ad Demones
apud Græcos, atq; deuotissimos.*

Dij non secundum rationem intellectus ipsius, sed vnitatis, & bonitatis, & intelligibilis obiecti ritè definiuntur.

Porphyrus suspicatur intellectus purus, separatósque habitudinē ad sensibilia non habere, neque preces audire. Principalis cultus, separatim substantiis tamē est adhibendus. in hoc vtique cultu excitatur animæ summū, summisq; coniungitur, supremi in vno omnia nostra comprehendunt, atque cognoscūt, actionesq; orationum religiosarum in seipsis comprehendunt. neque à se discedūt, sed in se stantes orantium intentioni prorsus interfunt. supplicare verò humillimè cōuenit. agnoscere enim vilitatem nostram, si superis conferamur, efficit vt maximè supplicemus, cōuertamurque ad illos omnino, & assidua consuetudine similes euadamus. Apprimè verò conferunt orationes missæ diuinitus, quibus diuina vis inest: hæc contra Porphyrium opinantem colendos nobis esse propriè mundanos deos, quia

fentiant. Item supplicationes diuinarum mentium puritati minimè cōuenire. Iamblichus conuenire putat propter sensum intimum, qui supplicationibus inest, præsertim quæ sunt datæ diuinitus. Intellectus puri sine sensu sensibilia noscunt.

Iterum de Supplicationibus.

Porphyrus ait, materialia quædam in supplicationibus adhiberi, ideo adhiberi diis tantū illis, qui sint animalia. Respondit Iamblichus, in iis materialibus ultra corporeas qualitates latere etiam rationes, & species, & mēsuras incorporeas, atq; diuinas, per quas quæ adhibētur sunt congrua diis. Profectò quicquid admouetur quomodocunque cōsentaneum, & simile diis, mox dii adsunt, coniunguntur, exhibentq; munera, precesq; exaudiunt. Parua quædam congruitas rerum nostrarum ad deos nobis sufficit, vt aliud ab illis hauriamus. Illi enim ad hoc semper promptissimi sunt propter bonitatem naturalem, mirabilemq; potentiam. Causa verò præpotens agit in materiam, vel exilitur præparatã. Porphyrius ex eo distinguit dæmones à diis, quòd illi sunt incorporei, hi verò corporei. Iamblichus ait, per hæc substãtias, & proprietates eorum discerni non posse.

De

*De differentia inter deos, & dæmones,
atque de cælestibus.*

Dij cælestes dici incorporei possunt, quoniam ad suam excellentiorem actionem, & vitæ felicitatē nihil à corporibus impeditenti contingit. Sed quatenus dij ad ipsum vnum tendunt, corpora sponte contēdunt eodem, neque continēt animas, sed excellentissimè continentur. Cæleste corpus rebus est incorporeis cognatissimum, propter naturā simplicem, indiuisam, cōstantem, & actionem vnam, id est circuitum, & vitam sibi cōgenitam, atque lucem. Non fit in cælo compositio ex anima, & corpore, in tertiam naturam vnam, sed prorsus ad naturam animæ trahitur, atq; est quasi visibilis quædam anima, fortè cælum est lumen ipsum sine materia, & sine dimensione. Dimensio enim ibi propter amplam præsentiam eius apparet. Vnde cælum est anima cæli se ipsam accommodans oculis, rebusq; caducis, atque circulus ille est circuitus animæ. lumen est intellectus eiusdem. Sicut in infimo corporum forma fit materialis, sic in summo materia fit formalis: & corpus animale non anima corporalis, si qua modo est in cælo materia. Sicut summus aër fit igneus, ita cælestis ignis

b s fit

fit animalis. Anima illa intellectualis euadit, intellectus boniformis efficitur. Cœlestia animalia dici incorporea possunt. Omnes cœlestes boni sunt, atq; benefici, suspicientes tantū ipsum bonū, & hoc intuitu agentes æterno. Virtutes inestimabiles cōpertæ sunt, tum in animalibus cœlestibus, tū in earū corporibus insitæ, tum per deflexus in omnia sine impedimento vsque ad infima descendentes, cōmunicatæ tam diuiduis quàm in speciebus, immutabiles vbique, quāuis in materia mutabili regētes generationē perpetuo quodā ordine, semperq; beneficæ. perinde fluxū cœli in materiā discordibus plenā resultat aliquid nobis dissonū. Tēporalia tēporaliter æterna capiūt. Corpora incorporea corporaliter. Materialia hæc immaterialia cœlorū vires mutabiliter, & inordinatè suscipiūt. Quæ sunt in mundo diuino, figurata non sunt, quāuis vt figurata recipiatur in cœlo: sic cœlestia nō sunt mala, quamuis hic suscipiantur, vt mala. Vires cœlestiū omnes inde bonę descēdūt, in hac aut cōtriorū permistione mutātur. ideoq; qualitas, quæ nocet in terris, alia iā est præter illā, quę cœlitus hucusq; peruenerat. Primo quod datur, aliud qdē est in datore, aliud aut extra, etiāsi in seipso permaneat. præ-
terea

terea est & minus. Secūdo dū in subiecto viliori suscipiūtur, fit & vilius. Tertio propter naturā suscipiētis diuersam suscipitur modo diuerso. Quarto qualitatibus inter se differētibus, quæ à subiecto eodem pariter capiuntur. Quinto patiente subiecto patitur. Sexto ex omnibus subiecto comprehensis aliud quiddam postremo resultat. Influxus cœlestes immateriales extendunt. Saturni quidem vis contentiua est. Martis verò motrix. Illa verò per accidens frequenter obest, quando materia frigidiore suscipitur, hæc autē quando feruentiore. Itē illa nocet, quando recipitur, per modū congelationis accipitur. hæc quando per æstum, quod quidem sit pro dispositione materiæ, id est, quando videlicet materia illa, neq; satis calida est, atque est interea densior. hæc autem per se est calidior, atq; subtilior. Lux, colorq; solis, quamuis offendere languidum videantur, necessaria tamen sunt ad vitam, similiter omnes cœlestium influxus veniunt salutare quamuis subiecti, vel peruersitas peruersæ recipiat, vel debilitas facile tolerare non possit efficaciam superiorum. Omnes motus conferunt, & vniuerso, & necessariis partibus vniuersi, quāuis interim inter particulas minimas sub hoc
motu

motu vel alia lædatur ab alia, vel tales particulæ nõ facillè motum vniuersi sustineant. Sicut in chorea, dum singuli harmonicè saltant congruuntq; gestibus inter se, & toti choro digitus, & pes premittitur, & offenditur. Et si quid debile incederit, pessundatur.

De vicinitate cœlestium corporum ad species incorporeas.

Dij cœlestes principium suum habentes in mûdo intelligibili, dum ideas sui cõtèmplantur, in eo mouët cœlos hoc ipso actu intelligētia, voluntatisq; efficaci admodum, & perpetuo. Ideoq; sine labore regunt, quod ex ordine semper constante euidenter apparet. ita verò affectis diis separatis coniuncti sunt potius quàm corporibus. Regimen circa cœlos nõ potest deos ab intelligentia intentione distrahere, cùm eò potentius, faciliusq; regant, quò illic attentius speculatur: ex hoc enim procedit & illud, idè quoque nostris accideret animalibus, si causam suam cõtèplarentur, vnde est, & vegetadi facultas.

Confirmatio Superiorum.

Mens diuina per ideas suas deorum cœlestiũ animas procreat, atque per eas cœlestia corpora, & vtraque sibi coniuncta perpetuò retinet. Dij mundani,
qui

qui & intellectuales species nominantur, inter se vniti sunt, tum quia cuncti idem exemplar, in quo sunt species intelligibiles contuētur, tum quia exemplar illud in quolibet deo immūdano viget vbique totum. Non spatium, non subiecta diuersa prohibent, quin quælibet essentiæ incorporeæ vbique sibi inuicē insint. Dij mūdani in se inuicē sunt, suisque ideis, tū quia sunt ab vno, & referuntur ad vnum, tum quia diuina vnitas vbique præualens vnit eos, tum quia procedunt inter se, & conuertuntur, mutuóque accipiunt. In cōpositis naturalibus vnitas aduentitia est dependens à superioribus, & à multitudine vincitur. In formis separabilibus vnitas superat multitudinem, & in diis adeo superat, vt illorū esse sit vnitas quædam: dico autē quædam, quia primum principiū est ipsa simpliciter vnitas. Cū igitur vnitas in diis intrinsecus ita præualeat, meritò à prioribus exuberat in sequentes: ita vt hi in illorum vnitate consistant, qua vnitate quasi omnibus cōmuni cuncti sunt vnum actu quodam, sicut corpora inter se potentia quadam materiali sunt vnum. Dij cœlestes inuisibilibus diis penitus sunt vniti, tum quia cœlestes animæ sunt extra corpora, tū quia dij superiores, id est ideæ
vnita

vnitatem infinitam habent, prout omnes sunt in quolibet, per quam vnitatem sibi & inter se deos sequentes vniunt. Cùm enim omnes dij definiãtur per vnitatem, vna cõmunis vnitas dilatatur in omnes, per quam sunt vnum actu cūctorum vno ad vnum prorsus obiectũ, & principium, atque finem, in eodem omnes puncto simul, atque momento.

De Prouidentia & de Dijs, atq; Dæmonibus.

DEorum prouidentia vniuersalis est, dæmonum verò particularis. Deus primus dat omnibus omnia, dij sequentes omnibus aliqua largiũtur. Dæmones, atq; animæ aliquibus solum, & aliqua tãtum. Sunt dij inuisibiles, sunt & in cœlo visibiles, sunt & dæmones: dij quidem in cœlo conspicui in ipsa vnione ad deos occultos existunt, dæmones autẽ longè ab illis distant, velut à contẽplatoribus puris ipsi in agẽdo propensius occupati. Ideo & à diis cõspicuis longè distãt. Item essentia vtrunque deorũ, & potẽtia, prouidentiaque vniuersalis est per omnia tendens: dæmonum verò natura prouidentia particularis circa res quasdã, atq; prouincias. Item dij corpora sua adeo supereminet, & corpora adeo his obsequuntur, vt à corporibus separati dicantur. Dæmones verò contra-

ria

ria ratione magis affecti sunt, & copulati corporibus. Itē dij sunt architecti, dæmones verò ministri. dæmones, quòd occulti sunt sensibus, dij rationi quoq; humanæ: quòd si fortè aliquando dij appareant, circa terrā adhuc dæmonibus aëris erūt præstantiores. Mutatio enim loci, vel officij, naturā nō mutat diuinā. Denique dij à potentiis fluentibus in generationem liberi sunt, dæmones verò nequaquam. Confutrat quæ ex historia Porphyrius adduxerat, scilicet fieri multa ad deos quasi passibiles essent. Quia lex sacrorum iubet à passionibus esse inter sacrificia liberum, quæ quidem lex est data diuinitus etiam à primo patre mundi, à quo & omnia symbola in sacrificiis significantia aliquid occultissimū. Deniq; quæ in sacris ritè fiunt, habēt causam diuinā adeo à passione remotam, vt nec ratio eam possit attingere. Vulgus rationē ceremoniarum diuinitus institutarum attingere nequit, verūtamen assignare conatur. ex suis igitur passionibus assignando, diis passiones attribuit. Vulgus erga potentes vtitur gestibus venerationis, & donis vtitur ad deos eisdē. Sed erga homines id agit, tum passionibus suis, tum propter passiones maioris. putat autē & similes passiones diis inesse, quæ

quæ hominibus potentibus insunt, atque propter similes passiones in subditis, adoratoribusq; diis talia exhiberi. Sed re vera ceremoniæ diuinitus institutæ nõ passione aguntur vlla, sed admiratione potius, & veneratione, & constante prorsus intelligentia, gaudióque persimili.

Quo differant Dæmones, Heroës, Animæ.

Sunt in diis vires generatiuæ, opificesq;, sunt & viuificæ, quæ & in prioribus sublimius continentur. Primæ latius diffunduntur quàm secūdæ. Secundæ per primas definiuntur: dæmones post longum earum processum exordiuntur, vbi iam ad partitionē plurimā deriuantur, heroës definiuntur per secundas, id est, viuificas antè quàm deueniāt ad postremum. Nam in postremo earū exordiuntur animæ: officium ergo dæmonū est opificium circa naturas mūdanas, vsque ad singula trāingere simul, atque perficere, & animas ligare corporibus. Heroum verò est viuificare, ratiocinariq;, & animas custodire, easq; à corporibus soluere. Dæmonum officium latius est quàm heroum: illi circa vniuersum magis, hi circa animas potius operantur. Nõ dicimus animas fieri, sed accipere à dæmonibus, heroibusq; nonnihil, & ex se multa insuper adhibere, exordiriq; suū
offic

officium circa diuinorū finem: non quia diuina non vltius agant, sed quoniam animæ in vltimis diuinorum officiis adsciscuntur. Item anima ex se tam varias viuendi formas promere potest, vt pro earū congruitate singulas habitet mundi plagas. Potest & congredi quibus vult, iterūmq; regredi in seipsam, & tā diis quā inferioribus se coniungere, quatenus rationes diuinorum sicut inferior promit: etsi sæpe per demones, heroësq; iungatur diis, potest tam per sua quædam media ab illis differentia se coniungere diis. Anima nonnunquā conciliat se diuinis per alias harmonias essentiæ, actionūmq; suarum, quā sint illæ, per quas demones superis se coniungunt. Etsi anima non seruet vitæ tenorem adeo similem, tamen sæpe benefica voluntate Deorum illuminata demones supergreditur ad vitam angelicam potius quā animalem. Anima quamuis videatur omnes rationes, & totas in se species exhibere, tamen determinata semper est secundum aliquid vnum, id est, vnā speciem. Atque interim ex causis præcedentibus aliās aliis seipsum coordinat ipsa se mouens.

Quando alia numina aliter appareant, atque agant.

c

Omnes

OMnes superi inuocati veniunt in con-
 spectū, sed alij sub aliis formis, viri-
 busq; occurrunt. Animæ quoq; stellarum
 nouis quibusdam modis aspectū mouent.
 Deorum visa occurrūt vniformia, simpli-
 cissimaq;, archangelorū aliquantò minus
 vniformia vel simplicia. Angelorū quoq;
 minus, dæmonū varia iam, principatum
 magis varia, sed ordine varietatis miro,
 heroū his quasi similia, principatū varia
 admodū, ordinata parū. Animarū scilicet
 particularum omniformia. Cū enim di-
 uersi sunt superi naturis, actionibusq;, &
 modo suo appareant singulis, merito di-
 uersi diuersis modis occurrunt. Dij in
 aspectū veniūt admodū insalutares, archā-
 geli horribiles simul & mansueti: mitio-
 res angeli: dæmones metuēdi: heroēs ve-
 rendi minus: principatus stupendi: princi-
 pes noxij & infesti: animæ similes heroi-
 bus, quamuis inferiores. Deorū imagines
 apparent penitus immutabiles, magnitu-
 dine, forma, figura, actione: archāgelorū,
 & angelorū gradatim minus immutabi-
 les, sed prope Deos: dæmonum mutabiles
 quidē magnitudine, atq; forma, his enī
 aliās aliter apparēt, sed eadem agnoscun-
 tur: principatū immutabiles: heroū fer-
 mē sicut dæmonū: principū multiformiter
 varian

variantur: animarum mutabiliores longè
quàm demonum. Dij apparent cum quie-
te quadam, & ordine archangeli cum eis-
dem, sed his adhibet efficacia: angeli eis-
dem scilicet quieti, & ordini adhibet mo-
tū ordinatū, & moderatum: demones cum
turbatione ordinē transgrediente: princi-
patus cū stabilitate, cōstantiaq; in seipsis:
heroës cū motu, atque festinantia: princi-
pescū tumultu: animę fermè sicut heroës,
sed minori cū stabilitate, & ordine. Deo-
rum pulchritudo occurrit inæstimabilis,
incōparabilis, admiranda, supra modū de-
lectans: archangelorū, angelorumq; con-
similis, sed gradatim inæqualis. Dæmo-
num & heroum spiritus per se apparentes
pulchritudinē in speciebus determinatis
habent, sed illi secundū rationes essentiæ,
hi secundum fortitudinis actū. principatū
pulchritudo principalis est, & natua: prin-
cipum ficta, adornata, elaborata. Animarū
pulchritudo in rationibus consistit deter-
minatis quidē, sed diuisis magis quàm in
heroū forma, sub vna tamen specie cōpre-
hensis. Deorum actiones, effectusq; velo-
ciores sunt quàm intelligentia deprehen-
dere possit. sed interea penitus stabiles
Archangelorum celeritas mista est, quodā-
modo efficacibus actionibus: angelorum

cum motu, neq; pariter habēt, vt vnā cum dicto perficiant. Dæmonum actiones celeriores apparent, quā sint effectu, & veritate. Heroës magnificè quidem incedūt ad actionem, tardius tamen quā dæmones peragunt: principatus cum autoritate, & imperio veniūt ad agendū. principum conatus plurimā quidem habet emphasim, sed defuit ab effectu. animarū actiones mobiliiores sunt, quā heroū, sed debiliores. Deorū apparentium magnitudo rotum cœlum occupare videtur. Quā incedentē nec terra putatur sustinere posse. Archangelis apparentibus partes mundi quædā commouētur, & lumē præcedit in se diuisum. ipsi verò pro magnitudine dominationis suæ magnitudinē lucis, & figuræ præferunt. Angelica forma, & lux & minor est, & diuisa magis: dæmonum magnitudo, formāq; diuisa magis & minor: heroica rursus angustior, aspectusque magnanimus: principatus prægrandes, & vasti: principes inflati, superbique, & insolentes apparent. animarū effigies inæquales, heroibusque minores. Deniq; quilibet pro magnitudine potētiae suæ, & imperij latitudine magnitudinem formæ, lucisque præfert. Deorum spectacula prælucida nobis occurrūt, fulgentiāque ad summū,
& splen

& splendore dearticulata mirificè, & lucidiora quàm sint re vera: archangelorum vera, perfectaque: angelorū effigies speciem eandē seruant, præterquam quòd à notitiæ plenitudine agnitionis discretionē deficiunt: dæmonum exilia, & quasi caduca: heroum exilia: principatum perspicua: principum obscura, sed vtraque imperiosa: animarum vmbrosa. Deorum imagines quamplurimo splendore coruscant: archangelorum quoque præfulgidæ: fulgidæ insuper angelorum: dæmones turbidus ignis apparent: heroës mistum lumen ex pluribus habēt: principatus quidem purius: principes autē ex dissimilibus, contrariisq; confusum ostendunt: animæ ignem reddunt plenum ex multis generationis admistionibus, atque diuisum. Deorū imagines occurrunt tanquā ignis indiuiduus, ineffabilisq; implens vniuersum mundi profundum: archangelorum ignis etiā indiuisus, habēs circa se, vel ante, vel retro quamplurimam multitudinem: angelorum diuisus ignis, sed in ideis absolutissimis: dæmonū magis quoque diuisus, sed angustius circumscriptus facile exprimendus, & apud illos, qui superiora viderunt, facile cōtemnendus: heroicus ignis habet, quod horum

confimilia, sed nō æqualia, principatum
 ignis apprime lucidus: principum aliquid
 habet opaci: animarum valde diuisus, &
 multiformis, atq; ex multis mundi natu-
 ris admistus. Deorum ignis omnino sta-
 bilis est aspectu: archangelorum stabili-
 tatis particeps: angelorum stabiliter mo-
 uetur: dæmonum instabilis: heroum pro-
 perantior: principatum quietus aduenit:
 principum verò tumultuosus: animarum
 ignis multis motibus transmutatur. Diij
 animas perfectissimè purgant: archangeli
 fursum reuocant: angeli tantum soluunt
 à materiæ vinculis: dæmones ad naturam
 trahunt: heroës ad curam sensibiliū ope-
 rum deducunt: principatus quidem præ-
 sidentiam mundanorum, principes verò
 materialium studium exhibent: animæ,
 cum apparent, contendunt, trahuntq; in
 generationē. Quicquid purum, firmumq;
 est in imagine nobis occurrente, superio-
 ribus attribuito generibus. Iam verò præ-
 fulgidum eius, quòd in seipso firmiter
 permaneat diis attribue: quod verò ful-
 get, atque permanet quidem, sed quasi in
 alio, archangelis: quod in alio permanēs,
 angelis. Item quod mobile est, & vaga-
 bundum, & alienis plenum naturis, ubiq;
 inferioribus ordinibus attribuito. Dæmo-
 nes

nes mistos in se habēt mundi vapores, ferūturq; instabiliter præter vel iuxta mundi motū: heroibus generatiuæ spirituum compositiones admiscentur, circa quas & ipsi commouentur. Principatus eodē modo permanent, mundanum quod habent ostēdentes: principes materialibus liquoribus pleni sunt: animæ superfluis maculis, & alienis spiritibus sunt repletæ, quibus cum quoties apparēt, vnumquodque horum generum se ostendit. Dij materiam repente cōsumunt: archangeli paulatim, angeli soluant ab ea, & ad sublimia reuocant, dæmones diligenter exornant eam, heroës coaptant ad eam competentibus vbiq; mēsuris eam strenue commodeq; curantes: principatus adstant ei supereminentes, & hoc pacto seipsum ostendunt: principes impletos se penitus materia monstrant: animæ puræ quidem seorsum à materia veniunt: impuræ verò materia inuolutas se nobis ostendunt. Exhibent insuper alij nobis alia. Dij præsentant corpori sanitatem, virtutem animæ, menti synceritatem, omnia nostra impropria principia reuocant, quod in nobis est frigidum, letiferumq;, delent, calorem fouent, efficaciorēq; reddunt ad vitam: faciūt quoq; vt omnia animæ, mentiq; con-

gruant, & mensurentur eisdē, harmoniāq; intelligibili lumē effundunt: quōdūe non est corpus, ostendunt tāquam corpus ipsis animæ oculis per corporis oculos. Archangeli eadem agunt, sed nō adeo sufficientia, vel permanētia, vel extra proportionem nostrā: angeli bona etiam magis particularia diuisē distribuūt, effectūmq; agunt valde ab intimo eorum vigore deficientem: dæmones præsentia sua corpus grauant, morbis affligunt, aliter puniunt, animas quoq; ad naturā trahunt, & à corporibus, cognatōq; eorū sensu non discedunt: atq; eos, qui ad ignem cœlestem, diuinūmue cōtendunt, circa locum inferiorem detinent, nec à fati vinculis soluunt: Heroēs alia dæmonibus similia faciunt, proprium verò id habent, quòd ad opera quædam generosa, magnāq; nos suscitāt: principatus apparentes bona largiuntur mundana, rélq; vitæ huius omnes suppedirant: principes materialia, terrenāq; bona: animæ cū apparēt, si animæ sunt puræ in ordine angelico constitutæ, sursum reuocant, salutem animo præbent, spēmque sacram, sacrāque dona, quæ sperantur: animę impurę ad generationem detorquent, spem frustrantur eius fructus auferentes, passionibúsque intuentes implent animā
corp

corpori copulantibus. Ordinem quoque, quem vnusquisq; obtinet, in apparēdo designat: dij ostendunt Deos, vel angelos circa se adstantes: archāgeli angelos præferunt, vel præcurrentes, vel circumstantes, vel sequentes, siue aliam quādam turbam angelorum quasi stipatorum circumualantium: angeli opera ordini suo congrua præferunt. Boni dæmones opificia sua, & bona, quæ tribuunt, in conspectum adducunt: dæmones vltiores ostendunt suppliciorum species. dæmones alij quomodo-cunq; prauis occurrunt circumdati feris letiferis, voracibúsq;: principatus, prouincias mundi quasdam secum demonstrant: príncipes, conditionē materiæ ordine carentem, erratēque secum afferūt in conspectum. Anima quidē tota in nulla particularium specie detenta ignem ostendit sine certa specie circa mundū totum, quo animæ mundanæ natura significatur indiuisa, & vna, & nulli addicta speciei. Anima purificata igneam ostendit figuram, ignem purum, & lumen micans, firmúq; stabile, & ipsa vnā cum duce sublimi sequitur, bona voluntate gaudens, atq; ita in operibus suis ordinem, quem obtinet, patefaciens. anima verò, quæ deorsum labitur, occurrit trahens secum signa vin-

culorum, atque pœnarum, materialiumq; spirituum compositione se grauata ostendit, turbationibusq; materiæ dissimilibus occupatam, seq; subdentem imperio dæmonum generationi fauentium. Singuli cum apparent, ostendunt prouincias, sortesq;, quas sortiti inhabitant, aërij quidem ignem aërium, terreni verò terrenū, atque nigrum, cœlestes autē ignem splendidiorē. atque in his tribus terminis omnes distributi sunt eorū ordines. Dij demonstrant omnium ordinum principia in se, cum apparent. Angeli declarant se ab archangelis dependere: dæmones, heroësq; patefaciunt se superioribus ministrare, quamuis aliter hi quàm illi: principatus, principesq; præfecturā ostendunt. Illi circa mundū, hi circa materiā animæ declarant se superiorum postrema tenere: vnde vnā cum seipsis primi quidem prima loca designant, secundi secūda, tertij tertia, cæteri; deinceps eodem ordine. Dij tenuitate luminis tanta effulgent, vt corporis oculi non possint capere, atq; perinde afficiantur, vt pisces ab aqua turbida, pinguiq; tracti in aërem tenuissimū: qui enim diuinum spectant ignem, non potentes ignis diuini respirare subtilitatē, cum primū spectare videntur, virtute deficiunt, atque

inuato

innato spiritu, prorsus intercluduntur. Archangeli quoque splendorē emittunt, subtiliorem, purioremque, quam tolerari queat, non tamen adeo intolerabilem, sicut dii. Angeli occurrentes tolerabilem perficiunt aëris missionē, ut sacerdotes eam attingere possint. Dæmones, cum apparent, nihil totus aër compatitur; nec eis circumfusus aër fit subtilior, neque præcurrit lumen, in quod eorum species emicat, aërem antici- pans: neque circa illos circumlucet aër undique: heroibus apparentibus plagæ quædam terrę commouentur, sonitusque circumsonant, totus verò aër non fit subtilior, neque adeo ineptus sacerdotibus, ut sustinere non possint. Sub principatibus circumcurrit eos visorū circumuolutio plurimorū difficilis toleratu, & volumen eiusmodi circa eos est mundanum: circa principes verò terrenū: neque tamen supermundana subtilitas, neque supremorū elementorum. Animis apparentibus, aër apparens magis conatus est eis, earumque descriptionem suscipit coaptatus eis. Affectiones invocantium animorum occurrentibus diis excedentē reportant perfectionem, actionemque, & amorē diuinum, incredibilemque lætitiā: archangelis contemplationem intellectualem summopere puram, immuta

mutabilēque potentiā: angelis rationalem cognitionē, virtutēque in ordine positam: ad summū dæmonibus appetitū generationis, atq; heroibus talia quædā, & insuper studia ciuilibus gubernationis: principibus, vel principibus motus mundanos, vel materiales agunt animo naturæ, operumq; fatalium expletionē animis, appetitus, generationis, & studia corporum curandorū. Deorum apparitio veritatem, potestatem, actiones ad summum corroborat, & bona præbet amplissima, archangelorū similia, sed particularia magis, & cognitionem, potentiāque non simpliciter, sed ad hoc, & ibi, & tunc, & hoc pacto, angelorum etiam determinata magis: dæmonū non animæ bona, sed corporis, corporeaque, quādo mūdanus ordo cōcedit: heroum dona Reip. mūdane, siue terrene: principatū mundana: & omnia vitæ cōmoda principū, inferiora, id est magis materialium copiam: animarum, quæ ad humanam vitam cōferunt familiari prorsus occurſu. Porphyrius narrauit opinionem dicentē communem hoc est diis, angelis, dæmonibus, omnibus deniq; superis, cū apparēt, ostentare se, & iactare mirificē, & imaginariam similitudinem ex se producere. Iamblichus vtranq; confutat. Deus,

angel

angelus, dæmon bonus, docet hominem. cum apparent, quæ qualis ve re vera sit eorū essentia, nihil vltra, vel citra veritatē loquentes. Sicut enim lumen naturaliter, & assidue solē sequitur, sic veritas Deum, eiusq; pedissequos, præsertim cum perfecti, pleniq; sint, neq; egent, neque possunt sibi vltra quàm sint, arrogare. Quando in theurgia, id est deifica, & sacerdotia facultate delinquitur, tunc non bona quidem numina, quæ optantur, sed deteriora, malaq; nobis occurrunt sub prætextu bonorum: mali enim spiritus in similitudinem bonorū se sæpe transformāt, iactabundiq; veniunt, & supra quàm sunt, sibi arrogāt. Nempe vbi initium primum adulteratum suboritur, mēdaciū plurimū ex perversitate procedit. Oportet sacerdotes apparitiones spirituum regula ordinis totius examinare, & meminisse arrogantiam iactabundā non esse vlllo modo propriā veris spiritibus, atq; bonis. Et cauere ne à ritu sacrorū aberretur vnquā. Ac si in errore apparitionis quadā repente insolentes aduentent, non decet ex earū conditione communem, omnemque numinum naturam, cōditionemq; perpēdere. Quæ enim multis seculis, & operoso labore in sacris cōprobata sunt, nefas est ex nonnullis repente

pente incidētibus temere iudicādo muta
 re. Et si falsi spiritus mentiuntur, boni ta-
 men circa ignem veridici sunt, atq; legiti-
 mi. In omni siquidem genere principalia
 primum a seipsis exordiuntur, sibiq; ipsis
 præbent, quod cæteris exhibēt, idq; fit in
 essentia, vita, motu. similiter superi verita-
 tem omnibus exhibētes, primo de seipsis
 vera prædicant, ipsamq; eorum essentiam
 præcipuè contemplationibus patefaciūt.
 Ideoq; ignem per se, propriaq; forma spe-
 ctandum sacerdotibus rite demonstrant.
 Non enim est caloris frigefacere, vel lu-
 minis obtenebrare, atq; occultare, vel vl-
 lius per essentiā aliquid faciētis, aliquādo
 cōtraria facere. Phantasma, id est simula-
 crum missum ab aliquo sine natura eius.
 sed solū per modum idoli specularis va-
 nē trahit animum intuentis, fallitq;, dum
 simulat se esse aliquid, de cuius natura ni-
 hil habet. Est igitur causa falsitatis, quod
 nullo modo cōpetit alicui essentiæ veræ.
 Ideo neq; diis, sed hi, eorumq; sectatores,
 non exiles, inanesq;, sed naturales, & vé-
 ras sui reuelēt imagines, non quidē specu-
 lares (vt dixi) vanas; cur enim eas misce-
 rent? non vt demōstrent essentiam suam,
 atque potentiam. nam illæ ab hac ex tota
 natura deficiunt, non etiam ad intuētium
 vili

utilitatem. Quæ enim utilitas est ex mendacio simul, atq; deceptione? Non deniq; ob hoc mittunt, quia natura eorum sit ita ex se idolū mittere, nempe essentia firma in seipsa cōsistens, & ita reliquis essentiæ, veritatisq; causa nullo modo in aliud mittit imitamen sui vllum fallax, & deceptorium, quod simul & se esse aliquid, de cuius natura nihil habeat. Neq; igitur dij, neq; sequaces eorum vel transformāt naturam suā in aliqua simulacra, neq; hæc in aliud ex se producant, sed veras sui formas in veris animæ moribus illustrent, atq; demonstrant. Nota huic simile illud, quodd in patria mens beata diuinā essentiam videt non per imaginem ab ea creatā prorsus deficientem, sed per eādem essentiam, sicut is, qui lumen videt per lumen in lumine: non sicut qui calorem per lumen, vel qui corpus speculo. Substantiæ separatae, non habent vllum sibi commune genus. Item dij, angeli, dæmones boni non apparent phantastico modo, sed proprio prorsus, & vero. Spiritus verò mali phantastico, fallaciq; neq; decet ex cōditione, qua hi apparent nobis, reputare modum, quo boni sua præsentia formant animam, Porphyrius ait, cognitionem quidem diuinorum esse rem sacram, ignorantiam verò

verò profanam. hæc Iamblichus comprobabat: quia cum dii per intelligentiam agant entia, meritò nos per intelligentiã entium placere diis, atq; probari, sed operationẽ religiosam anteponit intelligentiæ: tanquam quæ sola sit efficax ad acquirẽdam animæ cum Deo deificam vnitatẽ. Tanta est virtus sacrorum rite Deo factorum, vt etiam si hæc ignores, piẽ tamen obserues, non minorem habeant efficaciam. Non enim intelligentia coniungit sacrificatores Deo, alioquin philosophi vniõnẽ deificam reportarent.

De virtute Sacramentorum.

Obseruantia decens præceptorũ, operumq; diuinorũ, quæ omnẽ excedunt intelligentiam, atque symbolorum, sacramentorumq; potestas mira solis nota numinibus, præstat nobis deificã vniõnem. Quãdo operamur in sacris, nõ cõficimus per intelligentiã sacramento, alioquin & actio eorũ intellectualis foret, & daretur à nobis: cõtrã verò & nobis nõ intelligẽtibus, hæc propriũ opus peragũt, & deorũ potestas, quò hæc referũtur, ineffabiles ex se ipsa proprias agnoscit imagines non à nostris intelligentiis excitata. Vniuersales enim causæ à particularibus effectibus

non

non mouentur: vnde nec ab intelligentiis nostris diuina principaliter mouentur ad operandum, sed intelligentias, & affectionem optimam, puritatemq; præcedere necessarium est, tanquã concausas quasdam. Quæ verò principaliter diuinã prouocãt voluntatem, ipsa sunt sacramenta diuina: atq; ita diuina à seipsis incitãtur, neq; ab vllò subdito principiũ actionis accipiunt. Ne putes igitur totam in nobis autoritatem esse efficacis rationis in sacramentis, neq; in veritate intelligentiæ nostræ, verum eorũ opus absolui, vel hæc ex nostra deceptione mētiri. Nam nec etiã si nouerimus, quæ genus quodlibet propriè cõsequuntur, subito cõsequimur ipsam eorum in opere veritatem. Absque cognitione quidem nunquam aduenit efficax vnitas ad diuina, neque tamẽ idem est omnino. Quapropter neque diuina puritas per rectam cognitionem efficitur, sicut corporis puritas per sanitatem. sed super cognitionẽ vnita est, & purificata puritas, id est per potestatẽ cognitione superiorẽ. Neq; igitur aliud quicquam in nobis humanũ ad diuinarum actionũ finem aliquid confert. Cõclude sententiã Iamblichii Aegyptiorum, Assyriorum, sicut in agricultura, medicina, arte imaginum, coitu huma-

d

no

no homo materiam opportunè coaptat. causa verò superior, vniuersalisq; adhibet formã: sic in sacrificio, quando fiunt symbola, atq; synthemata, id est signacula, & sacramenta, sacerdos adhibet materialia quædam, quo ordine decus instituit. Deus autè vim efficacè imprimit sacramentis.

Vaticinium quid, & vnde.

Vaticiniũ ipsum nec ab arte, nec à natura, nec à naturalibus, vel animalibus rationibus motibus ve efficitur: neq; fit vllò modo, sed vtrinq; sempiternũ est missum ad nos vsq; diuinitus, totaq; potestas præfaga refertur ad deos: & omnis huius autoritas consistit in eis, atq; inde traditur, diuinisq; operibus, signis ve perficitur. spectacula quidem habet diuina, & contèplationes vera sciëntia præditas. Cætera verò cuncta, velut instrumenta subiiciuntur, missò diuinitus præfagij dono. quæcũq; ad animã pertinent, aut corpus, vel in totius naturã sunt, siue naturis: loca verò & talia quædã ad vaticinium exiguntur vice materiæ. Non decet vaticiniũ deducere sine causa, scilicet à quibusdã nullam in se habentibus præscientiam, sed à diis continentibus in se terminos totius scientiæ rerum. Contemplari decet vaticinium

nium distributum circa totum mūdum, & circa omnes diuīas in mundo naturas: sic utiq; causa vaticiniꝝ præcipua est, & communissima, possidensq; in se ipsa quæcūq; sui participātib; exhibet, præcipuè præbēs veritatem qua opus est vaticinio, & in primis essentiā, causamq; eorū, quæ fiunt, obtinens in se ipsa, à quibus necessario procedit, perpetua prælagij consecutio. Porphyrius ait, quādo dormimus, aliquādo præsentire futura, absq; vlla præsentis status animaduersione, etiam si in ecstasi minimè concitemur. Volens arbitror non tam externo influxu tūc diuinitus influēte, quā ex ipsa natura anime, mentisq; prælagire: Iamblichus ait somnia, quæ humanis proueniūt causis, siue per naturam nostrā, siue per affectus, & cogitationes, & actus, rarò admodū & obscure nimiū, & sæpius casu quodam attingere verum.

De Somnijs.

Somnia quandoq; incitantur in nobis ab innatis intelligētijs, rationib; ve, vel ab imaginationibus, curisq; diurnis, quæ aliquando verum assequuntur, plurimum verò falluntur, atque hæc humanis principiis oriuntur, dormientibusq; contingunt vigiliæ nihil habentibus. Somnia verò missa diuinitus non ita contingunt,

d 2 sed

sed veniunt, vel inter vigiliã, atq; somnũ, vel inter somnum, atque vigiliam, vel in ipsa vigilia. Tunc breues audiũtur voces, quid agendum sit admonẽtes, & aliquando spiritus quidam non corpulẽtus, non tractabilis, se iacentibus circumfundit: qui tamen non perspicitur, sed alio quodam sensu, & animaduersione, quæ in consensu percipitur, impetu quodam ingrediens, & se vndiq; circumfundens absque contactu, atq; mirificè passiones animi, corporisq; expellit, aliquãdo verò lumẽ syncerum, quietumq; fulget, sub quo visus clauditur anima patẽs. Sed alij sensus interim peruigiles sunt, persentiuntq; quando dij in lumine se ostendunt, & quæ illi loquũtur, arguuntq;, continuata animaduersione percipiunt. perfectius verò id totum discernitur, quando visus quoq; perspicit, atque intellectus corroboratus, quæ fiunt assequitur, & qui spectant similiter commouentur. Tanta, tamq; differẽtia qualia diximus, non sunt humana. cõtingunt verò quando somnus noster est grauedo quædam capitis, vel inclinatio, & occupatio visus, vel medium quiddam inter vigiliam, atq; somnũ, vel excitatio subita, vel ipsa vigilia. Quæ omnia diuina sunt ad deos suscipiendos idonea, diuinitusq; mittunt,

mittunt, atqui talia quædã præcedũt, quasi apparitionis diuinę partes. Somnia humanis causis procedentia defectus patiuntur duos. Nam & in ipso somno omnino dormiẽtibus accidũt, & nos tũc nõ distinctè, vel plenè animaduertimus, aut quę occurrũt, aut statũ ibi nostrũ. Quãdo verò diuinitus mittuntur somnia, neq; re vera dormimus, & assequimur, animaduertimusq; clarius quàm consueuerimus vigilantes: ideoq; in eiusmodi somniis maxime ponitur vaticiniũ. Anima duplicẽ habet vitam, vnã quidem simul cum corpore, alteram verò ab omni corpore separabilem. Quando vigilamus, vtimur plurimũ vita, quæ communis est cum corpore, præterquàm si quando penitus separamur ab eo, propterea quòd vel intelligam⁹, vel puris rationib⁹ cogitemus: sed in dormiẽdo penitus solui possumus, velut à vinculis adhibitis animo, atq; vita à generatione separata tunc vti. Quando quodãmodo dormiẽtibus animus à corpore soluitur, tunc illa vitæ species secũdum seipsam permanens separabilis, separataq; , siue intellectualis, siue etiam sit diuina, protinus expergiscitur in nobis, agitq; quẽadmodum sua fert natura. Quoniam verò & intellectus entia contemplatur, & anima ge-

nerabilium rationes in se complectitur, meritò secundū causam comprehendentē futura in præcedētibus sui rationibus ordinata prænoscit. Dictum est de præsa- giis animæ redeuntis in se in statu simili fomno In se inquam, id est in rationes se- minales, & intellectuales: sed hæctenus sub forma quadam propria præsentis vitæ, id est sub forma particularis actionis hu- ius, & vitæ: sed si mox explicet vniuersam rationum, cogitationumq; formā, secun- dum quam vixit aliquando, tunc reporta- bit præfagia pertinentia magis ad vniuer- salem mundanarum rerum conditionem, sub qua & particularia passim conspiciere poterit. Si rursus per formam vniuersalē eiusmodi suam ipsis deorū mentibus co- puletur, videbit insuper, quæ ad mundum spectant superiorem, & quæ ad hunc, itē per illa tanquam præcipuas causas intel- liget absolutius, in quo statu nō solū co- gitatio erit perfecta, sed imaginatio quo- que habebit imaginamenta sincera de re- bus corporeis, atque diuinis. Quoniā ve- rò sunt in anima rationes generabilium penes potentiam eius, tum effectiuam, tū etiam cognitiuā, atq; hæ rationes depen- dent à rationibus, quæ sunt in diis, ideò anima his coniuncta, rationes in se susci-
rat

tat in actum. Saltem cognitionis amplif-
 ſimum, & ſub diuinæ prouidentię modo,
 per quem, & per quas reputat præterita,
 futuraq; , & temporalia omnia, eorumq;
 actiones, & paſſiones, paſſionumq; reme-
 dia, & curationes morborum, vitiorumq;
 animi, & ſtatuta legum, & artes generi
 hominum neceſſarias: ſic in Æſculapij
 templo accipiuntur ſomnia, quibus mor-
 bi curantur, ipſaq; ars medendi ſomniis eſt
 comparata diuinis. Exercitus Alexandri
 morbis mox deperiturus euasit diſcimē
 remedijs adhibitis in ſomno à Dionyſio
 deo. Liſander rex Aphutim urbē obſede-
 rat, & in ſomno iuſſus ab Ammone, ſoluit
 obſidionem. Multa quotidie ſimilia ſunt
 ſupra orationem, rationemq; humanam.

De inspiratione diuina, quæ fit in vigilia.

Porphyrus duas diuinas afflationes
 tetigit: vnā, quæ cōmuniter dicitur
 in ſomno fieri: alteram, quæ in vigilia, vbi
 afflati, & perciti præſagiunt, ita vigilātes,
 vt etiam vtantur ſenſibus. Neq; tamen in-
 terim ſunt humanæ rationis compotes.
 Iamblichus ait animos verè præſagiētes,
 afflatoſq; , & cū dormire videntur, non
 dormire, & cū vigilare, non propriè vi-
 gilare, neq; more hominum ſenſibus vtī.
 Animi diuinitus afflati, percitiq; , ſubie-

d 4 cerunt

cerunt vitam suam penitus afflanti deo. Ideo siue vt vehiculum, siue vt instrumentum se subiecerint, priorem vitæ modum deposuere, atque vel vitam propriam in vitam diuinam cōmutauere, vel vitam suam penitus ad deum agunt. Ideo neque vtuntur sensibus, neque ita vigilant, vt qui vigilantes habēt sensus, neque ipsi præfagiunt, vel mouentur humano quodam impetu, atque more, neque suum statū animaduertunt, neq; vllam edunt cognitionē, actionēque propriam, sed totum illic agitur sub forma, actionēque diuina.

Miracula multa sunt à Prophetis.

Quod autem afflati diuinitus non viuunt, tunc ipsa animalis vita patet, quia multi eorum admoto igne, nō vruntur, ignem videlicet repellente deo intus afflante: vel si vruntur, non persentiunt, neque pungentia percipiunt, vel radentia, vel vlla tormenta. Item quòd actiones eorum non sint humanæ, cōstat, quoniam per inuia vadunt, p̄rque ignem feruntur intacti, & flumina transeunt mirabiliter, quod & ipsa sacerdos agit in Cataballis. per hæc patet illos non viuere vitam humanā, nec animale[m] sensibus, impetūque vtētem, sed diuinam, quasi anima eorum otietur, & deus ibi sit pro anima, moue-
atq;

atq; tanquam excellentior anima. Variæ sunt diuinitus inspiratorum species tum pro varietate deorum, qui alij aliter inspirant, tum pro differentia modorū in spirationibus: hi modi sunt tales. Aut enim deus ipse nos occupat, aut nos ei nos addicimus, totiq; illius efficitur, aut communem agimus ad deum actionem: item vel vltimæ diuinæ potentia euadimus cōpotes, vel mediæ, vel supremæ. item aliquando nuda est dei præsentia, aliquando vltra præsentiam fit communio. interdum vltra hanc conficitur vnio, rursus inspirationis vel anima sola fit compos, vel etiam corpus subinde fit quodāmodo particeps, vel etiam commune animal ex æquo fit compos. Secundum horum diuersitatem, differentia sunt inspiratorum signa, & effectus, & opera. Secundum prædictam inspirantium, inspirationisve diuersitatem, inspirati alij mouentur vel toto corpore, vel quibusdam membris: vel contrā quiescunt. Idem choreas, cantilenasq; concinnas agunt, aut contrā. rursus corpus eorum vel excrecere videtur in altum, vel in amplum, vel per sublimia ferri, atque contrā. Item voces edunt, vel æquales, perpetuasve, vel inæquales, & silentio interruptas. Et tum remittunt tonos,

d s

cum

tum intendunt.

*Inspiratus vacat ab actione propria, ac
deum habet pro anima.*

Maximum verò afflationis diuinæ signum est, quòd ille, qui numen deducit, insinuatq; , prospicit spiritum descendentem, & quātus sit, & qualis, atque ab eo mysticè docetur, & regitur. Quinetiam qui numen suscipit, ante susceptionem aspicit quandam ignis speciem. Interdum verò hæc conspicitur, & presentibus, siue adueniente, siue recedente deo. Quo ex signo in his rebus peritū verissimè discernunt, quæ sit potestas numinis, quis ordo, & de quibus vera loquatur, & quæ perficiat, sed qui absque eiusmodi spectaculis clam spiritus introducēt, velut in tenebris, latitantes concutiunt. Neq; quid agant intelligunt, nisi exigua quædam, id est signa nonnulla in ipso afflati corpore. Cum igitur ignis diuini præstantia, & luminis species quædam, ineffabilis extrinsecus incubet occupato, impleatq; ipsum totum, & penitus dominetur, & circum undique in se complectatur, adeo vt nec vllam queat actionē peragere propriam, quisnam sensus, perceptiōve, & animaduersio propria potest adesse animo diuinum ignem suscipienti? vel humana motio,

tio,

tio, passio, peruersio phantasiæ, & alienatio, qualem aliqui suspicantur? Porphyrius afflationem diuinam definit ita, Motio mentis vnà cum inspiratione dæmonica. Iamblichus ait, in animo afflato diuinitus, neque mentem, cogitationemve humanam ferri, si re vera continetur à deo. Neque dæmonum, sed deorum fit inspiratio, neque rursus definiri debet exitus, & alienatio. hæc enim lapsus significant in deterius, sed potius dici debet reductio, restitutioq; in melius. Est igitur afflatio nihil aliud quàm totos à deo animos occupari, atque contineri. Hinc verò posterius sequitur ecstasis, id est exitus, vel alienatio quædã tanquã consequens ad afflationem accidens. Plato in Phædro dicit antiquos vaticinium nominauisse maniam, id est furorẽ, quoniã soli diuino furore correpti, verè vaticinantur. posteriores autem adiuncto, nominasse mantiam. Itẽ Sacerdotes, Sibyllas, Prophetas, quando prudẽtes sunt, vel paulum admodum, & obscure præfagire, vel nihil: quando verò rapiuntur deo, verè vaticinari. vnde præuidisse apud multas gentes pericula diuinitus imminencia, admonuisse populos, & per sacrificia diuinã Nemefim placuisse. item ait præfagiũ arte factum appellari

pellari

pellari putationem coniecturalem, nec vilius esse momenti, si cum diuina inspiratione, & vaticinio comparetur. Iamblichus ait, diuinum afflatum, vaticiniumq; non esse in mente, vel anima, siue vt qualitas in subiecto, siue vt actio in agente, sed totum esse actum ipsius dei ex deo simpliciter dependentem. Actum dico à deo peractum in mente, vel anima simpliciter, vt instrumentis ab omni proprio motu vacantibus, atque ita vera præfagia dari, at si quis motus ex corpore, vel anima, vel qualitas talis interim inseratur, vel præcedat, confundi visa, neque vera vaticinia fore, neque legitimã esse ibi diuinam afflationem, vbi aliquid miscetur humanum. Tres generatim opiniones erant de afflatu, vaticinioq; diuino: prima, causam eius referebat ad animam, secunda ad corpus, tertia ad compositum. Prima ponit ipsum in eo statu, in quo anima tota est redacta in diuinum suum, vel in mentem, aut quando eius actio facta est vehementior, siue amplior, aut quando cogitatio facta est acuta, motuq; velocissima, aut cum mens incaluerit. Secunda ponit illius causam in corpore, quando certam habet complexionem, scilicet vel melancholicam, vel temperatam, siue qualitatem
quan

quandam elemētalem, siue præterea specialē, siue certū spiritum. Tertia causam eius ait certam proportionem, qua corpus, & anima inuicem sunt cōpacta. Iamblichus ait, ipsum non esse opus animæ, vel corporis, vel compositi, nec causam in eis habere. Nam afflatus ille fatidicus agit tum in prædicendo, tum in efficiendo, super omnem humanæ naturæ consuetudinem. Non potest autem homo, vel aliquid hominis ultra terminos suos ad diuinos progredi terminos. Neq; possunt præstantiora à deterioribus generari. causa igitur huius est duntaxat ipsa diuinitas, quando scilicet à diis descendunt in nos lumina, spiritusq; tradūtur ab eis, adestq; nobis dominatio, potestasq; illinc absoluta comprehēdens omnia, quæ sunt in nobis, & exterminās penitus propriam nobis animaduersionem, & motionem, proferensq; sermones, per hominem quidem, sed non cum ipsa cogitatione hominis, imò pronuncians ipsa per os furentis extra se positi. Dum videlicet quæcunque sunt in nobis seruiunt tota numini, ceduntq; soli dominantī actioni diuinæ. Porphyrius ait Musicā passiones inferre animo, itēq; sedare, & alios sonos aliis animis, & moribus cōuenire. Itē cōplexiones,
affect

affectionesq; corporis permutare, furorē mouere, cohibere furorē. Iamblichus ista cōcedit, sed negat hęc esse causas afflatus diuini: quoniam sunt humana, partim naturalia, partim artificiosa, nec quicquā in se diuinum habent. Quod videtur (uspi cari Porphyrius, dicens aliquos afflari, cū audiunt tibias, vel cymbala, aut tympana, alios verò cum alias melodias. Variis deorum ordinibus respōdent in mundo variæ motionum species, certæq; certis. ex his verò variæ profluunt melodiæ, quæ congruunt similiter per suos, quæq; motus certis ordine diis principiis motionum. hi, cū vbique sint, & sua potissimum suis impartiant, melodiis sibi præcipuè congruentibus adsunt præcipuè, nostrisq; spiritibus per eas affectis se insinuantes occupant hominem, suaq; mox essentia, & potestate penitus implent. cuius afflationis causa est, nō tam passio hominis excitata per musicam, quā ipsa ad deum musicæ congruentia, cui naturaliter deus adest. Quæ ad visum veniunt, nimis imaginaria sunt, & intelligibilia potius referunt. Quæ ad sensum infra auditum, materialia nimis. quæ ad auditum, media, & animæ congruunt, spirituiq; insinuata cum motu, affectu, significatione

vehe

vehementer afficiūt animā quidem hinc,
 & inde corpus. vnde totus homo secundū
 proprietates melodiarū, euadit suscepta-
 culum huius numinis, aut illius: & qui af-
 flati sunt aliter, aliterq; se habent in mo-
 tu, & quiete, alijsq; habitibus, pro diuersi-
 tate numinum, quibus afflantur princi-
 palius quā pro differentia musicæ. Cef-
 sauit enim iam hic affectus soni, quando
 deus agit. Anima in mundo intelligibili
 audit harmoniam diuinā, cuius hic re-
 miniscitur, quando audit melodias haben-
 tes diuinæ vestigium, reminiscēs verò ad
 eam vehementer afficitur, si est è numero
 animarum, quæ ipsam harmoniæ ideam
 præcipuè contēplatae sunt in patria. Eius-
 modi verò affectu facta familiaris deo,
 iam afflatur singulari quadam præsentia
 dei, vnde mirabiliā facit. huius ergo affla-
 tionis, miraculiq; causa est non passio ex
 sonis illata, non animæ natura ex harmo-
 nia composita, sed similitudo ad deum,
 deiq; præsentia. Multò quoque minus di-
 cendum est, afflationem in eo consistere,
 quòd per musicam & afflationem ipsam
 superflua quædam in anima, corporeq;
 concreta purgentur. Vaticinij ius non est
 ex certa complexione. deorum enim do-
 na non variè spirātur secundū corpoream

variet

varietatem. Munus enim diuinum impati-
 bile est, & super naturæ vim datur per pro-
 priam dei actionē: neque aqua, neque aër,
 aut corporeum aliud præbet vaticinium,
 sed sacra, quæ fiunt circa hæc, imò men-
 tis purificatio vna, cum purificatione ve-
 hicoli, intentioq; in deū suscipit vim diui-
 nam vbique, semperq; præoptimā. Cùm
 afflatus animus & dicat, & agat supra, &
 cōtra naturæ morē, causa afflationis eius-
 modi non est naturalis, vel ex corpore
 nostro, vel qualitate loci, vel dispositione
 cœlesti nascente homine, vel operante,
 sed ex dei præsentia ista fiunt, vnde & va-
 ria afflatorum species non sequuntur na-
 turales varietates in nobis, sed differentes
 species, tum numinum aflantiū, tum mo-
 dorum, quibus diuinæ præsentia participes
 sumus. Quod igitur homines afflati
 diuinitus alij conquiescant, alij conciten-
 tur, alij montes & deserta petāt, aliterque
 alij se habeant. non procedit ex differen-
 tiis naturalium in nobis causarum, vel lo-
 corum, vel musicarū, quas nuper audiue-
 rint, audiāntve, sed ex variis deorum
 proprietatibus, quibus afflati reguntur,
 atq; ex variis afflandi modis. Porphyrius
 tria è multis in medium adducit oracula,
 vnum colophonium, vbi aqua bibita, va-
 ticini

ticiuium veniebat: alterũ Delphicum, vbi
 sedens ad os antri vaticinabatur: tertium
 Branchidicum, vbi haurientes vaporem ex
 aqua prophetabant. Vnumquodq; secun-
 dum nature sue modum agit circa se effe-
 ctus, & opera. Ideo spiritus ipsi, qui à diis
 pendentes suscitant homines, atq; concit-
 tãt, in hoc ipso opere excedunt omnẽ na-
 turalem, humanumq; motũ. atq; hæc ipsa
 eorum actio nulla conditione similis est
 consuetis actionibus homini notis. Erat
 in Colophone subterraneus locus, in quo
 fons erat. Sacerdos igitur statutis nocti-
 bus sacrificabat, postea gustabat aquã, tan-
 dem vaticinabatur ibi factus præsentibus
 inuisibilis. Videri potest alicui spiritus di-
 uinus transisse per aquam in sacerdotem.
 Neq; tamen est ita. ipsum nanq; diuinam
 non ita secundũ distantiam, diuisionemq;
 transcurrit per ea, quæ participant, sed ex-
 trinsecus cõprehendit, penitusq; illustrat,
 & implet aquam virtute quadam ad vati-
 cinium conferente, scilicet purgatoria. ita
 quòd quando sacerdos bibit, ipsa purifi-
 cat luminosum spiritum nobis insitum, &
 accommodat ipsum deo: qua purificatio-
 ne, accommodationeq; deum capere pos-
 sumus. Sed extat præterea alia dei præsen-
 tia præter virtutẽ infusam aquæ, ac prior,

c

&

& desuper, circum, & intus illustrans, quæ à nullo . best, modò propter cõgruitatem contingere possit. Adest itaq; subito, vtitur propheta vt instrumento, qui interim neq; sui iuris est, neq; animaduertit, quæ loquitur, sed & vbi sit ignorat, vnde & post responsum vix seipsum recipit, quin etiam ante potum aquæ, diem noctemq; cibis abstinet, & ad sacra quædam se reuocat inaccessibilia vulgo. Itaque propter sequestrationem à rebus humanis, syncerum se reddit, aptumq; ad deum suscipiendum. Ex quibus colligitur, duobus modis hic ad deum hominem præparari. vno per purgatoriam aquam factam à deo talem, quæ purificat spiritum: altero per sobrietatem, solitudinem, separationem mentis à corpore, intentionemq; ad deum. Sibylla in Delphis duobus modis suscipiebatur deum, vel per spiritum quædam tenuem, igneumq;, qui erumpebat alicui ex ore anti cuiusdã: vel sedens in adyto super sedem a neâ, habentem tres, aut quatuor pedes, & deo dicantem, & utrobique; exponebat se spiritui diuino, vnde radio diuini ignis illustrabatur. itaque aliquando ignis plufimus simul totus ex antro euolans, vndique circumfunditur ei, repletq; splendore diuino. Aliquando, dum inhæret sedi sacra-

tæ

tæ deo, per quam accommodatur deo, co-
 aptatur stabili vaticinio dei. vtrobiq; ve-
 ro per hæc Sibylla fit tota dei, vnde subito
 deus adest, sed interim separatus, existens
 alter præter ignem & spiritum, sedemq;
 propriam, & omnē eius loci apparatus,
 vel artificiosum, vel naturalem. Fœmina
 quinetiam in Brancis fatidica, vel sedet in
 axe, vel manu tenet virgam ab aliquo deo
 datam, vel pedes, aut limbum tingit in
 aquam, vel ex aqua quadã vaporem hau-
 rit, & his modis impletur splendore diui-
 no, deumq; nacta vaticinatur. Nam ex his
 omnibus fit accommodata deo, quem ex-
 trinsecus accipit. Quòd autem ex nulla
 virtute corporea vel animali propria, vel
 lecorum, instrumentorũue vaticinium
 fiat, sed ex præsentia dei venientis extrin-
 secus, patet ex eo, quòd ipsa sacerdos, antè
 quàm det oracula, multa rite peragit sa-
 crificia, obseruat sanctimoniã, lauatur, tri-
 dum profus abstinet cibo, habitat in se-
 cesso, iamq; incipit paulatim illuminari,
 mirificeq; gaudere. Per quæ patet prouo-
 cari deum extrinsecus, vt adueniat, & fo-
 rinsecus aduenire. & prius quàm sacerdos
 ad locũ aquæ veniat, quodam modo in-
 spirari, & in ipso loco, dum spiritus quidã
 ex aqua euolat fontis, constat aliud quid-
 dam

dam præter hæc esse deum separatam ab his omnibus, causamq; loci, & fontis eiusmodi, totiusq; vaticinij. Virtus, quæ inspirat nobis vaticinium, est absoluta à locis & temporibus: alioquin nõ posset omnia simul loca, temporaq; exprimere. Si enim inseparabiliter inhæreat naturæ locorum, materiarum summe, vel procedat secundum motum determinatum numero, non poterit, quæ ubique, semperue sunt, nec ipsa ubiq;, & semper æquè prænoscere. si autem ab his fuerit absoluta, tanquam præstantioribus, quæ tempore fiunt, vel continentur loco, omnibus, ubicumq; sunt aqua, adest, & vis, quæ tempore fiunt, vndiq; simul adest, atq; in vno simul comprehendit omnium veritatē, propter essentiam eius separatam prorsus & omnia superantem. Vis diuina vaticinij origo est, ubique tota & semper tota. Ea vis nõ est à corpore, neq; ab animo corpori addicto, sed absolutis, id est angelis, deoq;, qui sunt ubiq;, vel saltē vis ipsa est, ubicumq; est aliquis angelorum, qui sunt ubique: ipsaq; ab omnibus separata corporeis, præsens omnibus, nõ comprehensa loco vel corpore, vel anima, quæ in aliqua specie particularium fit addicta. sed hæc ipsa fatidica deorum potestas, & separata est ab omnibus, & ideo tota simul
 ubiq;

vbique; adest subito participare potentibus, illustrans forinsecus, & omnia replens, perque; omnia elementa discurrens: nec relinquens animal aliquod, vel naturam, cui pro capacitate sua non imprimat ex se aliquid conferens ad praesagium: ipsa vero propterea implere se omnibus aequè potest, quod pariter est ab omnibus absoluta. Porphyrius praeter vaticinia publicè celebrata commemorat aliquod priuatum, eorum scilicet, qui profitentur per certos characteres se spiritus attracturos ad vaticiniū, quod Iamblichus reprobat. quia, cum totam religionem, sanctimoniamque; negligant solis confisi characteribus, nequeunt ipsam alicuius dei, bonique; numinis praesentiam adipisci, qua solent vera vaticinia dari. sed in eo falluntur, quod per characteres quidem diis congruos, & intentionem animi, reportant imaginariam quandam à superis apparitionem exiguam, & obscuram. & quoniam interim sanctimoniam negligunt, veniunt sub malorum daemonum potestatem, qui mentiuntur, & fallunt, & quātulumcunq; indiciorum, apparitionumque; à diis contigerit, peruertunt, atque confundunt. Sed qui veram deorum praesentiam sortiuntur, praesagium reportant verum & immutabile, quod à

malis spiritibus deturbari non possit. Sicut enim veniente sole, tenebræ eius præsentiam sustinere non possunt, sed subito subterfugiunt, nihil solem impediētes: sic vndiq; refulgente potestate deorum, quæ replet omnia bonis, perturbatio omnis, quæ solet à spiritibus malis accidere, nullum habet locum, sed repēte disperditur. Bonis enim numinibus omnino præsentibus, mali spiritus evanescūt, neq; mouere se valent, neq; splendorē obfuscare diuinum. Damnat eos, qui omnem contemplationē, sanctimoniamq; religiosam negligūt, solis confisi characteribus, qui sperant se inclusuros substantiam ipsam alicuius dei, quo præsentē vaticinētur. Horū quoq; confidentiam Porphyrius improbabat. Qui etiam narrat præter hos, esse alios, in quibus phantasia aliquando concitatur, quando certa quædam adhibuerint, etsi alioquin in aliis mentes compostes sunt, dum sint phantasia furentes in sacris. Quando scilicet vel in tenebris latuerint, vel certa pocula biberint, vel cantibus, vel cōstructionibus quibusdam vsi sint. Tunc ergo furentes imaginantur occulta, futuraq;, alij quidem in aqua videntes, alij in muro, alij sub dio, id est sereno aëre, alij in sole, alij in stellis alijs. Lumen
hoc

hoc diuinum venit in phātasiam propriè,
ac si quid extra videmus, mirabile fit, per
visum phantasie pedissequum. Dij vel præ-
sentia tantum sine medio mouent ani-
mum quoties volunt paratum, scilicet vel
lumē aliquod ex se fundunt: in ætherium
animæ vehiculū, quo imaginationes mo-
uentur in phantasia, quales ipū volunt, &
vtrōbique diuinitas nusquam includitur.
Cum adhibentur prædicta vaticinio con-
grua, attentio quidem animi, & cogitatio
animaduertit, quæ fiunt, quādo diuinum
lumen nō attingit propriè ad hæc, scilicet
ad rationales potentias, sed interim imā-
ginatio furit alienata, quia supra morem
humanum desuper incitatur. Tenent ali-
quādo in tenebris hominē diuinandum.
Nihil enim in eis obstitit venturo lumi-
ni. Aliquando tenent in lumine quando
eum præparant, vt maior sit ad lumen di-
uinum similitudo, & tunc accipitur illud
in lumine solis, vel lunæ, vel serenæ no-
ctis, vel in aqua propter diaphanon para-
ta, vel in pariete lacris characteribus præ-
parato. hic enim propter soliditatē, quod
diuinitus semel accipitur, diutius retine-
tur. Admouēt præterea quædam cognata
diis insinuandis, & exhibent diuinaturo
potiones, & compositiones quasdam, &

cantilenas, vel excantationes conueniētes ad præparandum susceptaculum & ad commodandam præsentiam, apparentiamq; deorum scilicet, quod lumen eorū occultum alicubi pateat sensui, sed semper pro volūtate deorū, siue deducatur ex æthere, siue aëre, vel sole, vel luna, vel alia sphaera cœlesti. Quatenus placet diis, qui liberi dant, & vt præcipui autores, & mouent imaginationem, & per eam quādoq; sensum in obiectis accommodatis, & aliquantō eam per sensum, imagines magicæ factæ ex materia solida diutius virtutē seruant. Superi dant dona paratis, non solum naturaliter, sed per intellectum & liberam voluntatem ipsorum deorum. dij dant futurorū ostenta in extis, auibusq;, & stellarū nouis prodigiis, ex quibus humana sagacitas coniicit euentus per proportionem signorum aduētus, vt ex casu auis casum viri, ex defectu membrorū in extis defectioni, exiguè cadente deiectionem eorum. Dij imprimunt futurorū signa in rebus ministerio naturæ vniuersalis, & naturarū vel obsequio daemonum feruientium diis, & dominātium elementis, animalibusq;, similibusq; cunctis, quæ agunt facile pro voluntate deorum. Et si symbolicè declarant in signis voluntatem dei,

dei,

dei, & futuros euentus, vt inquit Heraclitus, repræsentant interim opificij modū. Sicut enim per imagines firmas faciunt res, & euentus præsignant, sic & per noua ostenta, & qualiacunque signa, & interim acuunt ex eadē causa, & occasione sagacitatē nostrā. Viscera in ostentis trāsmutantur contra naturam in animalibus ab anima eorū, & à dæmone eis præsidente, & à motu aëris, motuq; cœli, præter naturam & pro voluntate deorum ad homines admonendos. Quod autē diuinitus fiat, patet, quia sæpe non inueniuntur in animalibus principalia quædam membra ad vitam necessaria, quæ repente miraculo auferuntur, cum necesse sit ea pauloante non defuisse. In auguriis captandis aues miraculosæ mouentur ab anima sua, & dæmone præside, motuq; aëris, atq; cœli: à quo cœlo descēdit virtus per totū aërem conformās, & commouens illum ad deorum sententiam, pro signis efficiendis. Sententiam dico ab initio præsignatam, atq; decretam: sic aues sæpe se ipsas præcipitant, vel allidunt, vel aliter se necant, dum ad significandum cōferunt, quod non sponte faciunt, sed tractæ diuinitus. Flammæ quædam stellarum instar factæ diuinitus, aliquando pro signis futurorum in aëre

facillimæ fiunt, ad nutū deorū cœlestium accenso illic aëre summo, qui ductu, formatuq; facillimus est. præsertim à diis, atq; in ignem descendunt interim in hunc aërem corporū cœlestium influxus quidam, conducētes ad creandas, mouēdasq; stellas eiusmodi, similes cœlestibus luce, virtute, motu. Mundanum animal est adeo secum vnitū, vt membra eius compatiantur inuicem, commoueāturq;, etiam quæ remota inter se videntur, quasi sint proxima, tanquam eiusdem animalis membra. Atque hæc vnio, & compassio confert diis ad exhibēda signa hominibus, primò per cœlum, subinde per aërem. Dij non immediate, sed per media instrumenta scilicet dæmones, animas, naturas, & omnia hinc dependētia faciūt hominibus signa, exordiētes secundum principium vnum: & inde diffundentes deinceps motionem ab ipsis descendentem, quocunq; volunt ipsi. Ideoq; sine habitudine, & coordinatione eorum ad generabilia, regunt eiusmodi singula: & sicut in opificio, & prouidentia, ita in exhibendis signis non deflectitur eorum intellectus ad nostra, sed, dum ille in se permanet, signa omnia, vaticiniumq; cōuertit ad se, eaq; animaduertit à seipso procedere. Vates omnes con-

fitent

fitetur, per deos, vel dæmones vaticinium
 nancisci, quia nequeant futura videre, nisi
 qui sint causæ, & domini futurorum, per
 quos & alij videant. Porphyrius admi-
 ratur, quòd dij adeo inseruiant homini-
 bus, vt vates aliqui etiam per farinam va-
 ticinentur. Respondet Iamblichus, deos
 non obsequio id præstare suo, sed excessu
 potestatis & bonitatis. & causa omnia in
 se continente, dum in seipsis manet absq;
 cõuersione ad subdita, eis pro gradu præ-
 parationis dona & signa largiri, sicut sol
 diaphanis, oculisq; lumen, atq; hoc calo-
 rem. Quia videmus homines subiecta cu-
 rare cõuersione quadam ad opera, & dis-
 tractione ad diuersa, & distrahi à seipsis,
 & laborare: ideo similiter suspicamur
 prouidere deos. qui cõtra, quatenus ad se
 conuertuntur, vnãq; sui formam, quæ est
 inferiorũ causa, catenus agunt, mouent, re-
 gunt omnia, non distracti per diuersa, sed
 ab vno principio, nutuq; simplici vibran-
 tes cuncta, successione quadam inde pen-
 dentia: neq; ipsi ad subiecta flectuntur, sed
 statu, & plenissimè sua reddunt sibi cuncta
 similia. Deus diuersos suppeditat vaticinij
 modos, non quidem distractus ipse, sed
 indiuiduo nutu, formaq; simplici sugge-
 rit omnes, & diuersis tēporibus suggerit
 diuer

diuersos, non ipse per tempora varius, sed æterno, eodemq; mētis, & voluntatis ictu omnes inspirat, quamuis hi, tēporibus variis explicentur, neq; in ostentis continentur, distrahiturue, sed in vna sui forma complectens omnia signa, ex ea exprimit in se ipso consistens, dum vno voluntatis actu omnia tradit. Tanta est exuberantia prouidētiae ad ostēdenda nobis signa, vt etiā in calculis, virgis, lignis, lapidibus, frumento, farina, indicia præbeat futurorum, vbi mirabiliter inanimatis animam, immobilibus motum, ratione carentibus intelligētiam quandam præstare videtur, quasi hæc cognoscere videantur, vbi nobis futura portendunt. Et sicut deus sæpe per fatuos homines loquitur sapientiam, declarās non hominē ibi loqui, sed deum, sic per vilissima quæq; portendit futura, his ipse admodum supereminens, & per omnia nostrū instruēs intellectum. Deus per infima quæq; cognitione carentia patet facit quædam cognitione superiora, vbi testatur se longè supereminere naturam. Qui dum diuersa porrigit signa, nō coëcet in eis, neque per illa distrahitur, sed stans in vna, indiuiduaq; sui forma cōprehendit illic omnia signa, & illinc vnico, simpliciq; nutu explicat omnia, præbetq; nobis

nobis argumenta passim præteritorum, præsentium, futurorum.

Non fit in sacris opus alicuius efficaciam, nisi per potentiam, immo & præsentiam numinis alicuius.

IN religione non potest fieri opus vllum alicuius mirabilis efficaciam, nisi adfit illic superiorum aliquis spectator operis, & impletor. Opera quidem absoluta ducunt dii, media angeli, tertia daemones. Natura quidem humana nec rationem quidem, orationemve de diis suscipere potest sine diis, nedum diuina opera facere valeat sine illis. Est enim imbecillis, & hebes usque adeo, ut nullum nullitatis suae remedium habeat, nisi quandam diuini luminis portionem desuper accedentem, sine qua nihil à nobis fit diuinum. Sicut falluntur, qui confidunt ex inanimatis animam, & ex amentibus facere mentem: ita qui ex rebus non diuinis diuina facere, & sine diis propria deorum opera, qualia sunt vaticinia, & miracula, & similia, ut apparitiones, & expiationes.

• *Numina inuocata, nobis adsunt, non coacta, sed volentia.*

Confessum est efficaciam religionis opera perfici præsentia deorum, angelorum,

lorum, dæmonū. Porphyrius quidē suspi-
catur numina ad hęc trahi quadam inuo-
cationis necessitate. Iamblichus negat
necessitatem inferri vel ab homine, vel à
mundo numinibus, quæ, cùm sint imma-
terialia, non suscipiunt ordinem aduenti-
tium aliunde. Item inuocatio, & operatio
sacra, admouet quidem sacerdotes ad nu-
mina a/similatione, & familiaritate qua-
dam non violentia sacerdotibus illata, ne-
dum numinibus inferatur. Deus, omnisq;
chorus numinum deo coniunctus est, su-
pra omnem necessitatem extrinsecus ve-
nientem. Vaticinium perficitur, dum sa-
cerdos operatur sacra. neque tunc passio
cadit in sacerdotem, vel in diuinantem,
quando diuinitus inspirantur. multo mi-
nus in numina, quæ non illabuntur in ani-
mos, nisi vacuos passione. Neque dicen-
dum est, fatidicum animum esse instru-
mentum medium, & efficax diuinorum,
sacerdotem verò inuocantem esse velut
causam efficacem operum diuinorum.
Immo deus est omnia, potest omnia, im-
plet omnia semetipso. humana verò natu-
ra nullam in his efficaciam habet. est enim
ad diuinitatem ludus. deridemus eos, qui
dicunt deum sorte quadam aliquibus adesse
potentia figuræ cœlestis in genesi. Non
enim

enim decet ingenitos, & vniuersales causas mancipari alicui per generationem, eius ve periodum, & per causas alienas. Quidam, cum & nollent curis onerare deum, & non perciperēt modum aliquem opificij, prouidentiaēq; , præter eum, qui solitudine fit humana, negauerunt deos facere, atque prouidere. similiter negarent deos interesse vaticiniis, & miraculis, qui non viderent modum excellentem, quo dij adsunt sine labore, & mutatione sui, modus autem per hæc omnia diis proprius eisdem duntaxat est notus.

Porphyrius ait, opera diuina, qualia sunt vaticinia, & miracula, esse aliquando passionem quædam animæ ex paruis scintillis excitatas, & animam sua virtute posse hæc imaginari, loqui, facere. Iamblichus dicit, opus diuinum neq; fortuito fieri, cum sit ordinatum, neq; ab homine longè inferiore. Oportere enim diuinum opus à diuinitate fieri. omnia igitur opera diuinitati similia non ab humana, sed diuina pullulare natura.

Opera miraculorum, & prophetie, non sunt aliqua virtute stellarum, corporis, anime, sed mera, & libera potestate dei.

Anima

A Nima humana & vna specie compre-
 hēsa est, & à caduco corpore nimium
 obumbrata. Ideo nullā habet ad diuinum
 opus potentiam efficacem. si quando vero
 videmur tale aliquid quodāmodo posse,
 solum id agimus illustratione diuina de-
 super influēte, per quam & actioais diui-
 næ videmur esse participes. si opera diui-
 nā fierent ab anima ipsa natura animæ, &
 virtute propria, anima virtutis & pruden-
 tiæ compos, vel etiam omnis anima talia
 faceret. Nunc verò nec omnis anima fa-
 cit, & quæ perfecta videtur anima, ad di-
 uina adhuc est imperfecta. Non igitur
 anima, sed diuinitas ipsa causa est operum
 diuinorum. Alioquin non esset nobis ad
 hæc religio necessaria, sed absq; deorum
 cultu compotes essemus operum diuino-
 rum, si hæc ipsa animæ fierent potestate.
 Denique, si anima sua potestate diuina
 perageret, vel omnis anima faceret, vel
 quæ haberet virtutē, & perfectionē animæ
 propriam scilicet scientiam, artem, pru-
 dentiam, mores, qui per prudentiā acqui-
 rantur. nunc autem non tales hæc faciūt,
 sed concitati quidam potius & abstracti,
 Tria proposuerat Porphyrius de diuinis
 operibus. Primum, ad hæc animam esse
 causam instrumētale, secundum, animam
 quand

quãdoq; esse causam principalẽ: tertium, animam posse ita esse ex æquo concausam, vt ex ea, spirituq; diuino, tertia quedam species substantiæ, vel subsistẽtiæ fiat. Iamblichus dicit, Quando vnum aliquid fit ex pluribus, illa plura & esse cognata, & mutabilia, ex eo, quod sunt, in aliud sic commisceri in vnum quintũ quatuor elementa, & animas plures in vnam totam, forte vegetalem, sensualem, motiuã, in nobis concedere intellectuali, & in eius actũ redigi, vel forte ex illis omnibus harmoniam vitalẽ in corpore resultare, vel forte animas in patria conspirare in vnam ideam omnium animarum, diuinitas verò velut à cunctis exempla non coit in vnũ.

Tertiũ, cùm anima præsertim è suo statu iam lapsa, & quia diuinitas velut longè diuersa non cadit in misturam: & quoniã immutabilis, non cõmutatur in aliud cõmune duobus. Prius quidem dictum fuerat scintillis exiguis suscitari in anima species diuinas: esto: sed hæ non traducerentur ad species simpliciter diuinas, si corporales, & naturales essent. nunc denique, vbi dicitur animã cum diuinitate in vnum tertium congregari, æquatur anima deo, & cõceditur, deũ ibi ita mutari accipereq; ab anima, sicut mutari animam, &

f

aliq

CONSTANTINO TORO

aliquid à deo suscipere : quod est absurdū,
 præsertim quia hinc admittitur , quòd dij
 elementorum instar coibunt in effectibus
 suis in vnam formā tēporaliter factam, &
 ex sempiternis , & in re temporalī conti-
 nebuntur. Quando dicitur ex anima, &
 deo , vel ex diis inuicē vnum aliquid fieri
 temporale, quærimus vtrum præter con-
 gredientia resultat aliquid nec ne , si non
 resultat, tunc non fiet vera vnio, neq; vere
 vnum: sicut neq; in artificio sola arte pen-
 dente si resultat res, sempiternæ è suo sta-
 tu cadent , vt fiat aliquid temporale , nisi
 enim mutantur , tertiu nō resultat. omni-
 no verò absurdum est , hoc ipsum , quod
 generatione quadam fit temporali , po-
 nere sempiternum. neque tamen decet po-
 nere temporale , ne sempiterna seruiant
 temporali : nec decet ponere, hoc esse so-
 lubile, vtrinque factum ex sempiternis. &
 tamen per nouam generationem videtur
 esse solubile. Illa igitur opinio est absur-
 da. Porphyrius ait, animam quandoque
 generare potestatem, essentiamq; dæmo-
 niacam imaginantem futura , per motio-
 nes eiusmodi. Generare inquam, dum cō-
 ducit in vnum materias quasdam habētes,
 in se vires eiusmodi , præcipuè verò ma-
 terias acceptas ex animantibus. Iambli-
 chus

eius negat generari demones, & corrumpi. Negat enim ab anima ex viribus corporeis generari demones, corporibus, animaq; superiores. Negat & actiones animæ particularis, clausæque in corpore procedere in essentias, in se extra animam subsistentes. Negat vires corporū, materiæ profus addictas, solui ab eis ad demones generandos. Præterea quærit, quænam sit potestas, quæ vires materiales à materiis soluit. rursumq; constat in vñ ad demonem generandū, vbi videtur potestas hæc esse dæmonica, atq; ita existere, dæmonem etiam antè quàm generetur. Non potest ex rebus carētibus anima, vaticinioq; generari anima, præsertim fatidita. Nequit ex deteriori præstantius procreari. Nequit essentia vlla, substantiaq; constitui, ex motionibus animæ, viribusq; corporeis, quæ nec substantiæ sunt, neque essentia. Item, nullum eorum, quæ per generationem seminantur, maius aliquid habet, quàm quod ei traditur à causa principaliter generante. Cùm ergo, nec corpus, nec anima per se habeat vaticiniū, non potest anima ex suis motibus, atque corporibus vaticinantem dæmonem procreare. Dicit forsitan aliquis, non generari à nobis demones, sed eos animantibus ordine præfere,

dere. Itaque quando materiæ ex animalibus huic dæmoni commendatis, opportune adhibentur huc, dæmonē quasi compatientem ad talia ferri. Iamblichus ait, dæmones, qui vsqueadeo compatiantur, vera vaticinari non posse. Verum nanque vaticinium non esse naturæ passibilis, & aliquo corpore, loco, tempore clausæ, sed ab his omnibus absolutæ, vt queat quocunque in loco vel tempore facta, pariter, simpliciterq; prospicere.

De Somnijs diuinis, & humanis.

Porphyrus ait, præfagia somniorum partim esse ex nobis, partim ab extrinseco. Iamblichus ait, solū extrinsecus aduenire: quia sæpe studemus, agimusque nonnulla ad hoc præfagiū aucupandum, neq; tamen datur, & sæpe id non quærentibus datur. Quod si somnialis effectus esset ex nostra natura, arbitrioq; humano, nobis ad hoc prouidentibus eueniret. Mittitur autem à diis pro eorum arbitrio, scilicet quando, & quomodo volunt benignitate quadam demonstrare futurum. Idem declarat Orphicus hymnus. Porphyrius ait, vaticinij causam, esse quãdam animi passionem. Iamblichus negat, dicens passionem esse suapte natura instabilem,

bilem, inordinatamq; atq; perturbatam. Vaticinium verò esse debere stabile prorsus, & ordinatum: ideoq; non posse in passione versari. Item quando anima prudens est, & constans, agitq; secundum vires eius præstantiores, scilicet intellectuales, rationalesq; futura non prospicit. Quomodo igitur hæc assequetur, quando patitur secundum inordinatos motus, atq; perturbatos? Item passio nihil habet proprium ad entium, veritatisq; contemplationem, sed affert impedimentum. Præterea si res ipsæ in mundo essent passionibus constitutæ, passio similitudine quadam has attingeret. Cùm verò rationibus, speciebusq; constitutæ sint, & agantur, certè alia quædam prænotio est ab omnib; passionibus aliena. rursus, passio præsentia tantum sentit. Cùm igitur vaticinium futurum etiam assequatur, non versatur in passione. Porphyrius ait, vaticinium esse passionem quandam phantasiæ subortam, vel ex cogitationibus nostris, vel instinctu corporalis in nobis naturæ, vel similiter incidetem, ut & phreneticis cõtingit vaticinari. Ad hoc autem adhibet signa, quòd in statu vaticinij agit quidem imaginatio vehementer, sensus autem interim occupantur, & cohibentur. Item, quòd suffu-

migationes adhibentur diuinaturo, videlicet ad phantasia[m] efficiendam. Item inuocationes, ad eandem affectionem incitandam. Item quòd non omnes, sed iuuenes, simplicesq; ad hoc idonei sunt.

Iamblichus ait, occupationem sensuum esse signum, quòd phantasma tunc nullum est humanum. Vapores adhiberi ad efficiendam cum deo congruitatem, non ad efficiendam spectantis animam. Inuocationes non excitare, vel cogitationes, vel corporeas passiones in nobis. Nam nobis incognitæ sunt, soli deo, qui inuocatur, cognitæ: solos simplices esse expositos diuino spiritui extrinsecus venienti. Quod Porphyrius ait, vaticinium esse passionem phantasiæ talem, qualis accidit melancholicis, & desipientibus sæpe fardicis, abutitur diuino vaticinij munere, dum alienationē diuinitus factam in melius cõparat alienationi à morbis, ebriitate, rabie in deterius accidēti alienatio animi ex passionibus nostris accidens, infra humanū statum deicit animū, sed à Deo facta, attollit hominem super hominem, deoq; coniungit. Illa reddit instabilem, & in materiã prorsus immergit: hæc constantem, ordinisq; cõpotem, & à materia soluit. Nullo modo dicēdum, afflationem
diuin

diuinā habere aliquid simile cum alienatione facta ab humorib⁹, ebrietate, rabie. nam hæc à deo supra quàm cogitari possit, distantia sunt. tantundem ergo distat insania eiusmodi ab inspiratione diuina: nihil igitur habent simile, vel commune. Alienatio à causis facta corporeis, est animi deprauatio ex debilitate contingens. Facta verò diuinitus est salus animæ contingens ex plenitudine potestatis. In illa quidem, dum animo suas operationes aggregitur, eas edit peruersas, atq; turbulentas: in hac autem, dum secūdam propriam vitam, intelligentiamq; vacat, superiori se exponit vtendam. Denique, quantò distant diuina ab infimis naturalibus, tantò illorum actiones, effectusq; ab effectibus naturalium. Alienatio itaque inducta diuinitus nihil habet simile cum ea, quæ fit humanitus. Cum igitur illam cogitas, separa prorsus ab illa omnes huius defect⁹, accidentia omnia. Quinetiam quando sobrietatem, vigilantiamque sacram acceptam diuinitus meditaris, noli cum sobrietate hominum comparare. Et vtrobique ab imaginationibus diuinitus adhibitis animo remoue, quicquid vllò modo simile est imaginationibus vllis, quas humores, similesq; causæ suscitant. Item

ambiguum hominis statū inter sobrium
 animum, alienatumq; mediū, ne similem
 putes statui animi sacri, vno intuitu spe-
 ctantis deum, nec certissimos intuitus di-
 uinorum similes esse credas, imaginatio-
 nibus arte venefica suscitatis. Nā quæ fa-
 scinati imaginamur, præter imaginamen-
 ta nullam habent actionis, & essentiaē ve-
 ritatem. Eiusmodi nanq; magicæ finis est,
 non facere simpliciter aliquid, sed vsq; ad
 apparentum imaginamenta porrigere.
 Non est putādum diuinū vatem incidere
 in veritatem casu, sicut insani solent ali-
 quando: nec etiam passione quadam natu-
 rali, sicut & animalia solent pati sæpe à
 partibus, viribusq; quibusdā mundi futu-
 rum aliquid inchoantibus, & iam in aère
 quodammodo facientibus prius quàm in
 terra. Atq; ita patiēdo nonnūquam futu-
 ras persentiunt terræ concussiones, atque
 procellas, præsertim animalia, quæ vel fa-
 cilè patiuntur, vel acutè persentiunt. Præ-
 notio enim vel casu vel eiusmodi passio-
 ne proueniens, rara fit, inordinata, non
 continuata, prorsus obscura. Vateiniū
 verò diuinum vniuersū ordinem cōtinua-
 ta, & firma, connexaq; conspiciat ratione.
 Siqua nobis innata sit facultas ad futurum
 percipiendū, nō est propterea vaticiniū:

hæc

hæc enim nec semper, sed aliquando veridica est, nec in omnibus, sed quibusdam. vaticinium verò & semper, & in omnibus est veridicū. Item prænotio arte facta ex signis aucupatur futurum nō omnino fidelibus, quia nō semper sibi coniunctum habent euentum, sed diuina prouidentia factum effectus à causis conspicit, intuitu firmo, præsentiq; & prorsus continuato, connectēs omnia mutabilia, temporaliaq; & inter se distantia, futura anticipans, vt præsentia. Dicit aliquis, posse prænuntiarī futurum, ex quatuor donis simul iunctis, scilicet ex certa hominis natura, & ex arte huic adhibita, & ex cōmuni rerum inter se cōpassione tanquā animalis eiusdem partium, atq; ex ea corporum dispositione, qua alia aliis indicia subministrēt: sed re vera quando his concurrentibus indicia manifestè percipiuntur, habet & hæc perceptio aliquid simile vaticinio, & vniuersum vestigia vaticinij habet vbiq; sed non vbiq; clara. Tametsi sicut imago ipsius boni in omnibus deum præfert, sic in cunctis est vestigium aliquod vaticinij. Neq; tamen vaticinij species vna diuina, immista, definienda est per simulacra eius in generationem demissa, & multò minùs per imaginamenta delirantium

f s tium

tium. hæc enim omnia fallacia sunt. Vaticinium ipsum definiendum est, per vnâ rationem, ordinemq; vnū, & vnâ speciem diuinâ, namq; intelligibilem, & immutabilem veritatem. contrâ verò omnis perceptio mutabilis inde segreganda, velut indefinita, & deis, diuinisq; nullo modo conueniens: quando fit à nobis aliquod opus nobis naturale, certè ad hoc sunt ab initio tributa semina, & præparamenta ab ipsa natura, quæ est operis eiusmodi causa. Nulla ergo sunt data præparamenta, seminaq; à natura vel communi, vel humana ad vaticinium illud, quod est supra naturam, consuetudinemq; humanam. natura enim & intelligentia caret, nec est præcipuus autor eorum, quæ fiunt, præsertim quatenus in nobis est natura, sed vaticinium plus quàm intellectuale est, & causas attingit ætæternam, & vno, subitoq; intuitu cõplectitur ordinem vniuersi opus eiusmodi: dei proprium est agentis hoc in nobis, nobis tunc à propria actione vacantibus. Præfagium, si quod nobis incidit, instinctu nature, vel arte peragitur: potest utiq; in nostra natura præparatione, aptitudinemq; habere: sed hoc præfagiū valde angustum est, & obscurum, & magis minusve suscipit: vaticiniū verò diuinum
amplif

amplissimum est, & certum, & vnum, stabilemque; id est summum ubique gradum possidet, ideo nequit fuisse nobis inditum à natura. Porphyrius coniecit affeccionem quandam nostræ naturæ vel corporalem, vel animalem ad vaticinium conferre præcipue, ex eo quod qui aduocabant in hominem vaticinium, gestabant lapillos quosdam, atque herbas, ligabantque; nodos sacros, iterumque; ligata soluebant. mutabant quoque proposita in eis, qui talia ab illis acceperant, & ex malis meliora reddebant. Sed Iamblichus observationes, effectusque; eiusmodi retorquet in coniecturam, quod inspiratio vaticinij forinsecus, desuperque; proueniat. talia enim certis numinibus consentanea, cum adhibetur nobis, ad eorum inspirationem suscipiendam, nos accommodant. Porphyrius ait, non esse contemnendam artem, quæ ex certis vaporibus ad ignem sub opportunis stellarum influxibus facit deorum idola in aere protinus apparentia similia quodammodo diis, & habentia similem aliquam efficaciam. Iamblichus ait, hæc idola parui pendii à sacerdotibus, qui veras deorum species perviderunt: neque; posse excellens aliquod bonum reperiri in eo, quod pullulat ex materia, formisque; in ea, formarumque; eiusmodi

virib

viribus, & arte simul humana. Nam quod fit ab homine, est deteri⁹ homine: & quod fit ita, vt idolum, est adumbratio quædam apparēs potius quàm existens, ac dum fit, protinus euanescens: neq; fit arte opificia, quæ veras essentias fabricat, sed imitatoria potius, quæ essentiarum reddit imagines. Profectò deus mundi opifex non per cœlestes motus, non per particularem materiam, nõ per potentias ita diuisas fabricat omnia, sed intelligentiis, voluptatibusq; & immaterialibus speciebus, ac per animam sempiternam supermundanam, simulatq; mundanã mûdos efficit. Factor quidẽ eiusmodi idolorũ dicitur per stellas efficere, nõ tamẽ eo modo per ipsas efficit stellas, quo fortè videtur. cùm enim innumeræ sint in diis cœlestibus vires. omnium infima est potentia naturalis. In ipsa potentia deorum cœlestium naturali sunt rationes, tum seminales, id est formarum generatiuæ, tum aliæ quædã immobiles seminalibus præcedẽtes ibidẽ, id est coordinatiuæ formarum: vtrarunq; igitur rationum autoritas generationem vniuersam præcedit. Post eas sunt in corporibus cœlestibus qualitates, vires, motus, atque ex eis defluxus dominantes sub rationibus toti rerum mûdanarum exordinationi:

nationi: infima verò potestas cœlestium, quas dixi, viriũ generationẽ terrenorum ducit. Multæ artes, vt medicina, gymnastica, agricultura, quęcunq; videlicet in operatione sua communicant, cum operatione naturæ vtuntur qualitatibus, viribusq; per defluxus cœlestes ad inferiora traiectis, atqui & idolo ficus ipse trahit à cœlestibus defluxibus portionẽ aliquam genitalem, quamuis exiguam, atq; debilẽ. Non enim vtitur ipsis cœlorum motibus, aut viribus ipsis, quæ illis insunt, aut viribus, quæ naturaliter fundantur circa cœlestes motus: nec potest eas attingere, sed occupatur circa vires quasdã, quæ ab illorum natura ad vltimum defluerunt, prolapsæ ad infimum mundi locum. Vtitur quidem is arte quadam, sed non pia, atque deifica. hæ quidem infimæ cœlestium vires conspirãtes, circa materiã quandam particulãrẽ, possunt eam transmutare, trãsfigurare, trãsfornare alias aliter. Iã verò, & trãspotionem ab aliis in alia suscipiunt potentiarum earum, quæ particularibus insunt. Quando aliquis eiusmodi fabricat idola ex multis materiis, & sub cœlestibus influxibus, tunc varietas illinc quidem cœlestium actionum, hinc verò potẽtiarum materialium cõgregata, facit quidem aliquid.

quid, sed actio hæc longè degenerat, non solum ab opificio diuino, sed etiam ab effectione naturali. Natura enim & vno simul tenore, & actione simplici proprium peragit opus. Hæc igitur idolorum fabrica, est artificiosa commistio circa defluxum cœlestium vltimum, & circa illa, quæ ad postremum à cœlesti natura mouentur, atq; recedunt. Homo, cum sit melior, & ex melioribus procreatus, non debet idolis fabricandis incumbere, quæ non sunt animata, sed ostentamento quodam vitæ sunt inflata. nec intima, veraque, sed externa, fictaque harmonia continentur, prorsus ad breue mansura, nec habent verum aliquid, & legitimum, cum sint arte solum humana cõficta. solum verò, quod simplex, & vniforme est actionis, vel compositionis in eis præualet. Ideoq; valde deficiunt, quoniam ex qualitatibus longè diuersis, contrariisq; congesta sunt, neque potentiam aliquam perfectam habent, quoniã eiusmodi defluxuana multitudo è multis captatur, & in aduentitium aliquid commiscetur exile penitus, & infirmum: nec stabilitatem vllam habent hæc idola; imò velocius quàm quæ apparent in speculis, euanescent. Quando enim admouetur suffumigatio vaporibus exhalantibus, protinus

protinus componuntur: at cum per totum
aërem fumus, vaporq; se fundit, subito dif-
soluuntur. Prodigiorum eiusmodi fabrica
idolaris est omnino contemplatore veri-
tatis indigna. qui enim hæc machinatur,
siue eorum vilitatem agnoscens, delecta-
tur tamen, similis illis euadit, siue colat, vt
deos, peccati reus est factu, dictuq; nefan-
di: nec lux vlla in animam diuina subruti-
lat, circa tenebrosa idolorum phantasma-
ta occupatam. Porphyrius ait, idolorum
factores in fabrica obseruare cœlestium
cursum, dicentes, quo potissimum cœle-
stium currente, & cū quo, vel quibus con-
currente vaticinia vera proueniēt, aut fal-
sa: item quæ ibi fiunt, vtrum significatiua
sint, effectiuæve vel contra significationis
efficaciæ vacua. Quamuis ex materiis ele-
ctis idola construant obseruatione syde-
rum, nihil tamen hæc inde habent in se
diuinum. nam materiæ, quæ hic mouen-
tur cœlitis, in generatione sunt postre-
mæ, atque ad vltimos è cœlo defluxus
compatiuntur. Quæ enim tam facile per-
mutentur eiusmodi phantasmata, vt ad
minimum natum vel inertia sint, vel
contrà scilicet fatidica, siue significati-
ua, siue effectiua, certè passio tam faci-
lis, & mutabilitas adeo velox declarat, ea
diui

diuinæ potentia nihil habere. Non sunt in materiis vllæ potētia, quæ sint elementa dæmonum: neque hi possunt ex particularibus corporibus generari, imò ab eis hæc generantur, atque custodiuntur. Neq; potest homo suis machinis formas ipsas dæmonum procreare, imò nos secundum corpus à dæmonibus formati sumus. Non est putandum ex elementorum coitu confluere aliquam multitudinem, siue compositionem in se propriam dæmonibus vim habentem. Nam ipse dæmon simpliciter, vniformiterq; , & in se consistens, in vnū diuersa congregat elementa, atque ex eis composita generat, & quicquid inest perseueratiæ, ipse largitur: neque decet idola dæmones appellare. Nam & aliud est idolorum autor, aliud dæmon magnus dux dæmonum: ipsaq; substantia dæmonum diuersa est à phantasmatis idolorum. quibus & tu Porphyri cōfiteris, neq; deum, neq; dæmonem aliquem deorsum trahi. Igitur hæc idolorum fabrica, cum dei, dæmonisq; sit expers, neque vaticinium, neq; sacrum corpus aliquod affert.

*Chaldaorum mysteria de Sacerdotio, Deo,
Dæmonibus bonis, & malis.*

Porp

POrphyrius commemorat opinionem dicentium omnia vaticinia nobis à dæmonibus malis infundi, quorum natura sit subdola, omniformisq; , atq; versatilis, qui deos, & sublimes dæmones, & animas defunctorum simulent, & hac fallacia nobis occurrentes præfagia præbeāt. Horum opinionem Porphyrius, etsi non probat, commemorat tamē de hac quoq; Ægyptium consulens. Iamblichus hoc quoq; damnat inter sacra commemorare profana, atq; subinde narrat mysteria, quæ audiuit Ægyptius à prophetis Chaldæorum talia. Dij vera bona dant bonis per sacrificia expiatis, quibuscum & versantur, suoq; commercio prauitatem, passionemq; ab eis lōgè propulsant, suoq; splendore tenebrosos inde spiritus arcent. Mali enim spiritus intrāte deorum lumine, velut sole tanquam tenebræ subterfugiunt, neq; turbare vltius pium sacrificatorem possunt, omni prauitate, & peruersitate, passionēq; liberum. Qui verò perniciosi sunt, & interim contra ritus, ordinemq; sacrorum sacra insolēter inuadunt, hi sanè propter actionis infirmitatem, potentiaq; defectum deos assequi nequeunt. Sed propter inquinamenta quædam, tum à diis arcentur, tum dæmonibus malis

g

accom.

accommodantur, quorū flatu prorsus im-
 plentur pessimo, pessimiq; illinc euadunt
 profani scilicet, atque dissoluti pariter &
 iniqui, desyderio dissimili diis, atque in
 omnibus simillimi dēmonibus improbis,
 quibus cum versantur assiduè. Hi igitur
 passionibus, & prauitate pleni, per ipsam
 cognationē malos ad se trahunt spiritus,
 quibus mox occupati, ad omnem iniqui-
 tatem inde iterū incitantur, vbi alter alte-
 rū ad hoc ipsum vicissim adiuuat, & cor-
 roborat. sicut circulus aliquis principium
 cum fine coaptās, reddēsq; æqualē eodem
 pacto vicissitudinem. hucusque Chaldæi.
 Quando profani contra ritus tractant sa-
 cra, frustratur euentus. nam & pro diis
 alijs alij celebrantur, & pro bonis spiriti-
 bus insinuantur mali. horum ergo errata
 non debēt, vbi de legitimis sacris agitur,
 commemorari, neq; quæ accidūt illis pro
 lege putari. sicut sacrilegium diuino cul-
 tui contrarium est, ita malis dæmonibus
 intemperantiæ autoribus, fallacibusq; oc-
 cupati contrarij sunt legitimis sacerdoti-
 bus, à quibus procul abest spiritus omnis
 iniquus, & prauitas, atq; passio: adest verò
 bonorum præsentia numinum, atque de-
 super ab igne diuino veritate replentur.
 His ergo mali spiritus impedimenti nihil
 affer

afferunt ad animæ bona. nec inde suggeritur superbix fumus, vel adulatio mollis, neque subfumigatione falluntur, neq; vlla turbantur. Sed hæc omnia mala, tunc boni præsentia numinis, velut fulguris ictu percussa disperduntur statim, & euanescent. Talibus ergo veridicum prouenit vaticinium, cum quo nulla ex parte aliud est conferendum, cui ritè studendum est, ea, qua diximus, sanctimonia. Hac enim ratione duntaxat acquiritur & in vaticinando veritas inconcussa, & in anima virtus penitus absoluta, quibus sanè duobus sacerdos ad ignem ascendit intelligibilem. quod tanquam finis omni præfagio, sacrificioq; debet esse propositum. Temere nimium ô Porphyri, vbi de diuino agitur vaticinio, opinionem eorum commemorandam existimasti, qui omne præfagium arbitrantur à malo dæmone tribui. hi nanq; in tenebris ab initio, semperq; versati, nec verum à falso discernere possunt, neque principia, quibus hæc adueniunt, intelligere.

• *Inuocationes, & imperia hominum
aduersus spiritus.*

POrphyrius dubitat, quare spiritum suppliciter inuocamus tanquam

g 2 nob

nobis superiores, tum quasi cogimus imperando tanquam inferiores. Iamblichus ita distinguit: Dij quidem, & omnes nostra natura superiores plenitudine bonitatis, & voluntate bonorum, & benignitate quadam dignis animis conuenientia tribuunt: deligunt religiosos tanquam genituras suas, & alumnos, atq; discipulos, & laborantium miserentur. Sunt præterea media quædã genera numinũ, qui ephori, præfidesq; sunt discretionis, atq; iudicij. consulunt, quæ facere deceat, que declinare. ad iusta quidem adiuuant, reuocant ab iniustis: & sæpe in homines iniquos iniurias, quas inferre conantur, iuste retorquent, vt quæ agere moliebantur, patiantur ipsi. Est rursus aliud genus spirituum nobis circumstantium indiscretum, & inconsideratũ, quod vnã numero potentiam est sortitum, propter ipsam à singulis vniuersi partibus distributionẽ. vnde vnum vni tantũ operi est addictum. Sicut enim gladius solũ diuidit, nec aliud afficit, sic spirituum in mundo distributorum propter ipsam partibilem naturæ necessitatem, hic quidem solũ diuidit, ille verò solum colligit, quæ fiunt atq; generantur. quidam igitur occulti spiritus, alius aliam sortiti potentiam, illud tantum singuli, ad quod

quod ordinati sunt, peragunt. Siquis igitur accipiens illa, quæ ordine distributo ad totum conferunt, deflexerit aliorsum, & aliquid quasi præuaricando transegerit, hoc ipsum, quod fit, sequitur, nec ipsius malè vtētis est damnum. sed redeamus ad quæstionem. Vt ad quæstionem respondeam, iussa, & imperia violenta diriguntur ad spiritus, nec vtentes propria ratione, nec iudicij, discretionisq; principium possidentes. Cùm enim cogitatio nostra habeat ratiocinandi naturam, atq; discernendi, qua res conditione se habent, multas quoq; in se vitæ potentias complectatur, spiritibus imperare solet, non vtentibus ratione, & ad vnam duntaxat actionem determinatis. Inuocat eos igitur tanquam superiores, quoniam ab vniuerso mundo nos continēte, quæ ad tota conferrunt, trahere conatur circa quædam, quæ in particularibus, diuiduisq; continentur. Imperat rursus tanquã inferioribus, quia natura nostra intellectualis præstantior est, quàm intellectu carens, etsi illa latiorē in mundo habeat actionē. Item duplex est in sacerdote figura, siue prætexta, vna quidem humana, altera verò diuina, quam ex sacramentis induit, in quibus latet diuina potestas, sursum ad diuinitatem

animū eleuans, deoq; coniungens: ideoq; figuram diuinam adhibens animo, quam indutus potest sub prætextu dei, tanquam superior eiusmodi spiritibus imperare. tamen si tanquam homo rogare solet inuocans eos eatenus superiores, quatenus ab vniuerso inuocat potestates. Sed ita verius soluimus quæstionem, Communio quædam consentientis beneuolentię, & complexio indissolubilis vnitatis omnem sacrorum expeditionē continet, vt hæc effectio sit diuina, & excedens omnem expeditionis humanæ modum; ideoq; hunc omnē illinc auferre debemus. Non igitur sacerdos numerum accersit, velut absens: nec mandat aliquid segregato perficiendum, quod homines inter se solent: imo vna quædam, eademq; cōmuniter diuini ignis actio spōte sua per se prompta, præfensq; ex se agens refulget, agitq; eodem modo per omnia simul, tum quæ deinceps inde tradunt aliis, tum quæ possunt accipere inde nō nihil. Diuina igitur opera, quæ in sacris explētur, non per contrarietate huius ad illud, vt generabilia: non per differētiā vocantis, mouentisue aduocatur, atq; motum trāfiguntur, sicut humana solent, sed identitate, vnione, cōsensione, id totum expletur: & sublata discrepantia,

pantia, hoc ipsum quod agit, & cuius virtute agitur, est cōmune vbiq; aliquid, atq; simplex. Porphyrius quærit, cur nam superi sæpe iubeāt suos cultores esse iustos: aliquādo tamen obsecrati inferre iniuriā, inferant. Respōdet Iamblichus, non inferre iniurias, sed iusta supplicia. ac si fortè iniusta, nō esse deos, sed dæmones improbos. Dij non partem quandam huius vitæ tantū, sed totam: nec hanc solam, sed vniuersam ab æuo in æuum conspiciunt animæ vitam, atq; ita pro meritis in antecedente vita contractis, sæpe p̄niunt in sequenti, siue rogati punire, siue non rogati. Interea nos, qui nihil videmus vltra præsens, opinamur aduersa nonnunquam nobis contingere præter meritū, dum tamen sæpe in hac vita patimur, quæ in alia iam intulimus, & quæ nunc facimus. aliquādo patiemur. Præterea multa nos latent hominum peccata, quæ deos minime latent. Item nos iustitiā definimus, vt suū quisq; officium faciat, secundum præsentis patriæ leges. Dij verò definiūt eam latius admodum spectantes, videlicet ad totum ordinem vniuersi, atq; spectātes eam præcipuè rationem, qua animæ diis conducāt, iudicium inde peragūt. Tantaq; diuersitas est inter iudicium diuinum de ipso iure, atq;

nostrum, vt ad illud attingere non possimus. Iam verò & ipsi dij, quid iustum sit, aliter perpendunt ad vnam spectâtes animam, aliter ad totâ animarum cognationem. Si enim eiusdem naturæ communio existens inter animas, tum in corpore viuentes, tum extra corpus positas, complexionem quandam eandem, atq; communem cunctis efficit ad totâ mundi vitam, ordinemq; mundanũ, necessarium est expeditionẽ iudicij à totis exigere, scilicet ab ordine vniuersali, & à necessitudine animarũ inter se requireretur: præsertim vbi scelerũ magnitudo ab vna anima cõmissorum excedit supplicium, cõsequens ex peccatis. Dij ergo nunquam obsecrati inferũt supplicia, nisi iusta. Cũ enim secundum essentiam bonum habeant, mali, iniusti q; causa esse non possunt. Verum si quis forte cõuicerit ex imprecationibus ad superos factis, aduersa quædam aliquibus iniuste cõtingere, alias quasdam præter deos, bonaq; numina causas inquirere compellemur: quas si fortè non inuenerimus, non tamen ob hoc suspicari aliquid debemus de diis indignum diuina natura, eaq; sciẽtia certa, quæ de bonitate deorum nostris intelligentiis est innata, in qua proculdubio Græci omnes, barbariq; consen

consentiunt. Proinde cum malorum species diuersæ sint, atque dissidentes, non in unam, sed in diuersas referendæ sunt causas. Si verum est, quod de idolis dicebamus, improbisque dæmonibus, hinc sanè exoritur multiplex origo malorum. Simulant enim deorum præsentiam, dæmonumque bonorum: ideoque cultorem suum iubent esse iustum, ut ipsi videantur boni, sicut & dii, quoniam verò natura sunt mali, rogati mala inferre, libenter inferunt, atque nobis ad iniusta conducunt. Hi sunt omnino, qui & in oraculis mentiuntur, & fallunt, & turpia consulunt, atque peragunt. Dij verò, bonique dæmones, neque fallunt unquam, neque conferunt ad iniqua. Est insuper malorum natura dæmonum sibi inconstans, instabilis, secumque dissidens, aliàs alia suadens. superiorum verò natura, sibi constat assidue, eundemque seruat semper in actione tenorem. Corporeæ mundi partes non sunt virtute vacuæ, sed quanto maiores, pulchriores, perfectiores sunt, quam nostra corpora, tanto vires, actionesque maiores habent. Igitur unaquæque earum vires seorsum differentes habet, & actiones diuersas edit. Item habitudine quadam inuicem multò plura conficere possunt. Quinetiam à totis mundi

partibus descendit in particulas quædam actio multiformis : descenditq; facillimè, propter potentiârũ similitudinem quatenus videlicet sequentes gradatim potentiaæ antecedentibus correspondent : præsertim vbi patiens insuper ad agens accommodatur. Corporis ergo necessitatibus cõtingunt ex totis in particulas quædam mala, & perniciofa quædã totis quidem salutaria, & harmoniaæ vniuersi consona, quamuis interea noxia partibus, vel quia totorum actiones sustinere nõ possunt, vel propter commissionem inferius accedentem, imbecillitatemq; infimis naturalem, vel quia partes, partibus cõmensuratae non sunt. Proinde præter ipsum mundi corpus multa potest ipsa mundi natura. Nam & similibus concordia, & discordia dissimilibus non pauca facit. quinetiam multorum coitus in vnum totius animal, & potentiaæ vigentes in mundo quotcunq; sint, & quales aliud quidem in totis, aliud in partibus agunt ob ipsam partium debilitatem ad vltimum distributam, atque diuisam. Amicitia totius, & amor, atque contentio, & similia in ipsis quidem totis actiones sunt, in particulis passiones. Item quæ in intellectu diuino species sunt, rationesq; puræ, in vniuersi

natura

natura materialē quandā participant indigentia: in singulis tandem informitatē: & quæ in totis sunt vnita, in particularibus dissident. Corrūpuntur insuper particulæ quædā, vt tota secundum naturam constituta seruētur, conterūtur & partes quædā, atq; premuntur, totis interea sic inde nascentibus passionis expertibus. Quando veneficus aliquis imprecationibus suis deducit desuper in quempiā calamitatem, vtendo videlicet ad hoc naturalibus quibusdā, corporeisq; potentiis: vniuersi traditio quidē actionis eiusmodi venit desuper absq; electione, atq; prauitate: tamen interim maleficus hac ipsa vtēs, traditionem deflectit ad cōtraria profus, atq; mala: & ipsa quidem traditio, actioq; supernē descendēs compassione quadam propter similitudinem sub contrariorum passionibus commouetur. Maleficus autē electione trahit præter iustum, quod traditum est ad mala. iam verò ipsa traditio secundum vnā harmoniam mundi cōficit, vt quæ distātissima sunt, tamen cooperentur. si quis interim id deprehendēs ducere molitur iniquè partes fortēsue, quædā totius in partes alias, ita lædens eiusmodi damni non est causa vniuersum, sed abusus humanus transgrediens ordinē vniuersi, legitim

gitimaq; peruertens. Non igitur dii mala nobis inferunt, sed naturæ corporaq; diuinitus dependentia. Atqui & hæc non vt malos, sed vt bonos defluxus, mūdōq; salutare ad ima demittunt, qui verò suscipiūt propria mistione, peruersitateq; transformant adeò, vt aliter quidem data recipiatur conditione contraria. Post hæc interrogas, cur natura superi non exaudiant inuocantem, nisi castum? ipsi verò interim obsecrati illicitos concubitus adiuuent: neq; pudeat cultores suos ad turpes libidines incitare. Quādo causis occultis incitatur ad coitum non legitimū scilicet, apud leges humanas forte legitimū, hoc est apud mūdanas leges, quando videlicet inde nascitur hominibus necessarius. Iam verò instinctus ad venerē in mūdo quidē ad amicitia tendit, & harmonia. in partibus autē sit vehementior, propterea quòd hæc ob complexionē suam facilē nimium, & mutuò, & toti compatiantur: denique quod cœlitus descendit ad bonū, hiæ sæpe transfertur ad malum. Mundus est vnum animal, in quo partes, quāuis loco distantes, tamē propter naturam vnam inuicem ad se feruntur. Atqui vis ipsa conciliatrix mūdi, & causa communis omniū mistionis, trahit quidem partes ad se inuicem
suapte

suapte natura, potest eiusmodi tractus & appetitus arte quadam præter ordinẽ augeri. Vis quidẽ ipsa concilians infusa cunctis bona est, & causa vbiq; implexionis, communionis, harmoniæ, amoris mutui, vnionisq; mundanæ, quæ sunt, fiuntq; imperio continētis: in partibus autẽ propter earum distantiam, & inuicem, & à totis, atq; ob naturã debilem & egenam, compassione mutuum congressum conficit, vnde acrior appetitus plurimus est inginitus. Ars itaque deprehendens hanc vim coaguli passim in natura dispersam, contrahit eam vndiq; , colligitq; simul, deriuatq; in vnum. Atq; ita appetitum necessariæ vnionis naturaliter moderatũ, reddit suis machinis effrænatum, dum & materiam admouet genituræ præcipuè conferentem, & vires vndique naturales inter se differentes, cõmiscet in vnum: quarum commistione pro arbitrio regit, & conficit congressus ad geniturã. Proinde, cum sint in herbis, atq; lapidibus vires, & dissolutiuæ, & rursũ congregatiuæ, sintq; multò maiores in rebus, naturisq; maioribus, potest vtiq; ad coitum nixus intendi eiusmodi rebus adhibitis, atque ab his ipsis sine artis opera amor accendi, tractusq; fieri. Cõpertũ habemus dæmones
 impro

improbos, in generatione, rebusq; terrenis, humanisque posse quamplurimum. Ideoq; nihil mirū videri debet, ardorē ad illicitū coitū in nobis frequēter ab eis accēdi. possunt & ad idē cōferre vires quædam animæ, tum in hoc corpore viuentis, habentisq; vim mirabilē attrahendi, tum etiam hinc absolutæ, sed adhuc in spiritu turbido, humidoq; inuolutæ, & hoc circa loca generationis adhuc oberrātis, ideoq; talia committentis. Nemo itaq; vel deos, vel demones eorū pedissequos amoris, & coitus non legitimi causas esse dicat, sed vel naturales instinctus apud nos deprauatos, vel veneficā insuper artē, vel malos demones, vel animas nondum puras.

De Sacrificijs vnde vim habeant, & quid conferant.

QVeritur qua ratione sacrificia & superis cōueniant, & hominibus cōferant, & in mundo quid agant. Porphyrius ait, non solū Prophetas, sed hypōphetas, id est omnes sacerdotes, qui vaticinium tradunt ab aliis acceptum, debere animalibus abstinere, ne dii vaporibus illinc exhalantibus contaminentur. huic verò sententiæ contrarium est commune dictum, deos videlicet animalium nidoribus maximè

mè demulceri velut esca, capi que. Iamblichus vtrunq; dānat, scilicet deos nidoribus carnium vel infici, vel irretiri, atque inescari. Anima mundi, cœlestes que ex eo, quod corporibus suis adsint, neq; passionibus inde suscipiunt, neq; ab intelligentiis distrahuntur: animæ verò particulares patiuntur vtrinq; aberraret verò nimium, qui defectus similes animabus superioribus attribueret. non enim est vniuersaliū, atq; particulariū, vel principiorū, atq; effectuum æqua conditio. Vesci quidem corporibus quondam coniunctis animæ onus procul dubio, inquinamentumq; nobis infert, & procliuitatem animæ, per quam voluptatibus liquefcatur, atq; succubat, multos que alios in anima morbos procreat, sed vapor exhalans ab animalibus, & suffumigatio sacra ritè peracta diis, mūdanicis que & vniuersalibus causis nihil officit. Non enim ipsa cōtinet, ordinatq; superos ad se ipsam, sed cōtinetur ab eis, atq; ad vniuersum cōordinatur pariter, atq; deos: ideoq; ita potest illorū imperio superis coaptari, harmoniceq; congruere. abstinent igitur animalibus religiosi: non tamen quia dii vaporibus animalium fœdari possunt. potestas nanq; deorum, prius quàm materiale aliquid eam attingat, ipsa quoque

finc

sine tactu discutit, nec solū hæc absq; propinquitate sua corporalia, prius quàm sibi propinquent disperdit, & delet, sed nec ipsa cœlestia corpora materiale aliquid elementū in se suscipiūt, nec peregrinum aliquid intromittunt, nec amittunt proprium, quin etiam vapores terrenorū vix ad quinque stadia progressi refluunt, nec immateriale, volubileq; corpus inficiunt, aut alunt. Quod nullam in se potentiam ad mutationem habet, nec in se, neq; sibi contrariū habet quicquam, neq; fertur à medio vel ad medium, sed vel quiescere debet, vel reuolui. corpora igitur infra Lunam, cū sint ex discrepātibus potentiis, motibusq; composita, & transmutabilia sint, omnino & sursum, deorsūm ve ferantur, nihil habent commune cum cœlo, nec naturam, nec potestātē, nec actionem: nec ergo vapor ex eis, nec aliud attingit cœlum ab eis omnino secretum, & meritò ingenita permutationē ex generabilibus nullam capiunt. Nunquid ergo natura deorum à vaporibus eiusmodi fœdari potest, quæ vapores materiales, vno (vt ita dicam) ictu propulsat? Talia ergo non superis noxia sunt, sed nobis. hæc enim diuidua, materialiaq;, & cognata nobis, aliquid erga similia commune habent in
passio

passione, vel actione, sed aduersus cœlestia, diuinâq; in alio genere essentiaë posita, diuersisq; naturis, viribusq; prædita, & excedentia prorsus, agere quicquam, & communicare non possunt.

Quæ ratio sacrificiorum, quæ utilitas.

Porphyrus offerri sacrificia diis hæc ratione putat, vt eos veneremur eiusmodi donis, vt maiores sæpe tolemus: atq; etiam, vt pro bonis acceptis diuinitus ita gratiã referamus, pro bonis bona redentes. Iamblichus causam eiusmodi ductam inquit ex communi hominũ ad homines consuetudine, neq; conuenire naturæ deorum mores humanos supra modum exuperanti. Maximam verò sacrificiorum efficaciam tales modi, declarationesq; sacrificiorum non omnino demonstrant, efficaciam inquã, sine qua nõ liberamur à peste, fame, penuria, nec impetramus opportunos imbres, immo & per quã purificationẽ quoq; , perfectionemq; consequimur animorũ, & ab hac generationis prouincia libertatem. Itaq; aliquis ex assignatione tua nõ multum approbabit hos modos, quasi tu dignã causam ad effectus eorum assignaueris. Ac, si fortè probauerit, accipiet profectò secundo eos

b loco

loco quasi consequentes, & modo secundario coaptatos, primis, antiquissimisque operū eiusmodi causis. desyderamus itaque rationem, ob quam sacrificia efficaciam ad res efficiendas habeant, & unde coaptentur diis præcipuis eorum, quæ fiunt, causis, atque principiis. Dicit aliquis, quia mundus sit animal vnum, habeatque vnam, eandemque ubique vitam, ideo communionem ipsam viriū consimiliū, vel etiam distantiam dissimilium, aut certè aptitudinem quandam agentis ad patiens commouere similia, aptaque eodem modo, dum videlicet discurret secundum compassionem vnam etiam à remotissimo ad remotissimum, tanquam hæc quoque sint proxima. Nam inter hæc quoque ipsa vitæ communicatio est æqualis assignatio eiusmodi, verū quidem dicit, & quod ad sacrificia necessario sequitur, non tamē verus sacrificiorum modus ita monstratur. Ipsa nanque deorum essentia, nec in natura, nec in necessitatibus naturalibus posita est, ob quam obligationem ex passionibus naturalibus coëxciteretur, vel per totam naturam extensis potentiis commoueat. sed extra hæc secundum seipsam determinata est, nullum ad hæc commune habens vel in essentia, vel potētia, vel actione simul & passione, addunt

addūt ad superiorē assignationem aliqui
quandā in rebus inferioribus congruen-
tiam superis. Ideoq; ad sacrificiorū effica-
ciam conferentiam, velut in Crocodilo
hexagonarius numerus cū sole congruat:
in Cane rursus, & Cynocephalo ratio-
nes physicæ quædam, & vires rationes
communes sint ad Lunam: itemq; in aliis
materiales quædam species, sicut in sacris
animalibus, colores, figuræ, formæ, cuiuspiã
conueniant superiorum, vel membrorum
aliquod animalis, vt cor galli, & alia
quædā similiter naturalia sacrificiis adhi-
bita operum sint causæ mirabiliū. Ex su-
periori causarū assignatione, nō assigna-
tur causa diuina, quæ supernaturalis est
omnino: nec naturalibus motibus cōmo-
uetur, sed assignatur naturalis quædā po-
tentia in materia, & corporibus compre-
hēsa, ideoq; corporeis motibus, rebusque
materialibus coëxcitatur, rursusq; seda-
tur, naturaliter inquā, atq; hæc simul, quæ
sunt circa naturam. Siquid verò tale ad sa-
cificia cōsequitur, id quidem præceden-
tibus causis coaptatur, velut cōcausa, sine
qua non eueniat opus. Præstat itaq; dice-
re mirificos sacrificiorū effectus, tanquam
à causa procedere ab amicitia quadam, &
accōmodatione, & habitudine concilian-

te opifices ad opificia, & genitores ad genita. Quando igitur præcedente, atq; ducente hoc communi principio accipimus aliquod animal, vel aliter animatum, natumq; è terra, quod effectoris volûtatem, propositûq; syncerè, & exactè conseruet, tunc per tale quiddam propriè mouemus causam opificiã huic immistæ præfectam, cùm verò multæ sint causæ tales, & aliæ quidè absq; medio familiariter præsent, sicut dæmonia, aliæ verò his superiores sint ordinatæ, sicut diuinæ per ordinem causæ, atq; his omnibus vna quædã antiquissima præsit causa, certè in sacrificio perfecto, omnes per ordinè causæ cõmouentur. Secûdum verò ordinè, quem vnaquæq; sortita sunt, cognata quadam conditione sacrificio familiariter accommo-
dantur, & (vt ita dicam) appropriantur. Sin autem sacrificiû sit imperfectum, vsq; ad aliquè gradû ascendit, sed nõ transcendit vltèrius, vnde multi existimant sacrificia fieri dæmonibus bonis: multi & potètiis deorû vltimis: alij mûdanis, vel terrenis dæmonum potestatibus, vel deorû: partem quidè re vera sacrificiorum explicantes, ignorantes tamen totam eorum potentiam, omniaq; bona ad omne diuinum se penitus dilatãtia: nos autè omnia
admit

admittimus, simulatq; comprehendimus naturalia quidē, & quæ tanquam in vno animali secundum aptitudinem, vel cōpassionem, vel repassionem inuicē commouentur, accipimus, velut simpliciter subiecta, & consequentia, seruientiaq; causæ efficacix in sacrificiis apparentis. Dæmonia verò, diuinasq; circa terram, mundumque potentias acceptamus, tãquam proximos ordini nostro præfectos. potissimas verò efficaciam sacrificiorum causas competere iudicamus perfectissimis, opificiisq; potestatibus. Quoniam verò summæ illæ opificiæ potestates in se omnes ordine causas complectuntur, ideo vnà cum his commoueri simul vno quodam ictu cunctas efficientes causas arbitramur. Quoniam in sacrificio perfecto commouentur vnà cū causis summis, opificiisq; causæ ordine consequentes, tunc ex cunctis communis vtilitas prouenit in generationem totam: aliquando quidem per ciuitates, populosque, gentesque omnigenas, vel maiores his, vel minores circumscriptiones: aliquando verò per domos vel hominem vnumquemque bona contingunt, abunde benefica voluntate, superis largientibus non passione distributionem suam exhibentibus, sed impas-

sibili mente iudicantibus esse dandum secundum proprietatem, familiaritatemq;, atq; cognationem: vna quadam interim amicitia, quę continet omnia, hanc colligationem per ineffabilem cõmunionem quandam conficiente. Hęc utiq; veriora sunt, magisq; deorum essentiam, potentiamq; participant, quàm quę tu suspicaris, scilicet nidoribus animalium in sacrificio superos potissimum inescari. Siquo enim corpore demones inuoluuntur, quod quidã sacrificiis nutriti putant, illud certè immutabile est, & impassibile, lucidumq; nec indigum, adeo vt nihil effluat inde, nihilq; necessarium sit influere. Atqui etsi fortè fuerit necessariũ, quidnã necesse est per sacrificia id influere, cùm mundus, & aër in ipso indeficientem ex terrenis exhalationem habeat vndiq; circumfusam? Iam verò si corpora dæmonum effluant, sacrificia tamen non æqua portione restituent, nec quantitatem inter excessum defectumq; dæmonibus naturalem, proportionemq; similẽ conseruabunt: deniq; cùm mūdi faber animalibus omnibus terrenis atq; marinis abundans, paratũque tribuerit nutrimentum, nunquid superiores homine nutrimento deseruit? & cum viuentibus aliis statuerit alimenta quotidiana

ðiana eorũdem opera copiosè parari, cur
 dæmonibus solis aduentitium voluit ali-
 mentum ab hominibus adhiberi? Atqui, si
 fortè nos nutritionem eiusmodi negligamus,
 exuritura sunt, & peritura corpora
 superiorum. Proinde si nos dæmones nutri-
 remus, etiam generaremus eos, & supe-
 riores essemus. contra verò se res habet.
 nam ipsi nos nutriunt, & superiora passim
 inferiora, sic cœlestia terrestria nutriunt.
 Anima quidem ab intellectu perficitur,
 atq; alitur, perficitq; naturã. præterea ob-
 latio sacrificiorum per ignem materiam
 cõsumit, eamq; sibi prorsus assimilât, non
 se materiæ præstat similem, reducitq; ad
 diuinum, atq; cœlestem, immaterialemq;
 ignem, nec vllò modo deorsum ad mate-
 riam, generationemq; declinat. Si enim
 exhalationem vaporum à sacrificiis fore
 oporteret, nutrimentum materiale oport-
 tebat & materiam integrã remanere. Sic
 enim abundantior illinc accepturis pro-
 ueniret influxus, nunc verò materia to-
 ta comburitur, atque consumitur, & in
 ipsam ignis puritatem, subtilitatemq; pe-
 nitus permutatur. quod quidem contra-
 rium eius, quod dicebas ipse, significat.
 Superi nãq; sunt passionis expertes, quan-
 do quidè placet eis per ignem discuti ma-
 h 4 teriam,

teriam, atq; consumi, nosq; reddunt à passionibus alienos: & quæcunq; sunt in nobis, diis similia faciunt: quemadmodum ignis dura omnia, & opaca, corporibus subtilibus, lucidisq; similia reddit, nosq; sursum eleuat per sacrificia, eorumq; ad ignem consumptionē ad deorum ignem, sicut & ignis ad ignem eleuat, reducitq; grauia simul & dura ad diuina sursum, atq; cælestia. Vehiculum corporale dæmonibus subministrans, neque à materia, neq; ab elementis, neq; ab aliquo corpore noto nobis existit. Non potest igitur ab elementalī essentia tanquam alienissima fieri dæmonibus nutrimentum. sed quemadmodum dii igne fulmineo materiam diuidunt, ac separāt à materia, quæcunq; sunt immaterialia quidē per essentiam, sed alligata materiæ, atq; ex passibilibus impassibilia reddunt: sic & noster ignis, actionē diuini ignis imitans, quicquid materiale reperit, in sacrificio destruit, & admota purificat, & à vinculis materiæ soluit, ac propter naturæ puritatem ad deorum communionem idonea facit. Atq; nos eodem pacto à vinculis generationis absoluit, diisq; assimilat, & facit ad deorū amicitia aptos, nostramq; naturā materialem, ad immaterialem attol-

kt

lit naturam. Hæc quidem cōmunis sacrificiorum ratio satis, vt arbitror, facit ingeniosis, potentibus ex norma communi, vnicuiq; sacrificio propria sagaciter indagare. veruntamen tardioribus quoq; ingeniis indulgentes, propria quædã his addemus, clariora in medium adducentes. principium verò ad hæc omnium optimũ est, quod contextum sacrificiorum declarat, deorum ordini consequenter annexum. Deos alios quidẽ materiales, alios immateriales ponimus. Materiales, qui materiã in se comprehendunt, atq; exornant: Imateriales autem omnino, qui à materia penitus segregati sunt. secũdum igitur sacerdotiam artem incipere sacrificia decet à diis materialibus, nõ enim aliter ad immateriales deos patet ascẽsus. hi igitur cōmunionẽ quandam ad materiam habent, quatenus ei præfident, atq; incubãt. iisdem quoq;, quæ fiunt circa materiã dominantur, vt diuisioni, percussioni reperiunt, mutationi, generationi, corruptioni, corporibus materialib⁹ omnibus. Si quis igitur, hos ritẽ vult colere, nimirum pro natura eorũ, atq; principatu cultum adhibere debet, materialibus inquã materialẽ. sic enim ad eos totos, per tota nos toti in familiaritatẽ propriam perducemur, cognatio

tionemq; ipsis in cultu congruam adhibebimus. Corpora igitur vita priuata, & animalium cædes destructu corporum, mutatioque multiformis, atque corruptio, & omnino proiectio materiæ præcedētis materialibus diis cōgruit, non quidem ipsis propter seipfos, sed propter materiam, cui præsumunt. Etsi enim ab hac maximè separati sint, simul tamen huic adsunt: ac si materiam in potestate immateriali cōtinent, attamen vnà cum hac existunt. Iam verò gubernata gubernatoribus non sunt aliena. similiter exornatoribus exornata.

Quinetiam vtentibus, quæ subministrāt, tanquam instrumenta, facile proportionibus coaptātur. quapropter immaterialibus quidem diis, materiā in sacrificiis adhibere est alienum: materialibus autem omnibus est admodum consentaneum. Operæpretium est ad hæc insuper geminum vitæ nostræ habitum cogitare. Aliquando quidem animus toti nos efficimur positi extra corpus, & eleuati mēte, vnà cum totis immaterialibus diis per sublimia nos attollimus, aliquādo verò terreno corpore colligamur, sumusq; corporei, materia videlicet cōprehensī. Similiter duplex erit cultus diuini ratio, vna quidē erit simplex incorporea ab omni generatione synce-

ra, synceris competens animalibus: altera verò plena corporibus, & actione prorsus materiali còueniens animalibus nondum puris, necdum ab omni generatione purgatis. Sacrificiorum ergo species duæ sunt, purissima quidem sacrificia hominum sunt summopere purgatorum. quod quidem rarò conuenit vni, vel admodum paucissimis, vt inquit Heraclitus. sacrificia verò materialia, & quæ in mutatione versantur, animalibus adhuc occupatis corpore competunt. ciuitatibus ergo nõdũ purgatis genitali sorte, contubernioq; corporeo nisi eiusmodi sacrificia dederis, ab vtrisque pariter aberrabis ab immaterialibus simul atque materialibus bonis. Illa quidem nõ possunt accipere, his autẽ proprium, consentaneumq; non offerũt. Accedit ad hæc quod vnusquisq; qua ratione est, non qua non est, agere debet essentiæ curam. Non oportet igitur hanc præuari-cari propriam colentis mensurã, atq; naturã. complexione quoq; propriè coaptatam inter curãtes homines, potentiasq; curatas. electurã iudico conueniẽtem sibi culturæ modũ. Nam cõplexio eiusmodi immaterialiter tẽperata immaterialẽ eligit, quatenus ipsa videlicet potentiis purè incorporeis ad ipsa purè incorporea copulatur.

latur. Complexio illiusmodi corporaliter coaptata corporibus, eligit culturam similem ad essentias corporibus præfidentes. Sæpe pro necessario corporis usu vouemus, operamurq; aliquid erga deos gubernatores corporis, dæmonesq; bonos, dum videlicet studemus purgare corpus à maculis quibusdam, sordibusq; veteribus, vel morbis absoluerè, sanitatēq; adhibere, vel grauedinē torporemq; remouere, & leuitatē, efficaciamq; adhibere, vel aliud quiddam bonū corpori comparare. Tunc igitur nō intellectuali quadā, & incorporea ratiōe, corpus rite tractabimus. Non enim ita natum est, vt his modis curari queat, sed cū cognata sibi nanciscitur, tūc corporibus curatur corpus, atque purgatur. erit igitur & sacrificādi ritus ad usum eiusmodi necessario corporalis, atque ita superflua corporis expurgabit, supplebitque pro necessitate, quæ desunt, & quæcunq; distributa sunt, ad proportionem, ordinemq; reducet. Sacrificāmus sæpe poscentes à superis aliqua ad vitam humanam accommodata, scilicet, quæ vel victui necessaria sunt, vel ad illa pertinent, quæ gratia corporis affectamus. Quidnā tunc continget nobis à diis ipsis, qui ab omni humana generatiōe sunt penit⁹ se-

grega

gregati, quod ad penuriam, sterilitatēve fugādam, vel copiam adducendam nobis cōferat, vel ad alia necessaria vitæ conducatur? Nihil sanè. Qui enim sunt ab omnibus absoluti, eiusmodi dona non tractant. Si quis verò dicat deos illos immateriales omnino immateriales in se comprehendere deos, horumq; dona secūdum vnam causam primam in se cōplecti, dicet utiq; copiam quādam ita diuini muneris illinc inferius descendentem. Verum quòd illi hęc tractātes proximè humanāvitā actionesq; peragant, nulli dicere cōcedendum est. Eiusmodi enim rerum, quæ hic sunt, dispensatio diuisa est, atq; particularis, & cū quadā ad hęc cōuersione peragitur: ne que omnino est à corporibus segregata, neq; purā, synceramq; gubernationē, præfecturamq; admittere potest. Modus igitur sacrificandi pro rebus eiusmodi congruus est, qui cū corporibus habet, & generatione commercium, non qui est à materia, & corpore penitus separatus. Qui enim purus est, omnino talia supergreditur, neq; ad hęc proportionē habet. Qui verò corporibus, horūq; viribus utitur, est rebus eiusmodi omnium cognatissimus, potēs prospera quædam vitæ suppeditare, & à diuersa nobis imminencia deuitare, ac
 tempe

temperiem cōparare humano generi moderatam. Plurima hominū turba naturæ subiicitur vniuersali, eaq; viribus naturalibus gubernatur, atq; inferius ad naturæ opera vergit, completq; dispensationē facti, & fatalium operū suscipit ordinem, rationemq; practicam circa naturalia solum exercet. Paucissimi supernaturali mentis potentia freti à natura discedunt, atque ad separatū, immistumq; se conferunt intellectum, vnde naturalibus potētis superiores euadant. Nonnulli verò medium tenent inter purū intellectū, atq; naturam: & horum alij quidem vicissim sequuntur vtrunq; , alij mistam ex illis vtrisq; vitam agunt; alij soluuntur quidem à deteriores, & ad potiora se transferunt. Qui ergo natura gubernantur vniuersali, & ipsi vitam degunt naturæ proprię mancipatam, potentiisq; naturę fruuntur, cultum exercebunt naturę conuenientē, corporibusq; natura motis congruum, eligentes ad hoc loca, qualitates, aëris materiam, materiæ vires, corpora, corporum qualitates, & habitus, motus conuenientes, mutationesq; eorū, quæ in generatione versantur, atq; similia tum in cæteris cultus diuini partibus, tum in ritu sacrificādi. Qui verò sola mente viuunt, vinculis naturæ soluti, intellectu

tellectualem, corporumq; expertem culturae normam in omni religionis parte meditabuntur. Qui mediam vitam degūt inter intellectū, atq; naturā, mediā quoque sequentur religionē, atq; pro vitæ mediæ differentiis differentes sectabuntur colendi per media modos. Aut enim tractabūt vtrunq; vicissim, aut ab altero ad alterum declinabunt: aut deteriora tangent, vt per ea consequantur, & potiora, existimantes non aliter sublimiora se consequi posse. In genere essentiarū, potestatumq; diuinarum, aliæ quidem subiectam sibi animam habent, atq; naturam, subministrātem videlicet eorum opificiis, quatenus ipsæ volunt: aliæ verò ab anima, & natura sunt penitus separatae, non inquam ab anima tantum mūdāna prorsus, atq; genitali, verum etiā ab anima diuina, eiusq; natura. Aliæ deniq; mediū tenēt, cōmunionemq; inter extrema cōciliant, vel secūdum vnum indissolubile vinculum, vel secūdum exuberantē maiorū traditionem, vel secūdum minorum susceptionem nō impeditam, vel secūdum colligatam amborum consensionē. Quando deos colimus animæ, naturæq; dominantes, non alienum est, & naturales his vires offerre, & corpora, quæ natura reguntur, diis eiusmodi consec

consecrare. omnia enim naturæ opera & obtemperant eis, & ad deorū dispensationem aliquid conferunt. Sed quando deos longè secretos, & in sua vnitate collectos cupimus venerari, honoribus à materia penitus absolutis eos venerari debemus: intellectualia enim his dona debentur, incorporea vita, virtus perfecta sapientia cōsummata, eorumq; officia. Mediis autē diis, mediorūq; bonorū ducibus, sicut diximus, media competunt. Ab alio igitur principio exordientes, scilicet à mundo, diis mundanis, distributione, quatuor in mundo elementorum à cōmuni sortitione secundum mensuras elementorum facta, à circūferentia circa centra in ordine reuoluta, ad veritatē sacrificiorū facilem habemus accessum. Si enim nos in mūdo sumus, & vt partes continemur in eo, primumq; generamur ab eo, atq; à totis potentiis eius perficimur, & ex quatuor eius cōponimur elementis, ac portionē quandam vitæ, naturæq; ab eo nacti tenemus, profectò non debemus in cultu diuino mūdum, mundanosq; ordines prætermittere. Ponamus igitur circa quamlibet mundi partē esse quidem corpus aliquod, vt videmus, inesse præterea vires corporibus incorporeas ordine distributas, sa-

cro

crorum itaq; lex similia similibus ritè di-
 stribuit, & à summis ad ima per media to-
 ta progreditur, corpora quidem corporeis
 adhibens, incorporeis incorporea, propria
 videlicet vnicuiq; reddens. Veruntamen
 si quis religiosus supermūdanum numen
 assequitur, rarissimè verò id accidit, hic
 vtrique solus seorsum à corporibus & ma-
 teria positus nimirum, & talem prosequi-
 tur cultum, supermundana potentia, diis
 supermundanis vnitus. Quod autem vni
 vix tandè in sacerdotij sine contingit, non
 expedit pro communi lege omnibus & in
 principio, & in medio religionis statuere.
 hi nanq; corporeum quocūq; modo cul-
 tum agunt. Quilibet igitur peritus in sa-
 cerdotio, confitebitur, oportere cultū su-
 peris, nec ex parte, nec imperfectū, sed cō-
 uenientem, & integrum adhibere. Quo-
 niam igitur antè quàm adsint dii, descen-
 dantq; ad terram, omnes præsubiacentes
 illis potentiae mouentur, & vt præcurso-
 res, pompaq; præcedūt nimirum, qui non
 distribuit omnibus, quod cuiq; congruit,
 nec vnumquēq; proprio quodam hono-
 re prosequitur, ipsam deorum præsentiam
 non assequitur. Qui verò omnia numina
 sibi propitia reddit, grata offerens vni-
 cuique, donaq; simillima, hunc sanè non
 i frust

frustratur euentus, sed diuinum chorū integra, plenaq; præsentia suscipit. Cū igitur hæc ita se habeant, non oportet ritum religionis esse simplicē, ex paucisq; compositum, sed multiformē, & ex omni harmonia constantem, ex cunctis vbiq; mundanis (vt diximus) constitutum. Si enim simplex aliquid, & vnius duntaxat ordinis esset, id ipsum, quod in sacerdotio aduocatur, & ad nos mouetur, simplex vtiq; modus sacrificādi sufficeret. At verò nullis notū est, quanta virium multitudo suscitari solet, quando descendunt dij, atque mouentur, nisi sacerdotibus illis, qui opere ipso id experti iam fuerint. Soli igitur hi cognoscunt, quæ potissimū sit perfecta plenitudo colendi, & quā paucis prætermisissis, quantum nos frustratur euentus. Quemadmodū in harmonia si vna chorda frangatur, tota subito dissonat, sic vno prætermisso numine, sine ritu communis, ipsa religio finem non habet optatū, dum hoc vno deficiente, sacrum opus structuram suā, integritatemq; nō habet. Quādo diuinæ potestates palam ad sensum descensurę sunt, manifestum nobis præuenit damnū, si quem ex superis prætermittimus non honoratum. Similiter quando clam veniunt in opere sacro, periculosum est, si hunc

hunc quidē honores, aliū verò pro sua dignitate, & ordine nō honores. Qui enim aliquē proprio fraudat honore, totū confundit religionis opus, dum vnā, totamq; dispositionem dissipat. neq; vt aliquis putaret, tunc opus suscipiēdi tantum est imperfectū, sed totius structura perit. Quid vero? nōne ipsa sanctimonix summitas, ad summum ipsum totius numinū multitudinis principiū, vnumq; recurrit, atq; in eo diuinas omnes simul essentias dominationesq; colit? Proculdubio. Verū eiusmodi summitas serò admodum aduenit, & quā paucissimis: atq; optimè nobiscū agi putandum est, si talibus in vitæ calce contigerit. Disputatio verò præsens non eiusmodi viro leges ponit. hic enim est lege superior, sed lege aliqua indigentibus, has sacrorū leges in præsentia sancit: numinū multitudo est, quasi mūdus aliquis, habēs multos ordines in vnum ordinem conspirātes. Similiter sacrificia debent habere nōmerorū ordinem pariter in vnum ordinē conspirantem, ita vt singuli numinibus ritè respondeant. Similiter quæ circa nos sunt, & in nobis multiplicia sunt, neq; debent ex aliqua parte tantū, sed ex cunctis cōgruè diuinis nostrarū rerū causis respōdere, atq; ita ad supremos ascen-

laudib

1 2

dere

dere duces. Religiosa igitur obseruantia circa nos & in nobis agit varia. Aut enim quasi propagādo perficit, aut amputat, aut emūdat, aut expertia ordinis ordinat, aut segregat longius ab errore mortali. Cuncta deniq; totis supernis familiaritate cōciliat. atqui quando vtrinq; congregiuntur in vnum, illinc quidem diuinæ causæ, hinc autē ex æquo præparaciones humanæ, tunc absoluta religio peragit omnia, & ingenita ex sacrificiis bona reportat. Profectò exuberantia potestatis in causis vniuersi summis, id habet, vt quēadmodū in cæteris inferiora superat, ita & in hoc admodū superet, videlicet in ipsa præsentie amplitudine, vt maximè omniū causæ, maximè omniū omnibus sint præsentis, adeò vt eadē ipsa causæ vniuscuiusq; potestas, seorsum ab impedimento vbiq; tota, semperq; sit præsens. hac igitur ratione ipsa omniū prima vltimis quoq; subrutilāt, immaterialiaq; principia immaterialiter materialibus adsunt. Nemo miretur, si quā materiam esse dicimus purā, atq; diuinam. nā ipsa quoq; materia, cum ab opifice, patreq; omniū facta sit, meritò perfectionē sui quandā acquisisse potest aptam ad deos suscipiendos. Quinetiā nihil prohibet superiora lumen suum ad inferiora diffund

diffundere: neq; igitur materiam permit-
tunt expertem fore superiorum. Quapro-
pter quātumcunq; materiæ perfectum, &
purum est, atq; deiforme ad deorū susce-
ptionem non est ineptū. Nam cūm oportuerit etiam terrena nullo modo diuinæ
communione expertia fore, ipsa quoque
terra diuinam quandam portionem in se
sortemue suscepit ad capiēdos deos suffi-
cientem. Hæc igitur sacrorum sapientia
contemplata, atq; ita secundum cōgruen-
tiam, competētia vnicuiq; deorum susce-
ptacula diligēter inueniens, sæpe compo-
nit in vnū lapides, herbas, animalia, aro-
mata, aliaq; similia, sacra, & perfecta, &
deiformia: atque subinde ab his omnibus
susceptaculum purū, integrumq; fabricat.
Neq; enim fas est omnē materiā detesta-
ri, sed solam, quæ à diis fuerit aliena. Pro-
prium verò ad illos decet eligere, vtpote
quæ cōsentire possit, atq; cōferre ad deo-
rum ædificia, statuarum fundamēta, sacri-
ficiorum opera. Neq; enim aliter terrenis
locis, & hominibus hīc habitantibus pos-
sēsi, portioūe vlla ex diuinis contingere
potest, nisi tale quiddam prius iactum
fuerit fundamentum. Arcanis sermoni-
bus credendum est testantibus ex deis per
beata spectacula quandam traditam fuisse

materiam. hæc igitur illis ipsis tradeti est cognata. Talis ergo materiæ sacrificium deos excitat, vt se demonstrent, atque ad comprehensionem eos protinus aduocat. & præsentem capit, & perfectè demonstrat. Eadem aliquis perdiscere potest etiam ab ipsa, quæ secundum loca distributio diuinitus est effecta, atque ab ipsa præfectura; quæ per res singulas est diuisa: quæcunq; secundum diuersos ordines, siue maiores, siue minores, passim sortes eiusmodi nacta fuit. Constat enim deis locorum quorundam rectoribus, sacrificium ex eisdem rebus, quæ nascuntur ibidem, fore admodum consentaneum, & gubernatoribus gubernata, & quæ ad ea pertinent, placitura. effectoribus & grata semper sunt opera sua potissimum: & qui primo aliqua procreant, talia rursus habent in primis accepta. siue igitur animalia quædam, siue plantæ, siue alia, quæ visa superis dispensantur, simul & præfecturam sub eis nacta sunt, & communionem nobis conciliant cum superis indiuiduam. Horum ergo nonnulla, quatenus conseruantur, atq; tenentur, augent, tenentium ad deos familiarem proprietatem quotcunq; videlicet ex eo, quod integra maneant, vim communionis inter homines, deosq; conseruant. Talia sunt quædam

dam apud Ægyptios animalia, & vbique
 sacer homo. quædam verò mactata, com-
 busta q; familiaritatem efficiunt clariorem,
 quotcunq; videlicet resolutionem in pri-
 morum elementorū principium, efficiunt
 cognationem, causis superiorum, atq; pro-
 ritu sacriorem. Vbique enim quo ma-
 gis proprietas, familiaritasq; perficitur,
 eo perfectiora bona ad nos inde descen-
 dunt. Neq; sunt hæc hominū duntaxat in-
 uenta, nec humanis moribus auctoritatem
 nacta sunt, sed deus ipse ritè inter sacra vo-
 catus autor est eiusmodi legū, circa quem
 dij, angeliq; permulti versantur, sub quo
 per quilibet in terra gentes, numen ali-
 quod sortitū est præfecturā, cōmunemq;
 prouinciam: proprium quoq; inde tribu-
 tum est templo vnicuiq; numen. Item sa-
 crorum, quæ operamur ad deos, deus ali-
 quis spectator est, atque gubernator: quæ
 ad angelos, angelus: quæ ad dæmones,
 dæmon: atq; in aliis eodem pacto secur-
 dum propriū genus perfectus cognatam
 sortitus est præfecturam. Quoniam igitur
 sub numinibus speculatoribus, autori-
 busq; sacrorū sacrificia pertractamus, ve-
 reri debemus diuinæ sanctimonix leges,
 sacrificiaq; legitima, & propterea in his
 sperare, quòd sub numinū, deorumq; prin-

cipatu sacrificamus: & interea cauere sum-
mopere, nequid vel indignū superis offe-
ramus, vel alienum. Deniq; summam id
admonemus, vt singula, quæ in nobis, &
circa nos sunt, circunspiciamus diligēter,
& quæ in mundo: item deos, angelos, dæ-
mones, gentibus distributos. Et hac vni-
cuiq; ratione amicū sacrificiū simili-
ter offeramus. hac enim ratione duntaxat
digna vnoquoque numine sanctimonia,
religioq; seruetur. Votum, siue adoratio,
& oratio omne sacrificiorum opus perfici-
cit, & in primis ad totam confert religio-
nem, & sacrā, indissolubilemq; animabus
ad deos constat cōmunionem. Huius ve-
rò tres sunt species: Prima congregat, atq;
contactum, notitiamq; nobis ad diuinita-
tem præstat: secunda, communionem ad
diuinum deuincit consentientē, atq; dona
nobis prouocat diuinitus quoq; demissa,
etiā antè quàm loquamur, intelligamusq;
omne nostrum opus perficientia: Tertia
conficit ineffabilem vnitatem, atq; in diis
autoritatem totā collocat, animamq; no-
stram in eis perfectè ponit, atq; cōfirmat.
Iam verò in tribus his terminis, quibus
diuina omnia mensuratur, amicitiam no-
bis ad deos harmoniæ constat, sacramq; à
diis vtilitatem triplicem nobis affert. Vna
quidem

quidem ad illustrationem pertinet, alia ad communem operum executionem, alia ad perfectā ex igne diuino plenitudinem. Item adoratio, eiusq; virtus aliquando sacrificia ipsa præcedit, aliquādo mediis inferitur sacrificiis, aliquādo finem complet sacrificandi. Opus verò in sacris nullum absq; adorationis supplicationibus efficitur vnquam. Adoratio deniq; diutissimè frequentata nostrum nutrit, & perficit intellectum: animam ad suscipienda diuina admodum efficit ampliorē, diuina hominibus patefacit: ad splēdore diuini luminis capiendos assuefacit: paulatim perficit, quæ nobis insunt ad numina contingenda, quousq; ad summum nos vsq; perducatur. Atqui & mores nostræ cogitationis humanos retrahit paulatim, moresq; diuinos infert, persuasionē quoq; & communionem, & amicitiam procreat procul ab intermissione perpetuā: diuinum rursus amorem auget, quòd in anima diuinum est, accendit, & eleuat, expurgat quicquid animo est contrarium, & aduersum: atq; ab ipso spiritu ætherio, splendidoq;, qui est animæ circumfusus, excutit, quātumcunq; vergit ad genituram. spem quinetiam præstat bonam, & fidem perficit circa lumen. Deniq; (vt summatim dicam)

cam) homines frequenter orantes, adorationis virtus familiares deorum collocutores efficit, atq; discipulos. Cùm adoratio talis sit, talemq; connexionem cum sacrificiis habeat, patet sacrificiorum finem opificij contactus esse participem. Quandoquidem per opera diis accommodatur. Itaq; & bonum ipsius tātum est, quantum à causis opificiis mittitur ad genus humanum. atq; inde rursus apparet virtus adorationis reductiua, perfectiua, impletiua, & qua ratione sit efficax, & vnionis effectrix, atq; à diis commune vinculum habeat: & quomodo adoratio, sacrificiumq; mutuo se confirment, potentiamq; inuicem conferant admirabiles religionis effectus. hinc rursus apparet sacerdotiam disciplinā, operationemq; habere in partibus suis conspirationem non minorem, quàm in membris habeat. animal neque posse partem eius aliquam absque cunctis suum opus absolueret.

De sacrificijs animalium.

Porphyrus ambigit, quare oporteat lege sacrorum, eum, qui diuina spectaturus, exanime corpus eo tēpore non attingere: veruntamen per corpora animalium mortuorum sæpius diuinorū inuocationes, consecutionesq; peragantur.

Iamb

Iamblichus ita soluit. vates iubēt diuinorum spectatorem exanime corpus , quod sacratum non fuerit , non attingere : permittunt verò, quod consecratur, attingere. Præterea vetant humana corpora, quæ iam deseruit anima, ne intuitu quidē tangere. Vitæ nanq; diuinæ vestigiū quoddam vel simulacrum, vel demonstratio in corpore per mortem extinguitur : cæterorum verò animalium corpora mortua tangere religio nulla vetat. quoniam nec in vita diuiniorē communicauerunt. Præterea, quatenus ad immateriales deos confugimus, expedit tale corpus non attingisse : quatenus verò ad materiales studeamus accedere , tangere frequenter expedit. nam per animalia deos eiusmodi aduocare solemus: qui videlicet talibus præfideant animalibus, præsertim, qui proximè, & quasi cognata quadam conditione gubernent. Item hominibus quidem in materia comprehēsis corpora vita priuata, maculam quandam inferunt, videlicet non viuens viuenti , & sordidum puro, & priuatum habenti habitum: & mortuum habenti potentiā moriendi, propter communem quādam inter hæc habitudinem. sed dæmoni incorporeo penitus, atque impassibili, talia corpora nihil obsunt.

nam

Nam caduca maximè supereminet.

De Vaticinijs per animalia.

QVando vaticinium agitur per corpora sacrorū animalīū, vt aſturum, non eſt putandum deos ad hæc accedere, videlicet vniuerſales prouiſores ad curam diuiſam particularē, materialem, proportionalē, circa animalia ſingula. Sed demones, & hos quidē valde diuiſos, & ſingulos ſingulis ſpeciebus animalīū diſtributos proximā curam animalium, præfecturamq; ſortitos. hi nanq; principatū nacti ſunt, haud proſus ſufficientē, expertemq; materiæ. Ideoq; cōgruè inſtrumēta eiuiſmodi attingere ſolent. Ad hoc igitur, vt eiuiſmodi per animalia vaticiniū à demōnibus cōſequamur, parare his oportet ſedem talem, per quam poſſint inter homines obſeruari, nobisq; vti: ſedō verò hanc eſſe oportet incorpoream, vt incorporei dæmones per hanc nobis adſint. erit igitur hæc anima talium animalīū à corpore iam abſoluta. Quatenus enim quodāmodo & ipſa ſeparata eſt à corpore, cōuenit cum dæmonibus, conuenit & nobiſcū propter quandam vitæ cognitionē. Igitur tanquā media præſidi eius dæmoni ſubminiſtrat ad præſagium homini ſuggerend

rendum, & ad mandata dæmonis declaranda, & cum dæmone nos cōciliat. Anima verò hæc eiusmodi vaticiniis vtens, nō solum vaticinium audit accipit ve, sed etiā non parum ex se ipsa confert ad executionem eius ad opera pertinentem. Hęc enim commouetur, & cooperatur, & simul præuidet per quandā compatiētem necessitatem. Sed eiusmodi vaticinium à diuino, veròq; longissimè distat, atque de rebus exiguis, breuib; habetur. Quæ in natura diuisa positæ sunt, & quotcunq; circa generationem iam simul feruntur, atq; motiones ex se ipsis exhibent potentibus eas accipere, & passiones multifariam inferunt iis, quæ naturaliter ad compatiendum sunt exposita, per compassionem igitur præfagium eiusmodi prouenit. Non potest autem per passionē præcognitio perfecta cōtingere. Quod enim immundæ immutabile, purum est, id præcipuè futurum assequi, cōsuevit: quod verò cum materiali, passibiliq; & tenebroso commercium habet, obruitur ignorantia. hanc ergo artificiosam præfagij machinam neque legitimi vaticinij nomine dignam esse censemus, neq; seriò pertractandam, neque vtenti, quasi sit veridicus, esse credendum.

Quom

*Quomodo obsecratores demonibus
minabantur.*

NArrat Porphyrius sacerdotes confue-
uisse violentis quibusdā minis aduer-
sum superos uti: veluti, Nisi vos ita fece-
ritis, vel contrā, si feceritis aliquid, cœlos
confringā, vel occulta Isidis patefaciā, vel
arcanum in abyſſo reconditū diulgabo,
aut ſiſtam barim, id eſt nauem quandam
apud Aegyptios ſacrā, aut membra Ofiri-
dis Typhoni diſpergam, cæteraq; ſimilia.
Iamblichus ſubdit execratores nō cōſue-
uiſſe dirigere minitationes eiſmodi, ut
Porphyrius opinatur, ad Solem & Lunā,
cæterā ve cœleſtia, ſed eſſe in mundo ge-
nus aliquod poteſtatum valde diuiſum, &
indiscretū inconfideratumq; , quod acci-
pit quidē ab alio rationem, ſiue ſermonē,
exauditq; , ſed propria intelligētia nequa-
quā: neq; verū à falſo, neq; poſſibile diſcer-
nit ab impoſſibili. Hoc itaq; genus mini-
tationibus laceſſitū, protinus irritatum, &
ſtupet, utpote quod & ipſum nā vraliter
dictis vehemētioribus agitatur, & alia du-
cit, trahitq; per ſtupidā quandam, & inſta-
bilē phantaſiā. Præterea ſacerdos ſæpē nō
humana virtute, ſed diuina ſacramento-
rum ineffabilium poteſtate mundanis nu-
minibus imperat, atq; minitatur. ipſe tunc
in

in superiorū deorum ordine cōstitutus, & ideo grandioribus propria natura mādatiſ vtitur, atq; minis: neq; tamen tanquam facturus, quę tunc aſſeuerat, ſed declarans quantam nactus fuerit poteſtatē propter ipſam ad deos vnionem comparatā, videlicet ex notitia, poſſeſſioneq; ineffabilium ſymbolorū, ſiue ſignaculorum, quę dicimus ſacramenta. Item dæmones per pro- uincias, partesq; diuifi, & partes mundi cuſtodientes, ſinguli commendatarū ſibi partium tantam habent curā, vt nec verbum quidem illius ordini, diſpēſationiq; contrariū valeant tolerare, perpetuam, videlicet, immutabilemq; mundanorū perſeuerantiā obnixè cuſtodiētes. Ordinem verò eiſmodi ſuum ideo immutabilem ſuſceperunt, quoniā ordo deorū immobiliſ permanet in eiſdem. In quo igitur eſſe habēt dæmones vel ætherij, vel circa terram diſtributi, hoc ipſum, nec minitatio- nibus inuadi vnquā audire poſſunt. pro- inde dæmones ineffabiliū, arcanorumque myſteriorū cuſtodiā ſtudioſè procurant. tāta videlicet obſeruātia, propterea quòd intelligunt ordinē, diſpenſationemq; vni- uerſi præcipuè in eiſmodi myſteriis con- tineri. quatenus videlicet allegoricè per hæc verba numina deſignātur, ordinesq;
mund

mundani. hanc enim ob causam mundi partes in ordine permanent, quòd beneficio potestas Osiridis syncero permanet, & intacta, neq; còtrario tumultu, & errore miscetur. Permanet insuper ipsa omniũ vita pura semper & incorrupta quatenus viuificæ, formosæq; rationes, quę in Iside reconditæ sunt, consistunt ibidem, dum inde mundus agitur, nec ipsæ in corpus hoc descendunt oculis manifestum. atqui & omnia permanent immobilia, & simul sempiterna generationis videlicet successione, quoniã nullum solis cursum vnquã sistere potest: perseuerant insuper integra, quoniam quæ in abyssò, id est profundo sunt abscondita, nunquam aperiuntur, in quibus ergo salutẽ habet omnia simul, & vniuersum, videlicet in eo, quod & quæ naturaliter sunt occulta, vt sunt occulta seruentur, & maneãt, & secretissima deorum essentia, nunquã sortem contrariam subeat, nec oppositis miscatur: hoc in quã circũterranei dæmones, nec ad vñcẽ vsq;, auditumq; sustinent aliter affici, verbisq; profanari. atque propterea aduersus dæmones eiusmodi verborũ vsus habet aliquam potestatem. de his autem nullus alicubi minitatur: nec ad illos sunt obsecrationes eiusmodi constitutæ. quapropter
Chal

Chaldæi sacerdotes, apud quos diiudicatus, decretusq; est, pur² ipse ad solos deos sermo, nunquam minis vtuntur. Aegyptij verò, qui cum diuinis sacramentis demonicos sermones admiscunt, ad minas eiusmodi aliquando se conuertunt.

Expositio symbolorum Aegyptiae theologiae.

IMitantes Aegyptij ipsam vniuersi naturam, fabricamq; deorum, ipsi quoque mysticarum, reconditarumque notionum imagines quasdã in symbolis cõficiendis ostendunt: quemadmodũ & natura rationes occultas in apparẽtibus formis, quasi symbolis exprimit, & dii veritatẽ idearum per manifestas imagines explicant. Cũ ergo perspiciãt superiora omnia inferiorum similitudinem delectari, atq; insuper optet à superioribus bonitate repleri, quatenus pro viribus imitentur. meritò & ipsi conuenientẽ superis modum agendi pro viribus offerunt, quando occulta mysteria symbolis inserũt manifestis, in quibus interpretandis dimitte voces, accipe sensus. Quando igitur lutum in sacris nominant, aut inducunt, hoc intellige mundi corpus. atq; materiã, genitalemq; virtutẽ huic insertam, & quasi pariter agitatum,

k   atq;

atq; fluentem, aut etiam causam principalem, & quasi loco fundamenti præpositā elementorum, elementaliumq; virtutum. Cū hoc igitur tale sit, deus ipse generationis, totiusq; naturæ virium omnium, quæ insitæ sunt elementis, causa vtpote, qui hæc superemineat omnia immaterialis ipse, indiuisus, immobilis, & ingenitus, totusque ex seipso, & in seipso totus. hæc omnia perspicuus antecedit, & ducit in se cuncta complectens, atq; ex eo, quod cōplectitur omnia, ac de suo mundanis tribuit omnibus, ex ipsis eluxit. Quoniā verò supereminet omnia, effulget, vt segregatus à mūdānis omnibus secum ipse solus per sublime procedens. Confirmat & hoc, quod subinde sequitur symbolū, vbi deus inducitur sedens super loton aquaticā, scilicet arborē, vbi significatur, deum principatu suo mundanum superexcedere lutum, nec attingere gubernādo, sed principatum gerere intellectualem penitus, & empireum. Omnia enim in loto rotunda sunt tum poma, tum folia: ex quo significatur circularis actio mentis per eadē videlicet, & eodē pacto se habens. Deus igitur ipse super hanc insuper actionē in seipso consistit, superans eiusmodi principatum sanctus & venerandus, & in seipso
penit

penitus conquiescens, quod quidē ex actu sedendi significatur. Proinde, vbi deum introducunt nauis gubernatorem, principatum significant, mundi gubernatorem. sicut enim gubernator à nauī, & gubernaculo segregatus vno quodam, faciliq; momēto mouet vndiq;, & regit, dirigitq; nauem, ita deus ipse mundum desuper, videlicet à primis naturæ principiis præcipuas motionum causas exhibēs. Quoniā verò partes cœli omnes, animaliaq; cœlestia, & totus vniuersi motus, ipsumque tempus, secundū quod mundus ipse mouetur, cuncta deniq;, quæ continentur in totis, vires à sole descendentes accipiunt, alias quidē commistas in ipsis, alias autem commissionē exuperātes: ideo has quoq; symbolicus significandi modus adducit, verbis quidem solem designās secundum animalia cœlestia figurari, formāsque vicissim commutare per oras. Interea verò demonstrans immutabilem eius, simūlq; totam per totum mundum traditionē. sed quoniā quæ suspiciunt, alia quidem alibi circa impartibilē feruntur dei traditionē, atq; ipsa pro diuersitate naturarū, motionūq; suarū, multiformes accipiūt à sole potentias, propterea symbolica traditio vult per donorū multitudinē vnū ingre-

di deum, atq; per potentias multiformes vnam dei adesse potentiam. Quapropter inquit ipsum vnū, eundemq; cōsistere: vices verò formarū, transfigurationesq; in suscipiētibus asserit resultare: quapropter illum secundū animalia, & ad oras cōmutari ait, quasi circa deum mutationes eiusmodi varientur secundum diuersa susceptacula dei eiusmodi votis vtūtur. Aegyptij non solum in ipsis deorum propriis visionibus, sed in precibus etiam leuioribus, quæ eiusmodi sensum habent, atque per talem symbolicam, mysticamq; culturam ad deos supplicandos accedunt.

De nominibus diuinis.

POrphyrius quærit, cur sacerdotes vtantur nominibus quibusdam nihil significantibus. Iamblichus respondet, omnia eiusmodi nomina significare aliqd apud deos: quāuis in quibusdam significato nobis sint ignota, esse tamen nota quædā, quorum interpretationē diuinitus accepimus, omnino verò modum in eis significandi ineffabilē esse. neq; secundum imaginationes humanas, sed secundū intellectum qui in nobis est diuinus, vel potius simpliciore, præstantioreq; modo secundū intellectū diis vnitum. Auferēdum igitur à diuinis nominibus omnes excogitat

gitationes, & rationales discursus, atq; assimulationes naturales vocis ipsius cōgenitas, ad res positas in natura. & quemadmodū character symbolicus diuinæ similitudinis in se intellectualis est, atq; diuinus, ita hunc ipsum in omnibus supponere, accipereq; debemus. quod autē hic nobis sit, hoc ipsum in eo est maximè venerandum. præstantius enim est, quàm vt in nostram notitiam diuidatur. iam verò in quibus diuinorū nominibus resolutionē suam diuinitus acceperimus, in his totam habemus essentiæ, potentiæq; , & ordinis diuini notitiam ipso nomine comprehensam, atq; etiam mysticam, & ineffabilem, simulq; totam deorum imaginem in anima custodiamus, animamq; per hæc ad deos attollimus, eleuatamq; illis pro viribus copulamus. Proinde quæritur, cur nam inter nomina diuinorum barbara ceteris anteponimus, quia videlicet sacram gētium, velut Ægyptiorum, Assyriorumq; totū dii sermonem approbauerunt tanquam sacris maximè congruentē, propria & communes dictiones, modosq; loquendi arbitramur cognatæ ad deos dictioni, orationiq; adhibēdum præsertim, quia antiquior, primusq; extitit modus iste loquendi. atqui & quoniā prima nomina

diuinitus acceperunt, dum ea cū propria lingua miscerent tanquam cum familiari, consentaneaq; illis voce contemperantes, ita nobis seruanda perpetuò tradiderunt. nosq; ita ipsam traditionis regulam ritè deinceps cōseruare debemus. Siquid enim aliud diis cōuenit, sempiternum ipsum, & immutabile diis est præ cæteris cognatissimum. Inter hæc Porphyrius ait illū, qui vocem audit nominū diuinorū, ad significata respicere, ideoq; sufficere notionem ipsam eandem ubiq; manentē, qualiscūq; sit dictio. Respondet Iamblichus hunc in modum, non est autem id tale, quale tu putas: si enim nomina ex hominū pacto, conuentoq; posita essent, nihil interesset alia pro aliis commutare. Sin autem naturæ rerum accōmodata fuerunt, quæ huic maxime congruunt, hæc & diis maxime sunt amica. ex his perspicuè patet sacrarū gentium vocem rationaliter cæteris esse præpositam. Neq; enim prorsus eandem mentem seruant nomina in aliā linguā interpretata: sed sunt gentibus singulis propria quædā, quæ gentibus aliis per vocē significari non possint. Accedit ad hæc, quòd si significationū proprietates per aliā linguam interpretari possimus, non tamen eandem cōseruant permutata potētiam.

Habent

Habent insuper nomina barbarā multam
 emphasim, id est insinuationis, demōstra-
 tionisq; efficaciam, habent & concisam
 breuitatem. Minimū verò ambiguitatis,
 & varietatis, multitudinisq; verborū. pro-
 pter hæc omnia superis maximè cōgruūt.
 Depone igitur suspiciones à veritate ca-
 dentes, quibus suspicaris Ægyptiam ibi
 conferre linguā duntaxat, vbi Ægyptius
 est, vel vsus Ægyptia lingua, qui tunc in-
 uocatus. Potius autē existimato, quoniam
 primi omniū Aegyptij præsentiam, parti-
 cipationemq; deorū sortiti sunt, ideò deos
 inuocantē potissimum approbare, quādo
 Aegyptio ritu vocantur: neq; verò dicen-
 dum est barbara hæc obscura, diuinorum
 nomina esse quædam præstigiatorum, fa-
 scinatorūque machinamenta: quo enim
 pacto, quæ maximè coniuncta sunt diis,
 nos quoque coniungūt, & quasi æquales
 cum superis vires habent, phantastica fi-
 gmentā erunt, sine quibus nullum in sacris
 opus efficitur? Sed neq; prætegmina, inuo-
 lucrāq; eiusmodi per nostras passiones ef-
 ficiuntur, ex fama diuino tributas. Non
 enim exordientes ab iis, quæ ipsi patimur,
 imò verò ab ipsis deorum propriis com-
 petentes illis secūdam naturam attribui-
 mus dictiones: neq; contrarias de diuino

agimus notiones : contra videlicet quam ipsum re vera se habeat, sed prout natura se habet:& quemadmodum veritatem de ipso consecuti sunt primi, qui leges nobis de religionis sanctimonia tradiderunt, sic perseveramus in eis: si quid enim aliud in sacris legibus, atque ritibus deo placet, firmitas ipsa maximè placet, & præcipuè cõgruit. Oportet igitur ritus adorationis antiquos tanquam sacros conseruare semper intactos, neque demere quicquam, neque aliud de quid addere: ferme nãq; & hoc causa nuper extitit, vt omnia & nomina, & vota debilitata iam sũt, propterea quòd propter ipsam præuaricationem, & inno-uandi cupiditatẽ permutata sunt semper, & permutari non desinunt. Græci nanque natura rerum nouarum studiosi sunt, ac præcipites vsquequaq; feruntur, instar nauis saburra carentis, nullam habentes stabilitatem: neq; conseruãt, quod ab aliis acceperunt: sed & hoc citò dimittunt, & omnia propter instabilitatẽ, nouãq; inuentionis elocutionem transformare solent. barbari verò sicut morib⁹ graues, firmiq; sunt, sic & in eisdem sermonibus firmiter perseverant: ob quam sanè stabilitatem, & ipsi diis sunt amici, & orationes offerunt illis acceptas, quas nulli vlla vnquam ratione

tione

tione fas est permutare.

Opinio Aegyptiorum de deo, atque dijs.

QUærit subinde Porphyrius quidnam primam Aegyptij causam esse velint. Vtrum intellectum an superintellectum. Item vtrum vnum aliquid solum, an vnâ cum alio quodâ, siue alijs. Rursus, vtrum incorporeû sit, aut forsitâ corporale. Præterea, nō sit idē cum opifice mûdi, an opifice sit superius: & nunquid ex vno, an ex pluribus cuncta profluxerint: omnemque nunquid velint primum fundamentû esse materiam prorsus informem, an corpora qualia. ipsamq; materiam nūquid ingenerabilē, aut genitam. adhæc Iamblichus ita respondit: Ego verò causam in primis tibi dicâ, ob quam sacri, & antiqui Aegyptiorum scriptores de his varia senserint, & insuper huius seculi sapiētes nō eadem de his ratione loquātur. Cùm enim multæ in vniuerso sint essentiæ, ac multifariâ inter se differant, meritò earum, & multa earum tradita sunt principia habentia ordines differentes, & ab alijs sacerdotibus alia principia quidem tota vniuersalia ve, vt narrat Seleucus. Mercurius ipse tradit viginti millibus voluminibus, vel, sicut Meneteus recenset, tradidit voluminibus triginta millibus, itémque sex millibus &

k 5 quin

quingētis atque vigintiquinque, & in eis perfectè omnia demonstravit: propria verò particulariū essentiarum principia alij antiquorum alia passim introduxerint. Oportet igitur de his omnibus veritatem breuiter declarare, atq; primum quod primò quæfisti. Primus deus ante ens, & solus, pater est primi dei, quē gignit manēs in vnitate sua solitaria, atq; id est superintelligibile. estq; exemplar ipsius, quod dicitur, sui pater, sui filius, vni pater, & deus verè bonus. Ille enim maior & primus, & fons omnium, & radix eorum, quæ prima intelliguntur, & intelligunt, scilicet idearum. Ab hoc utique vno deus per se sufficiens seipsum explicauit. Ideoq; dicitur per se sufficiens sui pater, per se princeps. Est enim hic principium, deus deorum. vnitatis ex vno super essentiam, essentia principium. ab eo enim essentia. propterea pater essentia nominatur. Ipse enim est superenter ens intelligibilium principium. hæc sunt principia omnium antiquissima. Quæ Mercurius præponit diis ætheriis, empyreis, cœlestibus, componens de empyreis libros centum, totidemque de ætheriis, mille de cœlestibus. Secundum verò alium ordinem præponit deum Emeph diis cœlestibus tãquam ducem,

cem, quem ait intellectū esse seipsum intelligentem, atq; in se intelligentias conuertētem. huic vnum impartibile antepōnit, quod appellat primum exemplar, aut expressionem, aut effigiem, quod Icthon appellat. In quo est primum intelligens, & intelligibile primum, quod solo silentio colitur: præter hos autem rerum apparentium opificio, alij duces præfunt. Nam opifex intellectus qui & veritatis est dominus: atq; sapientia, quatenus in generationem progrediens occultam latentium rationum potentiam traducit in lucem Amū Ægyptiaca lingua vocatur. Quatenus autē sine mendacio peragit omnia, & artificiosè simul cum veritate Phtha nuncupatur. Græci verò hunc Vulcanum nomināt, artificiosum duntaxat considerantes. Quātum verò effector est bonorum, appellatur Osiris, aliásq; denominationes habet propter potentias, actionésq; differentes. Est & principatus alius apud illos super elemēta tota in generatione posita, virtutésq; eorum, quarū quatuor quidem masculinæ, quatuor fœmininæ, quæ principatum Soli tribuunt. Item alius principatus super naturam omnem, quæ in generatione versatur Lunæ tributis. Marsilius. Potes in his ordinem consentientem

tem

tem Proculo ita disponere. Primum est ipsum vnum super ens super intelligibile totum. Secundum vnum ens, siue vnitas entis, in quo vnitas sua suo enti præponitur. potest & intellectus intelligibilis appellari, & sui pater. Tertiū est intellectus intelligibilis, intellectualisq; simul, & vnitus intellectus, & expressio, prima Icthon. Quartum intellectus intellectualis iam explicatus cœlestium dux deorum Emeph. Quintum intellectus opifex proximus dux opificum mundanorum, qui sunt dij cœlestes, empirei q;, & ætherij. hic forsan intellectus est animæ mundi, qui nominatur Amun, Phtha, Vulcanus, Osiris. Iamblichus diuidentes verò cœlum in partes duas, vel quatuor, vel duodecim, vel sex atq; triginta, vel harum duplas, vel aliter quomodocūq; principatus his quoque perficiunt aut pauciores, aut plures. Rursus ducem vnū his anteponunt, atque ita Ægyptiorum tractatus de principiis desuper ad postrema progrediens ab vno descendit in multitudinem. ab vno videlicet gubernatam: à deo vbique indefinita natura sub quodam termino definito sit imperiosè comprehensa, præcipuè verò ab excelsa omnium causa vnitate. Materiam verò produxit deus materialitate: videlicet

delicet ab essentialitate subderiuata, quã opifex vitalem assumens, simplices, impatibilesque sphaeras effecit. Ipsius verò postremum accepit ad generabilia, & corruptibilia corpora facienda. His ita discretis facillè soluuntur dubia, quæ in libris Ægyptiis, quos legisti, concepisse dicis. Qui enim sub Mercurij titulo circumferuntur, opiniones Mercuriales continent. etsi sæpe Philosophorum Græcorum stylo loquuntur, sunt enim ex lingua Ægyptia in Græcam translata à viris philosophiæ non imperitis. Optarem verò, vt quicumque mundanarum rerum causas primas attingunt, vltima quoque principia declararent. Item quicumque planetas, zodiacum, decanos, horoscopos, stellas, potentes duces tractant, vt particulares principiorum distributiones traderent. Proinde dogmata, quæ in Salaminiacis sunt, breuissimam partem Mercurialium ordinationum continent. item quæ de stellarum apparitionibus, vel latebris, aut Lunæ augmento, vel decremento tractantur, in postremis penes Ægyptios assignatione causarum habent. Profectò Ægyptij non omnia esse naturalia putant, sed vitam & intellectualem, & animalem à natura discernunt. non in mundo solum, sed etiã in hominibus,

bus, atque cum intellectu, & rationem secundum seiplos existētes præfecerint. Sic quæcunq; fiunt, fieri arbitrātur, atq; eorū, quæ in generatione versantur, primū precipuūve patrem esse opificē asserūt. Cognoscunt quoque vitalem potentiam, & quæ in cælo est, & quæ super cælum extat. Item purum intellectum collocant super mundum, & vnum impartibilem in toto mundo, & alterum per omnes circulos distributum. Iam verò hæc nō oratione, rationeq; nuda speculari solēt, sed admonent insuper, atque docent, ad excellentiora, communioraq;, & superiora fato naturam nostram progredi ad ipsum deum, opificemq; mundi. quatenus neque materiam ferat secū, neq; aliud quicquam præter opportuni temporis obseruātiā, idq; sacrorū opera nos consequi docent, atque simul efficiunt. tradidit hanc quoq; viam nobis ipse Mercurius. Sed interpretatus est eā propheta Bitis Ammoni Regi inuenta in adytis templi in vrbe Sayn, Aegypti, literisq; sacris insculptam præbuit quoque nobis Dei nomen discurrens per vniuersum. sunt & alij multi ordines de eisdem. Quapropter non rectè mihi videris Aegyptiorū omnia ad naturales duntaxat reducere causas. sunt enim apud illos.

los plura, atque essentiis pluribus. sunt & potestates supermūdanę, quas & religiosa principia sanctimonia coluerunt.

*De libero arbitrio, & quomodo
soluamur à fato.*

Post hæc ait Porphyrius, plures Aegyptiorum ipsum quoque arbitrium nostrum motui stellarum supposuisse. Respōdet Iamblichus ex Mercurialibus sententiis hunc in modum: duas homo animas habet, vt Mercuriales literæ docent. vna quidem est ab intelligibili primo, atque ipsius opificis potentiaē particeps: altera verò ex circuitu cœlestium nobis indita, in quam & anima speculatrix diuinorum irrepit. Anima igitur à mūdis in nos descēdens, mūdorū quoq; circuitus sequitur. quæ verò ab intelligibili veniens intelligibiliter adest geneficum circuitum supereminet: atq; per eam, & à fato solui-
mur, & ad intelligibiles deos ascendimus: & religionem habemus ad æterna tēdentem. non igitur putandum est, de quo tu dubitabas, omnia insolubilibus necessitatis vinculis, quod fatum nominant, colligari. habet enim anima principium in se proprium, quo ad intelligibile sese conferat, & discedat quidem ab iis, quæ gignuntur, ad ipsum verò ens accedat, atq; diuinum,

num. Neq; rursus diis applicuimus fatum, quos tanquam soluētes à fato in templis, sacrísq;, & statuis veneramur. Ipsi quidem dij fatum soluunt: naturæ verò ab eis vltimæ descendentes, atq; generationi, corporique mundi iam implicitæ fatum peragunt. Meritò igitur omnē diis sanctimoniam adhibemus, vt ipsi quidem soli per intellectualem persuasionem dominātes necessitati mala nobis à fato imminētia soluant. Non enim totum in natura fati ligatum est, sed est & aliud principium animæ, & natura, & generatione præstantius, per quod & diis possumus copulari, & mūdanum ordinē superare, atq; sempiternam vitā, supercœlestiūque deorū actionem participare. per hoc igitur nos ipsos à fato eximere possumus. Quando enim præstantiora eorum, quæ nobis insunt, agunt, & ad præstantiora sui ipsius anima reuocatur, tunc ab illis, quæ eam in generatione deuinciunt, penitus segregatur, à deterioribúsque descendit, atque alteram pro altera vitam commutat, seq; ipsam in alium interferit ordinem, dum priorem omnino deserit ordinem. Quid ergo? nunquid possibile est per deos circuncurrentes à fato seipsum soluere? atq; eosdem interim existimare duces, autoresq; fatorum

rum

rum, vinculisq; insolubilibus vitas penitus alligātes. fortè verò nihil prohibet, ita fieri. Cum enim dii essentias, potentiasq; multas in se cōplectātur, quidnam prohibet illis inesse & alias nobis inestimabiles differentias, atq; contrarietates? Iam verò & hoc licet dicere, in vnoquoq; deorum etiā apparentiū inesse intelligibilia quædam essentiæ principia, per quæ animabus à generatione mundorum fuga cōtingat, atq; libertas. Siquis autē duos deorū ordines non admittat ad solutionis officium, scilicet mūdānos simul, atq; supermūdānos, saltē per supermūdānos fiet quādoq; solutio. Verū hæc in tractatu deorū diligentius declarantur. Quinam dij potissimum sint ad supera reductores, & quando reuocent, quibúsue potētiis, & qua ratione fatum soluāt, & per quos præcipuè redditus sacrorū operatione peractos, & quis ordo mūdānæ naturæ, & quo pacto intellectualis actio cōsummata huic ordini dominetur. quamobrè quod tu ex Homeri versibus adduxisti, scilicet deos esse flexibiles, dictu nefas esse censemus. legibus nāq; synceris, intellectualibusq; iamdiu definita sunt sancta religionis opera, atq; ordine, potentiaq; maiore, deteriora soluantur. & quatenus nos in sortē tradu-

L   cimur

cimur meliorē, eatenus à deterioribus fit discessus: nec propterea contingit aliquid præter regulam ab initio constitutā, adeo vt dij fleantur propter sacrificium, cultumq; posterius actū, sed à primo descensu deus animas ea cōditione demisit, vt ad eum iterum reuertātur. Neq; inter se repugnāt adscēsus animarū, atq; descēsus. sicut enim in vniuerso intellectuali vnā cum essentia generatio, immo & hoc totū rectè cōnectitur, sic & in animarum dispositione vnā cum earū circa generationē cura solutio quoq; à generatione consentit.

De suo cuiq; dæmone.

QVærebat post hæc multa Porphy-
rins de suo cuiq; dæmone. respondet
ad hæc Iamblichus ita: Duplex est tractatus de dæmone vnicuique proprio. Alter quidem sacer, siue deificus: alter artificiosus. Ille dæmonem à supernis causis inuocat: hic à circuitibus, qui in generatione versantur. Ille quidē exploratione vniuscuiusq; genituræ non vitur: hic talia diligēter explorat. Ille vniuersaliter super naturā: hic particulariter secundum naturam dæmonem colit, & curat. Cū igitur hæc ita se habeāt, absurdè tu mihi videris culturam perfectiorem ad humanam admodum transfuisse, & in hac duntaxat quæ-
stiones

stiones tuas exercuisse. Propterea vbi naturali tantum via quæris, colisue dæmonem, videris & eiusmodi vitæ exiguā quamdam particulam accepisse. Consueuerunt enim qui circa naturā artificiosè perquirunt, & operantur, ordinatè vocare dæmonem à decanis, id est facientibus. Atq; ab influxuū dispensatoribus imaginibus cœli, stellisq; Soleq; & Luna, item à polis, totisq; elementis, atque mundo. Tu verò non rectè breuissimā horum partem seligēs, scilicet ipsum genitalis figuræ dominum, de hoc duntaxat quæstiones inducis & hac in parte hoc vno supposito perscrutaris, quonam pacto dominus ipse figuræ dæmonem tribuat. Atq; secundum quam, & qualem vitam, vel potentiam, vel influxū ab illo nobis influat. vbi prorsus in genituræ exploratione moraris præscrutans, vtrum subsistat dæmon, necne: & vtrum figuræ dominus inueniri possit, aut forte non possit. Afferis deniq; hunc fore beatum, qui inuēta generationis suæ figura, fatalia sic effugerit, ita videlicet suum dæmonem conspicatus. mihi verò videntur hæc inter se dissentire, & à veritate deficere. Si enim ab ipsa generationis figura dæmon nobis est attributus, atque inde cognouimus eum, quonam pacto

1 2 fatal

fatalia fugiemus per notitiã dæmonis fato nobis addicti? atqui, etsi necessaria à nobis per dæmonē expellimus, vel affirmas, quãdo vltcrius sunt hæc vnà cum dæmone nobis destinata per fatum.

De iudicijs astrologorum, & dæmone.

PORPHYRIUS dicit si quis cognosceret figurã natiuitatis, dominumq; figuræ inueniret dæmonē suum, & per ipsum solueretur à fato natiuitatis: sed subdit, impossibile esse scire illam, & hunc inuenire: & regulas astronomiæ, & astrologiæ esse incomprehensibiles, & incertas teste etiam Cheremone. Iamblichus dicit, dæmonem neq; cognosci, neque dari ab illa figura, & dæmonio eius. alioquin nõ solueret nos à fato natiuitatis, sed dari ab antiquiori principio, & altiori, scilicet à diis superioribus, & cum primùm anima inclinatur ad sensibilia ante conceptionē, & solui nos à fato non tam per dæmonem, quàm per cultū superioris numinis. Non solum verò illa Porphyrij dicta & seipsis, sed etiam à veritate dissentiunt. Nõ enim ab ipsa propria generationis figura omnino vniciq; tributus est dæmon, sed est & antiquius hoc initium. Item si hinc duntaxat dæmon agnosceretur, nõ foret propterea felix, qui geneficum cognosceret
dæmon

dæmonē. Et quisnam hunc ducē accipiat ad effugienda fatalia? Si ad hæc explenda est ipse tributus, omnino verò præcipuas prætermittis de essentia, & de ordine dæmonis quæstiones, vltimas verò tãgis, vnde descendat. Inquis præterea innumera- biles circumferri astrologiæ regulas, dubi- tationesq; de genesi, vnde appareat scien- tiam de his haberi nō posse. Ego verò cen- seo primum quidem haberi posse per di- uinum vaticiniū veritatē certissimam cir- ca stellas: nec nos omnino regularum di- numeratione, nec artificiosis prædicatio- nibus indigere: & insuper addo, te nō pe- nitus impossibilem inde notitiã demon- strare quantū ad mathematicam sciētiam pertinet, quòd diuersæ inter illos feruntur opiniones, quòdue Cheremon, & quiuus alius cōtradicit. Sic enim & in omni sciē- tia simul & arte propter dissidentes opi- niones dicere nullā esse scientiam cogere- mur. sed profectò vbique non solūm falsa inter se dissidēt, sed & à veris falsa dissen- tiunt, vt vbiq; præter falsa veritas inueni- ri possit. Porphyrius dicit regulas etiam astronomiæ cōprehendi nō posse, ne dum astrologiæ, & multas esse illis dissensio- nes, & à multis impugnari. Respondet Iamblichus, diuinū vaticiniū potest docce-

re naturam, & effectū astrorum sine arte. Astronomia, & aliæ artes quondam à diis datæ longo tēpore humanis opinionibus confunduntur, exiguumq; diuinitatis, & veritatis deniq; retinēt. in astronomia est aliquid veri, quamuis exiguū, quod patet per effectus stellarum inter se ex mensura proueniētes in cælo, sicut prædictū est de eclipsi Solis & Lunę, & aspectibus planetarū. Regulæ mensurarū, magnitudinum, distantiarū, progressionum, cometarū, atq; similibus diu apud Chaldeos, & apud nos obseruatæ testātur astronomiæ scientiam esse veram. Porphyrius dicit, dominum figuræ, vel dominos, si plures sint, apprehendi non posse etiā iudicio astronomorum, & astrologorū, sed inde propriū dæmonem esse quærendum. Iamblichus dicit, astrologos dare regulas, alios scilicet quinq;, alios pauciores, alios plures ad inueniēdos, vel discernēdos dominos figurarum. Non dicit inquā haberi regulas, & inueniri, atq; discerni, sed ita putari, & tradi ab illis contra dicta Porphyrij. Quidnam prohibet figuræ dominum, atq; dæmonem per astrologiam quidem difficile inueniri, facillimè verò per diuinum vaticinium, atq; sacrificia? Neq; putandum est dæmonem à solo figuræ domino tribui.

sunt

sunt enim plura hoc eius, & antiquiora principia. neq; humanis artibus, sed diuinis propriū dæmonē possumus inuenire. proprius cuique dæmon non à particulari quodam cœli, elementorūmue dispositione distribuitur, sed à tota mundi dispositione, quando descendit anima regnante, ipsiq; dæmonem certum accommodante executores vitam, quā elegerit anima: hic eam cōciliat corpori, vitam corpori communicatā curat, vitam animæ propriā dirigit, cogitationi assiduè principia exhibet: nosq; agimus talia, qualia hic adducit in mentem, eatenusq; nos gubernat, quo ad sacris perfecti dominum pro dæmone commutemus. Tunc dæmon deo cedens, vel vacat ab opere, vel concludit ad idem. fors alicuius propria tribuitur animæ, dū descendit ex toto mundi corpore, & vita prout tunc se habet ad illam, & illa fors certo dæmone ducitur, & impletur. Ergo est impossibile iudicare certos euentus, cum omnium causarum concursum comprehendere nequeamus, nisi per inspirationem diuinam id assequamur.

Vnde proprius dæmon veniat, quidue agat, & utrum sit vnicus.

Proprius dæmon non à parte quadam cœli elementorūmue tribuitur, im-

l 4 me

mo verò à toto mundo, & à multiformi
 in eo vita, & à multiformibus corporibus,
 per quæ transit anima descēdens in gene-
 rationē, secernitur propriè, atque decerni-
 tur, fors in nobis quædam propria nostris
 secundū præfecturam propriā distributa.
 hic utique dæmon erat in exemplari antè
 quàm in generationē animæ laberentur.
 Quæ cum primū anima ducē accepit, ad-
 stat ipse dæmon expletor subinde vitarū.
 hic animā, vt dixi, descendentē alligat cor-
 pori, cōmune eius animal ipse curat: vitā
 animæ propriā dirigit: & quodcūq; ratio-
 cinamur, exhibet ratiocinandi principia:
 agimusq; talia, qualia is adducit in men-
 tem, gubernatq; nos quousq; sacris operi-
 bus expiati, deum subeamus pro dæmone
 ducē, cui posthac dæmon ita cedit, vt vel
 vacet eo præsentē, vel conducat ad idem.
 Quærebās deinde, vtrū plures adsint vni-
 cuique dæmones, alij alia gubernantes in
 homine. Respondemus ad hæc, dæmonē,
 non alicui parti nostrū præesse duntaxat,
 sed toti simul adesse, totū ducere, quemad-
 modū à totis, quæ in mundo sunt, ordi-
 nibus, est attributus. Cōiectabas plures pro
 numero nostrarū partiū dæmones nobis
 adesse. Præterea quòd etiā in ipso corpore
 diuersi sūt dæmones, alius sanitatē, alius
 pulchr

pulchritudinē, alij quādam in his habitu-
 dinē curēt. vnūsq; his æquē præsit in cor-
 pore. Sic & putabas aliū dæmonē corpus,
 alium animā, alium mentē regere. Præstat
 verò eiusmodi coniectura ad hoc ipsum
 vti, videlicet, quòd corpus, & anima, & in-
 tellectus eodē dæmone gubernētur. Noli
 igitur ita diuidere, vt alius sit corporis dæ-
 mon, alius animæ, alius intellectus. absur-
 dum est enim animal quidē esse vnū, dæ-
 monium verò animali præfectum multi-
 forme putare. Nā quæ principatum tenēt,
 vbiq; simpliciora sunt subditis. Est insuper
 & absurdus, si multi dæmones dominan-
 tes velut dæmonij partes, non conflati in
 vnum sint, sed inter se diuisi. Introducis
 autē & in ipsis cōtrarietatē, tanquā domi-
 nantium dæmonum alteri boni sint, alteri
 verò mali. Cū tamen nusquā mali spiri-
 tus sortem habeant præfecturæ, nec pari
 vel auctoritate, vel numero exaduerso bo-
 norum distributi sint. Post hæc suspicaris
 dæmonem proprium esse quandā animæ
 partē, videlicet intellectū, cumq; hominē
 esse *δαίμονα*, id est felicē, qui sapientem
 habeat intellectum. quod si ita sit, non erit
 amplius alius ordo præstantior homine
 præfectus homini. sed inter diuisas animæ
 partes superior inferioribus dominabitur.

vbi tamē cunctæ cognatæ sunt, nulla verò
 vt absoluta subditis dominatur. Inducis
 post hæc dæmonis cultū tāquam ad plura
 factum, partim quidē tanquā ad duos dæ-
 mones, partim etiam velut ad tres. nefas
 verò est causas nobis præfidentes partiri,
 nec ad vnum redigere præfecturā, quippe
 cū vnitas in omnibus dominetur. Iam
 verò & qui dæmoniū secundū corpus, cor-
 porisq; dispensationē diuidit, is principa-
 tum eius in partē eiusdē redigit angustis-
 simā. Quapropter religiosum cultū circa
 dæmonium, ita diuisum considerare non
 decet, cū opinio ipsa, in qua fundatur,
 debilitate vacillet. Vnus igitur est secūdū
 vnumquēq; nostrum dæmonū proprius gu-
 bernator. dæmonē verò cōmunē penitus,
 & eundē cūctorū hominū existimare nō
 decet, videlicet rursū cōmunē quidē in
 se ipso, propria verò conditione vnicuique
 copulatū. Ipsa enim secūdum speciē vnā-
 quanq; diuisio, materiæq; alteritas ipsam
 rerum secundum se incorporarum com-
 munitatem, identitatemq; non suscipit.

Inuocatio dæmonis.

QVaris deinde, quare communi qua-
 dam apud omnes inuocatione ad-
 uocare dæmonem soleamus, quoniam vi-
 delicet per deum dominū vnum dæmo-
 num

num agitur inuocatio, qui & à principio suum cuiq; dæmonem definiuit, & in sacrificiis secundum propriam voluntatem suum cuiq; monstrat. Semper enim in sacrarum operationum ordine per superiora numina inferiora vocantur. Quare & in dæmonibus vnus quidam dux eorum, qui circa generationem obtinet principatū, dæmonem suū ad vnumquenq; demittit. Postquam igitur adest vnicuiq; suus, tunc & congruū sibi cultū pādit, nomenq; suū, modumq; inuocationis suę proprium patefacit, atq; hic cōueniens est ordo dæmonū. Alius enim ordo inuocantibus est cognatus, alius ab antiquioribus causis procedit, alius conspirationē in eis cōficit ad idem communiter conferentem. Noli igitur diuinas inuocationes humanis similes arbitrari, & ineffabiles effabilibus comparare, & eas, quæ omnē terminum, omnemq; indeterminatū modū superant, humanis imperiis, mādatiisq; cōferre, siue definita sint hæc, siue prorsus indefinita. Quæ enim apud nos sunt, cum toto genere cōmune nihil habēt. atq; cum his, quæ secundum totum ordinem nos excedunt, totamq; essentiam nostrā, naturamq; exuperāt. Iam hinc verò maximè errores hominibus ingentes accidunt. Quando ex
huma

humana debilitate aliquid de dominationibus dæmonicis ratiocinari solēt & paruis nihilipēdendisq; atq; diuisis ingentia, & magnipēdenda, & perfecto perpendūt.

De felicitate.

Suspicaris, ne fortè alia quædā ad beatitudinem præter diuinum cultū, uia lateat, & quæ nam ista potissimum sit interrogas. Sed profectò si in diis bonorum omnium essentia, perfectioq; continetur, ac prima potestas, primumq; bonorū illic est principium, meritò soli nos sacerdotes, & qui similiter superis se dediderint, atq; legitime vnionem ad illos fuerint consecuti bonorum omnium principium, atq; finem studiosè prosequimur. in hoc utiq; statu & veritatis contēplatio adest, & intellectualis scientiæ cōsummatio. Atq; vnà cum deorū cognitione conuersio quoq; ad nos ipsos, nostriq; agnitio comitatur. Frustra verò suspicaris, ne fortè religiosus ex opinionibus humanis, fauoribusq; dependeat. Quidnam otij esse potest animo diis dedito ad humanas laudes auscultandas?

Religionem esse veram.

Sed neq; quod sequitur rectè dubitas, ne fortè religiosus ipse fallat, vbi ais animā magna sæpe ex cōtingenti confingere.

gere. Quodnā in rebus verè existentibus
 pigmentorum initium esse potest? Nōn ne
 potētia phantastica in nobis est illa, quæ
 idola fingit, atq; transformat, atq; quādo
 vita intellectualis perfectè agit, phanta-
 sia nulla suboritur? nōn ne penes deos ve-
 ritas ipsa secundū essentiam vnā cum illis
 existit? Nōn ne multò magis & illa, quæ
 secundum consonantiam in rebus intelli-
 gibilibus est fundata? Frustra igitur talia
 & ab te, & ab aliis diuulgātur. Quinetiā
 vbi tu, & alij religiosos calumniāmini,
 tanquam prestigiatores, atq; vanos, & ia-
 ctabundos, longius à veritate disceditis.
 sicut enim cæteris artibus, sic & in reli-
 gione sunt, qui eam falsò profiteantur.
 Quæ professio longius quàm aliud quic-
 quam à religione discedit. Malū enim bo-
 no magis quàm non bono contrariū est.

*De presagio naturali artificioso, atq;
 de diuino.*

SIqua nobis aptitudo naturaliter insit
 ad futuri prælagiū, quemadmodū ani-
 malibus terræmotuum, procellarumq; &
 frigorum naturalis inest præcognitio, non
 videtur eiusmodi prænotio habere ali-
 quid venerandum. Nam secundum sensus
 acumen, vel compassionem, vel aliā quan-
 dam

dam commotionē viriū naturaliū, eiusmodi præfagiū naturale cōsequitur, neq; sursum siquis secundū rationis discursum, vel obseruationē signorū effectus aliquos præcedentiū, sicut à contractione pulsus, atq; rigore medici febrē præuidere solēt, videtur eiusmodi præsentia esse admodū honoranda: humana nanque, & suspecta, corporeaq; cōditione progreditur. Solum igitur diuinitus adueniens vaticinium, reuera nobis diuinam exhibet vitam, dum & præuisionem, & diuinas intelligentias possidet, nosq; reddit re vera diuinos, ac bonū legitimū nobis affert. beatissima enim deorū intelligentia bonis omnibus abūde repletur. suspicaberis ne fortè prophete diuinitus inspirati præuideant quæ futura, neq; tamen propterea sint felices. nam & præuidere possunt, neq; tamē scire futuris vti, sed contrā dicendū, omnem videlicet præuisionem diuinitus inspiratam esse bonis, & bonitate refertam, ordinisq; compotem, atq; decori, atq; utilitatem nobis afferre: dii nanq; vnà cum præfagio, facultatem quoq; ad cauenda, declinandaq; incōmoda nobis naturaliter irminentia suggerunt. Et quando virtutem oporteat exercere, ad idq; conferat igno ratio futurorum, occulunt ipsi futura, vt

anim

animus inde fit melior: quando verò ad hoc nihil interest, expedit autem animus præsentire, ad hoc videlicet, vt salui ad sublimia reuertantur, tunc in mediis animarū essentis vaticiniū penitus inserunt.

Via ad felicitatem.

Quærebas deinde, quæ sit ad felicitatem via, quâ ve in re sit ipsa felicitas. hoc igitur audi. Contēplabilis ipse in se intellectus homo, erat quondā deorum contemplationi coniunctus. deinde verò alteram ingressus est animā, circa humanam formæ speciē coaptatā, siue temperatā: atq; propterea in ipso necessitatis, fatiq; vinculo est alligatus. Considerare itaq; decet, qua præcipuè ratione ab eiusmodi vinculis solui possit. est autem solutio nulla, præter ipsam deorū cognitionē. Idea nāq; felicitatis, est ipsum cognoscere bonum. Quemadmodū est & idea malorū, ipsa quidem bonorū obliuio, & fallacia circa malū, notitia quidē illa vnà cū diuino cōgreditur. obliuio vero hæc, atq; deceptio inseparabilis est à caduco. Item illa intelligibiliū essentias per sacras sanctimonix vias rite metitur. hæc autem à principiis cadens, atque repulsa, se ipsam proiicit ad corporalē ideā dimetiendam.

Ille

Illa rursus est sui parentis agnitio, hæc
 verò discessus vnà cum obliuione ab ipso
 deo patre super sancto, seq; ipso sufficiete,
 longè remotus. Illa veram cōseruat vitam
 reuocans hanc ad patrem. hæc hominem
 principem genituræ vsque ad id deducit,
 quod permanet quidem nunquam, perpe-
 tuoq; in fluxu versatur. hæc utiq; prima fit
 tibi ad felicitatem via, intellectualem ha-
 bens vnionis diuinæ penes animas pleni-
 tudinem. Sacra verò, atq; deifica felicitatis
 traditio appellatur quidem porta ad
 ipsum omnium opificem deum, aut lo-
 cus, aut aula boni. Potestatem verò possi-
 det primam quidem castam, & sobriam
 animæ sanctimoniam, valde vtiliorem,
 sobria corporis castitate: Deinde cogita-
 tionis accommodationem ad ipsam par-
 ticipationem, visionemq; boni, simulque
 ad contrariorum expulsionem. Tertio rur-
 sum vnionem exhibet ad deos bonorum
 omnium largitores. Postquam verò sin-
 gulatim, atque propriè, tum mundi parti-
 bus, tum diuinis potestatibus per partes
 mundi diffusis, animam copulauerit, tunc
 opifici toti copulat animam, præbetque
 vndique cum ipso consensum, atque eam
 extra omnem materiam ponit, cum sola
 iam sempiterna vniuersi ratione coniun-
 ctam.

Etiam. verbi gratia, in ipsa opificis potestate per se genita, per se mobili, & omnia sustinente prorsus, & eleuante, intellectualiq; , & omnia pariter exornate: item ad veritatem intelligibile reuocante, rursusq; per se perfecta, perficienteq; , atque effectrice, cæterisq; dei viribus opificis gradatim pro cuiusq; proprietate coaptat adeo, vt in actionibus earum, intelligentiisque, & opificiis facultatibus, expiatus animus, atq; sacer perfecte firmetur. Atq; tum demum in toto opifice deo collocat animam.

*Conclusio Religionis, felicitatisque
apud Aegyptios.*

ATque hic apud Aegyptios religio-
sæ, sacræque eleuationis, est finis:
ipsum verò bonum aliud quidem diuinum putant, ipsum scilicet præintellectum deum. aliud autem humanum, vnionem videlicet ad ipsum dominum, quemadmodum Bytis propheta ex libris Mercurialibus explicauit. Non igitur pars hæc apud Aegyptios prætermissa est, vt tu suspicaris, sed quemadmodum spectat ad sanctimoniam, rite nobis est tradita. Neq; rursus de rebus exiguis sacerdotes diuinam intelligentiam interpellant, sed de

m iis,

iis, quæ ad purgationem, solutionem, salutem animæ pertinent, neque difficilia meditantur, eademq; hominibus inutilia, immo res animæ omnium vtilissimas, neque sub dolo, & seductore quodam dæmone obfuscati sacerdotes hallucinantur, qui in omnibus fallacem, dæmonicamq; naturam prorsus excedunt, atque ad intelligibilem, diuinamq; conscendunt. his itaq; pertractatis, obsecro deos, vt mihi, tibiq; veram intelligentiarum custodiam, obseruantiamq; exhibeant, nullo tempore defuturam, atque in sempiternam æternitatem æternorum præbeant veritatem, perfectiorumque circa deos intelligentiarum compotes nos efficiant, in quibus beatissimus bonorum finis nobis est propositus, & amicitia, concordiaque inter nos mutua, autoritas omnis, atq; firmamentum.

EXC

EXCERPTA MAR-
SILII FICINI EX

GRAECIS PROCLI

*Commentarijs in Alci-
biadem Platonis
primum.*

Rincipium dialogorū Plato-
nicorum, totiusq; philoso-
phiæ præcipuum, atque fir-
missimum, arbitrantur na-
turæ nostræ cognitionem.
hac enim rectè cognita, bonum quoque
nobis consentaneum, malum ve dissidens
absolutius nosse poterimus. Sic utiq; na-
tura comparatum est, vt quemadmodum
inter se rerū essentia differunt, sic & pro-
priæ rerum perfectiones. Vt igitur quæ fir-
naturæ nostræ perfectio, & quomodo cō-
paretur, inueniamus (essentiã nãq; nostrã
in primis debemus agnoscere. quod qui-
dem & in Alcibiade propositum est, &
in tota doctrina Platonis est finis) quan-
do rerū consideramus essentias, perscru-
tandum est, vtrum essentia rei sit ex earū
numero, quæ indiuiduæ sunt: vel earum
genere, quæ circa corpora diuiduntur: vel
earum, quæ in medio collocantur. Item,
vtrū essentia sit æterna, an per omne tem-

in 2. pus.

pus existens, an in aliqua temporis parte
 fiat. Rursum, utrū sit simplex, & ante con-
 positionē existens, aut cōposita quidē sit,
 sed insolubilibus vinculis sit composita:
 aut possit vicissim in ea, ex quibus cōpo-
 nitur, quādoq; resolui. atqui si ita vnum-
 quodq; cōsideremus, deinde poterimus
 eius quoq; bonum, quale sit, facilius iudi-
 care. Cōstat enim essentiaē prorsus indiui-
 sibilis, æternū esse bonum, diuisibilis ve-
 rō bonū quoq; in tempore, motuq; ver-
 sari. mediae denique secundum substantiaē
 ipsius mensuras perfectio quoq; perpēdi-
 tur. eiusmodi nanque perfectio tempore
 quidē indiget, sed tempore primo, quod
 sanè in corporeos circuitus possit aptè
 metiri. Ignoramus quidē nōs ipsos, quo-
 niā obliuione genetica occupati sumus,
 atq; in rationaliū specierū vitæ perturba-
 tione perculsi, existimamus autem interea
 cognoscere multa, quæ ignoramus, quo-
 niā rerū rationes essentiaē nostræ innatas
 habemus. Tres sunt conuersionis species.
 quicquid enim cōuertitur, vel ad aliquid
 vertitur, se deterius, dum à perfectione
 propria labitur: vel consurgit ad melius
 propter propria vitæ vigore, actionēque
 naturalem: vel reflectitur ad seipsum pro-
 pter cognitionē sibi confortē: medianque
 spec

speciem motionis. Cōuersio quidem erga deterius, passio quēdā est animę alas abii-
 cientis, & in obliuione iam positę, sui
 ipsius simul atq; aliorum. Cōuersio verò
 & ad se, & ad melius nō solis cōpetit ani-
 mabus, sed ipsīs quoq; diuinis, quēadmo-
 dum Parmenides ipse nos docet. Plato si-
 gnificat in procemio præter cætera ani-
 mū veritatis studiosum cogitationes re-
 bus cognoscendis consortes edere. Neq;
 mutabiliū immutabilē, neq; necessariorū,
 stabiliumq; ambiguam, atq; nutantē. Sed
 quemadmodū Socratē in Rep docuit, no-
 titia quidem simplici, vniformi, intelle-
 ctuali intellectualia omnia cōiugatē co-
 gnoscere, notitia verò scientifica, atq; co-
 gitatiua, specierū euolutione, atq; cōposi-
 tione rationes rerum medias contēplari.
 Tertia rursus à veritate potētia sensuali
 per instrumenta cognobilia propria cōtin-
 gente sensibilia iudicare, imaginali tandē
 potētia imagines sensibiliū apprehēdere.
 Iam verò Timæus cognitiones propor-
 tione quadā ad cognoscenda distinguens,
 iubet nos entia quidē intelligentia, ratio-
 neq; iudicare, opinione verò, sensuq; illa,
 quę entia quidē nō sunt, sed fiunt iugiter,
 atq; pereunt. atq; eorū, quę verè sunt ra-
 tiones, ratas, & incōiunctas existere, rerū

verò in generatione fluentium imaginarias, atq; contingentes. vbiq; enim rationes, sermonesq; imitantur illa, quæ explicant. Atqui Socrates in Cratylo ait circa res sempiternas, nomina naturã rei magis attingere: circa verò mutabiles nomina quoq; sæpe mutari, & magis in positione versari. Aliorũ vbiq; deorũ aliæ proprietates existũt, nam alię quidẽ sunt opifices vniuersorũ, atq; speciei entium, ornatusq; substantificæ, aliæ verò propagãtes vitã, ac varios vitæ vigores progengerantes, aliæ autẽ rerũ ordinẽ seruant incommutabilẽ, connexionemq; custodiunt insolubilem. Aliæ deniq; aliã sortitæ potentiã, omnia sua quadã beneficentia seruant. Similiter & omnis amatorius ordo causa conuersionis est rebus omnibus ad diuinam pulchritudinẽ, atq; formam, reducens quidẽ sequẽtia ad illam omnia, eiq; cõiungens, & coniuncta confirmans, atq; mox inde sequentia replens, diuinisq; luminis procedentes inde dotes per omnia radians. Hanc igitur ob causam in Symposio traditur, amorẽ magnũ existere dæmõnem, quippe cùm amor primus omniũ eiusmodi mediij vim in seipso demonstrat, sitque medius inter ipsum appetibile, atq; appetẽs, & causã cõuersionis sequentiũ in prio-

ra.

ra. vniuersa igitur amatoria cohors in vestibulo causæ pulchritudinis cōstituta ad illam omnia conuocat, mediumq; processum facit inter amabile, atque illa, quæ reuocantur amore. Quapropter totius dæmonici ordinis in se declarat exemplar, hanc in diuinis medietatē obtinēs, quam dæmones inter diuina tenēt, atq; mortalia.

Cū igitur omnis amatoria cohors hanc inter deos proprietatē habeat, summitate eius quidem vnicam, & occultam excogitamus primæ & intelligibili pulchritudini copulatam, penes supremos deos: medium verò processum eius penes supermūdanos deos, intellectuāli conditione fulgētem: tertium verò progressum eius circa mundum multifariam distributum, multosq; ordines, atque vires ex se producentem, atq; eiusmodi mūnera partibus mundi diuersis distribuentem. Post enim vnicum, primumq; amoris principium, atq; post tripartitam substātiā inde perfectam, varia iam turba refulget amorum, vnde chori angelorum implentur amore: turbæ quinetiam dæmonum hoc plenæ deo sectantur deos ad intelligibilem pulchritudinem reuocatos. Exercitius heroum vnā cū dæmonibus, & angelis circa pulchritudinem debacchātur.

Omnia deniq; suscitantur, reuiuiscunt, reuiuiscunt, incalescunt, circa pulchritudinis ipsius influxum. Iam verò animæ hominū inspiratione eiusmodi tactæ, & naturaliter cognatæ deo, circa pulchrū mouentur assiduè, atque in generationis prouinciam delabūtur ad beneficium animis imperfectioribus exhibendum, & ad prouidendum iis, quæ salute indigere uidentur. Dij quidē ipsi, deorumq; pedisequi, in habitu proprio permanentes, sequentibus benefaciunt, & ad se cōuertunt: hominum verò animæ deorsum lapsæ, generationemq; tāgentes beneficam deorū prouidentiam pro viribus præferūt. Quemadmodum igitur aliæ animæ secundū alium cōstitutæ deum, syncerè prouinciis caducis præsumunt, animabusq; hic oberrantibus, atq; aliæ quidē imperfectioribus profunt per uaticiniū, aliæ per expiationes, atque sacrificia, aliæ per opē medendi diuinam; sic & animæ, quæ vitā amatoriam elegerunt, mouētur quidem à deo pulchriorum præfide ad curā animorū ingeniosorum, à pulchritudine verò sensibus apparente ad diuinam pulchritudinem rediguntur, secumq; ipsis conuocant & amatos. animæ verò, quæ ob peruersam educationē à superno munere decidunt, alioquin

arrat

amatoriam naturæ naturã, simulacris pulchritudinis insidentes, propter veræ pulchritudinis ignorantiam, corporeas formas admirantur & amant, passionem propriam ignorantes. Sicut enim apud Plotinũ defluxus mētis facit astutiam, atque sapientiæ portio lapsa creat sophisticam, sic munus amoris in peruersum incidens susceptaculum, vitam efficit intemperatam, atque tyrannicam.

Causa superior agit in opere prius, posteriorisque quàm inferior, & vnà cum illa, atque est presentior operi.

Quæ perfectiora sunt vbique, & quæ rationem exemplaris habent, actiones prorsus imaginum comprehendunt, adeo vt deteriora nulli vsquam adsint, cui perfectiora quoque non multò prius aliquid ex se tradiderint. Quinetiam per omnes rerũ ordines ipsum vnum alia comprehendit, atque ante illa, & post illa, & vnà cum illis agit.

Mali dæmones etiam in sacris occurrunt, & fallunt sub pretextu bonorum.

Compertum habemus in expiationibus, atq; sacris, vbique ex deterioribus aliquid induere perfectionis imaginem, per quam animas nondum perfectas alluciat ad se ipsum, à superioribusq; diuertat,

¶ 5 **Quæ**

Quemadmodum igitur in cōtemplatione
 physica impedimentum est vita sophisti-
 ca procliuitasq; ad illam trahēs infirmio-
 rem ab ipsa entiū cōtemplatione ad ima-
 ginationē caducis familiarem, sic in ama-
 toria eleuatione turba popularium ama-
 torum impedimentū est simulans amato-
 rem verū, & animā iunioris à bonis cœle-
 stibus in terrena, & tenebrosa detorquēs:
 similiter in sanctissimis quibusque expia-
 tionibus, atq; sacris, antè quàm ipse deus
 adsit, palàm occurrunt dæmonum quo-
 rundam impetus terrenorū, aspectus noui
 quoq; eos, qui expiantur, perficiunturq;,
 deturbantes, & à synceris bonis ad mate-
 riam deflectentes. Quamobrē dij iubent,
 ne prius in illos aspicias, quàm sacrorum
 potestate præstrinxeris oculos. sic enim
 aiunt diuina eloquia: Non expedit tibi il-
 los aspicere prius quàm corpus expiaue-
 ris, atq; sacraueris. quoniam illi mulcentes
 animas à sacrificiis vbique deflectunt. Si-
 cut igitur in sacris, tum primūm apparet
 diuinum, quando totum hoc dæmonium
 trahens animas in materiā expulserimus:
 sic & diuinus amator post repulsam popu-
 larium amatorum occurrit amato. Item,
 sicut bonus cuiusq; dæmon vnumquēque
 custodit à pueritia, actionesq; omnes eius
 explo

explorat, & verba, & ante parentes prouidet, & post parentes adest tanquam totius vitæ gubernator assiduus, atque post obitum dux est nobis ad iudices, eodem modo ad Alcibiadem se Socrates habet. deniq; sicut bonus dæmon nobis plurimum occultus adest clam nobis prouidens, & silentio consulens, & ineffabiliter nos emendans, ita Socrates Alcibiadi.

Intellectus in nobis semper agit illuminando, neq; tamen semper animaduertimus.

INtellectus ipse quidem circa nos semper agit, semperq; præbet intelligentiæ lumen. atq; etiã prius quàm in conditionem labamur irrationalem. Et quando in passionibus vitã degimus, & passionibus quandoq; sedatis, non semper animaduertimus: sed quando à quamplurimo generationis tumultu purgati sumus, atq; tranquillè viuimus (tunc enim intellectus nobis effulget) tunc quasi nobiscum loquitur, tunc suam nobis communicat vocem antea silentio præsens.

De bono demone, & de terrenis, materialibusque demonibus. Item quomodo vnusquisque nostrum consideretur dupliciter, scilicet & vt simpliciter anima, & vt anima vtens corpore.

Socra

Socrates quidem ad Alcibiadem se habet, ut bonus dæmon. amatores cæteri, ut materiales, terreniq; dæmones, qui propellendi sunt, ut animus bono dæmoni sit magis expositus. Considerare potest dupliciter Alcibiadem, & ut simpliciter animam, & ut animam utentem corpore. Nō enim idē est vtrunque, quemadmodum nec ipse per se homo, & iam gubernator homo, nec homo simpliciter, atq; auriga. Omnino autem, quod est imparticipabile ab eo, quod est participabile, differt. Atq; id, quod secūdum seipsum existit, ab eo differt, quod cū alio quopiā simul iam cēsetur. Et deniq; quod exēptū est ab eo discrepat, quod coordinationem ad aliud est sortitum. Quoniam igitur Alcibiades dupliciter intelligitur, & ut simpliciter anima, & ut anima, utens corpore, qua quidem ratione est simpliciter anima quædam. Socrates ad eum mentis vicem gerit. qua verò ratione est anima utens corpore, Socrates boni dæmonis partes agit. Atque idem ipse & dæmon est, ut ad hominem, & intellectus ad animam. Jam verò & quando medietatem dæmonicam reputamus, inter deos eā & homines collocamus. Quando verò intellectum, in summo quidem animam ex ipso suspendimus,

dimus, & corpus ex anima. habes profectò diuisionem alteram in symposio, vbi traditur dæmonum inter deos hominesq; existere medium. habes alterã in Timæo dicente, animũ inter intellectũ atq; corpus mediũ obtinere. Idem igitur est & intellectus, & dæmon ad animam quidem intellectus, ad animam verò humanam dæmon esse censetur.

Quomodo amor deus nec primus est, nec vltimus: & quomodo in diuinis est bonum, sapiens, pulchrum: item fides, veritas, amor.

A Morem domini neque in primis entium, neque in vltimis collocare debemus. Nõ in primis, quoniã ipsum amabile superius est amore. non in vltimis, quoniã amans particeps est amoris. Oportet igitur amorem inter amabile, amantemq; cõstituere, & ipso quidem pulchro posteriorẽ, cæteris verò, quæcunq; amant, priorem asseuerare. Vbinam igitur extitit ab initio? Quo pacto per vniuersa procedit, & quibus cum prodiit vnitatibus?

Cùm igitur tres sint in diis intelligibilibus occultisq; substantiæ, & prima quidem obfignata sit bono, ipsum videlicet bonum ex se intelligens, vbi sicut sacra eloquia tradunt, vnitas est paterna: secunda verò per sapiens designetur, vbi prima
viget

viget intelligētia: tertia per pulchrum definiatur, vbi intelligibilem est pulcherrimum, vt Timæus ait. nimirum & tres secundum has intelligibiles causas vnitates existunt, secundū causam quidem vniformiter in intelligibilibus consistens, effulgentes verò primū in ipso ineffabili deorū ordine scilicet fides, veritas, amor. Fides quidem omnia firmat in bono: Veritas autem omnem in entibus cognitionem explicat. amor denique conuertit omnia, congregatq; in ipsius pulchri naturam. Eiusmodi sanè trinitas hinc per omnes deorū progreditur ordines, omnibusq; ad ipsum intelligibile irradiat vniōnem. Aliter autē per alios ordines se declarat, vires vbiq; suas deorum proprietatibus complicans. Alibi quidem est ineffabiliter, incogniteq; & vnicè: alibi continentia, connexionisq; ratione: alibi tanquam perficiens, atq; formans. hic rursū intellectualiter, atq; paterne, ibi motiue, viuificeq; prorsus & effectiue: illic tanquam imperans, & assimilans. ibi absolute penitus atque syncerè. illic multiplicatè iam atque diuisim. Amor ergo superne ab intelligibilibus vsque ad mūdana, descendit ad diuinam pulchritudinem omnia conuocans. Procedit & per omnia veritas,

tas,

tas, illustrans cognitionibus omnia. procedit fides per vniuersum in bono singularim omnia sistens. hinc diuina eloquia, omnia tradunt tribus his gubernari, in eisq; consistere. Quamobrem diis sacrificantes iubent deo per trinitatem eiusmodi se coniungere. Ipsa quidem intelligibilia propter inæstimabilem vnitatem medio non indigent amatorio. Vbi verò & vnitatis entium est, atque discretorum discretio, ibi extat & amor. colligator enim est, & conciliator eorum, quæ sunt post ipsum, & quæ super ipsum. Conuersor sequentium in priora imperfectorum reductor, atque perfector.

Providentia percurrit per singula vsq; ad minima, & interim nullis addicta.

Qui diligentiores sunt in rerum rationibus assignandis, duo hæc elementa potissima diuinæ, dæmonicæq; providentiæ tradunt. Primum per omnia de super providentiam ad vltimū vsq; procedere, ac ne minimū quidem sui expers alicubi prætermittere. Secundū nihil omnino eam ex gubernatis accipere, nec eorum natura repleri, nec eis alicubi commisceri. Non enim ex eo, quòd omnia seruet, atq; disponat, admiscetur, propterea
guber

gubernatis. nam diuinū, atq; dæmonum naturam habet passionibus animarū particulariū non subiectā. Neq; tamen, dum separatim sequētia supereminet, propterea ex deterioribus aliquid inordinatum, incultumq; relinquit. Imo vero ob hanc ipsam causam omnia decenter exornat, atq; à dispensatis absoluitur. Est enim benefica pariter, atque syncera, exornatrix omniū, atq; ab excultis interim expedita, per omnia currens, præsertim quia cohibita nusquam. Viri quinetiam diuini inferioribus diligētissimè prouideat simul atque tranquille. Quid ergo de diis ipsis, bonisq; dæmonibus est dicēdum? Nōne præsentibus omnibus liberi sunt ab omnibus? Implentes seipsis omnia nullis alicubi permiscetur: discurrentes per vniuersum, nusquam vitā propriam addixerunt. Nōne confitebimur deos suas proles amare? Quemadmodum poëtæ fingūt, Iouem amare puellam, ipsamq; Venerem. Nempe quoniam amor eiusmodi prouisor est, & feruator, perfectiorq;, & contemptor rerū diuinitus amatarū. Ingerca & beneficus, & syncerus, immistusq; habitudine nulla ad res affectus externas. Dic amabo, vnde nam diuinis interdū hominum animabus amatorium eiusmodi priuil

priuilegium obtigisset, nisi prius diis ipsis inesset? Quicquid enim bonū, & salutare cōpetit animabus, causam à diis definitam habet. Quamobrem & virtutū omnium, corporaliumq; bonorum velut sanitatis, roboris, iustitiæ, temperantiæ, exemplaria Plato probat præcedere penes deū. Quantò itaq; magis amatorij muneris causam principalem apud deos esse fatebimur, quippe cum amatorius hic affectus (vt Socrates in Phædro ait) diuino quodam munere sit tributus? Dij igitur deos amant: antiquiores quidem minores, sed prouidentie munere, minore vicissim maiores diligunt quodam, videlicet, conuersionis officio. Perficere quidem deteriora, & inferioribus prouidere, animabus quoque, qua ratione sunt animæ, cōpetit. nam & ob hoc ipsum descendunt, propter rerum generabilium prouidentiam, curamq; mortalium. Ita verò prouidere, vt prouidet gubernatis, nec misceatur, nec velut addictus afficiatur, nec inde recipiat quicquam, deorum propriū est, dæmonumq; bonorū: & quoties contingit animabus humanis, diuina, vel dæmonica largitate contingit. Solent sacerdotes in sanctissimis sacrificiis, vel per verba vel per ea, quæ oculis ostenduntur, in admirationē, stuporemq; præsentem

R

adhuc

adducere. stupor enim deo animam exponere consuevit. Socrates nunquam amatoriam vitam vsque adeo rectam peregisset, nisi afflatu quodam dæmonis elegisset eam, & tenuisset electam.

Amor est medius inter amabile, & amantem: est magnus dæmon omnia ligans, & quæcumq; appetunt. ipse medius primo copulat appetibili.

SACRA igitur eloquia hunc amorē domini indicunt omnia colligantem, omnibus infidentem. hic sanè, si cōnectit omnia, copulat & nos dæmonum præfecturis. Hunc Diotima magnum dæmonē appellauit, quoniā mediū implet vbique inter illa, quæ appetunt, & quæ appetuntur. Ipsum quidē, quod est amandum, gradum sibi vendicat primum. amans autem gradum tertium ab amato. Amor deniq; vsurpat inter vtrunq; medium congregās atq; colligans inuicem appetens atq; appetendum, & implens meliore deterius. Iam verò apud intelligibiles deos, atque reconditos, primæ, secretæq; pulchræ iudini, intelligibilem intellectum vnit per vitam quādam intelligentia meliorē. Itaq; Græcorum ipse theologus cæcum illum appellat amorem. In illis autē, quæ extra intel

intel

intelligibilia sunt, nondum illustrat indissolubilem, cunctis ab ipso perfectis. vinculum enim vnio quædã est, sed vnà cum discretiõe permulta. Quapropter eloquia sacra huius amoris igne appellare copulatores solent: ab intelligibili nanq; intellectu procedens sequentia cuncta inuicem, illiq; deuincit. Conciliat igitur intelligibili quidem pulchritudini deos omnes, diis verò dæmones, nos autẽ dæmonibus, diisq; coniungit. In diis quidem subsistit primo, in dæmonibus verò secundo, in animabus autẽ particularibus per processum quendam tertium à principiis existẽtem. In diis rursum super essentiam: omne nanq; deorum genus est eiusmodi. In dæmonibus autẽ per essentiam. in animabus deniq; per illustrationis effectum. Atqui videtur hic trinus ordo, trine intellectus potẽtię similis. Etenim intellectus alius quidẽ imparticipabilis extat ab omnibus particularibus generibus absolutus. Alius verò participatus, cuius & deorum animæ tanquam melioris participes sunt. Alius autem ab hoc infunditur animabus, qui sanè est ipsarum perfectio animarum. Hæc autem tria de intellectu Timæus ipse significat. Intellectu igitur imparticipabili amorẽ diis insitum

congruum intelligito. absolutus nanq; est & ille ab omnibus, quę suscipiunt eum, & illuminatur ab ipso. Intellectui verò participatō amorem dæmonicum comparato. Essentialis enim est & ipse, seq; ipso perfectus tanquam præparticipatus intellectus, & proximè insidens animabus, intellectui deniq; secundum habitum accepto. Tertium amorē illustratione animabus infusum reddere debes. Nec iniuria vniuersæ intellectuali differentiæ coniugatum consideramus amorem, intellectu enim intelligibili primam habet, occultamq; substantiam. Si enim prodiit inde, & ibi per causam est fundatus, atqui mihi videtur & Plato hunc deū apud Orpheum inuenisse, eundem & amorē, & magnum dæmonem illic appellatum, atq; ipse hoc hymno videtur fuisse contentus. Meritò igitur Diotima magnum Dæmonem appellat amorem. Et Socrates vbi de amore disputat, disputat etiam de dæmonibus.

Primò de demonibus communiter: secundo de demonibus familiaribus: tertio de demone Socratis.

Dicendum est deinceps primò quidem communiter de dæmonibus: deinde de illis, qui nos sortiti gubernant: tertio

tiò de dæmone Socratis. Dæmones igitur à prima viuifica idea sortiti substantiam, atque inde velut ex fonte fluentes, essentiam nacti sunt animalem, & hanc quidè magis intellectualem, illi, qui maiorè habent, perfectioremq; substantiam, minus verò intellectualem, potiusq; rationalem, qui media possident. Tertij verò, & dæmonici ordinis postrema tenentes, variam, magisq; rationalem habent, materialemq; naturam. Eiusmodi igitur substantia constituti ad diuisionem deorū pariter diuiduntur, vtpote qui ad deos ministrorum vice funguntur. Alter enim respondent, seruiuntq; diis penitus absolutis, ante mundum cuncta exordiētibus, atque ducentibus: aliter verò mundanis, qui mundi partibus proximè præsent, qui & secundū duodecim deos supercælestes distribuuntur. Hi autem secūdam omnes mūdānōrum deorum proprietates distributi sunt. omnis enim mūdānus deus ordini alicui dæmonum imperat, cui propinquo suam impartit potentiam. Deus namq; opifex vim largitur opificem. deus inconuertibilis incontaminabilē exhibet facultatem: perfectior autem similiter perfectioriam: atqui circa vnumquēq; deum, innumerabilis est dæmonum multitudo,

n 3 ead

eademq; cum diis ducibus cognomenta reportat. gratulantur sanè quando Apollines, Mercurij, Ioues nominantur, quippe cum priorum deorum proprietatē in seipsis exprimant. Proinde mortalia per hos dæmones diuinos nanciscuntur influxus: atq; ita plantæ, & animalia fabricantur: hæc quidem horum, illa verò illorum deorū imagines præferentia. His quidem è proximo dæmones ducum suorum munera largiuntur, eminentius verò dij desuper dæmonibus præfidentes, quamobrè postrema primis in passione consentiunt. Primorum enim notæ sunt, in postremis: & postremorum in primis causæ comprehenduntur. Media sanè dæmonum genera implent omnia, simulq; connectunt, communionemq; ipsi omnium cōtinent, dum deorum quidem participes sunt, à caducis autem participati. Siquis itaq; dixerit deum vniuersi fabrum, contra totius ordinis in dæmonibus firmauisse, à veritate non aberrabit. Quandoquidem, & Diotima hunc eis attribuit ordinem, connectentem videlicet diuina simulatq; mortalia, deriuantem liquores supernè huc, in deos sequentia omnia referentem, denique vniuersa complementem secundum medietatis ipsius connexionem.

confis

Confutat opiniones duas, primam dicentem non esse alios demones præter animas nostras à corpore solidiore solutas, secundam Ameliū putantis demones esse deos aliquos oberrantes.

NON igitur admittemus eos, qui dæmones aiūt esse nostras animas, hac vita iam functas, in aliamq; trāslatas. Non enim decet dæmonem per habitudinem quandam consideratum in idem conferre, atq; ipsum essentia dæmonē, neq; medietatem mundanorū omnium sempiternam ex vita quadam constituere multifariam permutante seipsam. Stat enim semper eodem pacto custodia ipsa dæmonica continuans vniuersa. Anima verò non ita suum retinet ordinem, vt ait Socrates in Republica: aliis nanq; temporibus vitas alias eligit. Nec illos iterum comprobabimus, qui deorum aliquos esse dæmonas arbitrantur, ceu erraticos deos, vt putat Amelius. Sed Platonē ipsum sectabimur, deos quidem dicētem dominos vniuersi, greges verò diis dæmonum subigentem: & vbiq; rationem Diotimæ comprobabimus, medium dæmonibus ordinem inter deos, mortalesq; tribuentem.

De demonibus familiaribus. Item numerat quinque genera demonum, diuersaq; eorum officia.

CVM igitur daemones in medio sint, ut diximus, constituti, primi quidem, atque summi inter eos diuini sunt demones, dii q; frequenter apparēt ob excellentem ad deos similitudinē. Nempe in vnoquoq; ordine primum, superioris ordinis formam præfert. Etenim intellectus ex se tanquam deus occurrit, & animarū antiquissima intellectualis existit, ideoq; dæmonum quoq; supremum genus, vtpote diis proximū, vniforme est, atq; diuinum. Secūdi verò post hos sunt demones intellectuali proprietate iam præditi, ascensionibusq; & descensionibus præfidentes, atq; omnino deorum effectiōnem declarātes omnibus, atq; tradentes. Tertij verò sunt dæmones, qui animarum diuinarum effectiōnes distribuūt in sequentia, cōplentq; vinculum suscipientium, inde defluxus ad illas. Quarti vniuersalium naturarum vires efficaces in generabilia transmittunt, particularibusq; naturis inspirant vitā, ordinemq; & rationes, & vniuersam mortalium effecturā. Quinti corporei quodammodo sunt, corporumq; extrema deuinciunt. Quo enim pacto corpora sempiterna conueniēt cum caducis? quo modo efficiētia cum effectibus, nisi eiusmodi medio colligante? Natura enim eiusmodi
media

media bonis corporeis dominatur, omnibusq; copiis naturalibus prouidet. Pleriq; verò ex eorum numero versantur circa materiam, viresq; à cœlesti materia desuper in materiam descendentes continent, atque contexunt, eamq; subinde custodiunt, & varietatem, picturamq; formarum in hac ipsa conseruant.

Officia demonum quinque: demones primi animas dijs proprijs copulant.

CVm igitur multi, multiformesq; sint, vt ait Diotima, demones, summi quidem animas procedentes à patre diis earum ducibus copulant. Nam vnusquisque deus ducit primo quidem dæmones, deinde verò particulares animas. Sicut enim Timæus ait, deus horum opifex, alias quidem animas in Solem, alias autem in Lunam, alias in deos alios seminauit. hi vtique dij sunt dæmones, qui secundum essentiam fortiti sunt animas, propriisq; eas ducibus copulant: atqui vnaquæq; anima, etsi circa suum deū se reuoluit, indiget eiusmodi dæmonis beneficio. Secundi verò demones ascensus animarū, descensusq; dispensant, atque ab his electiones animis sunt permultis. Nēpe perfectissimæ animarum, quæ sine generabilium cōmercio in ge-

neratione vitam agunt, quemadmodum proprio deo vitam consentaneam elegerunt, sic & secundum dæmonem diuinum viuunt, qui & manentes quondam apud superos eas deo proprio coaptauerat. Quamobrem Ægyptius Plotinum est admiratus, tanquam diuino quodam dæmone gubernatum. Itaque circa animas, quæ ita hic vitam agunt, tanquam mox ad sublimia redituræ, dæmon idem hic est, atq; supernè. Circa verò minus perfectas, alius quidem est ipse secundum essentiam dæmon, alius autem, qui vitam nuper editam comitatur.

Tribus modis dicitur dæmon, aut essentia, aut comparatione, aut habitudine quadam.

SI hæc rectè posita sunt, nemo iam admittet animam nostrā rationalem dæmonem esse dicentes. dæmon enim aliud est, quàm homo, vt Diotima tradit, dæmonas inter deos, hominesq; disponens. Quod & hic Socrates ipse significat, vbi contra causam humanam causam dæmonicam diuidit, dicens, Non humana quidem causa, sed dæmonicum obstaculum me detinuit. homo autem est anima vtens corpore: non igitur dæmon idem, atque anima

anima rationalis est putandus. Iam verò & hoc manifestum est, vbi Plato in Timæo dæmonem ait, animalis in nobis rationem constitutam esse. Veruntamen hoc vsq; ad comparationē quandā nobis est admittendū. Alius enim est ipsa essentia dæmon, alius comparatione dæmon, alius habitu, vel habitudine dæmō. Vbiq; enim, quod proximè præest in quodam dæmonis ordine ad inferius sese habens appellare dæmonem consueuerunt, quo vsu Iupiter apud Orpheum, Saturnum patrem dæmonem appellauit: & ipse Plato in Timæo dæmonas nuncupauit deos illos, qui generationem è propinquo disponunt, vbi ait: De alijs verò dæmonibus tractare, eorumq; generationē in lucem edere, maius est, quàm ferre humanū possit ingenium. comparatione utiq; dæmon est eiusmodi, qui videlicet proximè vnicuiq; prouidet, etiam si deus sit, ac etiam si deo sit inferior. Habitudine verò quadam dæmon dicitur animus, qui similitudine quapiam ad genus dæmonicū mirabiliore, quàm secundum hominē actiones edit, totamq; vitam suam suspendit ex dæmone. Hac arbitror ratione Socratem in republica, dæmonas animos appellasse, qui vitam bene transegerint, & in meliorem

liorem translati sint sortem, locaq; augu-
 ftiora iam colant. Ipse deniq; secundum
 essentiam dæmon, neq; propter habitudi-
 nem ad sequentia, neq; ob aliquã ad aliud
 similitudinem appellatus est dæmon, sed
 hanc per seipsum proprietatē est sortitus,
 atq; inexistencia quadam, viribusq; pro-
 priis, modisq; differentibus actionum est
 distinctus. omnino verò anima quidem
 rationalis in Timæo dæmon animalis est
 appellata. Nos autem ipsum hominis dæ-
 monem perscrutamur, non dæmonē ani-
 malis, atq; eum, qui rationalē dirigat ani-
 mam, non instrumentum duntaxat illius.
 eum rursus qui tandē animali solutos ani-
 mam, perducatur ad iudices. Quemadmodū
 Socrates asserit in Phædone, quando ani-
 mal quidem non est amplius, dæmon au-
 tem vnumquēq; ducit ad iudicem: dæmō
 inquam ipse, qui sortitus fuerat & viuen-
 tem. Si enim eum ipsum viuentem nactus
 est dæmon, quem & post obitum iudicio
 sistit, nimirum hominem videlicet non
 animal solum nactus erat. quin etiam de-
 super exordians, atq; imperans, constitu-
 tionem nostram gubernat totam.

*Contra dicentes dæmonem esse vel par-
 tem animæ operantem, vel partem ei
 prepositam.*

Scd

Sed neq; etiã probandi sunt, si qui ani-
 ma rationali dimissa, dæmonẽ esse di-
 cant ipsum, quod operatur in anima: ceu
 in viuentibus quidẽ secundum rationem
 esse dæmonem rationẽ, sed ira viuentibus
 irascibile: cupiditate, concupiscibile. Neq;
 rursus audiendi, si qui dixerint dæmonẽ
 esse, quod in ipsa vita nostra ei, quod ope-
 ratur, proximẽ præfidet, ceu iracundis ra-
 tionem, libidinosis iracundiæ potestatem.
 Principio dicere dæmonas esse partes ani-
 mę hominũ, est humanam vitam nimium
 admirantium, neq; probãtium Socratẽ in
 Rep. post deos, & dæmonas disponentem
 genus heroicum, & humanum, increpan-
 temq; poetas, quòd heroas nihilò melio-
 res hominibus introducant, sed passioni-
 bus similibus mancipatos. Socrates igitur
 talia increpans, procul admodum ab hac
 erit opinione, vt dæmonas, qui heroibus
 præstantiores sunt, inter animæ partes, vi-
 resq; cõstituat. Ex his nanq; sequitur ipsa
 per essentiam meliora intus accipi ad de-
 teriora complenda. Præterea vitarũ mu-
 tationes varias, dæmonum mutationẽ ad-
 ducent. Auarus nanq; in ambitiosam vi-
 tam sæpe mutatur. ambitiosus in habitum
 recta opinione viuentem. hic in habitum
 scientia præditum. Dæmon igitur aliàs
 simil

similiter alius erit. Nam pars ipsa agens in anima aliàs existit alia. Si igitur vel hæc ipsa pars operans, vel pars huic proximo præsidens dæmon fuerit, nimirū vnà cū humanæ vitæ mutationibus, dæmones pariter mutabūtur, atq; in eadem vita plures idem animus dæmones nanciscetur, quod fieri nullo modo potest. Nunquam enim anima in eodem vitæ curriculo mutat dæmonis præfecturam, sed idem dæmon est ex ipsa genitura vsq; ad iudicis vitæ præsentiam nos gubernās, quemadmodum Socrates asserit in Phædone.

Dæmon non est particularis intellectus, sed substantia differens ab intellectu, posita in latitudine animarum.

Proinde qui intellectum particularem idem esse putant, atq; dæmonem nos fortitū, nō rectè mihi videtur intellectualem proprietatē cum substantia dæmonica cōfundere. Omnes enim dæmones in animarū latitudine cōtinentur, animisq; diuinis posteriores existunt. Intellectualis autem ordo aliud quiddam est quàm anima. neq; eandem essentiam vel potēciam, vel actionem eādē nacta sunt. Præterea intellectu quidē animæ perfruuntur, tunc demum, quando ad ipsum conuersæ fuerint, lumenq; inde susceperint, suamq; illi
con

coniunxerint actionē. dæmonis autē præfectura potiuntur per omnē vitā, totumq; victū, atq; per omnia, quæ vel à fato profiscūtur, vel prouidentia. ipse nanq; dæmon est, qui omnē vitā nostram regit, electionesq; nostras ante generationē factas implet, donaq; fatalia, & munera ducum fati deorū, quinetiā illustrationes à prouidentia suggerit, atq; dimetitur. Iam verò nos tanquā animę quædā à solo intellectu pēdemus, vt autē animæ vtētes corpore, egemus & dæmone. Quamobrē Plato intellectū quidem gubernatorē animæ nuncupauit in Phædro, dæmonem verò passim hominum speculatorem, atq; curatorem. atqui nemo rectè considerans, aliā quandam vnam, & nobis proximam prouidentiam inueniet, ad nostra omnia pertinentem, præter dæmonicam prouidentiam, atq; curam. Intellectus enim ab anima rationali participatur (vt diximus) à corpore verò nequaquam: natura participatur à corpore, ab intelligentia minimè. Anima rationalis iracundiæ quidem, & concupiscentiæ dominatur: in rebus verò fortuitis non habet imperiū. Dæmon verò solus omnia mouet, cuncta gubernat, nostra omnia excolit, atq; disponit: enim verò rationē perficit, perturbationes temperat,

perat, naturam inspirat, corpus continet, fortuita subministrat, fatalia cōplet, prouidentię dona largitur. Vnusq; hic existit vniuersorū, quæ in nobis, & circa nos sunt rector totius vitæ gubernacula tenens.

Tria de demone Socratis, primum, quod est etiam deus: secundum, quod per vocem apparet: tertium, quod reuocat nō prouocat.

DE Socratis dæmone consideranda nobis sunt tria. Primum, quòd appellatur & Deus, vt hic, & in Apologia patet. Secundum, quòd per vocem dabat Socrati signum, quod in Theage apparet, & Phædro. Tertium, quòd reuocabat Socratem, non prouocabat, quod testatur Apologia. Principio animarum diuinarum, quæ intellectualem vitam elegerunt, dæmones sunt diuini in dæmonum quidem genere summi, deorum verò participes ante omnes. sicut enim in diis est dæmon, sic & in dæmonibus est & Deus. sed ibi quidem substantia est diuina, proportio verò dæmonica. In dæmonibus autē proprietates quidem dæmonica, proportio verò diuinam declarat essentiã. Adeo enim cæteros dæmones antecellunt, vt dii frequenter appareant. Meritò itaque Socrates

tes dæmonem suum appellat, & deum, tanquam ex dæmonum ordine summum. Quapropter perfectus Socrates erat, tali videlicet dæmone gubernatus, & ad eiusmodi sui dæmonis normam sese dirigēs. Proinde quantum ad illam dæmonis vocem spectat, attende. Socrates sanè primò quidem per intelligentiam, scientiamque rerum separatarum inspiratione dæmonis fruebatur ad diuinū amorem assiduè reuocante. Secundò verò & in vitæ negotiis dirigebat prouidētiam suam erga deteriores, atque secundum ipsam dæmonis actionem non intelligentia, siue cogitatione tantum, neq; solis viribus opinantibus, lumen accepit inde procedēs, sed ipso quoque spiritu, dum per totam eius vitam inspiratio illa dæmonica repente procederet, ipsumq; sensum iam moueret. Constat enim eadem actione nobis desuper imminente, aliter quidem rationem, aliter imaginationē, aliter verò sensum, dato munere perfrui, & vnumquodq; eorū, quæ nobis insunt propria quadam conditione à dæmone moueri, atque pati: non extrinsecus igitur passiuè vox in Socratem incidebat, sed ex intimis inspiratio per animam totam procedens, & vsq; ad sensuum instrumenta procediēs. Postre-

mò vox euadebat , in notitiam videlicet veniens , non tam sensu quopiam , quàm consensu. Tales enim à bonis dæmonibus , atque diis illustrationes contingere solent.

Dæmones alij sub alijs dijs ordinati diuersa inter se habent officia.

QUod autem de Socratis dæmone dictum est , reuocare videlicet , non prouocare , non omnibus dæmonibus nostris est commune. beneficū ergo Socratis ingenium , & charitate erga homines communiter plenū , & vltro ad beneficia promptum , dæmonica exhortatione non indigebat , dehortabatur tamen eum dæmon , quoties vel importunè , vel ineptos ad disciplinā suā aggredereetur , fræno videlicet potius quàm calcaribus indigentem. Præterea dæmonum alij purgatoriā , & incontaminabilem possident potestatem , alij verò genitricem , alij perfectoriā , alij opificem , atq; omnino secūdem decorum proprietates , viresq; , sub quibus ordinati sunt , diuiduntur. Iam verò secūdem eorum substantiam singuli clientibus suis ad beatam vitam patrocinaatur , alij quidem ad deteriorū curam nos mouentes , alij verò ab actionibus retrahentes externis. Videtur itaque Socratis dæmon

mon proprietatē huiusmodi nactus purgatoriam inquam & incōtaminabilis vitæ causam, at sub hanc Apollinis potentiam ordinatus præfidentē vniuersæ purgationi, virtute scilicet vniiformi. hac ergo virtute dæmon à commercio vulgi nimio segregat, colligitq; ipsum ad animi penetralia, & actionem à deterioribus segregatam. Nempe sicut apud Orpheum Apollo præest Baccho, reuocans eum à processu in titanicam multitudinem, sic & Socratem eius dæmon, qui pedissequus est Apollinis. Intellectus enim noster est auminis Apollinei proles.

Substantias numinum & animorum cognoscere, est intellectus perfectè purgati: communiter verò per actiones eorū cognoscimus potentias, per has auguramur essentias.

INter hæc Alcibiadi Socrates pollicetur dæmonis non substantiam, sed potentiam notam fore. Ait enim diuinus Iamblichus, substantias quidem dæmonum, & communiter omnium nobis superiorum, contemplari nobis difficilimum esse, nisi intellectum habuerimus perfectè purgatum. quandoquidē & ani-

mæ essentiam non vnicuique facile. Solus ergo Timæus omnem eius essentiam declaravit. Qualis enim est omnino, diuina, longaq; expositione indiget, qua declaratur, vt Socrates ait in Phædro. potentias autem numinum facile est explicare: nam ab actionibus, quarum proximæ matres sunt ipsæ vires, eas ipsas potentias persentimus. Media nãq; inter actionem, & essentiam potentia est, producta quidem ab essentia, actionem verò producēs. Præterea ipsa potentia maximã cum dæmonibus familiaritatem habet. Vbiq; enim potentia dæmonis instar medium obtinet: & in rebus quidem intelligibilibus patrem, intellectumq; coniungit. Potentia enim est simul cum patre, intellectus autem existit à patre. In rebus autem intellectualibus cum essentiis copulat actiones: actio nanq; est potentiæ proles, essentia verò potentias ex se parit. Numina igitur inter nos, deosq; media propriè per nomen potentiæ designantur, vbiq; medium possidentis. Vera enim essentia verumq; esse penes deos existit. Potentia verò diis rite ministrans in dæmonibus habet locum. Actio deniq;, & effectio per eorum potentiam progressa foras, versatur in nobis.

Cogn

*Cognitio futurorum contingentium, est apud
superos certa, atque necessaria.*

Diuinus Iamblichus, atq; dux ille no-
ster ita quærun't atq; soluunt. Quo-
modo non est absurdum, ex natura rerū
cognoscendarum differentias cognitionū
determinare, atq; non contra, scilicet co-
gnitionum, siue cognoscentium differen-
tiis cognoscenda diuidere? Ita vt quod
per essentiam æternum est, atq; diuinum,
æternè, atq; diuinè cūcta cognoscat: quod
humanum est, cognoscat humanè. quod
sanè indiuiduum est, nimirū & indiuiduè:
vel quæ diuidua sunt, anticipet: quod æter-
nū, super tēpus etiā tēporalia: quod ratio-
nale, irrationalia quoq; rationaliter. Ex
his itaq; patet deos, atq; dæmonas cogno-
scere indefinita definitè, instabilia stabili-
ter, atq; firmiter. nō ne videmus, multa,
inferioribus nostris incognita nobis inte-
rim esse nota? Irrationalia enim vniuersa
lis ipsius naturam apprehendere nequeūt,
Nos autem colligere possumus: Quidnā
igitur vltius admiramur, quæ nos ambi-
gua, & fallaci cognitione coniiicimus, hæc
superos firmiter cōprehendere? Nō enim
nostra debilitas est illorū potētiae iudex:
quemadmodum neque irracionale nobis
inferius, habet rationis nostræ iudicium,

obis

o 3

quam

quamuis irrationali, quod est in nobis, vel extra nos, nostram intelligētiam moueat.

Cur non absurdum sit coniecturalem quidem futuri præsentationem alicubi reperiri, stabilē verò, determinatamq; , & indubiā, inueniri nusquam? Ipsa nāque natura rerum non potest ab imperfectis, ab impuris, à rebus cū contrario mistis exordia ducere. si autem futuri coniectio est ignorantiaē particeps, neq; cōstat, vbinam ipsa est per se futuri notitia? Vbi purum ipsura, à quo quidem & quod posterius est, & illius cupidum, substantiam, est sortitum, nisi apud superos?

Superi nobis bene consulunt, etsi præuideant nos non obtemperaturos eis.

A Pollo Pythius Laio respondit consulens ne filium generaret, alioquin dæmonum violentiæ subditum. Præuidebat tamen interea Laium oraculo nō obtemperaturum. sed Phœbus tanquam bonus proposuit ei vitæ melioris electionē. Et Laius sanè illi quidem nō credidit, sed propter propriam ignorantiam futuris est periculis circumuentus. Omnes quidem probi viri actiones ad ipsa sui intima vergunt. Itaque si beneficè, atq; diuinè fuerit operatus, finē iam suum habet in actione
vide

videlicet propria constitutum, etiam si extra nihil fuerit inde perfectum similiter, & circa nos sæpe dæmones operantur. Proinde diuina frequenter inferioribus videntur occurrere, atq; præcurrere, interim è suis sedibus non discedentia, sed dum in seipsis permanent propter aptitudinem suscipientis, videntur accedere. Nam & in deorum inuocationibus, & occurribus sponte factis accedere ad nos quodammo do videtur ipsa diuinitas, nobis videlicet profectis ad ipsam. Mos Pythagoreis erat per signa in corpore constituta venientes ad eos iudicare, vtrū ad meliorem vitam apti forent, necne. Natura enim ipsa, quæ animis confingit corpora, instrumenta eis congrua subministrat, imaginesq; animarum in corporib⁹ indicat, per quas & animarum ingenia in hac arte periti deprehendere possunt.

Regula dialectica de propositionibus necessarijs, atq; contingentibus.

Periti in dialecticis dicere solent, etiam si quis decies mille propositionibus necessarijs vsus fuerit, vnicam verò interseruerit contingentem, conclusionem omnino deteriori similem euasuram: similiter si ipsum, quod à nobis cognoscendum est, habeat penes se aliquid materialis, in-

o 4 stabil

stabilisq; naturæ commistum, proculdubio efficit, vt nostra de hoc ipso cognitio indefinita sit, & ambigua. Cognitiones enim instabilium rerum non sunt à redargutione securæ, sed per assimilationem quandam vix talia comprehenduntur. Talis autem est & naturalis virtus, quia vbiq; quod imperfectum est, tãquam materiæ cognatum, facillimè permutatur. Ipsa per se sufficientia primùm est penes deos. boni nanq; sunt dij, atq; super essentiales bonitates quædam, & entium omnium plenitudines, per quos, & cæteris omnibus sufficientia competit intellectibus animis diuinis, dæmonibus nobis, & alia quidem participatione quadam sufficientia sunt, dij autem ipsa substantia. Quamobrem communis, immutabilisq; sententia beatitudinem designat sufficientia. quibus enim competit habere se bene, eisdem sufficienter habere se conuenit.

*Anima rationalis à primo opifice mundi,
di, irrationalis à dijs iuuenibus.*

Ideo illa est hac nobilior.

ANimam in nobis rationalem, anima irrationali nobiliorem esse dicimus, quoniã illam quidem primus mundi opifex procreauit, hanc autem dij iuuenes
produ

produxerūt, huius sanè generositatis, ipsa familiarum nobilitas est imago, quæ tamen ignobilitatem habet admistam, vicissimq; mutatur: stabilis autem, & sempiterna generositas animarum à diis ducitur, circa quos olim sata dicuntur, atq; à diuinis potentiis, sub quibus ordinate fuerunt. nobiliores enim animæ sunt, quæ sublimiorū deorū pedissequæ sunt, atque à maioribus potentiis dependentes secundum distributionem in vniuerso dispositam. Idē quoq; de ciuitatibus assero. Desuper enim secundum sortes differētia ad animas vsq; descendit. Atq; dicimus deos quidem alios esse igneos, alios cœlestes, alios ætherios, alios postremo terrenos. Rursum animarum, alias esse ex sphaera solari, alias mercuriali, alias verò lunari. Atq; est eiusmodi secundum loca distributio animarum talis, vt ea re vera gloriari quis possit. Non autē nobilitas secundum terrenos genitores, & vrbes.

Perfectiores animæ, sublimioribus dijs demonibus, quæ circa illos accommodatæ fuerunt, atque vicissim.

Socrates inter hæc designat differentiam bonorum dæmonum nobis secundum essentiam præsentium, atq; potentias, quas sortiti sunt in mundo. Item

anim

animarum perfectiores quidem potētioribus subiectas esse dæmonibus, ab eisq; feruari, atq; vt expedit, vbiq; dirigi: imperfectiores autem inferioribus subesse dæmonib⁹. sicut enim circa deos animæ pro dignitate sunt fatæ, sic etiam sub dæmonibus rite sunt ordinatæ, & quemadmodum deos duces, sic & dæmonas curatores pater ille, faberq; mundi traditur animis præfecisse. Quapropter Socrates curatorem sui appellat præfectum sibi dæmonem, atque deum. manifestè asserens Alcibiadi hunc duntaxat esse verum hominis curatorem, qui sit & beatitudinis autor propter eius mirabilem potestatem, quod sanè nullus hominum nobis efficere valeat.

Ordo rerum exigit, vt post idealem causam sint res semper ideæ participes, stabilesq; omnino, deinde res ordinatæ, semperque mutabiles.

AMor à corporea pulchritudine pendens, mutabilis est. Quoniam est & illa mutabilis. Nefas verò est effectus alicubi conditionem supergredi causam, atque meliores illis euadere. Nam & vbi causæ sunt ordinatæ, sæpe effectus inordinati nascuntur: vbi stabiles causæ, exitus sæpe mobiles: vbi determinatæ, frequēter indec

indefinitæ contingunt. Igitur multò magis ex causis statu, ordineq; carentibus effectus ordinis, statusq; expertes eueniunt. Series vniuersi desuper per eiusmodi gradus deuenit ad extrema, quæ tãdem talia sunt, quæ permutari possint, sibiq; ipsis naturalem vëdicare mutationem: quemadmodum circa iustum, aliud quidem est primo iustum, ipsumq; iustum neq; participatione tale, aliud autem illius primò particeps, quod & semper est particeps: aliud denique aliquando quidem particeps, aliquando verò à participatione cadens. Neque enim fas erat ipsum iustū sterile permanere, nulli prorsus quicquam suæ proprietatis impartiens: nullum sanè primorum est eiusmodi, sed sterilitas ipsa soli materiæ tanquam rerum infimæ competit. Neq; rursus fas erat, quod primum aliis participandum fuit, participari primo ab eis, quæ solum quandoque participant. Nam ab ipso, quod simplex penitus, immutabileq; consistit, hoc certè, quod compositum est, atq; mutabile, nimis est alienum: ideoq; medio quodam vinculo indiget ad illius contactum. Nec iterū quod participatum est ab eis, quæ inde semper illustrari possunt, oportuit vsque ad hæc ipsa duntaxat suum sistere munus, ne in

vniuer

vniuerso sit extremum hoc ipsum, quòd principiis semper est suspensum. Oportet igitur triplicem, sicut diximus, ordinem constituere, non solum circa iustum, sed circa pulchrum, æquale, simile, & species denique rerum omnes.

Quemadmodum dij curationes morborum, id est peccatorum animis, & fruges opportunis tēporibus adhibentes, beneficio eas afficiunt: sic & viri diuini opportunitatē quærunt ad disciplinam, sed dij quidem intellectuali, diuināq; forma opportunitatum mensuras ipsi determinant, homines autem eas sciētia prosequuntur. sunt & qui inter homines ex inspiratione dæmonica eas aucupantur. Bonorum nanq; dæmonum præsentia, familiaritasq; præcipuam vim habet in nobis ad opportunitatem infallibiliter vbique captandam, quod & Socrati contingebat. Iam verò quemadmodum locus vnicuiq; corpori ab ipsa natura propriè destinatus est, sic & temporis partes aliæ aliis conueniunt actionibus. & quemadmodum totius mundi quidam circuitus sunt fecunditatis, sterilitatisve causæ, animalium, atque plantarū: ita singulis actionibus aliud cōuenit, aliudq; tempus ad actionem hāc, aut illam perficiendā. eiusmodi verò tem-
pus

pus est, actionis cuiuslibet opportunitas, tanquam bonum, atq; finem agētibus afferens, & effectis. Quapropter Pythagorici primam quoque causam, à qua omnibus bonum adest, opportunitatem ipsam nominauerunt: quippe cum omnibus, vt perfecta sint, largiatur. Tali quadam occasione Socrates per dæmonem ad Alcibiadem fretus est, accedens ad eum nonnulla dicturus, quando & Alcibiades cogitabat ad eum proficisci eadem rogaturus. Vniuersa enim hunc in modum inuicem coaptantur, omnibusq; ita communio bonorum vbiq; perficitur, dum videlicet causæ quidem perfectoriæ ad tradendum promptissimæ sunt. Susceptura verò ad participationem expergiscuntur, & illæ rursus potentiam porrigunt perfectoriæ: hæ autem potentiam aptitudinis à natura susceperunt. Duplex enim potētia est, altera quidem agentis, altera patiētis: & illa mater est actionis, hæc vero perfectoris est susceptaculum. atqui oportet tum quod effecturum est, exuberans in se esse, atque ad agendum ita promptum, vt etiam si suscepturū subsit nullum, ipsum tamen, per se sit perfectum, atq; vltro motum sit ad dandum, tum etiam quod passurum est, ad participationem gliscat, seq; ipsum

ipsum perfectoriæ admoueat potestati. atque etiam si illa non adsit, tamen per aptitudinem summam ad participationē fuerit expectatum. Cùm enim duæ sint causæ. aliæ quidem immobiles, & omnibus vbiq; præsentés, aliæ verò mobiles, & aliquando præsentés perficiendis, aliquando verò distantes: & intelligibilia certè similiter vbiq; adsint, omnibusq; semper eodē modo sua munera largiantur, sensibilia verò adesse participantibus, vicissimque abesse possint, quemadmodum sol nunc adest, implétque lumine, deinde discedit: cùm inquam ita se res habeant, quando aptitudo quidē inest participaturo ad aliquam immobilium causarum, tunc & hæc adest simul, & efficiētis causæ munus absoluitur. In talibus enim sola subiectoꝝ ineptitudo solet munera prohibere. quoniam quæ traditura sunt, & semper tradūt, & sunt semper vbiq; similiter. Quod igitur euasit, aptum fit, & causæ subito particeps, at quando ad aliquam mobilium causarum aliquid fit paratum, sæpe, etsi hoc expositū est, quod tamen traditurum fuerat, abest. Oportet enim hoc & super adesse, quando quidem locum requirit ad dandum. Omnino verò, quemadmodum diximus, necesse est, per omnes bonorum

com

communiones hæc duo præcedere, tum datoris perfectioriam potestatem, tum consummatam aptitudinem suscepturi, atque largitoris perfectionem, cum suscipientis præparatione cõcurrere, & vnà cum eiusmodi concursu ipsam efficientem causam patienti secundum essentiam superferri. Concursum quinetiam eiusmodi non esse fortuitum, neque ab inordinatis, & rebus non coordinatis obtingere solet aliquid ordinatum: quemadmodum, quæ casu inuicem cõfluunt. sed necessum est conspirationem talem alicubi quidem per naturam fieri, alicubi verò per intellectũ. Item alibi à causa quadam dæmonica, & alibi potius à diuina. hac sanè conditione Socrates cum Alcibiade opportunè concurrat ad idem. huius autem opportuni congressus, bonus dæmon causa extitit opportunitatem Socrati conueniendi determinans. ipsa nanque opportunitas desuper à diuinis exordiens vsque ad extrema progreditur, & alia quidem opportunitas est à diis determinata: alia verò dæmonica, fatalis alia, alia vero fortuita. Fortuna enim, vt inquit, opportunitasq; omnia humana gubernant.

*Que attentius in patria viderat, eorum
imagines hic ante alia sequeris.*

Anima

ANimæ nostræ hic peruagantur circa
 imagines eorum, quæ in prima vide-
 rant, & ad eas imagines magis afficiuntur,
 quorum exemplaria illic attentius con-
 templata fuerant. aliæ nanq; animæ aliis
 sunt accommodatæ spectaculis, ideo aliæ
 aliis imaginibus incumbunt. eorum enim,
 quæ illic inspexerant, similitudines amant.
 Quæcunque vero magni Iouis insuper
 pedisse quæ fuerunt, vnâque cum illo cir-
 cumuiuere, ordinem habente ducalem
 inter duodecim principes vniuersi, hæ
 profecto secundum speciem sui dei etiam
 huc profectæ imperiosam vitæ speciem
 appetunt, & quod re vera imperiale est,
 ignorant, apparentem vero principatum
 inter imagines prosequuntur. atque, si sa-
 pientes nactæ sint præceptores, affectus
 eiusmodi eis peruenit ad salutem per quen-
 dam ad cœlestia reditum: si autem inter
 imagines moras traxerint, desinunt in ty-
 rannidem. Hinc ait in Rep. Socrates, ani-
 mas nuper profectas è cœlis, imperiosas
 potissimum eligere vitas. Cùm enim pau-
 lo ante vnâ cum diis cœlestibus circum-
 uenerint, inspexerintque vires eorum om-
 nibus dominantes, affectant ipsæ quoq;
 vitam eorum similem cæteris imperantem.
 Et plurimæ quidē affectu eiusmodi abu-
 tuntur,

tuntur, rectè verò vtuntur admodum pauca. Præstantissimam quidem vitam Plato ponit Contemplatiuam: secundam, ambitiosam: tertiam, voluptuosam vel auaram. Contemplatiuam quidem eligunt animæ venientes cœlitus, educatæq; rectissimè: Ambitiosam quoque venientes è cœlo, sed educatæ deterius: reliquas venientes è terris.

*Naturalis in cunctis sententia est, deos
animarum occulta cognoscere.*

OMnes homines naturaliter intimas cogitationes suas, & passiones, & appetitus ad deos loquuntur, persuasi videlicet per immutabiles anticipationes, ipsam diuinitatē omnia nosse, ipsa etiam animarum occulta momenta. Omnis certe copula, communiōq; ratione confecta, indiget præsentia dei. Quid enim aliud & multa vnit, & congregat segregata, nisi diuinitas?

Deus providentia sua nostrum confirmat arbitrium.

Dij animabus vitas proponunt, & eisdem, postquam elegerint quæcunq; electæ vitæ conueniunt, certa sorte determinant. atq; ita libertas arbitrij in media

p   prouid

prouidentia continetur, moueturq; & determinatur inde, & in medio vertitur. hæc manifestè in Repub. describuntur, vbi propheta vitas proponit animis ex genibus. Lachesis sortes accipiens, atque clamans inter animas, ô animæ diurnæ, & cetera. & propositio quidem per medium prophetam fit à Lachesi. Electio verò circa vitas ibi propositas, ipsarum iam est animarum. Iam verò propheta illic animarum electiones in se ipso cunctas anticipans, ita demum sortes proicit. profectò res ipsa, quæ instabilis & indefinita videtur, semper in superioribus, perfectioribusq; secundum vnum terminum & stabiliter, & ordinatè antè comprehenditur.

Tres Platonis sententiæ.

EX Platonis verbis hic tria colligimus: primum, ipsum malè esse, omnino deterius iudicandum quàm non esse: secundum, separationem animæ à corpore liberare nos à malis, quæ versantur in regione caduca, & ab impedimentis, quæ hinc consecutionem cõuenientis finis impediunt: tertium, ipsos animarum appetitus ad vitæ formas valere quamplurimū: neque nos esse tales, vt ab externis dantaxat formemur, atque moueamur. Ex nobis

bis enim ipsis electiones promimus, per quas vitam agimus.

Superi sententia certa tenent, quæ in rebus sunt incerta.

Accipies hinc sententiam admirandam, quæ videlicet præstantiora sunt vniformiter, vbique anticipare deteriora: at verò deteriora potentia superiorum non æquari. Item cognitiones superiorum in seipsis deteriorum actiones firmiter comprehendere. Cognitiones autem inferiorum totam superiorum actionem comprehendere nunquam posse. Quod superius est, nihil à deterioribus in se accipit, quemadmodum neque cælum ex mutatione accipit aliquam sublimarium passionem: neque immobilis causa ex motu mundanorum mundanum aliquid intro mittit: nec omnino quæ sunt æterna ex rebus agentibus, temporaliter quicquam in seipsis admittunt. Hæc denique quod necessarium est, dum cuncta cognoscit, mutationem sustinent in eo etiam cognoscendo, quod est contingens.

Argumentatio duplex per negationem, & affirmationem, illa resoluit, ista componit. & vtraque cum ipsa natura anime congruit.

SI Alcibiades assignare nequit tempus, Sin quo putauerit se nescire illa, de quibus nunc consultat, certè nec illa quæsiuit aliquãdo, nec à præceptoribus didicit vnquam. Quòd si neq; quæsiuit, neq; accepit ab aliis, profectò nec didicit, nec inuenit: si nec didicit, nec inuenit, meritò neq; nouit: si non nouit, non est bonus iudex, in quibus assignare nequit tempus, quãdo se nescire putauerit. Vides profectò quemadmodum si hoc pacto disputatio producat, tum quidem cõpositione, tum verò resolutione procedimus: affirmatiua quidè cõpositione, negatiua verò resolutione dicentes. Hæc autem scilicet compositio, atq; resolutio prorsus naturę animæ conuenit, quæ quidè à perfectioribus ad deteriora per cõpositionẽ rationũ & appositionem alienorum quorundam indumentorũ labitur, quousq; in densum hoc, solidumq; vinculum includatur. Vicissim verò ad excelsa resurgit, per resolutionẽ, expulsiõemq; eorũ, quæ ab ipsa eius natura dissentiant, donec euadens nuda, vt sacra tradunt eloquia, speciebus omnino separatis à materia cõiungatur. Quamobrẽ argumentatio per affirmatiua procedens, à perfectioribus ad imperfectiora descendit: procedens verò per negatiua vicissim.

Ipsum

Ipsum bonum quamuis essentiam intellectualem superemineat, solum tamen ad infimum vsq; se porrigit.

IPsium bonum tanquam super naturam intellectualem in se consistens, si dictum est, vsq; ad postrema descendit, illustrans omnia, & conseruans, exornansq; & interim ad se conuertens. Primo quidem ipsis verè existentibus adest: secundò diuinis animis: tertio numinibus humano generi præsidentibus; quartò nostris animis, atque deinceps animalibus, & plantis, omnibusq; corporibus. Ipsi deniq; informi materiæ infimæ rerum facti, ipsum profecto bonum clam, ineffabiliterq; ante omnem ordinem, proprium munus exhibet omnibus. hæc autem illud vbique participant, aliter, atque aliter suo quælibet ordine. & quatenus vnaquæque naturaliter apta sunt, bonum inde reportant. hæc quidem debilius, efficacius illa: hæc vniformius, illa magis conditione partibili: hæc insuper sempiternè, mutabiliter illa. res nanq; diuiniore quemadmodum indiuiduam habent essentiam, sic & bonum indiuiduum possident, & vnitum. Quæ verò à principiis longius discesserunt, in distantia quadã, & diuisione iam posita bonum proprium comparant. Quapropter talia

cœtu quodam ad idem contendente, mutuaq; conspiratione penitus indigent. Ut quandoquidem vnumquodq; non habet sufficientiam, quod est elementum boni, saltem per communionem mutuam suppleat naturæ defectum. Atque ita debilitatem suã diuisione factam, conspiratione corroboraret. Hac vtique ratione homines singuli seorsum debiles in commune ad consilium congregãtur, diuisam ita mentem inuicem copulantes, & quasi è scintillis multis lumen vnum accendere contendentes. ipsa quidem multitudo nunquam per seipsum sibi communiter conferens cõpararet, nisi circa vnum aliquid, in ea præualens simul ordinaretur. hoc enim circa omnem rerũ ordinem contemplari licet. Multitudinem scilicet vbiq; vni cõgenitam esse, atq; per cognatum vnum reuocandam ad vnitatem ipsam penitus absolutam. Ipsum diuinum bonum, ideo cunctis sui inseruit appetitum, vt per hunc bona nobis impertire valeret.

*Mercurius est autor nobis inuentionis,
& discipline.*

Mercurius, vt Iouis nũtius paternam animis explicat voluntatem, atque ita nobis exhibet disciplinã, atq; iterum,

vt inquisitionis est autor, inuentionē suis præstat alumni. Iam verò quando disciplina à superis venit in animas, est inuentione præstantior: quando verò ab æqualibus ceu hominibus cognitricem in nobis potentiam suscitantibus, est inuentione deterior. Inuentio igitur media est, nature animę conueniens per se mobili. Per hanc enim vis ipsa in nobis per se viuens, & per se operans potissimum declaratur. Disciplina verò vtrinque se habet, atque secundum melius implet animam à causis eius superioribus, secundum verò deterius ab eis, quæ sunt extra nos, vitalem in nobis vim suscitatur cõditione quadam aliunde mobili. Quòd autem etiam à superis cognitio quædam rerum nascatur in nobis, ipsi dii manifesta sui præsentia, expositionibusque satis sæpe declarant, ostendentes animis ordinem vniuersi, atque præcurrentes velut duces in ipso itinere ad diuinum, atque faces quasi phanales in signum itineris suspendentes.

*Propter notiones rerum nobis innatas
putamus nos omnia nosse.*

A Nimæ nostræ premuntur ignorantia duplici, putantes quidem se plurima nosse ob ingenitas sibi rerum ab initio

P 4 notio

notiones, ignorantes autem propter obliuionem. Qui igitur hac duplici premitur ignorantia, nihil vltra perquirat, sicut neq; sapiens ipse quærit. atque in hoc ipso est quodammodo similis sapienti. Quemadmodum & materia deo per dissimilē quandam similitudinem. vt rectè quidam tradit. Sicut enim materia est informis, sic & Deus, & vtrunq; infinitum est penitus, & ignotum. Tamen hæc omnia deo quidem secundum melius, conueniunt: secundum verò deterius, materiæ competunt.

Anima per acquisitam scientiam fit menti similis: per duplicem ignorantiam, similis fit materie.

Anima per ipsam quidem scientiam euadit intellectui similis secundum actum ipsum cognobile comprehendens, quemadmodum intellectus intelligibile: secundum verò duplicem ignorātiā, fit materiæ similis: sicut enim materia omnia videtur habere, cum nihil re verè possideat, sic & duplici ignoratione laborans, videtur sibi, quæ non habet, habere. Proinde duplex animarum cognitio est. Vna quidē indistincta, perq; intelligentiā simplicē, atq; nudam: altera verò dearticulata, & scientiæ compos, & ambiguitatis expers.

pers. Videmur enim, vt ipse ait, quasi per somnium omnia nosse, eademq; per vigiliam ignorare, vtpote, qui per essentiã quidem rationes habemus, & quasi cognitiones earum hinc expiramus: secundum verò actum, productionemq; non satis habemus. Notionem igitur specierũ per essentiam nobis insitã, atq; constantem tempus non antecedit, ab æuo enim hanc habuimus. Sed notitiã secũdum productionem, distinctionemq; rationum effectam præcedit tempus. Itaq; quo tempore primum hanc acceperimus, assignare valemus. noui enim, quòd quid ipse sit circulus, in hoc tempore didici, quidue iustitiæ species sit in alio: similiterq; de aliis, quorum scientias, etiam secundum actum habemus. Itaq; de qua quidem re, siue rei, de qua reminiscamur, tempus non satis recolimus. Reminiscentiæ verò ipsius, est tempus aliquod certè determinatum.

Ætates septem, planetis septem congruæ.

AETATUM ordo sequitur ordinem vniuersi. Prima quidem ætas lunarem sequitur potestatem. Tunc enim secũdum nutritiuam, vegetalemq; viuimus facultatem. Secunda mercurialem, quãdo literarum, citharæq; & luctæ, similibumq; ludorum, studiũ exercemus. Tertia veneream,

P 5 quan

quando turgent membra seminibus, & ad geniturā protinus incitatur. Quarta Solarem: tunc enim regnat vigor, ætatisq; perfectio properat, ætasq; media. Quinta Martiā, in qua potentias, & victorias affectamus. Sexta Iouiam, quæ prudentiam & vitam actiuā, ciuilemq; desiderat. Septima Saturniā, in qua naturæ cōsentaneum est à generatione desistere, seq; à corporeis segregare, & ad alterā, incorporeamq; vitam se transferre. Superiora vbiq; inferiorū cognitiones vnicè complectuntur, atque præstantius. Quæcunq; enim sensus materiali cōditione cognoscit, eadem immaterialius imaginatio percipit: quæ opinio sine causā reputat, eadem per causam scientia comprehendit, atque ita deinceps præstantiora semper per eminentiam absolutam vniuersam cognitionem in se continent inferioribus competentem: itaq; & dæmonem præfectū nobis nihil nostrorum latet, non motus animi, non potentia naturalis, non fortuita permutatio: sed ille cuncta vnicè circumspicit, atque gubernat. In hoc vniuerso fines omnes omnium in eo dispositorum ad ipsum finem mundi conducunt. Vt enim mundus perfectus foret, sicut Timæus ait, animalia cuncta, tam diuina quàm caduca sunt genita. Similiter

militer in ciuitate rectè disposita partium omnium fines, fini ciuilis peritiæ seruiūt. Item sicut vnumquodque eorum, quæ in generatione versantur, secundum speciem vnicam habet esse, ideoq; non est infinita, ipsum verò intelligibile est omnia, quandoquidem sensibilibus habet causas: sic & quilibet priuatus artifex plurimum est ignorans, semel verò peritus: ipse verò ciuilis est absolutè prudens. Nouit enim & finem propriū, & aliorum fines, atq; cæteras artes ad vnam dirigit ciuitatis vitam.

Per harmoniam in cælo regnātem superi reliqua harmonicè cuncta contemperant.

COelum concentu, motionumq; concinnitate plenū est. Deinde numina nobis superiora harmoniæ cœlitus præcedentis participia sunt. Post hæc hominum vita rectè disposita consonantiā morum, & actionum concinnitatem suscipit inde, eorundem quoq; superiorum munus vsque ad bruta, plantasq; descendit. Nam hæc quoq; harmoniæ naturaliter participia sunt. Superi nanq; harmonica ratione mundana omnia continent, atq; perficiūt, & inuicem accommodant, & ad mūdum. Intellectui quidem corpus per mediam animam harmonica ratione concinnant.

Circ

Circuitui verò idētitatis ratione constan-
ti, generationē per medium circuitum al-
teritati (vt ita dixerim) deputatum. Igni
deniq; terrā per vincula media. Præterea
quālibet animam harmonicis rationibus
excolunt. Et vnumquodq; corpus simili-
bus copulant vbiq; mensuris, atque motū
quēlibet musicis peragunt vbiq; mēsuris.
Habitus igitur in nobis musicus, munus
quidem est Musarum, quāuis earum ima-
go postrema. Habitus enim in nobis ar-
tificiosi, atq; contēplatiui, deos præfides
habent, originemq; inde deducunt.

*Qui ignorat finalem causam, ignorat
omnem causam.*

Ignorātia finalis causæ circa rem quam-
libet efficit, vt & cæteræ causæ ad ean-
dem pertinētes similiter ignorētur. Quo-
niam finis est causarū prima, præcipuaq;
atque potentissima: huius enim gratia, &
efficientes causæ faciunt, & quæ fiunt effi-
ciūtur. quapropter Timeus eiusmodi cau-
sam apud sapientes optimā arbitratu ha-
bēdam: duplicem in sophista Plato tradit
animæ prauitatem. quarum vna quidem
ignorantia est in rationem cadens, altera
verò discordia inrationalis partis ad ra-
tionalem. Eiusmodi quidem discordia est
animę morbus: ignorantia verò deformi-

tas.

tas. Cùm enim ratio in vniuersa anima ordinem habeat speciei, meritò prauitas rationis est animæ turpitude, sicut rationis virtus est animæ pulchritudo. Fit enim ignorantia quidē propter irrationalis potentiae dominatū: cognitio vero propter rationalis imperium. Deformitas autē animæ superata ratione contingit, quādo videlicet proprias actiones inconcinneas, & incongruas edit inefficaces, & ineptas ad finē. Oportet in anima excolēda, sublatis impedimentis, animā rerum contēplationi penitus admouere. Inest nanque nobis cognitio veritatis: prohibemur autē, quominus animaduertamus eam propter passionem ex generatione nobis obstantes: passionem inquam obliuionem, opinionem vnam imaginationes falsas, appetitus immoderatos, quibus expulsis, in seipsum est animus conuertendus, ita veritate subito fruitur.

*Finis belli iustitia: finis pacis amicitia,
quæ est optabilior quam iustitia.*

Belli quidem finis est iustitia, pacis autem aliud quiddam excellentius bonum, amicitia scilicet atque vnio. Finis enim vniuersæ virtutis est, vt Pythagorici tradunt, Aristotelesq; confirmat, vt omnibus iam factis amicis, iustitia nō vltius

rius egeamus, quando videlicet sublatum fuerit meum & non meū. Atqui iusti sint omnes, adhuc tamen opus amicitia homines congregante. Esse verò bellorū principium iniustitiam declarat ipsum bellū, quod materiales formæ inter se committunt. Pugnat enim calidum contra frigidum: non quando loco disiuncta sunt, sed quando alterum alterius sedem occupare contendit. Cū enim sede illud indigeat, meritò repugnat extrinsecus venienti, conantiq; ipsum è sua sede detrudere, quocirca rationes insitæ in natura inuicem absque seditione concurrunt. Nam vnacq; in seipsa consistit. Formæ verò materiales, cū nequeant seorsum à materia permanere, meritò de communi hospitio inter se decertant, quippe cū hoc vtrasq; formas inter se contrarias in se absq; confusione suscipere nequeat.

Quomodo anima descendendo varie vestiatur, & rursus purgetur, redeatque vicissim.

Descensus animæ in corpus seiunxit quidē illā à diuinis animis, à quibus intelligētia, & potestate, puritateq; implebatur. Coniunxit verò generationi, & naturæ, materialibusq; rebus, a quibus obliuione, & errore, & ignorantia est imbuta.

Nam

Nam animæ descendenti adnatæ sunt ex mundo multiformes vitæ, vestesq; variæ trahentes quidē ipsam in compositionem caducam, obstantes autem contemplationi separatorū. Oportet igitur animā hinc ad naturam illam peruigilem rectam ducendam, amputare secundas, tertiasq; vires descēdenti subortas, sicut marino glauco, herbæ, petræ, conchæ: cohibere verò impetus extra ferentes. Reminisci rursum rerum separatarum, essentiæque diuinæ, vnde est facta descētio, & ad quam omnē vitam contendere decet.

Anima per se mobilis est, corpus aliunde mobile, sed propter mutuum commercium alter alterius conditionem subit.

Anima per essentiam est mobilis ex seipsa, sed cōiuncta corpori quodam modo euasit etiam mobilis aliunde. sicut enim ipsa sua præsentia dedit corpori vltimū ex se mouendi vestigium, sic & ipsa propter corporeum cōtubernium conditionis notam subiit mobilis aliunde. Igitur ob potentiam se mouentē anima fecunda est, & inuentioni propērior, rationesq; parit, atq; scientias. Sed propter conditionem mobilem aliunde, indiget frequenter ab aliis excitari. Iam verò perfectior

ctiores animæ ad inuentionē sunt promptiores, imperfectiores vero magis externis indigent adminiculis. Illæ enim magis ex se mobiles sunt, minusq; deterioris naturæ participes : hæ verò minus ipsæ se motient, magis sortem corpoream patientes. Veruntamen hæ quoq; quando proficiunt, à corpore videlicet, resurgētes, seq; ipsas ex materia colligētes, fecundiores: inuentricesq; euadunt protinus circa illa, in quibus antea erant steriles & ambiguae propter ignauiam ineptam vitæ à materia contingentem, sordidumq; torporem ex generatione cōtractū. Nos igitur ita mediocritatē seruātes rationalis naturæ, conditionisq; causas assignamus pertinentes præcipuè ad habitus eius imperfectiores, atq; perfectiores: viasq; eiusmodi arbitramur ad perfectiones eorū. Quicūque vero rationes de his assignātes mediocritatem minimè seruant, sed vel ad melius surgūt, vel ad deterius deflectuntur, hi à veritate animæ procul aberrant. Neq; enim probamus eos, qui tradūt animam lapsam in corpus humidum, eiusq; obstaculo impeditam, ab initio esse dementem, humore vero paulatim propter innatum calorem exhalante, magisq; temperato, prudentē animi potentiam conualescere. Hic enim

perf

perfectionis modus corporeus, & mate-
 rialis est iudicāndus, supponitq; perfectio-
 nem animę ex contemperatione corporis
 proficisci. Anima verò ante elementa, ge-
 nerationemq; totā, suā habet substantiam,
 estq; vita quædam, neq; corpori, neq; na-
 turæ permista. neque rursus admittimus
 eos, qui animam putant esse quandam di-
 uinæ essentiæ partem, partem verò hanc
 esse toti persimilē, semperq; perfectam. tu-
 multū verò, perturbationesq; circa illud
 ersari, quod in nobis est animal. Qui
 enim hæc aiunt, animā semper perfectam
 fingūt, semperq; scientē, nec vnquā remi-
 niscētia indigentē, semperq; passionis ex-
 pertem, nec aliquādo deprauatam, tametsi
 Timeus essentiā animę nostræ nō ex pri-
 mis ait omnino generibus constitutam,
 quemadmodum superiores animas, sed ex
 secundis tertiis ve compositā. Et Socrates
 in Phædro inquit, vires nostras esse boni
 cōtrario mistas, dissensionisq; mutux ple-
 nas. atq; hanc ob causam aliquando me-
 liores, aliquādo deteriores superare sole-
 re. Quid plura? nōne ipse inquit, aurigā
 quoq; nostrum aliquando depruari, scri-
 bēs videlicet prauitate ipsius aurigæ mul-
 tas animas claudicare? multas item plures
 perdere pennas? sed quidem aurigaria po-
 testate

testate in nobis est antiquius. Hæc utique est, quæ reminiscitur diuinorum, utiturque; secundis, tertiisque viribus, ut ministris, quod planè docemur in Phædro. Profecto, sicut diximus, mensuras animæ conseruare debemus, rationesque perfectionē, & profectum animæ assignantes, neque ex corporeis, neque ex diuinis traducere, ut ita Platonis simus interpretes: neque ad opinionem propriam philosophi verba detorqueamus. Postquam igitur anima aliquando imperfecta est, rursumque perficitur, & obliuionem patitur diuinorum, & iterum recordatur, constat & tempus ad perfectionem eius conducere. Quo enim pacto ex imprudentia ad prudentiā transfertur, & in virtutem à prauitate, nisi per tēpus mutationes efficeret? Omnis enim mutatio spatio tēporis agitur. Hæc utique dicta sint de perfectione comuniter animarum. Ex his autem accipiamus, oportere eum, qui istum norit, ex ignorantia in cognitionē eius aliquando pertrāsisse, neque semper ipsam iusti rationē in promptu prorsus habere. quemadmodum illi nobis superiores, imperfecti nanque ab initio nascimur: neque rursum propter ipsam mutationem corporis, cognitionē quoque iusti nobis obtingere. Nō est enim essen-

tia

tia nostra corporea, nec materialibus constituta. Necessè est omnes animæ mutationes tempore mensurari. Vnde & Aristoteles in anima mutationem secundum actus, & habitus, eorumq; opposita, collocat temporalem. Quòd igitur anima coniuncta corpori, & à prauitate, ignoratiãq; transiens in opposita, interuallo temporis indiget, nemini dubium. Quidam verò animam ipsam seorsum in se manentem arbitrantur ad agendū tempore non egerè, sed contra tempus ex ipsa creari. hoc autem arbitror aliquam rationem desiderare. Duplex enim tempus est, vnū quidem vnà cum naturali vita, corporeoque vniuersi motu natum: alterū verò per incorpoream vitam procedens. Hoc igitur animarum quoq; diuinarum circuitus dimittitur. Rursumq; animarum nostrarum actiones perficit etiam separatas, secūdū verò tempus vnà cum naturali vita porrectum vitam quidem nostram vnà cum corpore actam metitur, vitam autē ipsam animæ secum ipsa viuentis nullo modo. Est tamen aliqua in nobis scientia ante omne tempus: fit & aliqua tempore. Socrates igitur scientiam secundum actum expressam spectans, inquit, quodnam ante hanc tempus exiterit. Alcibiades au-

tem scientiam saltem possidens in essentia positam, propter quam putat etiam scire, quæ nescit, nequit assignare tempus, quo primùm acceperit eam, ab æuo enim hãc habemus. Quapropter si alter quidem de alia scientia loquitur, alter verò de alia, vera sunt vtraq; : scilicet & tempus scientiam præcessisse, & non habere in promptu tempus, quod affirmes scientiam præcessisse. ante enim scientiam nondũ consummatam tempus est nullum, ante verò scientiam actu perfectam tempus extitit.

Multi gradus, per quos à multitudine ad vnum ascendimus contemplando.

PLato, & Pythagoras iubent fugere multitudinem, vt veritatem simplicissimam consequamur. Multitudinem quidem exterioris populi, nos multifariam distrahentis, atque fallentis: interioris quoque populi multitudinem multò magis. hæc enim magis distrahit, atque fallit. Primam ergo fugito varietatem affectuum multitudinem: secundò sensuum: tertio imaginationum: quartò opinionũ inde pendentium. omnis enim multitudo iam dicta tam in se diuersa est, vt alia aliis in qualibet contraria sint. vnde præstat ad scientias se conferre, in quibus multitudo iam

iam contrarietate habet nullam. Nam et si affectus affectibus contrarij sint, sensus quoq; sensib⁹, imaginationes imaginatio- nibus, opiniones opinionibus, nulla ta- men scientia scientiæ contraria reperitur. In hac igitur propositionum, notionumq; multitudine, cōgregemus in vnum scientiarum quoque numerum, vno quodam vinculo connectamus. Tantò enim abest, quòd inuicem contraria sint, vt etiam notio notioni seruiat, scientiæq; inferiores omnes superiori ministrent, habeantq; sua ab illis exordia. Oportet hic insuper à multis scientiis, quæ præsupponunt vnā, ad ipsam vnam se conferre, nullam vlt- rius supponentem, atque ad hanc primam omnes rite referre. Post verò scientiam, eiusque studium expedit iam deponere compositiones, & diuisiones, multiformesq; discursus. atq; illinc ad intellectua- lem vitam, simplicesq; intuitus, & percep- tiones eius ascendere. Scientia enim non est summus cognitionum apex. sed super eam est intellectus, non intellectum in- quam duntaxat ab anima separatum, sed ipsam quoq; illustrationem animæ illinc infusam, de quo & Aristoteles ait, intelle- ctū esse, quo terminos cognoscimus. Atq; Timæus hunc ipsum inquit, in nullo vn-

quam alio præterquam in anima fieri: ad intellectum igitur hunc ascendentes vnâ cum hoc intelligibilem essentiã contem-plemur. Perceptionibus videlicet indiuiduis, atq; simplicibus indiuisa, simpliciaq; entium genera speculantes. At verò post venerabilẽ intellectũ, ipsam deniq; summam anima (vt ita dixerim) existentiam, per quam vnum sumus, & sub qua vnitur multitudo nostra, suscitare fas est. Quemadmodũ enim per intellectum nostrũ diuinum tangimus intellectum, sic & primum vnũ, à quo omnibus inest vnio, per vnum, & tãquam essentiã nostrã florem attingere licet. per quod sanè nostrũ vnũ diuino maxime iungimur. Simili nanque simile vbicunq; comprehēdi potest: scibilia quidem scientia, intelligibilia intellectu: vnitissimã entium mensurã animã vnitate. Iam verò hæc vnitas perq; ipsam actio, est actionum nostrarum summa: diuini per hanc efficimur, quando videlicet omnem multitudinem fugientes in ipsam vnitatẽ nostram confugimus, vnumq; efficimur, & vniformiter agimus. Hæc tēnus fugiendam multitudinem admonuimus per gradus cognitionũ ordine procedentes: deinceps per gradus cognobiliũ ad idẽ comprobandũ similiter proceda

cedamus. Sensibilia fuge omnia, congesta enim sunt, & diuidua, ac penitus mutabilia. ideoq; syncera notitia teneri non possunt. ab his igitur ad essentiam incorpoream te transferto. Omne nanq; sensibile habet aduentitiam vnitatē, perq; seipsum est dispersum, & infinitate plenū, propterea & bonum eius est partibile, & aduentitium, & à semetipso distans, atq; dissidens, atque in sede residens aliena. Cū verò ascenderis illuc, & inter incorporea fueris collocatus, conspicias animalem illum ordinem super corpora mobilem quidem ex seipso, per se agentē, in se, & ex se suam substantiam possidentem, multiplicatum tamē, antieipantemq; in seipso apparitionem quandam essentiae, circa corpora diuidenda. Ibi sanè videbis rationum plurimas habitudines, proportionēsq; varias, & vincula multa. Item tota quaedam, & partes, & circulos animales, varietatem vniū multiformē. Præterea animarū perfectiorum non æternam, non simul totam penitus consistentem, sed euolutam tempore, & in discurſionibus se versantē. talis enim animæ natura est. Post verò multitudinē animis competētē te confer ad intellectū, & intellectualia regna, vtrerum possideas vnitatem. ibi quidem

q + natu

naturæ illius contemplator esto. Spectato manentem in æuo naturam, vigentem vitam, intelligentiam vigilantem, cui nihil deest vitæ, quæ ad perfectionē suam curricula temporis non desiderat. Vbi hæc inspexeris, & quanto interuallo animis sunt meliora, quære deinceps num aliqua ibi sit multitudo: & intellectus, cū sit vnus, nunquid sit etiam vniuersus. Item, cū sit vniformis, an sit insuper multiformis. Inuenies quidem ita se habere. Cū ergo perspexeris intellectualem illic multitudinem, quamuis indiuiduam penitus, & vnitam, ad aliud rursus principium te traducito, atque superintellectuales essentias, vnitates earum considerato, ac denique vnitatē ab omnibus absolutam. hucusq; profectus, omnem multitudinem dereliqueris, & ad ipsius boni fontē iā peruenieris. Cū per hæc pateat perfectionem animæ cōparari ex eo propriè, quòd omnem, & externā, & internam, & ipsam vniuersi multitudinem fugiamus: hinc quoq; concludere possumus, animas nostras non à sensibilibus cognitiones, duntaxat colligere, nec à rebus particularibus, atq; diuisis, ipsum totum vnumq; inuenire, sed ex intimis promere disciplinæ, & quod in rebus apparētibus imperfectū

est,

est, emendare. Non enim decet existimare ea, quæ re vera non sunt, esse præcipuas causas cognitionis in anima existentis: & quæ inter seipsa dissident, indigentq; rationibus, & argumētis animæ, ambiguaq; sunt, scientiam omnino præcedere eodem modo manentem: neque etiam quæ varie permutantur rationes in vno consistentes progenerare: neq; indeterminata determinatę intelligentiæ causas esse. Non igitur à multis, sempiternorū veritatem accipere decet: neq; à sensibilibus vniuersalium iudiciū, atque discrimen: neque à rebus ratione carentibus iudicium, sententiamq; bonorum: sed oportet animam se ipsam ingrediētem, ibi verum, bonumq;, ac veras rationes omnium perscrutari. Plena enim est horum animæ ipsius essentia. delitescunt verò ex obliuione genetica. Quærit igitur anima verū, exteriora spectās, ipsum interim essentia possidens, bonumq; foris explorat, se ipsa deserta. Hinc igitur si ipsius cognitionē exordiri quisque debet. Si enim in hominum multitudinem intuitū distrahamus, nunquā vnam eorum speciem discernemus obscuratam videlicet multitudine, diuisioneq;, & discordia, mutationeq; multiplici eorum, qui speciei participes sunt. Sin autē in nos ipsos

aciem conuerterimus, hic vtique & rationem vnā, & naturam vnā hominum specularimur à disturbance semotā. Merito itaque Socrates longè segregat animam à multitudinis conspectu cognituram: quid re vera sit homo, opinionesq; contemplationis huius impedimenta redarguit. Multitudo nanque impedimento nobis est ad animi conuersionem in se ipsam, atque ad vnus speciei notitiam. Hic enim varietas obumbrat vnū, alteritas obscurat identitatem, dissimilitudo obfuscatur similitudinem. Nam circa materiam species sunt confusæ, & meliora deterioribus sunt commista.

Vita propriè naturalis animæ, nõ est in corpore terreno, sed sublimi, ideo formæ omnes hic egrotant, atque delirant.

Nemo mirari debet, si cùm dicamus, quod est naturale, frequentius esse eo, quod præter naturam, & hoc quidem contrahi in angustum: naturale verò per vniuersum amplificari, hominum tamen plurimos, ignorantes esse fatemur, & malos, contrarios autem quam paucissimos. Non enim naturale est animis vnà cum corporibus vitam degere, & in generatione versari: sed contra separata, immaterialis, incorporea vita potius est animis
 consen

consentanea. Quando igitur in generatione versantur, similes sunt hominibus pestilentem habitatibus regionem: quando verò extra generationē viuunt, vt Plauto inquit, similes sunt prata colentibus. Quemadmodum igitur non est mirandum inter eos, qui pestifera loca incolunt, languere quamplurimos, paucissimos verò naturalem valetudinem conseruare, sic & animas in generatione positas plurimas quidem obnoxias passionibus, atque prauas esse mirari non debes. Contrà verò stupendum foret, si animæ eiusmodi corporibus inuolutæ his nodis adstrictæ, tantā circumfusæ mutatione aliquando sobriæ, puræ, imperturbatæ reperiātur, nonne stupendum est animam immaterialiter in rebus materialib⁹ viuere, & in caducis incontaminatā se alicubi cōseruare? atque cum iam eiusmodi pocula biberit, non esse his pharmacis consopitam? Re enim vera obliuio, error, inscitia pharmaco cuiquam similis est, in locum dissimilitudinis animas deflectenti. Quidnam igitur admiraris, multos quidem, secundum vitam esse lupos, multos verò porcos, plurimos autem alia quadam bruti specie circumfusos? cum terrenus locus Circes ipsius sit diuersorium: animæq; multæ ob immoderate

ratam

ratam concupiscentiam venenosis inescatæ sint poculis: illud autem, illud potius admirare, si qui inter mortales vsquã reperiuntur eiusmodi potionibus non permulcti, non etiam irretiti, si qui Mercurij munere freti in rationem, scientiamq; se conferant. Quemadmodum enim mirari non debes, si in tartaro prospexeris animas cruciatas: (talium enim ille locus) sic etiam si in generatione viuētes animæ plurimæ perturbatæ, sint ignaræ, dementes. tales enim animas desiderat generatio. Sicut igitur in cœlo quidem bonæ sunt omnes, in tartaro autem omnes improbæ: sic in generatione plures quidem prauæ sunt, pauciores autem probæ. Generatio enim non ad extremorum melius, atq; diuinius declinat, sed deterius.

*Malus neque cum alijs consentit,
neque secum.*

Improbis secum ipse consentire non potest. Neesse enim est, tum propter naturam rationalem videre, quodammodo verum, tum propter imaginationem perturbatam, plurimum ignorare, secumq; diffidere. Declarat hoc pœnitentia remissis perturbationibus veniens. Intemperatus igitur propter intelligentiam diuinitati cognatam, diuina quandoq; cogitat, atque

atque loquitur : sed propter concupiscen-
tiam, imaginationemq; perturbatā à tem-
perantia diuina longè discedit. Cúmque
semper secum ipse pugnet, nimirum cum
aliis consentire non potest.

*Quicumque sciunt aliquid, circa illud
omnino consentiunt.*

Oportet eos , qui sciunt aliquid, circa
illud esse concordēs. Cuius quidem
concordiæ causa prima est ipsa rerum de-
terminata natura : secunda, quòd ipsa co-
gnitionis iudiciaria sunt eadem apud om-
nes: tertia, quòd in primis principiis, in-
tellectus ad seipsum est vnitus. Ideoque
quicquid est, intelligentiæ compos est, &
particeps vnionis. Scientia quidem illu-
stratio quædam est, ex intellectu depen-
dens : concordia verò illustratio est , ex
vnitate procedēs. Est enim vnio differen-
tium. Necesse est igitur scientiæ eiusdem
participes inuicem consentire.

*Quisq; nostrum est anima, & hæc in se ha-
bet, species omnes diuinas, atq; naturales.*

Totum Platonis consilium hoc in li-
bro est, nos in ipsam nostri reuoca-
re cognitionem , atque demōstrare essen-
tiam nostram in speciebus, rationibúsque
consistere. Atq; scientias omnes ex se ipsa
produ

producere, & in se ipsa species omnes diuinas, & naturales agnoscere. Perfecta quidem nostri cognitio foret ab essentia vires, ab his actiones diiudicare. Cognitione vero nostri communiore potimur, ex actionibus vires, ex viribus essentiam animæ cognoscentes: hæc quidem tria inuicem in anima confluunt. Nam & essentia eius est actu, & actio essentialis existit. Hæc enim intellectualis fit, secundum actum. hæc autem essentiæ fit cognata, secundum ipsius perfectionem.

Anima libero motu se ducit, sibi bonum præbet, se purgat, se erudit, etiam quando aliunde erudiri videtur.

A Nimalia quidem ratione capta, impulsu gubernantur externo, & aliunde curantur, ea videlicet conditione, qua mouet ipse motor, orbata scilicet ea facultate, qua aliquid seipsum ducere valeat, atque seruare: rationalis autem anima propter ipsam per se mobilem, & per se operantem proprietatē suapte natura potest circa se ipsam agere, seq; mouere, bonumq; sibi ipsi præbere. Iam vero purificatio nobis non accidit ab externis, sed ex intimis animæ ducit originem. Omne namq; malum ab externis accidit, atq; est animæ

animæ peregrinum, ex intimis verò bonum. anima enim naturaliter est boniformis. Et quanto fit perfectior, tanto vitam sibi vendicat ex se mobilem, quippe cùm fiat aliunde mobilis ob corporale commercium, & effectum. Quapropter quicquid accipit ab externis, remanet appositum extra ipsam, sicut sensibilia, & imaginatione percepta. Sola verò illa sunt in ipsa, quæ ab ipsa in ipsam fiunt, ab eaq; producuntur. Purgatur igitur ex seipsa, quandoquidem ratio à seipsa incipiens, desinit in seipsam. Hac igitur ratione rectè intelligitur, quod Socrates ait, scilicet inter disputantes, dicentem esse propriè, qui respondet. Hic ergo si redarguitur, redargutus verò purgatur, certè, dum purgatur, se ipsum purgat, & ab ignorantia liberat, redargutionem adhibens ipse sibi. Quod quidem naturæ animæ se mouenti consentaneum est. Quod sanè dictum confirmat etiam illud, disciplinas esse reminiscencias: quod enim respondentes ex se ipsis omnia dicant, maximum est reminiscentiæ signum, animas videlicet rationes, sermonesq; ex se ipsis promere, atque solo suscitante quopiam indigere. Neque esse tabellas vacuas literarum, quæ extrinsecus figuras accipiant. sunt enim semper
 inscri

inscriptæ, & ipse scriptor est intus. Neque
 tamen omnes inscripta legere possunt, vel
 quod inscripta sint, cognoscere; quippe
 cum ob genericam obliuionē oculus ea-
 rum sit sordidus circumfusus, atq; ex ipsa
 obliuione in passiones inciderint. Solum
 igitur opus est auferre, quod obstat appo-
 situm. non autem necessaria est extrinse-
 cus iniecta notitia. habent enim animę in
 se ianuas veritatis, sed terrenis, materialibusq; speciebus obclusas. Si quis igitur di-
 ligentissime res demonstrat, animę incita-
 tæ quidem aliunde, promentes autem ex
 se ipsis scita responsa, ex hoc ipso decla-
 rant verū esse Platonicum illud, animam
 omnia nosse, soloq; indigere quodam ad
 respondendum extrinsecus incitāte. Præ-
 terea, quod aliquis, cum eruditur, ipse se
 ipsum purget, dæmonicæ potestatis est
 opus. nam dæmones non extrinsecus in
 nos agunt, sed tanquam ex puppi nos in-
 tus dirigunt, & gubernant. neq; nos pur-
 gant tanquam corpora quædam aliunde
 mobilem nacta naturam, sed curant tan-
 quam mobiles ex se ipsis. Hac enim ratio-
 ne tamen & bona præbent, & passiones
 expurgant. Socrates igitur vicem boni
 dæmonis agens, ostendit adolescentem
 non tam ab alio, quàm à seipso redargui.

Quare

Quare malus, & ignorans, secum & cum alijs dissideat. quare bonus consentiat, & scientes inter se sint concordēs.

Contingit meritò plerisque ad se ipsos discordia frequens: quoniam aliqua quidē à sensibus intromittunt, aliqua rursum ab imaginatione, aliqua ab opinione frequenter, nonnulla ab ira, à cōcupiscētia multa. Non enim solūm ex opinionibus tales quædā passiones mouētur hominibus, sicut Stoici tradunt, sed etiā contra propter passiones quasdā, & impetus, opiniones sæpe permutant, quandoq; ex optimis pessimas sæpe reportant. Hi ergo à multis principiis, atque potentiis, & his quidem deterioribus multiformes in se motiones accipientes, nimirum animam dissidentem habēt, atq; discordem. Scientia verò præditi ab vno quodam superiore principio cognitionem suscipiunt vniuersam. intellectus enim eis principia tradit. iam verò omnes sententiæ veræ, filiæ sunt intellectus. Cū igitur à tali quodā principio simplicitate procedant omnes, meritò omnes inuicem sunt concordēs.

Qui putant hominem esse ex anima, corporeq; compositum, consequenter vtile ab iusto seiungunt: qui verò hominem esse animam, coniungunt.

r Vtrum

Vtrum idem sit iustū, atq; vtile, cæteri quidem dissentiunt. Platonici verò idem esse censent. Nam Epicurei sanè, & Stoicorū quidā, finē nostrū ponētes ipsum secundum naturā viuere, atq; Peripatetici, qui bonum nostrū ex necessariis cōplent, non facilè possunt idem esse iustum, atque vtile cōfirmare: similiter & quicumq; hominē aiunt esse corpus animatum, vel ex corpore, animaq; compositum. Vulnera enim, cædesq; fugiet aliquis, vel iniuste, vt animal cōseruetur. quippe cū cuiuslibet animalis bonū sit secundū naturam se habere, & in hoc habitu cōseruari. hic igitur vtile dissentit à iusto. Quicumq; vero finē ipsum in anima collocant corporeis non egentē, hominemq; ipsum esse putāt animam vtētem corpore, hi certè iustum, atq; vtile facile iudicāt esse idem. Vtrunq; enim in anima ponūt, & passiones instrumentorum ab ipsis vtentibus esse seiunctas intelligunt. Argumentatio verò probans iustū esse vtile ita procedit: Omne iustum est pulchrū, omne pulchrū bonum. omne igitur iustum, bonū. Atq; bonum & vtile idem est, omne igitur iustum est vtile.

Anima contrahit in se speciem rei, cui adheret: item de vehiculis diuinarum animarum, atq; nostrarum.

Animæ

ANimæ, species etiam eorum sibi con-
trahunt, quibus ipsæ se coniungunt:
nempe. quando se assimilant intellectui,
mox immutabilitatem secūdam opinio-
nes, atq; vitam sibi vendicant: quando ve-
ro generationi se copulāt, nouitatem vbi-
que sectantur, & tum in has, tum in illas
feruntur opiniones: rationesq; ipsas ani-
mæ semper stabiles minimè sentiunt. Si-
gnificat inter hæc Plato generosiores, &
ingeniosiores animas intelligentiam ha-
bentes puritatis deorū inuiolabilis, atq;
hanc ipsam suo idolo inferentes, etiam
circa apparentem puritatem quodammo-
do occupari solere. Quandoquidem & di-
uinorum indumentorum inuiolabilis es-
sentia est, & immaterialis est puritas, quā
sanè oportet animas induere, sua videli-
cet indumenta cognata purgantes, ve-
stesq; suas incontaminatas à generatione
seruantes, neque totum in externarum ve-
stitium puritate ponentes.

*Scientia vna in se manens implet multos
non diminuta, hinc conyicimus ani-
mam esse à corpore separatam.*

EIusdem scientiæ minus est vni persua-
dere, atq; multis, in qua quidem Pla-
tonica sententia quasi quidam hymnus, &

Γ 2 celeb

celebratio scientiæ cōtinetur hunc in modum: quanta & qualis vnaquæq; scientia fit, hinc apparet, quòd intellectus ipsius imitatione eadem scientia vnumquemque implet cognitione, cunctosq; simul. est quidē indiuisibilis, & confidens in seipsa, & interim omnia participātia sui perficit instar mentis, quæ quidem ex se tradit omnibus interim ab vnoquoque seorsum. Hæc utique essentiam nostram iudicant à corpore separatam, & in seipsam manentem. siquidem scientia, quæ perfectio nostra est, talem possidet facultatem: corporeæ nanque potentiæ quando se tradunt, ipsæ se minuunt. Scientia verò vna, eademq; permanens indiminuta sufficiens vni, multisq; pariter seipsam exhibet. & anima igitur similiter est toti corpori præsens, omnibusq; membris, quamuis alia aliter membra participent.

Propheticus esse aliquis sine scientia potest. propheta verò certò scit, quod pronuntiat.

Vbi Plato ait, vaticinatores, significat illum opinione quidē non scientia, quod ibi prænūtiat præfagire: nam vaticinales quidē non scientia præditi sunt, sed opinione feruntur: qui verò nō solum vaticinatores, sed etiam vates sunt, iam
 scientia

Scientia potiuntur, potioremq; humanam scientiã habent. Significat etiam generosiorum animarũ impetus, atq; motus quodammodo à superis suscitari. propterea quòd etiam præter opinionem agant, sæpe etiam si absque scientia operentur.

Bonum, pulchrum, iustum, superintelligibiliter intelligibile, intellectuale, essentia, vita, intellectus.

INter principia rerum ipsum bonum supereminet pulchritudinem, & pulchritudo iustitiam: bonum nanq; super intelligibilia extat in loco inaccessibili situm. pulchritudo verò occultè quidem in primis intelligibilibus permanet. Explicatius autem in ipso ordinis illius fine. Iustitia deniq; vnitè quidem in primo intellectualium ordine permanet: consequenter verò in calce intellectualis deorum processionis effulget. Rursum ipsum quidem bonũ regnat in diis, pulchritudo in mentibus. Iustitia regnat in animis, quapropter & iustum quidem pulchrum est. Non tamen omne pulchrum est & iustum: sed ipsa pulchrorum causa iustitiã antecedit. item, omne pulchrum bonũ, fons autem bonorum omnium præcedit omne pulchrum. Rursum, iustum quidem est bo-

num per mediam pulchritudinem bono
 coniunctum, bonum verò superius est am-
 bobus. Sic vtique inuenies rerum etiam
 extrema considerās. Materialis enim cau-
 sa, quamuis bonū aliquid sit, turpe tamen
 est, atq; deforme, vnius particeps quidem
 est, speciei tamen expers. quod verò sensi-
 bile est, pulchritudinis quidem vestigia
 possidet, iustitiæ vero nequaquā. Hinc in
 Phædro Socrates ait, inter caducas ima-
 gines nullum esse iustitiæ, temperantiæq;
 splendorem: pulchritudinem verò solam
 priuilegium id habere, vt euentissimè
 pateret vbique, & desiderabilissima foret.
 Vbi igitur iustum est, ibi pulchrum. vbi
 pulchrum, ibi bonum, siue prima princi-
 pia spectare volueris, siue principiorum
 illustrationes vsq; ad extrema porrectas.
 Ipsius quidē boni omnia participia sunt.
 omnium enim est principium, pulchri ve-
 rò sola, quæ aliquam habent speciem. iu-
 stitiæ deniq; solæ animæ sunt participes.
 lam verò in medio rerum omnium cen-
 tro quale est anima, hæc omnia inuicem
 connectuntur: bonum, iustum, pulchrum,
 & bonum quidem ipse est pulchrum,
 atque iustum. Iustum quoq; simul & pul-
 chrum est, & bonum: pulchrum similiter
 & bonum est, & iustum. Neque solum in

iustis

eiusmodi trinitate est hic sermo verus, ve-
 rum etiam in aliis quoq; multis. Quem-
 admodum inter principia ipsum ens præ-
 cedit vitam, vita mentem : similiter etiam
 in effectibus, vbi nõ omne compos entis,
 compos est & vitæ : neque viuens omne
 statim est mente præditum, sed vicissim
 intelligentia omnia viuunt, atque sunt: vi-
 uentia verò sunt, quoque viuendo. Cùm
 verò talis sit in extremis, per trinitatem
 eiusmodi differentia in anima confluunt,
 vbi ens quidem, & vita, & intellectus exi-
 stit. vita verò & intellectus est, & essentia.
 Intellectus autem, & essentia similiter est
 & vita. vna enim simplicitas est in anima,
 vna substantia, neque esse, neque viuere,
 neque intelligere, ibi est aduentitium. Sed
 intellectus quidem eius est essentialis, &
 viuens. vita quoque intellectualis est per
 essentiam. Essentia deniq; intellectualis,
 & viuens. vbique ergo est omnia, & ex o-
 mnibus vnum simili ratione : & bonum
 eius pulchritudine, & iustitia pollet: & pul-
 chrum est bonum, atque iustum: rursumq;
 iustum est bono, pulchroq; refertum: sub-
 iectum sanè vnum est, rationes verò di-
 uersæ. vbi nos neque ipsam trium horum
 identitatem secundum rationes conside-
 ramus, neq; alteritatem secundum subie-

ctum existimamus, sed rationes quidem eorum differentes inter se conseruamus, vnum verò subiectum, quamobrem vbiq; per actiones animæ inuicem ista concurrunt, sicut enim rationes quidē virtutum sunt differentes, vnum verò compos est cunctarum, neq; fieri potest, vt sis iustitiæ particeps, & temperantiæ vacuus, vel duo hæc quidem habeas, cætera verò non habeas: sic & eiusmodi trinitas sibi ipsa connectitur, & omne quidem bonum simul & pulchri compos est, & iusti, similiterq; de cæteris. propterea Socrates iustum bonum per pulchritudinem copulauit. Hoc enim est competēs eorum medium simul, atq; vinculum. Timæus autē ait pulcherrimum esse nodum, qui & seipsum, & colligata, quammaximè conficit vnum. Memento verò ipsi quidē bono, malum duntaxat esse contrarium, bonum verò nequaquam. ex quo apparet concordia inuicem esse bona: malo autem & malum, & bonum pariter aduersari.

*Probat omne iustum ipsa eius natura
pulchrum esse atq; bonum.*

OMne iustum esse pulchrum sequentibus rationibus confirmabimus, cum anima sit multitudo quædam, atque in ea
hoc

hoc quidem primum sit, illud verò medium, illud autem vltimum. dic age, quando iustitiam in ea fieri dicimus, an quando medium, aut vltimū superioribus dominari conatur, an potius quādo primum medio, mediū imperat vltimo? At si tunc, quando deteriora melioribus prævalent, non vltorius erunt deteriora natura talia. Illud enim cui cōpetit dominari, melius, est, honorabiliusq; natura. si igitur impossibile est, idem naturaliter esse melius, atq; deterius: oportet iustum tunc in anima reperiri, quando quod in ea optimum est, vitæ totius habet imperium. medium verò subditum meliori præualet vltimo. Tunc enim vnaquæq; pars animæ, quod sibi conuenit, habet. primum quidem regnans: secundum verò stipans: vltimum denique meliori ministrans. Ipsum itaque iustum natura distributiū est eius, quod conuenit parti cuiuslibet animæ. Et officij propriij conseruandi vnicuiq; causa, propriæq; dignitatis distribuendæ, atq; ita totius ordinis conseruatio. ordo verò, moderatioq; huiusmodi naturæ conueniens naturaliter pulchra est. Est igitur iustitia causa pulchritudinis, atque pulchra. Est autem duplex iustum, vnum quidem in contractibus, quod arithmeticam conser-

uat æqualitatem: alterum verò in distribuendo versatur in geometrica æqualitate consistens. Tum igitur arithmeticam seruat æqualitatem, ne socium suo in contractibus defraudemus, plus videlicet quam dederimus, ipsi recipientes. Tum verò in æqualibus distribuit inæqualia pro dignitate cuiq; geometrica proportione seruata, vt quemadmodum differunt inter se personæ, sic & differant inter se distributa personis: itaq; omne iustū, sicut diximus, est æquale: omne autē æquale, pulchrum. nam inæquale incompositum est, & turpe. iustum igitur omne pulchrum. Præterea tunc est in corporibus pulchritudo, quando superat forma materiā. ipsa nanq; materia deformis est, & turpis: & quando forma superatur ab ea, tunc forma informitate quadam & deformitate repletur, & quasi informe quiddam euadit, facta videlicet similis subiectæ naturæ. Si igitur & in anima, quod intellectuale nobis inest, vicem gerit formæ, inrationale verò materiæ (nam intellectus, & ratio in ordine termini computantur) inrationale verò in genere indefiniti locatur (natura enim indeterminatum est, expersq; mensuræ) necessarium est, in anima quoq; tūc pulchritudinem effulgere, quando ratio
quidem

quidem regnat, species vero vitæ ratione carentes rationi subdūtur. at verò iustum ipsum rationi quidem dat imperium, inrationali deputat seruitutem. vtriq; enim, quod sibi consentaneū est, attribuit. principali quidem principatum: inferiori verò designat obsequium. Quandoquidem in opificio mundi inrationale nobis est subditum, & rationi nobis insitæ inrationale subiicitur, vt vehiculum ipsum. itaq; iustum naturaliter pulchrum est, & pulchritudinis animæ causa. Item iustum quid perfectum est, atque definitum. nam iniustum imperfectum, indefinitumque censetur, atque infinitum vagatur, nec vsquam sistit gradum præuaricans iustitiæ terminum. ipsum ergo iustum, cuiuscunq; adest, mensuram, terminumq; imponit, atq; ita omnia perfecta facit. Cùm itaque tale sit, meritò pulchram efficit animam. Id enim, quod perfectum est, atque mensuratū, naturaliter pulchritudo consequitur, sicut immensuratum, indeterminatumq; deformitas comitatur. iustum igitur est natura pulchrum. denique ipse mundi faber totum hoc per iustitiam exornauit. pulcherrimo enim nodorum omnium nodo deuinxit mundū, indissolubilemque effecit, propter proportionis analogicæ

logicae potestatem continentem ipsum, si-
biq; amicum vndiq; facientem. quod au-
tem est simile mundo visibilium omnium
formosissimo, nimirum est ipsum quoque
pulchrum. quod igitur iustum est, neces-
sario est & pulchrum.

*Omne pulchrum naturaliter est bonum,
omne turpe malum, atq; vicissim.*

OMne verò pulchrum esse bonum, ita
probamus. Constat pulchrum esse
amabile suapte natura, quandoquidem
& extrema pulchritudo diuinae pulchritu-
dinis imaginem ferens, est amabilis, pri-
moq; aspectu animos ad se mouet. Quod
confirmatur in Phædro. Re enim vera
καλόν, id est pulchrum, siue dicitur Ἀγὸ τὸ
καλεῖν, id est quia prouocat animas, siue
Ἀγὸ τὸ κηλεῖν, id est quia permulcet intuen-
tes, certè secundum naturam est amabile.
Quapropter & amor ad pulchrum dicitur
amantem ducere. Quicquid autè est ama-
bile, est appetibile. est enim amor appeti-
tus aliquis alicuius robustus, atque vehem-
ens. Et quicquid amat, appetit & liquid
quo & indiget. Omne verò appetibile est
& bonum, siue re vera bonum, siue apparès.
Pleraq; enim non bona expetenda nobis
occurrunt, quoniam appetentibus se offe-
runt

runt tanquam bona. Demonstratum est autem à Socrate in Memnone, manifestè fieri non posse, vt qui malum, quale sit, nouerint, ipsum appetant. Appetibile igitur omne bonum est. Ac siquidem appetibile sit principaliter, bonū quoq; principaliter erit. Sin autem apparens, appetibile, tale etiam erit bonū. omnino autem in quolibet terminorum hoc est apponendum, scilicet aut apparens, aut re vera. Si enim pulchrum, & apparens, certè & amabile. & appetibile, bonumq; pulchro eiusmodi consors. Sin autē natura pulchrum est, & amabile, bonum quoque similiter. Atqui quid'nam erit appetibile, nunquid malum? At impossibile est, vbi notū fuerit, esse alicui experendum: omnia enim bonum appetunt, ad malum autem appetitio nulla fertur. sed neque etiam appetitus fertur ad aliquid, quod neque sit bonum, neque malum: quod enim tale est, gratia alterius agitur, nullusq; finis existit. omne autem appetibile finis. atque siquid ex malis appetitur, quoniam apparet bonum, desideratur vt bonum: & si quid non pulchrum amatur, quoniam apparet, amatur vt pulchrum. Si igitur omne pulchrum est amabile, omne amabile est appetibile, omne appetibile bonum: consequent

quenter omne pulchrum est bonum, atq; vicissim, omne bonum appetibile, appetibile est amabile: siquidem amare est vehementer appetere. vnde in Symposio Socrates ait bonum amabile esse sicut pulchrum: si inquam omne bonum est appetibile, appetibile rursus amabile, amabile verò pulchrum, sequitur vt bonum omne sit pulchrum. Neque nunc nobis obiiciat aliquis, ipsum bonū esse superius pulchritudine, neque rursus duplex esse, quod amabile dicitur: non enim nūc de primis rerum principiis disputamus, sed de iis, quæ nobis insunt, pulchris, atque bonis: quod igitur in nobis est bonum, simul est appetibile, & amandum. Per amorem igitur id comparamus, & possidemus: per amorem inquā, studiumq; propensum. ac, si quis seipsum animaduernerit, planè perspiciet, eiusmodi bonum acriores nobis amores inferre, cognoscet, quàm pulchra sensibus manifesta: quod igitur est bonū, est & pulchrum. Quapropter Diotima præcipit amatoribus, vt post occurrentem sensibus pulchritudinem, se ad pulchritudinē transferant actionibus, officiis, scientiis, insitam, ibiq; amatorium animæ oculum vehementer exercent. Deinceps verò ad intellectum, ibiq; præcipuam, diuinamq;

namq; pulchritudinem dominantem, tanquam ipsum re vera pulchrum in nobis animæ vigeat. Quid enim in nobis est virtute, & scientia pulchrius? Quid cōtrà, vitio, & ignorantia turpius?

Homo est anima vtens corpore, vt instrumento. Mala ergo corporis non pertinent ad animam, hominēmq; sicut neq; mala instrumentorum, ad artificē, atq; artem.

FAlsò pleriq; putant vulnera, mortemq; mala, quid enim horū nobis est malum? Siquidem non transit in animam, quæ nos ipsi sumus. Neque enim passionēs instrumentorum virtutes vtentiū mutant, neque igitur faber obtusa aliquando seca, artem amittit secandi. neque etiam si in arte fabrili consisteret nostra felicitas, infelicem propterea putarem fabrum, cui seca defuerit. Iam verò quemadmodum anima instrumentum habet, sic & corpus instrumenta quædam habet, per quæ mouet externa: quorum vitium bonam non lædit corporis habitudinem, similiter & corporis passionēs in animam non pertranseunt. quapropter & mors, etsi corporis malum est, non tamen est animæ malum. Si igitur pulchrum quidem

dem actionis est in anima, malum verò interim fit in alio, nondum ostensum est, idem aliquando pulchrum esse, simulque malum. Licet etiam dialectica ratione distinguere, aliud quidem esse aliquid secundum seipsum, aliud autem secundum accidens. Est enim actio fortis, pulchra secundum seipsam: mala verò, si quando fit mala, per accidens: quoniam accidit fortiter agentem mori. esto enim, si vis, mors è malorum numero. Non igitur officium fortè secundum hoc ipsum, quod est forte, ideoque & pulchrum, est etiam malum, sed forte per accidens. aliud igitur est pulchrum, aliud verò malum. Neque qua ratione pulchrum, eadem ostensum est esse aliquando malum, sed per accidens propter obitum. Proinde hominis ignorat essentiam, qui bonum à pulchro lecernit. & hoc quidem in alio, illud autem in alio ponit, bonum in corpore, pulchrum in actionibus animæ. Sed re vera homo ipse est animus, ipse essentia à corpore segregatus, in quo quicquid est, pulchrum est, & bonū est, etiam si inde corporis sequetur incommodum. Corpus enim non pars hominis, sed instrumentū: instrumenti verò malum non pertinet ad videntem.

Quom

Quomodo differant duo hæc, scilicet secundum seipsum, & qua ipsum.

Dictiones eiusmodi, scilicet, secundum seipsum, & qua ipsum, etiam apud Aristotelē distinguuntur. Quod enim secundum seipsum alicui competit, potest ei non competere primo. Quod autē qua ipsum conuenit, præter id, quod conuenit, secundum se ipsum etiam primo competit ei, atque adæquatur. Pulchrum igitur, si commensurationis animæ causa est, atque ob hoc ipsum dicitur pulchrum, efficitq; , vt melius in anima dominetur deteriori, perficitq; nos, & animæ deformitatem purgat: hac ipsa ratione bonum est, non quidem per accidens, sed qua ratione pulchrum. si enim qua pulchrū est commensuratum, est & bonum. Bonum enim est mēsurā, certē qua pulchrum est, existit & bonum. Similiter turpe, qua turpe, malum est. Nam qua turpe est, informe est, indeterminatum, incompositum, & hac ipsa ratione malum. Qua igitur est turpe, est vtique malum. eadem itaque res, & pulchra semper est, & bona atque contrā turpis pariter, atque mala. hanc regulam hic mēte teneto, qua & in posterum vsus est Aristoteles. Siqua duo conuertuntur, inuicem eorum queque op-
s
posita

posita conuertuntur. si igitur pulchrum, bonumq; cōuertūtur inter se, eorū quoq; opposita, malum scilicet, atq; turpe, similiter inter se conuertuntur.

P R O C L V S D E S A -
C R I F I C I O , E T
M A G I A ,

Interprete Marsilio Ficino Florentino.

Vemadmodum amatores ab ipsa pulchritudine, quæ circa sensum apparet, ad diuinam paulatim pulchritudinem ratione progrediuntur: sic & sacerdotes antiqui, cum considerarent in rebus naturalibus cognationem quandam, compassionemque aliorum ad alia, & manifestorum ad vires occultas, & omnia in omnibus inuenirent, sacram eorum scientiam condiderunt. agnouerunt enim & in infimis suprema, & in supremis infima: in cælo quidem terrena secundum causam, modoque cælestia: in terra verò cælestia, sed modo terreno. Nam vnde putamus plantas illas, quas heliotropias nominant, id est solisequas, ad solis motum solem versus moueri? sed selinotropias, id est lunisequas ad lunã verti? Nempe

pe

pe cuncta precantur, hymnosque concinunt ad ordinis sui duces. Sed alia quidem intellectuali modo, alia rationali, alia naturali, alia verò sensibili modo. Itaque solis equa quomodocumque potest, mouetur ad solem: ac si quis posset audire pulsationem ab ea in aëre circuitu factam, profectò illum quendam per eiusmodi sonum erga regem suum compositum animaduerneret, qualemcunque potest planta conficere. Quamobrem in terra quidem aspicere licet solem & lunam, sed pro qualitate terrena. In cælo autem plantas omnes, & lapides, & animalia pro cælesti natura vitam habentia intellectualem. Quæ quidem veteres contemplati alia cælestium alia terrenorum adhibuerunt, unde diuinas virtutes in locum inferiorem ob quãdam similitudinem deduxerunt. Nempe similitudo ipsa sufficiens causa est, ad res singulas inuicem vincendas. Siquis enim canabim, siue papyrum calefaciat, deinde subigat lucernæ proximæ, etiam si non tangat, videbit subito accensam canabim. quamuis non tetigerit ignem, accensionemque desuper ad inferiora descendere. Comparemus igitur canabim calefactam, siue papyrum cognationi cuidam inferiorum ad superio-

ra, appropinquationem verò eius ad lucernam opportuno vsui rerum pro tempore, loco, materia. Processum ignis in canabim præsentia diuini luminis ad id, quod potest capere. accessionem denique canabis deificationi mortalium, materialiumq; illustrationi, quæ deinde feruntur sursum instar accensæ canabis ob quandam feminis diuini participationē. Quid verò de Loto dicam? Lotus implicat quidem in se folia ante solis exortum, oriente verò sole explicat paulatim: & quatenus sol ad mediam cœli ascendit plagam, eatenus pandit folia. Quatenus verò à medio petit occasum, gradatim folia contrahit. Videtur hæc non minus dilatatione, contractioneq; foliorum honorare solem, quàm homines genarum gestu, motuq; labiorum. Non solum verò in plantis, quæ vestigium habent vitæ, sed etiam in lapidibus aspicere licet, imitationem, & participationem quandam luminum supernorum, quemadmodum heliis lapis radiis aureis solares rãdios imitatur. lapis autem, qui vocatur cœli oculus, vel solis oculus, figuram habet similem pupillæ oculi, atque ex media pupilla emicat radius. lapis quoque selenitus, id est lunaris, figura lunæ corniculari similis, quad

quadam sui mutatione lunarem sequitur motum. Lapis deinde helioselenus, id est solaris, lunarisq; imitatur quodammodo congressum solis, & lunæ, figuratq; colore. Sic diuinorum omnia plena sunt, terrena quidem cœlestium, cœlestia verò supercœlestium, proceditque quilibet ordo rerum vsq; ad vltimum. Quæ enim super ordinem rerum colliguntur in vno, hæc deinceps dilatantur in descendendo, vbi aliæ animæ sub numinibus aliis ordinantur. Deinde & animalia sunt solaria multa, velut leones, & galli, numinis cuiusdam solaris pro sua natura participes: vnde mirum est, quantum inferiora in eodem ordine cedant superioribus, quamuis magnitudine, potentiaq; non cedant, hinc ferunt gallum timeri à leone quam plurimum, & quasi coli. cuius rei causam à materia, sensu ve assignare non possumus, sed solum ab ordinis superni contemplatione. quoniam videlicet præsentia solaris virtutis conuenit gallo magis quàm leoni: quod & inde apparet, quia gallus, quasi quibusdam hymnis applaudit surgenti soli, & quasi aduocat, quando ex antipodum medio cœlo ad nos deflectitur, & quandoque nonnulli solares angeli apparuerunt formis eiusmodi

præditi, atque cùm ipsi in se sine forma
 essent, nobis tamen, qui formati sumus,
 occurrere formati. Nonnunquam etiam
 dæmones visi sunt solares leonina fron-
 te, quibus cùm gallus obiiceretur, repete
 disparuerunt. Quod quidem inde procedit,
 quòd semper quæ in eodem ordine
 constituta inferiora sunt, reuerentur supe-
 riora: quemadmodum plerique intuentes
 virorum imagines diuinorum, hoc ipso
 aspectu vereri solent turpe aliquid perpe-
 trare. Vt autem summatim dicam, alia ad
 reuolutiones solis correuoluuntur, sicut
 plantæ, quas diximus: alia figuram sola-
 rium radiorum quodammodo imitantur,
 vt palma, dactylus: alia igneam solis na-
 turam, vt laurus: alia aliud quiddam, vi-
 dere sanè licet proprietates, quæ colligun-
 tur in sole, passim distributas insequen-
 tibus in solari ordine constitutis, scilicet
 angelis, dæmonibus, animis, animalibus,
 plantis, atque lapidibus. Quocirca sacer-
 dotij veteris autores à rebus apparen-
 tibus superiorum virium cultum adin-
 uenerunt, dum alia miscerent, alia pu-
 rificarent. Miscabant autem plura inui-
 cem, quia videbant simplicia nonnullam
 habere numinis proprietatem, nō tamen
 singulatim, sufficientem ad numinis illius
 aduoc

aduocationem. Quamobrem ipsa multorum commistione attrahebant super nos influxus: atque quod ipsi componendo vnum ex multis conficiebant, assimilabant ipsi vni, quod est super multa, constituebantque; statuas ex materiis multis permistas: odores quoque compositos colligentes: arte in vnum diuina symbola, redcentesque; vnum tale, quale diuinum existit secundum essentiam, comprehendens, videlicet vires quamplurimas. Quorum quidem diuisio vnamquamque debilitauit, mistio verò restituit in exemplaris ideam. Nonnunquam verò herba vna, vel lapis vnus, ad diuinum sufficit opus. Sufficit enim Cnebison, id est carduus, ad subitam numinis alicuius apparitionem, ad custodiam verò laurus. Raccinum, id est genus virgulti spinosum, cepa, squilla, corallus, adamas, iaspis, sed ad prælagium cor talpæ, ad purificationem verò sulfur, & aqua marina. Ergo sacerdotes per mutuam rerum cognationem, compassionemque conducebant in vnum, per repugnantiam expellebant, purificantes, cum oportebat, sulfure, atque asphaltu, id est bitumine, aqua aspergentes marina. purificat enim sulfur quidem propter odoris acumen. aqua verò marina propter igneam

portionem, & animalia diis in deorum cultu congrua adhibebant, cæteraq; similiter. Quamobrem ab iis, atque similibus recipientes primùm potētias dæmonum, cognouerunt, videlicet eas esse proximas rebus, actionibusq; naturalibus: atq; per hæc naturalia, quibus propinquant in præsentiam conuocarunt. Deinde à dæmonibus ad ipsas deorū vires, actionesq; processerunt, partim quidem docentibus dæmonibus addiscentes, partim verò industria propria interpretantes conuenientia symbola, in propriam deorum intelligentiam ascendentes, ac deniq; posthabitis naturalibus rebus, actionibusq; ac magna ex parte dæmonibus, in deorum se consortium receperunt.

P O R P H Y R I V S

D E O C C A S I O N I B V S,

*sive causis ad intelligibilia
nos ducentibus,*

M A R S I L I O F I C I N O

I N T E R P R E T E.

*

*De natura corporeorum atque
incorporeorum.*

QUONIAM corpus est in loco. Nullum verò eorum, quæ secundū se sunt incorporea, vel aliquid tale, est in loco. Quæ secundum se sunt incorporea, eo ipso, quod præstantius est omni corpore, atq; loco, ubique sunt, non distanti quidem, sed indiuidua quadam conditione. Quæ secundum se sunt incorporea, non localiter præsentia corporibus, adsunt eis, quotiescunq; volunt, ad illa vergentia, atque declinantia, quatenus videlicet naturaliter ad ea vergunt, atque inclinantur. Sed enim cum non adsint locali conditione corporibus, habitudine quadam eis adsunt. Quæ secundum se sunt incorporea, certè non per substantiam, & per essentiam corporibus adsunt.

s s Non

Non enim corporibus commiscetur, ve-
runtamen ex ipsa inclinatione, quasi mo-
mento vis quædam subsistit inde commu-
nicata iam propinqua corporibus. Ipsa
nanq; inclinatio secundam quandam vim
substituit corporibus iam propinquam.

*De natura, & alligatione, & solu-
tione anime.*

Anima quidem medium quiddam est
inter essentiam indiuiduam, atq; es-
sentiam vera corpora diuisibilem. Intelle-
ctus autem essentia est, indiuidua solum.
Sed qualitates, materialesq; forme, secun-
dum corpora sunt diuisibiles. Non omne,
quod agit in aliud appropinquatione, &
tactu facit, quod facit, sed etiam quæ pro-
pinquando, & tangendo faciunt aliquid
secundum accidens, non vtuntur propin-
quitate. Anima corpori alligatur conuer-
sione quadam ad passionem prouenientes
à corpore. Rursumq; soluitur quatenus à
corpore nihil patitur. Quod natura liga-
uit, hoc & ipsa natura soluit. Rursus, quod
conciliauit anima, hoc & anima dimittit.
Natura quidem corpus in anima deuin-
cit, anima verò seipsam in corpore. Quã-
obrem natura corpus ab anima separat,
anima verò seipsam à corpore segregat.

Omnia

*Omnia quodammodo sunt in omnibus pro
conditione eorum, quibus insunt.*

Non similiter omnia in omnibus intelligimus, sed propriè se habet ad omnia vniuscuiusque essentia: in intellectu quidem intellectualiter, in anima verò rationaliter: in plantis seminariè, in corporibus imaginariè: in eodemq; (quod his omnibus superius est) modo quodam superintellectuali, atq; superessentiali.

*In summis est vnitas cum virtute: in infimis
multitudo cum debilitate.*

Incorporeæ substantiæ descēdentes quidem diiudicentur, atque in singula potentiæ defectu multiplicantur. ascēdentes autem vtuntur, atque simul recurrunt in vnum copia potestatis.

De speciebus vite.

Non solum in corporibus æquiocæ conditio est, sed ipsa etiam vita multipliciter prædicatur. Alia est enim vita plantæ, animalis alia: alia rursus intellectualis, essentialis, alia tandem naturæ superioris, alia animæ, alia intellectualis: viuunt enim & illa: etsi nullum eorum, quæ ab ipsis existunt, vitam eis similem sortiatur.

Que

*Quæ generant, partim conuertuntur ad
genita, partim minimè.*

OMne, quod sua essentia generat, aliquid se deterius generat. atq; omne genitum ad genitorem natura conuertitur. eorum verò, quæ generant, alia quidem nullo modo conuertuntur ad genita: alia verò partim quidem flectuntur ad illa, partim etiam non flectuntur. alia tandem solum deflectuntur ad genituras, neq; interim ad se reflectuntur.

*Sensus, imaginatio, memoria,
intelligentia.*

MEmoria non est imaginationum conseruatio quædam, ἀλλὰ τῶν μελετηθέντων ἀποβλέσθαι ἐκ νέου, ἀποβλήματα. sed est ipsas propositiones, siue productiones in actum eorum, quæ meditatus est animus nuper, educere. Anima quidē habet omnium rationes. Agit autem secundum eas, vel ab alio ad expeditionem eiusmodi prouocata, vel ipsa seipsam intus conuertens ad rationes, & cū ab alio prouocatur, tanquam ad externa committit introducere sensus: cū verò ingreditur in seipsam, ad intelligentias peruenit: neque igitur sensus extra imaginationem sunt, neq; , vt dixerit aliquis, intelligentiæ quatenus competunt animalibus:

li: neque rursus absque instrumentorum sensualium passione sunt sensus, sic & intelligentiæ non absque imaginatione, nisi analogica conditio sit: quemadmodum figura consequens quiddam est ad animal sensuale, sic phātasma aliquid consequens ad intelligentiam animæ intelligentis in animali.

Anima est immortalis.

Anima est essentia inextensa, immaterialis, immortalis: in vita habēte à se ipsa viuere, atq; esse similiter possidente.

Passio animæ, atque corporis est longè diuersa.

Aliud est pati corpora, aliud incorporea. Passio enim corporū cum transmutatione contingit: passio verò animæ est accommodatio quædam, & affectio ad rem ipsam, & actio quædam, nullo modo similis calefactioni, frigefactionique corporum. quamobrem si passio corporum, cum transmutatione fit, dicendum est omnia incorporea esse passionis expertia. Quæ enim à materia, corporibusq; separata sunt actu, eadem permanent: quæ verò materiæ, corporibusq; propinquant, ipsa quidem non sunt passiuæ, sed illa, in quibus hæc apparent, patiuntur. quando enim animal sentit, anima quidem simili-

lis

lis esse videtur harmoniæ cuidam separatae ex seipſa chordas mouenti contemperatas. Corpus autem ſimile harmoniæ, quæ inſeparabilis ineſt chordis, ſed cauſa mouendi eſſe videtur animal, propterea quòd ſit animatum, quod quidem ſimile eſt muſico, ex eo quòd ſit concinnum. corpora verò, quæ per paſſionem ſenſualem pulſantur, ſimilia contemperatis chordis apparent. Etenim ibi non harmonica quidem ſeparata patitur, ſed chorda: & mouet ſanè muſicus per ipſam, quæ ſibi ineſt, harmoniam: neq; tamen chorda ratione muſica moueretur etiã, ſi vellet muſicus, niſi harmonia ipſa id dixit.

De differentijs incorporeorum.

IPſa incorporeorum appellatio non ſecundum communitatem vnus, eiufdemq; generis, ſic cognominata eſt quæadmodum corpora, ſed ſecundum nudam ad corpora priuationem. Quamobrem nihil prohibet inter illa, alia quidem eſſe eſſentia, alia verò non eſſentia: & alia rurſus ante corpora, alia verò vnà cum corporibus: item alia à corporibus ſeparata, alia verò nō ſeparata. Præterea alia ſecundum ſe ſubſiſtentia, alia verò aliis, vt ſint indigentia: alia deniq; actionibus, vtisq; ex ſe mobilibus eadem, ſed alia vitis, & qual

qualibus actionibus quodammodo permutata, nempe secundum negationem eorum, quæ ipsa non sunt, non secundum assistentiam eorum, quæ sunt, appellantur.

*Passiones materie primæ assignatae
similiter à Plotino.*

Materiæ propriæ apud antiquos hæc sunt incorporea quidem. diuersa enim est à corporibus. præterea vitæ expers, neq; intellectus, neq; anima, neq; aliquid secundum se viuens. Item informis, permutabilis, infinita, impotens. Quapropter neque ens, sed verum non ens, imago mollis apparens, quoniam quod primò est in mole, est ipsum impotens. Item appetitio subsistentiæ, & stans non in statu. præterea semper in se apparens, tum paruum, tum magnū, tum minus, tum magis, tum deficiens, tum excedens, quod'ue fiat semper, maneat verò nunquam, neque tamen aufugere potens, quippe cum totius entis sit defectus. Quamobrem quicquid promittat, non tenetur: ac si magnum appareat, interim euadit paruum, quasi enim ludus quidam est in non ens aufugiens. Fuga enim eius non fit loco, sed dum ab ente deficit: quamobrem quæ in ea sunt imagines, insunt in deteriori rursus imagine. quemadmodum in speculo id, quod alibi situm

fitum est, apparet alibi, & ipsum speculum plenum esse videtur, nihilq; habet, dum omnia videtur habere.

Quid patiatur, quid non.

PAssiones circa id sunt omnes, circa quod accidit & interitus. Via enim ad interitum est admissio passionis, atque huius est interire, cuius est pati. Interit autem incorporeum nullum: sed quædam inter illa aut sunt, aut non sunt. quapropter nullum eorum patitur: quod enim patiens est, non oportet ita se habere, sed esse tale, ut alterari queat, atque interim in qualitatibus eorum, quæ ingrediuntur, sicq; inferunt passionem. Ei nanque quod inest alteratio non à qualibet accidit, neq; igitur materia patitur. Nam secundum se ipsam qualitatis est expertus, neque prorsus formæ, quæ sunt in ea, ingredientibus, vicissimq; exeuntibus, sed passio fit circa compositum, & unius esse in compositione consistit: hoc enim in contrariis viribus, & qualitatibus ingredientium, inferentiumq; passionem perseverare in subsistendo, videtur. Quamobrem ea quorû vivere est ab externis, nec à seipsis, nimirû & vivere, & non vivere pati possunt. Sed ea, quorû esse in vita consistit, passionis experte, necessarium

sarium est permanere secundum vitam, quemadmodum vitæ vacuitati cōuenit & non pati, quatenus & vitæ vacuitas. Itaq; sicut permutari, ac pati composito ex materia, formaq; contingit, id est corpori, neq; tamen id materiæ accidit, sic viuere, atq; interire, patiq; secundum hoc ipsum incomposito ex anima, corporeq; perspicitur. neq; tamen animæ id cōtingit, quoniam anima nō est aliquid ex vita, & non vita conflatum, sed vita solūm. constat quippe, cūm simplex essentia sit, ipsaq; animæ ratio sit natura ipsa se mouens.

Omnis intellectus est omniformis.

Intellectualis essentia sic in partibus est inconfimilis, vt & in particulari quolibet intellectu, vniuersoq; intellectu sint entia: sed intellectu quidē vniuersali entia etiam particularia vniuersali sint ratione: in particulari autem intellectu etiam vniuersalia simul atque particularia sint conditione quam particulari.

*Anima quia per essentiam est vita,
non moritur.*

Circa essentiam, cuius esse consistit in vita, & cuius passiones vita quædam sunt, nimirum & mors in quali aliqua vi-

t ta

ta versatur, non in priuatione vitæ simul tota. Quoniam neque passio, seu vita est omnino, illic ad non viuendum, ipsaq; illic accidit orbitas.

*Omnis vita incorporea quocunq; mutetur,
permanet immortalis.*

IN vitis incorporeis processus manentibus prioribus in se firmis efficiuntur, dum nihil sui perdunt, neq; permutant ad substantiam inferioribus exhibendâ. quapropter neq; quæ inde subsistunt, cum aliqua perditione vel transmutatione subsistunt. neque hoc quidem efficitur, sicut generatio interitus, permatationisq; particeps. ingenita igitur, & incorruptibilia sunt atque ingenita, incorrupta q; secundum hoc ipsum effecta.

Quomodo intelligatur quod est superius intellectu.

DE illo quod est mente superius, per intelligentiam quidem multa dicuntur: considerantur autem vacuitate quadam intelligentiæ intelligentia migliore. quemadmodum de dormiente per vigilantiam multa dicuntur, sed per somnum ipsum cognitio eius, peritiaq; habetur. simili nanq; simile cognosci solet, quoniam

omnis

omnis cognitio, assimilatio quædam est ad hoc ipsum, quod cognoscitur.

*Non ens aut est superius ente, vt Deus,
aut inferius cum materia.*

Quod non ens dicitur, aut ipsi nos machinamur ab ipso ente aliquando separati, aut superintelligimus, dum ens possidemus. quapropter si separamur ab ente, ens ipsum non superintelligimus: non ens super ens ipsum, sed iam non ens velut falsam concipimus passionem, contingentem videlicet illi, qui digreditur extra seipsum. ipse enim quisq; quemadmodum existenter id est verè, atq; per se ipsum potest reduci ad ipsum non ens ente superius, sic ab ente, seq; ipso digrediens iam traducitur ad non ens, quod entis ipsius est casus atque ruina.

*Substantia incorporea est ubi-
cunque vult.*

Natura corporis nihil impedit, quin quod secundum se incorporeum est, sit ubicūq;, & quomodocūq;. Sicut enim corpori incomprehensibile est, quod molis est expers, nihilq; ad ipsum pertinet: sic incorporeo ipsum, quod mole distenditur, non fit obstaculum & quasi non ens

iacet. neque enim quod incorporeum est locali conditione quò vult discurrit. locus enim cum mole simul existit. neque rursus corporum limitibus coërcetur. quod enim quomodocunque iacet in mole, in angustum cohiberi potest, & conditione locali transmutationem agere. quod autem est à mole, magnitudineq; prorsus exemptum, hoc ab iis, quæ sunt in mole, contineri non potest, à motuq; locali permanet liberum. Igitur quali quadam, certa q; dispositione reperitur ibi, vbicunque disponitur. loco interea tum vbique, tum nusquam simul existens. quapropter quali quadam certa q; affectione, vel super cœlum, vel in parte mundi quadam apprehenditur: quando verò in aliqua mundi parte tenetur, non oculis quidem aspiciatur, sed ex operibus eius præsentia sua fit hominibus manifesta.

Substantia incorporea nullo corpore cohibetur, sed producit escam in corpore, per quam se corpori applicat.

QUod est incorporeum, si quando in corpore comprehendatur, non opus est vt ita concludatur, quemadmodum in parco feræ clauduntur: nullum nanq; corpus potest ipsum sic in se cohibere, neque
sicut

sicut vter liquorem aliquem trahit, & cohibet, aut flatum: sed oportet ipsum substituere vires ab ipsa in seipsum vnione extra manantes, quibus descendens corpori applicatur. copula itaq; eius ad corpus per ineffabilem quandam sui ipsius impletur extensionem. quamobrem non aliud quidem vllum ipsum alligat, sed ipsum certè seipsum. neque igitur resoluit ipsum corpus quando frangitur, aut interit, sed ipsum potius semetipsum enodat, quando à familiari erga subiectum affectione diuertit.

Vniuersales causæ non conuertuntur ad effectus: sed eos ad se conuertunt.

NVlla substantiarum, quæ vniuersæ sunt, atq; perfectæ, ad suam conuertitur genituram. Omnes autem perfectæ substantiæ ad generantia rediguntur, & id quidem ad corpus vsque mundanum. Quod quidem cum sit perfectum, ad animam est redactum. animam inquam intellectualem, ideoq; circulo voluitur. anima vero mundi ad intellectum attollitur. intellectus autem erigitur ad principium. Omnia itaque perueniunt ad hoc ipsum ab extremis exordientia quatenus facultas suppetit vnicuiq;. perueniunt inquam

eleuatione ad primum, illucufque perdu-
 cta: quæ quidem aut ex propinquo, aut ex
 longinquo effici folet. Hæc itaque non
 folum appetere Deum dici poffunt, fed
 etiam pro viribus affequi. in fubftantiis
 verò particularibus, & ad multa labi po-
 tentibus inefit procliuuitas defleçtens ad
 genituras: ideoq; in his delictum dicitur
 accidiffe, in his infidelitas eft damnata.
 has igitur contaminat ipfa materia, pro-
 pterea quòd ad hanc defleçti poffunt, cum
 tamen interea ad diuinum fe valeant con-
 uertiffe: quare perfectio quidem à priori-
 bus fecunda fubftituit conferuans eadem
 ad priora conuerfa. defectus autem prio-
 ra etiam ad posteriora defleçtit, efficitq;,
 vt hæc ipfa diligant à fuperiore interim
 diuertentia.

*Quomodo differenter eft vbiq; Deus,
 intellectus, anima.*

DEus eft vbiq;e, quia nufquam intel-
 lectus eft: vbiq;e etiam, quia nufquam
 anima: denique vbiq;e eft, quoniam eft
 & nufquam: fed Deus quidem vbiq;e. &
 nufquam eft eorum omniũ, quæ funt poft
 ipfum. Sui verò ipfius eft folum, ficut eft,
 atque vult. Intellectus autem in deo qui-
 dem vbiq;e eft, fed in eis, quæ funt poft
 ipfum,

ipsum, existit nusquam pariter, & vbique anima tandem in intellectu, atque deo, similiter est vbique, in corpore verò vbique est simul & nusquam. Corpus autem & in anima, & in intellectu, & in Deo, omnia profectò cum entia, tum non entia ex deo sunt, & ideo neque tamen ipse Deus est, cum entia, tum non entia, neque existit in eis. Si enim esset duntaxat vbique, ipse quidem omnia, & in omnibus esset. At quoniam est, & nusquã, omnia sanè per ipsum fiunt. fiuntq; rursus in ipso, quoniam ipse existit vbique: diuersa rursus ab ipso, quoniam ipse nusquam. Similiter intellectus vbique existens, atque nusquam, causa est animarum, animasq; sequentium: neque ipse anima est, neque quæ post animam, neq; in eis existit: quoniam videlicet non solum vbique est, eorumq;, quæ sunt post ipsum, sed & nusquam. Rursus, anima neque corpus est, neq; est in corpore, sed causa corporis, quoniam dum vbique est, per corpus simul est, & in corpore nusquam. processus deniq; vniuersi in illud desinit, quod neq; vbique simul, neque nusquam esse valet, sed alternis quibusdam vicibus vtriusque fit particeps.

EX PORPHYRIO
DE ABSTINEN-
TIA ANIMA-
LIVM,
MARSILIO FICINO
INTERPRETE.

*

Anima in hoc corpore dormit.

Abstinerere animalibus præcipimus, nõ quidẽ omnibus, sed omni duntaxat diuina contẽplaturò, qui sanè animaduertit huius habitaculi veneficia, in quo hic habitamus: quin etiam cognoscit, quod in se est, naturaliter perpetuò vigilans, atq; somnum, quo hic opprimitur, deprehendit. Cui nos sanè educationem, nutritionemq; trademus consentaneam: tum huius loci naturæ, tum sui ipsius cognitioni convenientem.

*Beatitudo non est diuinorum cognitio,
sed vita diuina.*

BEata nobis contemplatio non est verborum accumulatio, disciplinarumq; multitudo, quemadmodum aliquis forte putauerit: neque enim ita componitur, neque pro quantitate rationum ac verborum

rum accipit incrementum, alioqui nihil prohiberet illos, qui omnes congregauerint disciplinas, esse beatos. hunc verò nedum quælibet disciplina felicem contemplatione impleat, nec ipsæ etiam de iis, quæ veræ sunt doctrinæ, id vnquam efficiunt, nisi eis adsit & vita in ipsam diuinorum translata naturam. profectò contemplationis finis est ens ipsum, verumq; assequi adeo scilicet, vt eiusmodi assecutio contemplatorem pro naturæ suæ viribus, cum eo, quod contemplatur, confleret in vnum: non enim in aliud, sed in ipsum verè seipsum fit recursus, neque ad aliud, sed ad seipsum re vera fit conspiratio. Ipse verò re vera est intellectus. Quamobrem & finis est intellectu viuere, atque ad hoc ipsum sermones, disciplinæq; foris adhibitæ, cõditionem quidẽ nobis purgatoriam adhibent, non tamen rationem ipsam qua nobis felicitas compleatur. quamobrem si in sermonũ, rationumq; congerie felicitas ipsa consisteret, liceret hominibus educationẽ, certaq; officia contemnentibus, felicem consequi finem. at verò quoniam hanc vitam oportet in aliam commutare, animũ per verba, & rationes, operaq; purgantes, dic agè, quĩnam sermones, quæ nã opera sic potissimum nos instituãt: nõne

t s verba

verba duntaxat, officiaq; quibus à rebus sensum mouentibus, sensusq; passionibus separemur? Atq; ad vitam intellectualem, superq; imaginationem, ac pro viribus passionis expertem deniq; reducamur.

De animæ descensu, atq; ascensu.

O Portet nos, si modò ad illa, quæ re vera nobis propria sunt, reuolaturi sumus, hæc, quæ & ex natura mortali nobis adsumpsimus, omnino deponere vnà cum affectione ad hæc declinante, per quã descensio nobis cõtigit. præterea reminisci beatæ, & æternæ substatiæ, ac, dum ad incorporeum studemus ascendere, duo potissimum meditari, tum qua ratione esse materiale, caducumq; deponamus, tum etiam qua via præcipuè reuertamur, contraria scilicet via redeuntes ad illa viæ, per quam ad hæc nostra descēdimus. Eramus enim, & adhuc sumus, intellectuales essentia puræ ab omni sensu, naturæq; irrationali viuētes: copulati verò sumus naturæ sensibili, tum per impotentiam æternæ ad intelligibile nostrũ coniũctionis, tum per potentiã ad inferiora vergentem. Omnes enim vires cum sensu, corporeq; agentes, tunc primùm pullulant ad effectum, cum animus in ipso intelligibili minimè perseus

feuerat, similes terræ iam deprauatæ, quæ,
 cùm triticum sæpe susceperit, reddit de-
 niq; lolium. Idq; per quandam animæ ac-
 cidit prauitatem, quæ sanè nō perdit qui-
 dem ipsius essentiã, dum irrationale pul-
 lulat germen, sed per hoc ipsum anima
 cōiungitur cum mortali, dum ad alienum
 ex proprio trahitur. Quamobrè si quando
 ad pristinum statum redire pro viribus
 affectamus, necessariū est à sensu, & ima-
 ginatione, omniq; irrationali, quæ sequi-
 tur inde, conditione, passionibusq; eius-
 modi animum penitus segregare, quate-
 nus permittit naturæ necessitas. Rite verò
 disponere, articulatiq; componere, quæ
 ad mentem pertinent, tranquillitatem, pa-
 cemq; ex hoc circa irrationale bellè con-
 stituentes, vt nō solum de ipsis intellectus
 intelligibilibus audiamus, sed etiã quan-
 ta potentia sumus fruētes, videlicet con-
 templatione mentis, & in naturam incor-
 poream restituti. Iamq; per intellectū ve-
 rè viuētes, nec ultra falsò vnà cum natu-
 ris caduco cognatis. Soluere itaq; multa
 nobis indumenta debemus, tum visibile
 hoc indumentum, tum interiores adhuc
 nobis vestes adhibitas. non enim vitio-
 rum effectus tantūm deuitare debemus,
 sed effectus etiam ipsos radicitus extirpa-

re. discessus autem à corpore fieri quidem potest cum violentia, fieri quoq; persuasione quadam, & perfecto rite peragitur per extenuationem quandam, & vt dixerit aliquis, per obliuionem, mortemq; affectuum, quæ quidē optima discessio est, quippe cum nihil trahat secum ipse, ex quo animus ipse diuellitur. nam vt in rebus sensibus manifestis compertum habemus, quicquid euellitur violentia, aliquid secum, siue partem, seu vestigiū euulsionis ipsius, eiusq; ex quo eradicatur trahere solet.

De solutione animæ.

Sapientes antiqui diligenter omnia deuitabant, quæ animam corpori affigere possent. sic Pythagorici, & similes sapientes partim se in solitudinem receperunt, partim in ciuitatum templis, lucisq; viuebant. vnde procul turba omnis semoueretur. Plato autem elegit academiam habitandam, agrum non modo solitarium, & ab vrbe semotum, sed etiã (vt fertur) insalubrem. Alij vero oculis etiam minimè pepercerunt, quo contemplationem intimam nullis interpellatam, & perpetuam conseruarent. Philosophus quidem animum à corpore per violentiam non extrudet: nam si vim intulerit, nihilominus

minus permanebit ibidem, vnde sic exire compulerit. neque tamen parum referre putabit, si corpore impinguando sibi carcerem confirmauerit duriozem. Cauebit enim ne sensus, eiusq; voluptas, si inuale-scat, animam profundius in corpus immergat. Profecto si sensuum actiones puram animi actionem non impedirent, quidnam graue foret esse in corpore, dū motiones, quæ per corpus fiunt, minimè patiaris? quo enim modo iudicares, dicesq; quod passus fueris, nisi & patiaris, nisi & præsens his existeres, quæ patiebaris? Intellectus quidē penes seipsum esto, etiam si nos penes ipsum minimè simus. qui autem ab intellectu digreditur, ibi iam est, quo est transgressus, discursusq; sursum, atque deorsum, attentiore perceptionis cuiusdam studio, illic iam adest, vbi perceptio ipsa peragitur, nedum qui ad experientiam sensibilem descendit, & per facultatem irrationalem agit, possit interea, quæ secundum mentem sunt, contemplari sincere: nec illi etiam, qui duas nobis attribuunt animas, geminas quoq; nobis attentiones simul habere permittunt, alioquin duo animalium coniugia effecissent. fieri posset altero ad alia intento, vt alterum sibi alterius opera minime

nimè vendicaret. Sed quidnam oporteret passiones corporeas eneruare, ab eisq; mori, idq; quotidie meditari, si possemus secundum intellectum agere coniuncti mortalibus absque intellectus inspectione, vt aliquis declarauit? Intellectus enim videt, intellectus audit. At si luxuriosè comedens, vinumq; ingurgitans suauissimum, potes interea diuinis incumbere, cur non frequenter es in diuinis, dum humanis inhæres, eaq; congressu perpetras, quæ dictu etiam honesta non sunt? vbique enim pueri ipsius, qui nobis inest, perturbationes sunt, & quia turpes, ideo ad eas contemplator distrahi nequit, & interim contemplari. Vbi enim sensus, animaduersioque eiusmodi, illinc ipsum abest intelligibile: & quo magis facultas excitatur ratione carens, eo longius abest intelligentia. fieri nanque non potest, vt aliquis huc, atque illuc delatus, hic simul sit, atque ibi. non enim parte nostrum, sed toto attentiones efficimus.

De abstinentia.

Vir autem cautus, & qui naturæ veneficia suspicatur, cognoscitq; naturam corporis, quemadmodū videlicet in-

strum

strumenti more ad animi vires contem-
peratum est, intelligit sanè quantū passio-
sonare parata est velis, nolís ve, quoties
ab externis pulsatur corpus, pulsatioq; in
perceptionem peruenit: perceptio enim
ipsa, animaduersioq; sonus ipse est. Fieri
verò non potest, vt anima sonet quidem,
nisi tota conuersa sit ad sonum, & ocu-
lum præsentem ad hoc ipsum direxe-
rit. Quando verò sublata multorum in-
digentia causa fuerit, liberatiq; fuerimus
eorum copia, quæ intromittuntur in cor-
pus, & eorū pondere iam leuati, tunc ani-
mi oculus à fumo, fluctuq; corporeo fo-
res emicat, neque commemoratione, neq;
demonstratione iam indiget ob naturalē
sui solertiam otij nesciam. Præterea vsus
carnium ad sanitatem minimè cōfert, sed
sanitatem potius impedit: quoniam per
quæ recuperatur sanitas, per eadem perse-
uerat. recuperatur autē per victū tenuissi-
mum, & carnibus abstinentē, quapropter
& hoc sanitas conseruatur. Quòd si ad
Milonis robur animalium abstinentia mi-
nus cōfert, certè neq; roboris augmen-
to opus est philosopho, si modò contem-
platurus est. neque actionibus seipsum,
& incontinētiæ dediturus cōseruare pro-
fectò sanitatem decet, non mortis quidem
metu,

metu, sed potius ne à bonis contempla-
tione proficiscentibus arceamur. Conser-
uat autem maximè sanitatem impertur-
batus animi status, cogitationisq; disposi-
tio ad ipsùm, quod verè est, exposita. Mul-
tum enim vigoris ad corpus inde redun-
dat, quemadmodum experiètia nostri fa-
miliares comprobauerunt, adeo, vt dolo-
res iuncturarum, pedum simul, manuũq;
acerrimos, annosq; integros octo vectari
ab alio compellentes simul expulerint,
cum pecuniarum, rerumq; incuria exter-
narum, studioq; ad diuinitatem prorsus
iacto, simul igitur pecunias, atque curas,
morbumq; corporis expulerunt. Ex quo
apparet plurimum, immo totum ad sani-
tatem conferre certum quondam animi
habitum, atque statum: conducit & pluri-
mum tenuis ad idem victus, & parcus. Si
autem oportet nos nihil veritos verita-
tem liberè confiteri, non datur aliter fi-
nem consequi, nisi quandoque deo (si di-
ctu fas est) affigamur, atque euellamur
à corpore. oblectamentisq; corporeis:
quippe cum salus ipsa nobis non per nu-
dum verborum rationumq; auditum, sed
per opera comparetur, non aliter inquam
deo copulari possumus, quàm per purif-
simam abstinentiam; neque etiam videli-
cet

et alicui particulariū deo nedum ipsi deo omnibus præfidenti, superq; naturā etiam incorporeā simpliciter existenti, qui quā-
tò cæteris simplicior est, & purior, suffi-
cientiorq;, & à materia longè semotior,
tantò puriorem esse oportet animum eo
aliquando fruiturum.

EX SECVNDO LIBRO

PORPHYRII, DE SA-
cificijs, & dijs, atque
demonibus.

Rimi sacrificatores non ani-
malia, sed herbas primū, flo-
resq;, deinde arbores sacrificā-
runt, atq; aromata subfumiga-
runt. Primi, qui animalibus vesci cœpe-
runt, penuria frugū animalia inuaserunt,
prius enim terræ fructibus vescebantur.
Tribus de causis diis sacrificandū est, vt ve-
neremur, vt gratiā referamus, vt necessa-
ria ab ipsis petamus, malaq; propellamus,
ad hæc autē impetranda votum animi sa-
tis facit, cui addi possunt ex frugibus mu-
nuscula quædam. Animalia verò mactare
nefas est. Sacra profectò diis nos quoque
dicabimus, sed diuersa, sicut par est, sacrifici-
cia offeremus, sicut differētibus quoq; sa-
cificabimus potestatibus. deo quidē ipsi
u qui,

qui regnat in omnibus, sicut sapiens quidam vir inquit, nihil sensibile offeremus, neq; fumigantes, neq; denominantes. Nihil est enim materiale, quod ipsi prorsus immateriali subito non sit impurū. quapropter neq; sermo huic vocalis esse potest accommodatus, neq; etiā sermo animo intimus, quando passione quadā anime sit inquinatus, sed silētio puro, purisq; de ipso intelligentiis ipsum rite colemus. oportet igitur coniunctos, similesq; deo iam effectos nostram hanc ad deum elevationē, velut sacram victimam, dedicare deo, quæ quidē & ipsamet diuina laus est, salusq; nostra. in ipsa igitur dei huius cōtemplatione passionis omnis experte sacrificium hoc impletur. Filiis autem eius, qui & intelligibiles dij sunt, laudem iam ex ipso quoque sermone adhibere debemus. Nam unicuique numinum iusta primitiarum fit oblatio ex iis, quæ largitur, & per quæ nos nutrit, atq; in esse conseruat ad sacrificij facultatem. sicut igitur agricolæ primitias ex iis, quæ colligunt manipulos videlicet frugum, atque fructus arborum ad numina ferunt, ita nos dicabimus eis primitias intelligētiarum, similiumq; munerum excellentium, gratias scilicet pro iis agentes, quæ nobis lar-

giti

giti sunt, ipsam videlicet numinum, munerumq; suorum contemplationem, præcipuè cum per ipsam eorū inspectionem verè nos nutriant, præsentés vbique nobis, atque apparentes, & nostræ salutis feliciter aspirantes. Nunc verò multos etiam philosophiæ studiosos id operari piger, qui gloriam potius, quàm diuinitatē colentes circa statuas reuoluuntur, neq; cōsiderant, vtrum, & quomodo ad talia sit veniendum: neque discere student ab illis, qui diuina sapientia polleat, quousq; & quantum ad hæc sit concurrendum. Nos autem cum his minimè contendemus, neq; tale aliquid dignoscere studebimus, sed sanctos, antiquosque imitabimur plurimum, videlicet velut primitiarum numinibus ex ipsa contēplatione dicantes, quam nobis superi tribuerunt, & cuius nobis, vsus ad veram salutem est admodum necessarius. itaque Pythagorici circa numeros, lineasq; versati, ex his etiã diis plurimum dedicabant, alium quidem numerum Palladem nominantes, alium verò Dianam, alium Apollinem: rursus alium iustitiam, alium temperantiam, ac similiter in figuris, atq; ita similibus sacrificiis diis adeo placuerunt, vt vnumquẽq; deorum suis oblationibus advocarēt, eorumq;

rumq; beneficio frequenter ad vaticiniũ
 vterentur, & siquo ad examinandum ali-
 quid indigerent. Diis autẽ quæ sunt intra
 cælum, siue cursu quodammodo perer-
 rantibus, siue non errantibus, quorum du-
 cem esse Solem primò, deinde Lunã exi-
 stimandũ est, commodè sacrare possumus
 ignem iam quasi cognatũ, & quæ mandat
 theologus, seruare debemus. Inquit autẽ
 ille, animatum nullum sacrificandum, sed
 vsq; ad farinam, & mel, terræq; fructus,
 atq; flores: nouit enim virum pietatis ve-
 ræ cultorem. Diis quidem animatum nul-
 lum aliquando sacraturum, sed dæmoni-
 bus, atque aliis siue bonis, siue malis. sed
 missa hæc faciamus. mihi quidẽ quæ ple-
 riq; Platoniorũ diuulgauerunt, in mediũ
 ingeniosis iam afferenda videntur. Tra-
 dunt verò hoc tantummodo, primus qui-
 dem deus cùm sit incorporeus, immobi-
 lis, impartibilis in nullo, neq; etiam in se-
 ipso cohibitus, nullo eget externo, neque
 etiã mundi anima eget externis. Possidet
 enim & continet ipsum, quod est tripla di-
 mensione porrectũ, facultatemq; natura-
 liter se mouentem, & suapte natura decre-
 uit bene, ordinateq; moueri, mouereque
 mundi corpus secundũ optimas rationes.
 excepit autem in seipsa corpus, atq; com-
 plexa

plexa est, quamuis incorporea sit, atque ab omni libera passione. Diis autem reliquis ac mundo & errantibus, & nō errantibus, qui ex anima, & corpore constant, oculis manifesti, sacrificandum est sacrificiis inanimatis ea, qua diximus, ratione.

*De speciebus demonum bonorum,
atque malorum.*

Reliqua est inuisibilium multitudo, quos dæmones indistinctos dixit Plato. horum verò alij quidem ab hominibus cognominati apud singulos nacti sunt honores diis æquales, reliquumque cultum: alij verò plurimum formæ nominati non sunt, sed à quibusdam per vicos, aut vrbes nomē, & cultū occultè quodam modo sortiuntur. reliqua verò turba, sic quidem communiter appellatur nomine dæmonum. Rata verò apud omnes fides est eiusmodi: eos certè læsuros genus humanum, si irascantur, propterea quod negligant, neq; cultum legitimū nanciscantur: rursusq; benefacturos hominibus, qui eos votis, supplicationibusq; & sacrificiis, & aliis, quæ cōsequuntur, sibi cōcilauerūt. Cū igitur opinio hæc de dæmonibus cōfusa sit, multūq; habeat in eos calūniæ, necessarium est eorū naturā ratione distinguere.

guere. Forte nanq; necessarium aiunt, unde circa illos error hominibus incidit de clarare. distinguendum igitur hunc in modum. Quæcunq; igitur animæ ex tota anima pullulantes magnas sub Luna locorum partes gubernant, ἀπεριδ'όρματα innitentes quidem, siue adhærentes, siue impositæ spiritui, sed ipsum secundum rationem superâtes. has utiq; bonos dæmones iudicandum, & ad eorum, quæ fiunt, utilitatem omnia procurare, siue quibusdam præsent animalibus, siue certis fructibus, siue aliis horum gratia ordinatis: velut imbribus, & temperatis ventis, aeriq; fereno, temperationiq; temporum, & reliquis ad hæc omnia conferentibus: apud nos rursus artibus & musicæ disciplinæ, & medicinæ, & gymnasticæ, atq; similibus. Fieri verò non potest, ut ij, qui utilitati rerum, commoditatiq; consulunt, rursus inferant detrimenta. inter eos adnumerandi sunt dæmones, quos Plato transferre, nuntiareq; dicit humana quidē diis, diuinâ ve hominibus, dum vota quædem nostra ad deos, velut iudices perferunt: illorum verò iussâ, monitionesq; vnâ cum vaticinio ad nos deducunt. Quæcunque verò animæ coniuncto spiritui minimè dominantur, sed plurimum cedunt, hæc sanè

sanè per hunc ducuntur nimium, & feruntur quando iræ, concupiscentiæq; spiritus inualescūt. hæ quidem animæ ipsæ quoq; sunt dæmones, sed rite malefici nominantur. Sunt autem tum hi omnes, tum quos diximus ab his diuersi inuisibiles, nec prorsus humanis sensibus manifesti. non enim solido corpore vestiuntur. Præterea nec vnâ omnes formam habēt, sed figuris plurimis insignitas. Et formæ, quæ illorum spiritum obsignant, aliàs quidem apparent, aliàs verò nequaquam. aliquando verò & formas mutant illi scilicet, qui deteriores sunt. Spiritus autem eorum, qua quidem ratione corporeum quiddam est, passioni obnoxium est, atque dissolubile: sed quâ ab animis, ita deinctū species eius diu perseuerare potest, neque tamen est æternum. Consentaneum est aliquid ab eo semper effluere, atque nutriri. In commensuratione quidem corpus bonorum consistit, quemadmodum & corpora vobis manifestorum, sed maleficorum dæmonum inconcinna sunt, ac affectione passiva locum incolunt terræ vicinum. Nullum ergo malum est, quod non audeant perpetrare: habent enim omnino violentum, & male sanum morem, desertum videlicet custodia dæ-

monum meliorum. ideoq; vehementes, repentinasq; infidias plurimū machinantur, & prouunt. ac dum agunt incurfiones, partim latere conantur, partim inferunt violentiam. quamobrem acutæ, velocesq; sunt paffiones ab eis illatæ: curationes autem, emendationesq; à dæmonibus melioribus tardiores effe videntur. Omne enim bonum gubernatione facile, æqualeq; est, & progreditur ordine, neq; quod opportunum est, transgreditur. Si ergo fic de dæmonibus fenseris, nunquam in opinionem de illis incidēs absurdiffimam, per quam opineris, vel à bonis mala, vel à malis contingere bona. neque fic tantum absurdus est fermo, fed etiam multi concipientes inde peffimas de diis opiniones in multos homines diuulgarunt. Vnum enim hoc est inter maxima damna, quæ à maleficis dæmonibus inferuntur, quòd videlicet, cum ipfi infeliciū paffionum terrenis incidentium autores fint, ficut peffis, penuriæ, terræ motus, æstus, incendiij, atq; fimilium, nobis interea perfuadent illos horum effectores effe, qui contra iorum potius, id est fertilitatis, prosperitatisq; eiusmodi sunt autores: fic itaque feipfos ex ipfa calamitatum causa conantur abfoluere: atque hoc ipsum machinantes,

primum

primum quidem iniustitiam suam latere nos moliuntur. subinde verò nos flectunt ad supplicationes, & sacra beneficis cõuenientia diis, quasi illi nobis irati sint: hæc autem, similiaq; faciunt studentes à recta deorum sententia nos abducere, atque ad seipso adducere. omnibus enim rebus sic iniquè, discorditerq; factis admodum delectantur, & tanquam aliorum deorum facies subeuntes: sicq; imprudentia nostra confici sibi turbas in societate adsumunt, & propter eiusmodi concupiscentias hominum incendunt animos amoribus, cupiditatibusq; diuitiarum, & dominationum, atque voluptatum. rursus nouis, extraneisq; opinionibus nos inuoluunt, ex quibus seditiones, bellaq; nascuntur, & cætera generis eiusdè. Quod autè omnium grauissimum est, persuadent similia à superis effici à deo, vt etiam deum maximum criminationibus eiusmodi subigant, quem tradunt omnia sursum, deorsumq; turbare. Accidit autem hoc non rudibus tantum hominibus, sed multis philosophiæ etiam studiosis. Causa verò erroris mutuò procedit, atque confirmatur. Etenim philosophantes, qui à communi colluione nunquam secesserunt, in eosdem cum plebe errores inciderunt, rur-

u s susq;

susq; turbę opinionibus suis similes à lau-
 datis scriptoribus audientes in hac de diis
 sententia sunt magis etiam confirmatę.
 Poëticum nanque artificium, suspiciones
 insuper eiusmodi hominum acrius exci-
 tauit, propterea quòd elocutione vtitur ad
 stuporem, & attractum quasi magicum
 vehementer accommodata, facileq; po-
 tenti mulcere animos, & allicere, ideoq;
 fidem de rebus prorsus impossibilibus no-
 bis afferre: sed profectò firmiter credendũ
 est, neq; bonũ vnquam lædere, neq; pro-
 desse malum. Non enim calor est (vt in-
 quit Plato) frigefacere, sed oppositi. ita
 neq; iusti nocere. Iustissimũ autẽ omnium
 naturaliter est ipsa diuinitas. alioquin ni-
 hil diuinum foret. Nonne igitur secernen-
 da est hæc potentia, forsq; beneficorum
 dæmonum? quę enim prompta est, natu-
 raliter admodum contraria est beneficę,
 contraria verò circa idem nunquam natu-
 raliter accidunt. Cũ igitur eiusmodi dę-
 mones in multis mortalem lædant na-
 turam, & quandoque in magnis, certè
 boni dæmones interim officia sua hun-
 quam deserunt, sed imminetia passim à
 malis pericula pro facultate significant,
 tum in somniis ostendentes, tum per ani-
 mos diuinitus inspiratos, perq; alia mul-
 ta.

ta.

ta. Ac si quis posset significata discernere, omnes improborum machinas deprehenderet, atque deuitaret. hi nanque significant omnibus, sed non quiuis significata cognoscit: neq; quilibet scripta legere uolet, sed qui literas antè didicerit. Per contrarios verò dæmones vniuersum efficitur veneficium. hos nanque maximè, horumq; ducem honorare solent, qui mala veneficiis inferunt, hi sanè dæmones omniformibus figuris, imaginibusq; abundant, prodigiorumq; machina strenuè fallunt, horū opera infelices *φίλτα*, amatoriaq; maleficia machinantur. omnis enim intemperantia, spesq; diuitiarum, atque gloriæ per hos inualefcit, præcipuè verò deceptio: mendacium enim, proprium est eiusmodi dæmonum. Dij enim videri volunt, ac potestas ipsa eis præfidens, deus maximus vult haberi. Hi sanè sunt duntaxat, qui libamine, nidoreq; carniū oblectantur. his enim spirituale corpus eorum pinguescere solet, viuunt nanque hoc vaporibus, fumigationibusq;, atq; variè admodum (vt par est) per varia, nidoreq; sanguinis, & carniū vires adsumit. Vir igitur prudens, atque temperatus cauebit eiusmodi sacrificiis vt, quibus eiusmodi dæmones attrahat ad seipsum. Studebit autē

animum

animum perfectè purgare. animū nanque
 purum ob ipsam dissimilitudinem nun-
 quam aggrediuntur. Proinde si ciuitati-
 bus fortè necessarium sit, hos etiam dæ-
 mones sibi conciliare, nihil ad nos vsus
 eiusmodi pertinet. Nam in ciuitate diui-
 tiæ, externaq; & corporea commoda tan-
 quam bona inter ciues habentur, atq; ho-
 rum cōtraria mala: neq; fermè quicquam
 pensi habent de animi perfectione, atque
 puritate. Nos autem commodis, quæ dæ-
 mones afferāt, quantum fieri poterit, non
 egebimus, sed tum ex animo, tum ex ex-
 ternis omni studio cōtendemus, deo qui-
 dem ipsi, sibiq; propinquis similes effici,
 quod sanè trāquillitate animi, veritatisq;
 rerum comprehensione distincta, ac vita
 ad hæc prorsus intenta completur: impro-
 bis autem hominibus, atque demonibus,
 omniq; prorsus, & quod mortali, materia-
 liq; gaudeat, dissimiles effici. Quamobrē
 secundum ea, quæ tradidit Theophrastus,
 ipsi quoq; sacrificabimus, quibus & theo-
 logi consenserunt, cognoscentes videli-
 cet quatenus animam à perturbationibus
 purgare negligimus, eatenus potestati im-
 probæ copulari. vnde meritò compelle-
 mur hanc insuper demulcere. vt enim
 theologi tradunt, qui à rebus pendent ex-
 ternis,

ternis, neq; dum perturbationibus dominantur, hac ipsa conditione coguntur potestatis eiusmodi impetum à se propellere, alioquin cessare nunquam à laboribus poterunt.

De sacrificijs ad demones malos, & de abstinentia, & cautione à malis demonibus.

QVapropter theologi, si quando permittunt dæmonibus improbis vitandorum gratia malorum, quæ illaturi sint, animalia mactare, vetant simul talia sacrificia degustare, interea iubent antè quàm ita sacrifices purgare animum ieiunio, ac præcipuè animalium abstinentia. Existimant enim sanctam animi puritatem esse quasi symbolum, characteremq; diuinum, quo custodiaris adeo, vt nihil patiaris ab illis, quibus ipse propinquas, dum eos sacrificando concilias; quando enim contrà sis affectus, atque illi, quibus sacrificia operaris, sisq; purior, idèoq; diuinius te, & corpore & animo indemnem perseuerare, pura scilicet sanctimonia velut aere munitum. Quamobrem fascinatoribus etiam veneficisq; necessaria visa est eiusmodi cautio, per quam sint à discrimine tutiores. neque tamen penitus tuti esse possunt: lasciuiæ nanque genera consueuerunt dæmones improbos compellare.

pellare. quapropter non veneficorum, incantatorumque propria est puritas, atque simonia, sed diuinorum certè virorum, contemplantiumq; diuina. Jam verò castitas, abstinenciaq; suos passim obseruatores contra malos dæmones diuina familiaritate tuetur. itaque si fascinatores hac vti prorsus constituissent, certè fascinare nunquam prorsus auderēt, vtpote, qui per hanc reuocati essent ab eorum concupiscentia, quorum gratia in pietate se pollunt. Itaque perturbationum pleni, atq; vix vel paululum cibis abstinentes impuris, ideoq; ipsi prorsus impuri supplicia luunt transgressionis contra vniuersum iniquè: partim quidem sub dæmonibus, quos ipsi prouocant, partim etiam sub diuino iudicio cuncta mortalium opera, consiliaq; prorsus inspiciente.

De vero cultu, & sacrificio, & cautione à malis demonibus.

Diuinus autem vir animum, cum sapientia diuina, tum abstinencia ciborum perturbationes hominibus incitantium, tum ipsa ad deum similitudine muniet, & quasi dei templum incontaminatum animum esse putabit, in hoc videlicet vniuerso dei patris templo. Proinde
cum

cū omne sensibile corpus defluxus quosdam materialium dæmonum nobis afferat, certè vnà cum impuritate nutrimenti ex carnibus, & sanguinibus hausti adest nobis potestas dæmonica huic amica, facileq; pellecta propter similitudinē, proprietatemq; valde familiarē. Quamobrem rectè theologi omnes in primis abstinentiæ studuerunt, atq; Ægyptius nobis hæc aperuit, causam afferens maximè naturalem, quam experientia comprobauerat. Quoniam videlicet praua, irrationalisq; anima, quæ corpus violentia suum relinquit, expoliata ad hoc ipsum deinde se admouet, ibiq; moras protrahit, vnde hominum quoq; animæ violentia mortuorum immorantur, & circa corpus. idq; ipsum nos admonet ne vi à corpore animam excludamus. Cū igitur violentiæ viuentium cædes compellant animas corpora relicta diligere, nihil autem obstat, quo minus anima ibi sit quocunque cognatum aliquid allicit eam, vnde animæ passim multæ visæ sunt lamentari, hominumq; animæ carentium sepultura circa corpora immorentur. quibus sanè malefici sæpius abutuntur ad ministeriū suum efficiendum, compellentes animas appositione corporis, vel partis cuiusdam assumptio.

sumptione: cùm hæc inquam hæc illis historia comperta sint, compertamque habuerint improbæ naturam animæ, & cognitionem eius ad corpus, voluptatemq; , qua afficitur erga corpus, ex quo euulsa est, iure nutrimētum ex animalibus fugerunt, atque damnauerunt, ne extraneas animas auulsas violenter, atque impuras, quæ ad cognatum sibi trahuntur, ad se sic accersirent: néve prohiberentur quominus soli, puriq; deo appropinquarent, si quando videlicet præsentia turbantium dæmonum propellerentur à deo. Quòd natura cognati corporis incitamentum quoddam sit ad animam trahendam, experientia in pluribus theologos docuit. Qui enim vaticinantium animalium insinuare sibi animas optabant, præcipua illorum membra deglutientes, velut corda ceruorum, vel talparum, vel asturum accipiebant, subinde præsentem animam dei ritu vaticinantē. quæ sanè vnà cum sui corporis intus assumptione in corpus humanum se penitus ingerebat. Iure igitur philosophus, deiq; sacerdos omnibus abstinens, animalibus omnibus abstinet. solus videlicet soli deo per seipsum studens appropinquare, dum videlicet nulla comitantium inde turba diuertat, quo quidem

dem commercio ipse, deinde & naturas rerum intelligit, & diuinat, deumq; habet in semetipso, vnde æternæ vitæ fiduciam pignusq; possidet, totus translatus ad deū, atque vatis loco iam Iouis familiaris euadit. Proinde si qua necessitas instat, non desunt huic diuinitatis familiari passim boni dæmones occurrentes ei, & per somnia, signa, voces, futura prænuntiantes, vnde discatur, quid sit necessarium deuitare. Solum nanq; discedendum est à malo, cognoscendumq;, quod in vniuerso sit optimum ac maximè venerandum. & vniuersum, quod est in toto bonū amicū, atq; affabile. Improbitas autem, & inscitia diuinorum compellit hominē despiciere, quæ nō nouit, eaq; damnare. verū apud eos, qui audire possunt, ipsa natura clamat. quæ, cum intellectualis sit, per intellectum cultores suos in sacra penitus introducit. Nouit profectò vir sapiens, dæmones quidem malos animalium victimis delectari, & in eis futura portendere. Deos autē huiusmodi victimis non egere, qui sanè adorantium mores inspiciunt, maximū sacrificium existimantes rectum de ipsis, atq; de rebus iudicium. nam apud deos optima est oblatio, pura mens, & perturbationū vacuus animus. hinc Pla-

to bono quidem viro conuenire ait sacrificia operari, diuinisq; interesse: malum verò frustra in sacrificiis laborare.

EX LIBRO TERTIO.

Q U O D A N I M A E S E N -
suales sint, & rationales,
atq; immortales.

N libro tertio dicit se afferre opinionem veram, & Pythagoricam: omnem scilicet animā sensibus, & memoria præditam, esse rationalē, habereq; rationem, orationemq; tum interiorē, tum exteriorē, qua inter se loquātur animalia. quorum verba non discerni à nobis, nihil mirum fit, cū barbarorū etiam multorum sermonē minimè discernamus, neq; tam loqui quàm indistinctè vociferari putemus. Addit, si credendum sit antiquis, atque illis, qui patrum nostrorum, & nostro tempore extiterunt. Sunt qui dicant se audire sermonem animalium, atq; intelligere, sicut apud antiquos Melampus, & Tiresias, atque tales. nuper verò Apollonius Theaneus, quem dicūt in amicorum cœtu, cū audiret hirundinem aliis nuntiare, a sinū prope urbem onustum tritico cecidisse, triticumq; humi diffusum: contendit.

tendit deinde animalia rationem habere, tum quia inter se sua significant, tum quia diligenti sibi solertia consulant, vsuiq; futuro prouideant, tum quia discant, & ad se inuicem, & ab hominibus multa, seipsaq; inuicem doceant. Subiungit Aristotelem, Platonem, Empedoclem, Democritum, aliosq;, quicūq; veritatem de animalibus perscrutati sunt, participationem rationis, orationisq; in animalibus cōperisse. Apparere autem in hac diuersitatem, vt Aristoteles quoque dixerit, in essentia minimè differētem: sed per magis, minúsue diuersitatem, quemadmodum pleriq; putēt differentiam deorum in hac ad homines esse. non quidem secūdum essentiam, imo secundum perfectum, & imperfectum habitum rationis, sic & rationis naturam nobiscū animalibus, sed per magis & minus existimamus esse communem. Animalia illa Aristoteles ait esse prudētiora, id est astutiora, quæ sensuū acumine polent. Differentiæ verò corporū facilè quidem, vel difficilè passiuam reddunt animalia, atq; magis, minusq; promptam habere rationem præstant. verùm secundum essentiam, variare animā nequeunt, quando neq; sensus, neq; passionēs reddunt inter se differētes, neq; faciunt, vt perfectum

transgrediantur. Concedatur itaq; secundum magis & minus esse in his differentiam rationis, neq; tamen ratione animalia reliqua omnino priuentur, neq; ex eo, quod nos magis, quàm animalia intelligamus. propterea illa intellectu omnino priuemus. sicut neque volare perdices negamus, quoniam astures velocius volent. Concedere quidem poterit aliquis animam cum corpore compati, patiq; aliquid eo vel bene, vel malè affecto: permutari verò ipsam animæ naturã ex hoc, nequaquam. Si autem compatitur tantum, utiturq; eo, ut instrumento, faciet quidem per ipsum multa aliter instrumentis dispositum, quàm nos simus, quæ quidem nos facere non valemus. Atque compatietur per ipsum certo modo dispositum, non tamen naturam propriam commutabit. Qui autem bruta dicit, quæ rationaliter agunt, natura facere non animaduerrit se dicere hæc rationalia esse natura. quasi verò ratio nobis natura non insit. Ipsaq; perfectio nõ, sicut natura instituti sumus, suscipiat incrementum, veruntamen quod diuinum est, non fit disciplina rationale. non enim erat quãdo rationale non esset, sed simul & fuit, & rationale fuit. neque prohibetur esse rationale, quoniam rationem

nem

nem non acceperit per disciplinam, quan-
 uis & in cæteris animalibus, sicut & in
 hominibus, multa quidem ipsa natura do-
 cuerit, alia verò disciplina præbuerat. Non
 absurdè quidã conati sunt ostendere mul-
 ta etiam ex locis, quæ sortita sunt, pruden-
 tiora esse quàm nos. vt enim habitantia
 ætherem rationalia sunt, sic aiunt, quæ il-
 lis proximè habitant, id est in aëre. Dein-
 de quæ in aqua, deinde quæ in terra inter
 se rationis gradu differre. si enim deorum
 dignitatē quodammodo metimur etiam
 ex locis, sic & animalium perpendimus
 dignitatem. Socrates, & ante illum Rha-
 damanthus per animalia iurabant. Ægy-
 ptij verò animalia quædã deos existima-
 bant, siue re vera deos arbitrarentur, siue
 cōsultò deorum formas vultu bouino, &
 auium facie, aliorumq; pingerent, vt non
 aliter animalibus quàm hominibus absti-
 nerent, siue alia secretiori de causa: sic &
 Græci statua Iouis cornua arietis impo-
 suerunt: tauri verò cornua statua Diony-
 sij, a Pana ex homine, & capra compo-
 suerunt. Musas autē & Sirenas alauerunt,
 & Amorem, atque Mercurium: & Iouem
 tauri formam induisse ferunt, & aquilæ,
 atque cygni. Per hæc antiqui honoranda
 esse animalia testabantur. & Socrates, vbi

ait cygnos suos esse conseruos, non est iocatus. Tabula verò indicat conuenire animalia nobiscum in anima, dicens indignatione deorū, ex hominibus animas in animalia pertransire, cū verò pertransuerint, deos deniq; misereri. per hæc, & familia significatur animalia esse rationalia, ratione quidem in plurimis imperfecta, non tamen prorsus ab ente.

Nefas est animalia cædere.

Iniustum est animalia cædere, quandoquidem nō omnino à nobis sunt aliena. Nos autem tanquam lasciui, & insolentes ludo frequenter in theatris, venationibusq; animalia passim plurima interficimus, quo factum est, vt vis ipsa in nobis ferina, & immitis vehemētius inualuerit, humanitas autem, & māsfuetudo cessaue-rit. Pythagorici verò mansuetudinem, & clementiam erga feras meditati sunt, tanquam humanitatis, & misericordiæ specimen. Omne, quod est inanimatum, cū ratione, mēteq; careat, opponitur ei, quod vnà cum anima rationem, & intelligentiam quandam habet. Omne nanque animatum sensuale habet etiam phantasiā, velut rationē quandam. natura enim, quæ alicuius gratia, & ad aliquid omnia facit,

✠

& fecit animal sensuale, non quidem vt simpliciter sentiret, atque pateretur, sed vt perciperet quæ sibi commoda forent, quæ ue incommoda, & illa quidem sequeretur, hæc fugeret. sensus igitur vtrorumq; cognitionem singulis animalibus affert. quæ verò sensum sequuntur, scilicet vtilium prosecutiones, apprehensionesq; noxiorum verò deuitationes, putandum est non adesse nisi habentibus ratiocinationem quandam, & iudicium, atque memoriam. Etsi Strato physicus sensum dicit non absq; intelligentia quicquam agere, siquidem præsentia sensibus non percipimus, dum attentius aliud intelligimus, tamen esto quidem sensum nõ egere mente ad eius actionē: at quando ad proprium, & alienum sensus agēdo se confert, & inter hæc duo differentiam ponit, & illud fugit, hoc sequitur, mediumq; sequendi, effugiēdiq; sagaciter inuenit inesse rationem: conicere possumus, & hæc quidem rationis propria sunt, omniaq; omnibus animalibus adsunt scilicet progressiuis.

Qui paucis contentus viuit, & innocens, est quasi deus.

CVm animis finis sit deo fieri similem,
Deus autem nullius indigus sit, no-
ceatue

ceatue nulli, ille certè felicissimus est,
 deoq; simillimus, qui ita seipsum compa-
 rat, vt quamminimè egeat alienis, quam-
 minimè noceat. hic ergo solis vescetur
 terræ fructibus, ne noceat hominibus, ne
 noceat animalibus: & quātum fieri pote-
 rit, parcat etiam plantis & herbis: nam &
 hoc ipsum antiqui lamentabantur, quòd
 vel arborū fructibus egeamus. huius au-
 tem egestatis causa generatio est, quòd ue
 in ipsa inopia per generationem cōstituti
 sumus iā remotiores à copia. inopia verò
 salutem quæritat ab externis. Qui igitur
 pluribus eget externis, magis cum inopia
 copulatur, longiusq; à deò disiungitur.
 qui enim deo similis est, hac ipsa similitu-
 dine verā possidet copiam. Diues autem,
 diuitiisq; fruens, nullis infert iniuriam.
 nempe quandiu iniuriam infert, quamuis
 pecunias omneis habeat, totamq; occupet
 terram, pauper est habendus, quippe cum
 sit familiaris inopiæ. Quamobrem vir in-
 iustus profanus est, & omni prauitate pol-
 lutus. quod quidem vitium nobis in-
 iulit ruina quædā animæ in materiā disceden-
 tis à bono. omnia igitur nugæ sunt, qua-
 tenus aliquis à principio deficit. omnium
 egenus est animus, quandiu ad ipsam ple-
 nitudinem minimè suspicit. Cedit autem
 ei,

ei, quod est naturæ suæ mortale, quatenus ipse nō nouit re vera seipsum. Qui autem tanquam deo similis iam effectus, quàm minimis ad victum est contentus, hic illa seculi aurei prosperitate potitur.

Ratio quædam inest etiam animalibus.

Ratio quidem naturaliter inest. ratio verò recta, perfectaq; ex meditatione fit, atq; doctrina. Quapropter rationalis quidem facultatis participatio quædam omnibus competit animalibus. Rectitudinem verò, sapientiamq; neq; hominem quidem adeptum reperire licet: & quemadmodum differentia visus ipsius est ad visum, volatusq; ad volatum. non enim similiter cernunt astures, atque cicadæ, neque aquilæ similiter volant, atque perdices, sic neque rationale quodlibet æque particeps est acuminis, & astutiæ.

EX QVARTO LIBRO,

ANTIQVI ANIMALI-

bus abstinebant.

Dicaarchus peripateticus antiquos inquit Græcos, tanquam proximè deo genitos, optimos fuisse natura, ac vitam optimam peregisse, adeo vt genus eorum

x 5

aure.

aureum sit iudicatum. subdit eos nullum animal occidisse. Illi sanè nihil ad sanitatem melius probauerunt, quàm superflua minimè congregare. Itaq; nutrimentum natura valentius adsumere noluerunt, sed quo potius esset natura valentior. Antiqui quoque sacerdotes Ægyptiorum sapientiæ studio dediti, de quibus Chere-mon stoicus diligētissimè tractat, animalibus plurimum abstinebant. Quinetiam multa, velut diuina, venerabātur, quorum alia diis aliis accommodata dicebāt, sicut Soli asturem, atq; cantharum, & arietem, atque crocodilum. Comprehenderunt enim omnis animalis animam esse rationalem, quando à corpore fuerit separata, prælagamq; futuri, nobisq; diuinantem, omniumq; effectricem, quorum & homo solutus à corpore. non ergo temere animalia honorabant, & ab eis se, quantum fieri poterat, continebant.

Sobria vita Essæorum.

NArrat subinde ex historia Iosephi Essæorum vitam religiosorum apud Iudæos, atque philosophorum omnia eos habuisse communia, charitatē mutuam, & abstinentiam, & patientiam ante omnia coluisse diuino cultui semper intentos. adeoq;

ideoq; fortes animo, vt necari quàm deũ negare maluerint. Atque in ipsis cruciati- bus ridere palàm cõsueuerint. qui ob eam causam cruciati alacres animas emittebãt, tanquam iterum recepturi. hæc enim sen- tentia rata est, inquit, apud illos, animas immortales existere, atque ab æthere tenuissimo descendentes corporibus appli- cari, *ῥύμη*, id est, impetu, & instinctu naturali tractas ad corpora: postquam ve- rò è carcere corporis emigrauerint, tan- quam à longa seruitute iam liberas exul- tare, perq; sublimia se attollere. Absti- nebant tum animalibus multis, tum omni prorsus incontinentia. Deniq; ex ipsa vi- ta & temperatissima, & veritatis studio- sissima, & deuotissima deo inter eos mul- ti futura præsagiebant, ideoq; prophetæ nominabantur.

Sapientes antiqui presentem vitam con- temnebant spe futuræ.

Sapientes Indorum nominati sunt Gy- nosophistæ inter eos qui quadã ge- neris successione in studio religionis, & sapientiæ procedebant, Brachmanes no- minati sunt: qui verò idem electione tan- tum profitebantur, Samanci, quorum vi- tam Bardesanes Babylonius latè descri- bit.

bit. Samanei huius vitæ tempus tanquam necessariam quandam seruitutem naturæ ministrantem inuiti ferebant, studebantq; animas è corpore soluere. & cum prospere corpus se habere sentirent sæpe, nihilo ad hoc vrgēte, egrediebātur è vita. hos ergo domestici obitu beatos existimabant, atque eos, qui illis superessent deflebant, vt infelices.

*Sobrietas, & contemplatio mentem
deo coniungit.*

Gymnosophistæ, præter reliquã temperantiam, atq; sanctimoniã animalibus abstinebant. Sanctimonia quidem mortalibus abstinens æternam continet vitam. Corpus autem pinguefactum animam cogit esurire à felici vita cadentem, augetq; mortale, expellens, impediensq; vitam nobis æternam. contaminat & animam, videlicet corpoream eam reddens, & ad id, quod diuersum est, deflectens. Magnes verò lapis quasi quandam animam trahit ferro sibi aliquando p̄p̄inquant. vnde ferrum natura grauissimum euadit leue, eleuaturq; spiritu magnetis se conferens ad magnetem. Siquis ergo ad deum suspensus euaserit, incorporeum intellectualemq;, merito non debet nutriment.

mentum quærere, quo pinguefiat corpus, quod iter ad mentem impedit, sed ad minimum, ac penitus necessarium alimentum rediget corpus: ipseque nutrietur diuinitate naturalius deo coniunctus, quam magneti ferrum. Iam verò si neque minimis quidem alimentis indigeremus, tantò feliciores essemus, quantò magis & immortales. Nunc verò in hoc mortali viuentes, adhuc etiam nos (vt ita dicam) mortaliore latenter efficiamus, dum corpus adaugemus, atque (vt Theophrastus inquit) dum ἐναίσιον, id est plurimum necessitudinis animus familiarius habitando cum corpore contrahit, atque insuper seipsum adhibet totum. Sed vtinam absque cibo penitus, atque potu agere vitam potuissemus: vt corporis cohibentes effluxum optimis statim rebus coniungeremur, in quibus & deus existens ita deus existit. Verum quidnam frustra ad homines hæc exclamamus, atque deflemus, sic excæcatos, vt malum quidem suum assidue foueant, derint verò seipsos primo, verumque genitorum? Deinde eos etiam, qui vt quandoque ab ebrietate expergiscantur, admonent, & hortantur. Democrates ait, viuere imprudenter, intemperanter, impiè, non tam malè viuere est, quàm diu mori.

E X

EX MICHAELE
PSELLO DE DAE-
MONIBVS,

Interpres Marsilius Ficinus.

Natura dæmonum non est absque corpore, sed habet corpus, & versatur circa corpora. quod & venerandi patres nostri iudicauerunt. sunt & qui asserant, demones propria cum corporibus præsentia sibi apparuisse. Atq; & Basilius diuinus mysteriorum nobis occultorum inspector, non solum dæmonibus, sed puris etiam angelis corpora tribuit, velut spiritus quosdam tenues, & aëreos, atq; puros, & testem affert Dauidē dicentem: Qui facit angelos eius spiritus, ac ministros eius flammeos: atq; id quidē necessarium est. oportet enim, vt diuinus asserit Paulus, spiritus ministros, qui mittuntur, corpus habere, quo mouentur, gradumq; sistant, palamq; appareant. mouerunt enim hæc ministeria nō aliter, Quam corpus aliud perfici posse. quod sicubi legas in scriptura eos incorporeos appellari, respondeo & nostros, & alios solere corpora quidem crassiora corporea nominare,

minate, corpora verò tenuia, & quæ aspectum, tactumq; effugiunt, incorporea frequenter cognominare. Non est autē corpus idem cognatum angelis, atq; dæmonibus. Angelicum enim corpus radios quosdam effundens alternis oculis sustineri non potest, eis penitus euanescent: dæmonicum verò si vnquam tale fuerit, eloqui nescio. videtur autem tale aliquando extitisse, cum Isaias nominet angelū, qui cecidit, luciferum, nunc verò alioquin obscurum, tenebrosūq; existit, ac si coniugato lumine nudatum oculis offeratur, molestum nobis occurrit, & angelicum quidem materiæ penitus expers, quapropter & per vniuersum solidum penetrat, atq; pertransit, minusq; etiam quàm solis radius passionibus est obnoxium. Solis nanq; radium per corpora diaphana, atq; tralucida procedentem, siue ingredientem obstacula terrena, & opaca obstantia detinent adeò, vt sustineat fractionem, vt-pote qui ad malum cognationē habeat. Corpori verò angelico nihil horum obstat, vt-pote quod nullam à quoquam oppositionem patitur. quippe cum horum nullis in ordine congruat, vel natura. corpora verò dæmonica quamuis ob tenuitatem inuisibilia sint, attamen materialia
quod

quodammodo sunt, passioniꝫ; subiecta, præsertim quęcunq; loca subterranea subire. Hęc enim adeo cōcreta sunt, vt tactui subiiciantur, pulsataꝫ; doleant, & igni propinquantia comburantur, adeo vt horum quędam cinerem quoq; relinquunt. Quod quidē apud Thuscōs Italiaꝫ; populos accidisse, historia traditur, neque ego hęc loquor quasi poëtica m fabulā, monstraꝫ; in mediū afferens Cretensiu, Phœnicumꝫ; more, sed ex ipsis Saluatoris verbis persuasus hęc affirmo, quę tradunt dæmones igne torqueri, vipote qui, propterea quod corporei sunt, pati possint. Quo enim modo pati possent, si incorporei forent? quod enim incorporeum est pati à corpore ne fingi quidem potest.

Sex demonum species, quomodo se transformant, se nobis insinuant, nos moueant.

Accepi verò multa de his ab eis, qui seiplos dediderūt studio eos in aspectum prouocādi, tametsi nil tale vnquam viderim, neque videre dæmonas optem. Versatus verò sum cum aliquo, qui in Cherrhoneso Gręcię contermina solitariam vitam egit, Marco nomine. hic in Mesim fluuium genus suum referebat, ac si quis

si quis alius in dæmonum cultu profecerat, inspexeratq; apparitiones dæmonum: hæc ergo antè tanquam vana, falsaq; spernebat, atque detestabatur. deinde vero palinodiam cecinit, verisq; dogmatibus, & nostris adhæsit. hic ergo multa, & mira quidem, & dæmonica nobis aperuit, atque mihi interdum interroganti, vtrum dæmones pati possent, & valde quidem, inquit, adeo, vt nonnulli dæmonū semen iaciant, atq; in pusilla quædam animalia oriantur. Tum ego, incredibile inquam dæmonas excrementa habere, & membra genitalia. Habēt quidē, inquit ille, membra, sed non talia, excrementum vero aliquod ex illis emanat. Tum verò subiunxit, mihi crede, sed ego inquam, graui in discrimine sum, si nostro more nutriantur. Nutriuntur sanè, inquit Marcus, alij quidem inspiratione, veluti in arteriis, & neruis viget spiritus, alij vero humore, sed nō ore, vt nos, immo vero sicut spongiæ, atque ostræ, exugentes quidem humorem in extrinsecus adiacētem, rursus autem quod in humore concretius est fecerentes. id vero non patiuntur omnes, sed solū genera dæmonum materiæ proxima, genusq; dæmonum, quod odit lucem, & aquatile, atque subterraneum. At

y

hæc

hæc interrogavi, sunt ne ô Marce multa
 dæmonum genera? multa, inquit, atque di
 uersa, tum secundum formas, tum secun
 dum corpora, adeo, vt & aër, qui supra nos
 est, & qui circa nos, sit plenus dæmonum,
 plena & terra, mareq; , & loca abdita, atq;
 profunda. nisi molestum est, inquã, enu
 mera. Sex generaliter, inquit, sunt genera
 dæmonum, neque vero noui, vtrum locis
 diuidere oporteat dæmonas, in quibus
 versantur, an potius ex eo, quod vniuer
 sum dæmonum genus amore afficiatur
 ad corpus. Esse vero noui senarium nu
 merum corporeum, atq; mundanum. In
 eo enim circumstantiæ corporeæ sunt, atq;
 mundus per hunc cõpositus est, siue quia
 hic numerus primus est, qui componat
 triangulum scalenum. Esse verò proprium
 æquilateri diuinum, atq; cœleste, vtpote
 quod sit sibi ipsi æquale, ac difficile mo
 ueatur ad malum. propriũ vero æquicru
 rij genus humanũ vti. quod vno quodam
 ab instituto aberret, ex pœnitentia vero
 fiat melius. Scaleni verò proprium memo
 ricum tanquam inæquale, nec vllõ modo
 propinquans bono. siue igitur hoc, siue
 alio modo res se habeat, sex omnino ille
 genera dæmonũ enumerabat, & primum
 quidem prima lingua barbære nominabat
 Ieliu

leliureon, id est igneum, quod circa sublimiorem aërem peruagari dicebat. omne nanque dæmonicum ex lunaribus regionibus, velut ex templo profanum aliquid exterminari. Secundum vero genus, quod in aëre propinquo nobis oberrat, quod & à multis propriè, aëreum nominatur. Tertium, terrenum, quod plurimum circa terram versatur, terrenisq; aduersatur multis rationibus, atq; machinis. Quartum, aquatile, & marinum, quod humoribus se immergit, ac libenter circa lacus, & fluuios habitat, multosq; perdit aquis, & in mari fluctus excitat. ac tēpestates, nauigiaq; viris cnuſta funditus submergit, multosque obruit vndis. Quintū, subterraneū, quod habitat, quidem sub terra, inuadit autem qui puteos offodiunt, & metalla. efficit hiatus terræ, & fundamēta concutit. flammiuomos ventos suscitatur. Sextum & vltimum est lucifugum, imperſerutabile, ac penitus tenebroſum, passionibusq; frigidis, violenter res perdens. Eſſe vero dicebat hæc omnia dæmonum genera sic affecta, vt & deos oderint, & hominibus aduersentur, sed aliud alio peius. Aquatile enim, & subterraneum, ac etiam lucifugum summopere malefica, atque pernicioſa. hæc enim non phantasijs excogita-

tionibusq; animas deprauare, atq; lædere, sed oberrantia ferarum more syluestrium ad perniciem hominū festinare. sic aquatile quidem errantes, in aquis suffocare, atque morbo comitali, dementiaq; vexare. Aëreos autem, atque terrestres arte quadam, & excogitatione inuadere, sicq; humanos animos fallere, & ad perturbationes turpissimas, & iniquas, perniciosasq; flectere. Tum ego, quonam pacto, & quid agentes hæc peragunt? vtrum dominantes nobis, & quocunq; placet velut mancipia circumferentes? Non dominantur ait, sed nobis clam commemorant. spiritui nāq;, qui nobis inest, phantastico propinquant, vtpote qui & ipsi spiritus sint, verba perturbationum, & voluptatum nobis insonant, non emittentes quidem vocem pulsatione quadam, ac sonitu, sed sermones suos absque sonitu immittentes. Sed quonam pacto inquam sine voce sermones nobis ingerere possunt? Quid mirū, inquit, si modò illud animaduertas quem admodū videlicet qui loquitur, si in oculis loquatur, vehementiore clamore egeret. factus verò propinquior inaudientis aurem susurrando subloquitur: qui si posset cum ipso animæ spiritu copulari, nullo sono prorsus egeret, sed sermo eius voluntate

conc

conceptus nullo penitus sono audienti illaberetur, quod quidem animabus etiam egressis corpore contingere tradunt. Has enim sine strepitu inter se versari. hoc utique modo nobiscum dæmones cōuersantur, clam videlicet, adeo, ut nec vade quidem nobis inferatur bellū, liceat persentire. Neque de hoc dubitabit quisquis, quod aëri contingit, considerauerit. Sicut enim aër præsentē lumine colores, & formas accipiens traducit in illa, quæ naturaliter accipere possunt, sicut apparet in speculis, rebusq; quasi specularibus: sic & dæmonica corpora suscipientia ab ea, quæ intus est, essentia phantastica figuras, atque colores, & quascunque ipsi voluerunt formas in ipsum animale, nostrumque spiritum transmittunt, multa nobis negotia præbent, voluntates, & consilia suggerentes, formas subindicantes, suscitantes memorias voluptatum, simulacra passionum frequenter concitantes vigilantibus, atque dormientibus. nonnunquam vero femora nobis, ac iugina titillantibus. incitantes insanos, & iniquos amores subiiciunt, & subacuunt, præcipue vero si humores calidos humidosq; ad id conducentes nacti fuerint. Sed hi Plutonis galeã subinducentes perturbant

animas arte quadam, & sophistica fraude. Reliqua verò dæmonum genera nihil excogitant sapienter, nec quicquid facile astu peragunt, nisi quòd molesta tamen, atq; valde turpia sunt, & charonei spiritus more lædunt. Sicut enim feriunt spiritum hunc corrumpere quicquid propinquauerit siue quadrupes, siue homo, siue sit auis: sic dæmones occursum diri quicquid occurrerit, subito perdunt agitantes corpora, animosq; , naturalesq; habitus peruertentes. sæpe etiam igne, aqua, præcipitio perdunt non solû homines, verû etiam bruta nonnulla. Ad hæc ego, cûr nam hi dæmones bruta rursus inuadunt? iam verò circa Gergesam tale aliquid accidisse porcis sacra testantur eloquia. Ad hæc ille, cûm dæmones hominum hostes sint, nihil mirum videri debet eos lædere. insultant quinetiã aduersus bruta nōnulla, non tam voluntate nocendi, quàm viuifici caloris auiditate. Cûm enim in locis habitent profundissimis, ad summum quidem frigidis, sed humore carentibus: frigiditatem plurimam contrahunt humoris expertem, qua quidem obstrusi in angustumq; coacti calorem humidum appetunt, & vitalem, utq; hunc assequantur in animalia irruunt, & ratione carentia, & ad

ad balnea, foueasq; aduolant. Nam calorem ignis, solisq; velut comburentem, & exsiccationem fugiunt: calorem vero animalium quasi moderatum, suauisq; humore permixtum diligunt, praesertim humanum, quia fit temperatior. quamobrem hominibus se insinuantes, non mediocriter eos perturbant oppletis videlicet meatibus, & impletis, in quibus spiritus infidet animalis, ipsoq; spiritu daemonicorum corporum crassitudine coactio, intusq; concussio, ex quo accidit, ut vibrentur, concutianturq; corpora, viresque principales male in actionibus se habeant, ac motiones stupidae, erraticaeq; proueniant. Atq; si daemon, qui irruit, subterraneus sit, concutit, ac destruit occupatum, clamatq; per ipsum utens patientis spiritu velut proprio instrumento. Sin autem lucifugorum aliquis homini se clam ingesserit, legnitiem adducit, cohibetq; vocem, hominemq; obsessum, quasi mortuum reddit. hoc enim genus tanquam inter daemones vltimum terrestrius est, summo opereq; frigidum, atque aridum, & cuiuscunque late ter irrepserit, vim omnem animaleam obtundit, & hebetat, obfuscat, & delet. Cum vero ratione captum sit omnino, omniq; intellectuali speculatione prorsus orbatum, & ductum inrationali

v A quad

quadam phantasia, more brutorū præ ceteris indocilium, nullis rationibus auscultat, nec redargutiones metuit. quocirca rectè apud multos mutum, surdumq; vocatur: neq; discedit ab occupatis, nisi diuina potestate propulsum oratione videlicet, ieiunioq; accedentis. Sed ego, ô Marce, inquam, retētiora quædam scire nos medicorum sectatores adducunt, asserentes passiones eiusmodi non esse effectus dæmonum, sed humorum, vaporumq; & venti malè sese habentium. itaq; pharmacis, & diætâ non carminibus incantantiū, expiationibusq; curare hæc aggredi solent. Tum ille, nihil mirum est hæc medicos dicere, qui nihil nouerint præter sensum, sed corporibus tantum incubuerint cognoscendis. Illa fortasse decebat malorum humorum putare incommoda, capitis somniferam grauitatem, atræ bilis angustias, phrenesis deliramenta, quæ lauacris, potionibusq; vel euacuationibus, vel emplastris sedare consuerunt. Inspirationes autem, occupationesq;, quibus qui obsessus est, agere nihil potest, non intellectu, non ratione, non phantasia, non sensu. Aliud verò est, quod mouet, atque ducit, dicitq; insuper, quæ non nouerit occupatus, & futura nonnunquam prædicat,

quo

quo inquam pacto dicemus, hæc esse erraticas materiæ motiones?

Quomodo demones occupent hominem, loquantur, moueant, se transforment.

EGo igitur Marco fidem adhibeo, præsertim cum memoria teneam, quæ de dæmonibus diuina nobis Euangelia tradunt. quòd ue viro Corinthio contigit iubente Paulo, & denique quocumque patrum nostrorum scriptis leguntur de dæmonibus multa, penitusq; miranda. Reliquum verò est, ea referre, quorù ego inspector, & quibus velut autor interfui. Profectus sum in Elafoniam, vbi vir quidam act^o demone multa multis oracula fudit. Quem ego conueniens interrogavi, vnde nam sibi facultas vaticinandi contigerit, cum verò ille aperire nollet arcanum, tandem Laconicam passus necessitatem, tandem confessus est verum. Retulit ergo se inchoatim fuisse in operibus dæmonum à quodam Aleto Liuio, qui eum nocte adduxisset in montem, iussissetq; herbam quandam assumere, deinde in os expuisset, & quibusdam vnguentis oculos illinisset, vnde sibi dæmonum turbas videre cõtigerit: ex quibus senserit, quasi corum quendam inuolantem, osq; suum ingredientem

dientem ex eo tempore, atq; haectenus sibi vaticiniũ adesse de quibuscũque, & quancumque hoc ipsum vult, quod eum mouet. in diebus enim crucifixionis, & in die venerandæ apud nos resurrectionis mihi, ait, nihil etiam si studiosè contenderim, insonat. Hæc ille nuntiauit. Cũ verò quidam meorum comitum irrideret eum, percuteretq; ceruicẽ, ait, Tu quidem paulò post pro vna plaga multas vtiq; reportabis, & aliis multa prædixit, quæ prouenerũt. Quidam ergo eum fatidicum conspicatus tanquam musicum instrumẽtum insonantibus dæmonibus euasisse, sic obiecit, omnes insanie species passiones sunt deprauatæ materiæ, potius quàm tragicæ dæmonum passiones. Ad hunc ille, nihil mirum videri debet, inquit, si ita medicorum sectatores iudicãt, qui nihil vnquam eiusmodi viderint. Nam & ego ita putabam, quousque contigit prodigiosum aliquid prouidere, quod non importunum erit in præsentia recensere, & profecto nihil mētiar.* Senex quidam, qui hoc illud pallium induebatur, Frater meus natũ maior habebat vxorem alioquin modestam, morbisq; vexatam frequentibus. hæc aliquando puerpera vehementer iam laborabat, vestemq; confringens barbarè loquebatur,

quebatur, sermone presentibus incognito. itaq; ambigebant omnes quid in re ardua faciendum foret: foeminae vero quaedam adducunt peregrinum quendam nomine Anaphalangiam valde senem, rugosumq; & exustum, atque nigrum, qui nudato ense, prope lectum adstans, ira quadam apprehendit aegrotam, linguaq; sibi patria, id est Armenica, acriter conuiciatus est. illa huic vicissim respondit Armenicè, ac primò quidem audax è lecto prorupit cū eo protinus certatura. At barbarus ille, tum maximè adiurationibus utebatur, & quasi furens minabatur illam se percussurū. Tum foemina se recepit, compressit, contremuitq;, & humilius iam locuta, in somnum mox incidit. Nos autem obstupuimus ambigentes, quonam pacto illa locuta sit Armenicè foemina, quæ Armenios nec vidit quidem vnquam, neque domesticis laribus egressa est. Cū ergo resipuisset, interrogauimus eam, quid passa fuisset, & nunquid acta animaduertisset, vel mente teneret. Tum illa respondit, se vidisse dæmonum visum tenebrosum, & simile mulieri, passos habenti crines in se irruere. vnde antè quàm ipsa lectum ingrederetur, extimuisse: quod verò deinceps secutū est, minimè persensisse: quamobrem

obrem ego post hæc ita dubitare cœpi, quonam pacto dæmon mulierem perturbans mulier appareret: nec iniuria dubitabatur, vtrum dæmonum alij quidem maribus, alij verò sint fœminæ more animalium caducorum: præterea quomodo dæmon lingua Armenica vteretur. nam valde dubitandum est, num dæmones alij Græcè, alij Chaldaicè, alij Persicè, alij Syriacè loquantur. Deinde quomodo ad magi illius minas seipsum dæmon compresserit, strictumq; timuerit ensem: quid enim patiatur ab ense dæmon indiuiduus, atque immortalis? Tum Marcus dubitationem meam animaduertens, ait, nullus dæmon suapte natura mas est, vel fœmina. Compositorum enim sunt huiusmodi passionibus: corpora verò dæmonum simplicia sunt ductu, flexuq; facilia, ad omnemq; configurationem naturaliter apta. sicut enim nubes suspicimus nunc hominum, nunc virorum, nunc draconum, aliorumque præferre figuras, sic & corpora dæmonum: sed hoc interest, quòd nubes externis agitatur ventis figuras varias agunt, dæmones autem proprio consilio, prout ipsi volunt, corporum formas in se variant, & modo in breuiorè molem contrahuntur, modo rursus in longiorem se extendunt.

Quem

Quemadmodum lumbricis videtur acci-
dere ob substantiam meliorem, ductúque
facillimam: neque solum magnitudine in
eis diuersitas accidit, verum etiam figu-
ras, coloresq; variant multiformes: cor-
pus enim dæmonis ad vtrunque est natu-
ra paratum. qua enim ratione est natura
facile cedens, sic in varias figurarum spe-
cies transformatur. qua vero aëreum est,
diuersos aëris instar colores subit. Sed aër
quidem ab extrinseco coloratur, corpus
vero dæmonis ab intima phantasię actio-
ne species colorum accipit. quemadmo-
dum nobis expauescentibus genæ palle-
scunt, verecundia vero affectis rubescunt,
anima vero prout sic, aut sic afficitur. pas-
siones eiusmodi in corpus, similiter tra-
ducente eadem ratione de dæmonibus
est putandum. Nam & hi ab intrinseco in
corpora sua colorum species transferunt,
quapropter vnumquodq; dæmonum cor-
pus proprium in quam elegerit figuram
transformans, speciémque coloris certam
ad extremum vsque corporis educens, sic
& tanquam vir apparet, & mox occurrit,
vt foemina, leonis more fremit, saltat vt
pardalis, latrat vt canis, atque ad vtris, va-
sisq; formam se aliquando trāsferat: ac dum
omnes eiusmodi vicissim formas mutat,
nullam

nullam earum stabilem retinet. Nō enim
 solidum corpus dæmonum, quo possit ac-
 ceptas retinere figuras. Sed sicut in aëre
 & aqua cōtingere confuevit, videlicet siue
 colorē infundas, siue figuram imprimas,
 mox diffunditur, atque dissoluitur: simile
 quiddam dæmonibus accidit. nā & in his
 figura, colorq; , & species rerum quarum-
 libet citō dilabitur. Docuit itaque Marcus
 has maris, & fœminæ differentias non
 inesse dæmonibus, sed apparere, nullamq;
 eiusmodi formam in eis stabilem perma-
 nere. Sin autem è multis audiueris dæmo-
 nem sub fœminæ specie omnibus puerpe-
 ris apparere, nullamq; eiusmodi formam,
 scito, non omnes dæmones eandem vim,
 voluntatēq; habere, sed in hoc etiam il-
 los valde differre. Nempe in proportione
 quadam simili, qua etiam cōposita, cadu-
 cāq; animalia se habere. sicut enim inter
 hæc homo quidem intellectualis, pruden-
 tīsq; potentiæ particeps phantasticā insu-
 per vim communiorem habet ad omnia
 fermè sensibilia explicabilem, atq; diffu-
 sam, tum ad cœlestia, tum ad illa, quæ cir-
 ca terrā sunt, atq; in ipsa terra. Equus autē,
 atque bos, & reliqua ordinis eiusdem vim
 eam magis particularem, atque ad nōnul-
 la imaginabilia cognomina operantem,

quæ

quę præsepe, possessorésq; suos cognoscit. Culices autem, & mures, atq; similia angustiorē hanc habent, atq; indistinctā, neque foramen cognoscunt, ex quo emerferunt, neq; locū, quò processere, & quò quid est adducendum, sed vnicam tantū imaginationem habēt, scilicet alimenti: sic & multa, diuersaq; dæmonum genera inter se similiter differūt. nempe in his quoq; ignei quidem, aëreiq; phantasiā habent variè admodum distinctam, atq; discretā, quācunq; imaginabilē speciē elegerint. nam ad hanc ipsam seipsos formant, contra verò lucifugum dæmonum genus se habet. eius enim imaginatio valde angusta est; itaq; formas varias non commutat, vtpote quòd plures imaginabilium rerū non habeat species, neq; corpora possideat ad motum agilia, ad flexumq; accommodata. Aquatiles verò, atq; terrestres medium inter hos dæmones obtinentes, possunt quidem plures formas mutare, sed quibus maximè delectātur, in eis diutius immorantur. Quicunq; enim in humidis viuūt, mollioremq; vitæ ductum tenent, se aui- bus, mulieribusq; similes reddūt. Quapropter naiadas, nereidas, & dryadas fœmini no sexu hos cognominant. quicunq; verò in locis habitāt siccioribus, corporaq; ha-
bent

bent subarida, quales *ὄνοσκέλους* esse ferūt, in viros se transformant. Nonnunquam etiam canibus, & leonibus, aliisq; animalibus similes se ostendunt: in quibus videlicet mos inest masculinus. Nihil itaq; mirum, si dæmonium inuadens puerperas fœmineam præfert formam: quippe cùm sit adulterum, humiditatibusq; se oblectetur impuris. formam enim subit vitæ sibi gratæ conuenientem.

Dæmones singularum gentium, quibus loquuntur, linguam imitantur.

QVa vero ratione Armenicè loquerentur, Marcus quidem non explicauit, neq; etiam à nobis est quæsitum. Arbitror autem hinc fore hoc manifestum, quoniam non possit lingua dæmonum propria inueniri. tametsi Hebraicam quis seruare linguam dixerit, siue Græcam, aut Syriam, aliãue barbarã. quid enim opus est voce dæmonibus? qui inter se absq; voce conuiuunt. Cùm verò sicut angeli posteriores posterioribus, alij aliis gentibus præsunt, sic dæmones alij aliis assistunt: sanè singuli singularum gentium linguas exercent: quamobrem dæmones, qui inter Græcos habitant, heroico stylo oracula ediderūt. apud Chaldaeos vero Chaldaica
vteban

utrebantur lingua, quemadmodum apud Ægyptios Ægyptia voce colloquia faciebant. quinetiam dæmones incolentes Armeniam, si aliò fortè se conferant, indigenarum voce utuntur.

*Cur dæmones timeant minas, atq;
patiantur.*

Sed quæritur, cur dæmonia minas, ensesq; timeant: profectò omnia dæmonum genera audacia, rursusq; timiditate plena sunt, præsertim coniunctiora materiæ. Aërea enim circumspectæ cogitationis participia, si quis obiurgauit, discernere nouerunt obiurgantem, vel honorantem: neq; aliter ab obsessis discedunt, nisi obtestator erga deum sanctimonia polleat, nomenq; dei, sermonemq; horribilem incanter potestate diuina. hæc profectò sunt dæmonia materiæ proxima, formidantia ne in loca profundiora, abyssumq; demittantur. Item angelos timent, qui illuc eos præcipitât quoties videlicet quispiam eis præcipitium minitatur, adducitq; inuocationes angelorum ad hoc institutorum. valde enim timent. nam ob ignorãtiam non discernunt minitantem. lam verò si anicula quædã, vel superior senecium aliquis, minas eiusmodi rusticè

z intent

intentauerit, sæpe discedūt, quia discernere nequeūt. Ideo superfluis etiam quibusdam facilè mancipātur, scilicet vnguibus, & capillis à polluto magorum genere. Item plumbo, & cera, tenuiq; filo deuinciuntur, atq; nefariis adiurationibus conturbātur. venefici ergo, & nefandi dæmonia hæc subterranea mansuefaciunt. Qui verò nefariis ministeriis abstinent, aërea maximè colunt, cauentes ne dæmonium subterraneum interueniat. nā siquid tale interuenerit, præter id, quod terrores incutit, etiā saxa iacere consuevit. proprium enim subterraneorū est lapides in occurrētes iacere, sed ictibus irritis. Aërea verò dæmonia ratio dictat intrepida esse, neq; tamen boni quicquam afferunt, quoniam & superba sunt, & iactabūda, & deceptionis, phantasiæq; inanis plena. ab eis enim in cultores veniunt ignei quidam radij, quos furiosi homines diuina spectacula putant, nihil tamen veri, constantisq; possident. quid enim in obscuris dæmonibus potest lucis inesse? sed hæc omnia fallaciæ sunt occultorum, atq; præstigiæ. Sunt pleriq; qui communiter appellantur Euchetæ, quorum fraudulentum dogma ab infano quodā monente manauit. Tradūt ergo principia plura, & profectò ab ipso monen

monente duo rerum principia supposita sunt, ita vt deo bonorum opifici Deus malorum, artifexq; ponatur, deoq; cœlestium domino Deus dominus subcœlestiũ. hinc Echetæ miserĩ tertiũ his principium adhibuerunt. Nēpe apud eos vnus quidem pater est: filij verò duo, antiquior videlicet, atq; iunior. principia tria, sed patri quidem supermundana tātum, iuniori autem filio cœlesti, seniori verò subcœlestia velut dominis tribuuntur. Quod quidem dogma nihilo à Græcis fabulis differre videtur iuxta poëticum illud, ternario distributa sunt præmia numero. Sed inter Echetas, alij vtrũq; filium colunt. nã etsi dissidere eos nunc inter se dicant, vtrunq; tamen existimant adorandum. quoniam ambo ex eodem patre nascantur, atque in posterum conciliandi mutuò sint. Alij verò alterum duntaxat, id est iuniorem colunt, vtpote qui meliori, præstantioriq; prouinciæ dominetur. seniore verò non spernunt quidem, sed obseruant ipsum cauere, videlicet ne malefaciat. Deterrimi verò inter illos à cœlesti quidem numine disiunguntur omnino. solũ verò terrestrẽ satanã finibus suis excipiunt, ipsumq; nominibus apud eos potioribus extollunt, appellantes primogenitũ, & à patre seiun-

z 2

ctum,

ctum. Item arborum, animaliumq; & reliquorum cōpositorum opificem, pestiferum verò, atq; hostilem. Sed qui hæc dogmata introducunt, & oculis, & auribus mentis capti sunt, neq; enim vidēt ex ipsa rerū cognatione mutua, vnū esse omnium autorē, neq; scripturā sanctam, id docentē audiunt, neq; ratione secum ipsi reputant: quòd videlicet si duo inter se dissidentes rerum opifices essent, non esset vna quædam conspiratio, vnioq; omnia ligans. Et si dæmonia diuitias nobis, & gloriā promittunt, nihil tamē ex se tradere possunt, quippe cū imperium nullū habeant, sed visu tantum quædā inania suis cultoribus afferunt, varia prorsus, & instabilia, quæ tamē impij diuina esse spectacula putant.

Euchetæ & gnosci, vt dæmonia toto concipiant pectore, nefanda sacrificia perpetrāt. Cōueniunt die, quo passus est Saluator, vespere statutū in locum vnā cum puellis sibi notis, & post quædam sacra extinctis luminibus, mistim cœnāt, siue cum sorore, siue cum filia, siue cum puellibet. nono rursus mense reuertuntur, puellasq; accersunt, & infantes iam natos, ab his euellunt, perq; totum corpus pueros circuncidūt, & circumfuso sanguine phialas implent, corpora cremāt, cinerem cum
sang

sanguine miscent. hoc condimento epulas, & pocula condiunt, tum sua inter se, tum aliorum clam quorumcumque possunt. Existimant enim hoc sacrificij, & alimentij genere tanquam maximè profanos characterem diuinum nobis impressum, & dæmonia procul arcentem penitus aboleri, itaque dæmonia liberius ingredi.

*Quomodo magi excantent, trahantque
dæmonas.*

Veneficia, atque magia non vanum nomen sortita sunt, sed vim quandam possident. Veneficium enim ars quædam est circa materiales dæmones, & terrestres, simulacra dæmonum prouocans in aspectum, & alios quidem velut ab inferis excitat, alios autem ex alto deducit. Disciplina enim nostra omnem dæmonem existimat malum, propter superbiam, & vanitatis excessum, ab angelico statu, ordineque delapsam. Opinio verò Græca partem dæmonum partem iudicat malam, & hanc quidem non tanquam electione talem, sed ex prima rerum diuisione sic affectam, tortoris vicem gerentem aduersus animas delinquentes. Talem itaque dæmonum portionem veneficiis præstigiator in aspectum imaginariū prouocat, visaque

imaginalia spectatoribus obiicit, & aliis
 quidem fluenta quædam illinc exundan-
 tia adducunt in medium: aliis autem vin-
 culorum solutiones, & delicias, gratiamq;
 promittunt. Adducunt verò tales dæmo-
 num potestates nodis, cantibusq; quibus-
 dam, & in plurimis quidem mentitur, in
 quibusdam vera loquitur. Magia verò fa-
 cultas quædam Græcis visa est potestatis
 plurimæ compos. Tradunt enim hæc esse
 extremam sacerdotij portionem. Affert
 autem visa quædam sæpius in aspectum
 falsò diuinitatem aliquã præferentia. Hæc
 enim facultas perscrutatur vniuscuiusque
 rei sub Luna genitæ, naturam, potentiam,
 qualitatem elementorum inquã, eorumq;
 partium, animalium, omnium plantarum,
 & seminum, & pomorum, item lapidum,
 herbarumq;, ac summatim vniuscuiusque
 rei substantiam, & virtutē. hinc ergo effe-
 ctus suos agit, & statuas sanitatem addu-
 centes, videlicet omnigenis figuris instru-
 ctas, & alia rursus artificia inferētia mor-
 bos callet, & quæ inter se differūt, & quæ
 conueniunt. multarum nãq; materialium
 commistio vnionem illi arti affert, distan-
 tia verò ab vno discretionem infert. Iam
 verò aquilæ, & dracones apud illos ad
 sanitatem conferre dicuntur: feles autem,
 & can

& canes, & corui, conferunt ad vigiliam. Cera item, atq; lutum ab illis ad quasdam partium conformationes assumi solent, quippe cum proprietates quasdam suis viribus habeant. Apparet frequenter cœlestis ignis hucusq; traductio. tunc verò statuæ subridere videtur, & lampades sponte ignibus accenduntur. instructa est magia multum astronomica facultate, plurimaq; per ipsam peragit. Est & quædam in pelui vaticinatio, per quam rustici sæpe vaticinantur. profectò quemadmodum prædictio quædam fit, id est per aërem, atq; per folia, sic prædictio quædam fit in pelui apud Assyrios frequētata, atq; nominata, quæ profectò congruitatem quandam habet cum dæmonibus materiæ valde coniunctis. Accipiunt ergo peluim aqua plenam vaticinantes, dæmonibus congruentem in profunda repentibus. Apparet autem peluis illa aqua plena quodammodo & spirare, propter sonitum, ipsaq; aqua in peluim infusa secundum substantiam quidem ab externis aquis minimè differt, sed virtute infusa carminibus valde præcellit, atque ita facta est aptior ad suscipiendum spiritum deinde fatidicum. Id verò dæmonum particulare est, atq; terrenum, compositionibusq; attractum: & cum pri-

mum illabitur aquæ sonum, mox quendam exiguum, & significationis expertem edit, remissionem eius præsentibus significantē. deinde verò in aqua iam inundante exiles quidam soni susurrāt quaedam prædictione futuri. Est autem eiusmodi spiritus passim pererrans, quoniam solarem ordinem est sortitus, idq; genus dæmonum dedita opera tenuem vocem edit, vt propter indistinctam vocis obscuritatem, eius mendacia minus deprehendi possint. Sed nunquid corpora dæmonum pulsari possunt? possunt sanè, atq; dolere solido quodam percussa corpore. verum quonam pacto, cum sint spiritus, neq; solida, neq; composita natura, & compositorum est sensus? Sed profectò in iis, quæ sentiunt, nō nervus ipse est, qui sentit, sed qui eis spiritus inest. Quapropter si atteratur nervus, si frigeat, si quid aliter patitur spiritus videlicet in spiritum missus, fit dolor. Nempe compositum nunquam per se doleret, sed quando participat spiritum, quo quidem priuatum priuatur & sensu. Dæmonicū itaq; corpus per totum se naturaliter sensuale secundum partes singulas absque medio videt, audit, tangit, patiturq; tangēdo, & diuisum dolet, sicut & corpora solida. Sed hoc interest, quod

cor

corpora quidem solida, diuisa cum sunt, aut vix, aut nunquam restituntur, corpus verò dæmonū, vbi secatur, mox in se iterum recreatur, & coalescit, sicut aquæ, aërisq; partes, quando aliquid intercidit solidum, sed & dictu velocius dæmonicus spiritus in se reuertitur. Dolet tamē interea, dum diuiditur, quamobrem aciē ferri metuit, idq; animaduertentes, qui fugare dæmones moluntur, tela, & enses in relictum ibi constituunt, quò nolunt dæmones aduentare, atq; alia machinantur tum oppositis passionibus propulsantes, tum congrua quadam affectione mulcentes.

ARGUMENTVM MAR-

SILII FICINI FLORENTI-

ni, in librum Mercurij Trismegi-

sti, ad Cosinum Medicem,

patriæ patrem.

MO tempore, quo Moses natus est, floruit Atlas astrologus Promethei phyci frater, ac maternus auus maioris Mercurij, cuius nepos fuit Mercurius Trismegistus. Hoc autem de illo scribit Augustinus, quanquam Cicero, atque Lactantius Mercurios quinq; per ordinem fuisse vo-

z 5 lunt,

lunt, quintumq; fuisse illum, qui ab Ægyptiis Theut, à Græcis autem Trismegistus appellatus est. Hunc asserunt occidisse Argum, Ægyptiis præfuisse, eisq; leges, ac literas tradidisse. Literarum verò characteres in animalium, arborumq; figuris instituisse. Hic in tanta hominum veneratione fuit, vt in deorum numerum relatus sit. Tempia illius numinis, cōstru-
cta quamplurima. Nomen eius proprium ob reuerentiam quandam, pronuntiare, vulgo, ac temere non licebat. Primus anni mensis apud Ægyptios nomine eius cognominatur. oppidum ab eo conditur, quod etiam nunc Græce nominatur Hermopolis, id est Mercurij ciuitas. Trismegistum verò ter maximum nūcuparunt, quoniam & philosophus maximus, & sacerdos maximus, & rex maximus extitit. Mos enim erat Ægyptiis (vt Plato scribit) ex philosophorum numero sacerdotes, ex sacerdotum cœtu regem eligere. Ille igitur quemadmodum acumine, atq; doctrina, philosophis omnibus antecesserat, sic sacerdos inde cōstitutus, sanctimonia vitæ, diuinorumq; cultu, vniuersis sacerdotibus præstitit, ac demum adeptus regiam dignitatem, administratione legum, rebusq; gestis superiorū regum gloriam

riam obscuravit, vt meritò ter maximus fuerit nuncupatus. Hic inter philosophos primus, à physicis, ac mathematicis ad diuinorum contemplationē se contulit: primus de maiestate dei, dæmonum ordine, animarū mutationibus sapientissimè disputauit. Primus igitur theologiæ appellatus est autor: eū secutus Orpheus, secundas antiquæ theologiæ partes obtinuit. Orphei sacris initiatus est Aglaophemus, Aglaophemo successit in theologia Pythagoras, quem Philolaus sectatus est, diui Platonis nostri præceptor. Itaque vna priscae theologiæ vbiq; sibi consona secta, ex theologis sex miro quodā ordine conflata est, exordia sumens à Mercurio, à diuo Platone penitus absoluta. Scripsit autē Mercurius libros ad diuinarū rerum cognitionē pertinētes quam plurimos, in quibus, prò Deo immortalis, quàm arcana mysteria, quàm stupēda pandūtur oracula! nec vt philosophus tantū, sed vt propheta sæpenumero loquitur, canitq; futura. Hic ruinā præuidit priscae religionis, hic ortū nouæ fidei, hic aduentū Christi, hic futurum iudicium, resurrectionem seculi, beatorum gloriam, supplicia peccatorum. Quo factum est, vt Aurelius Augustinus dubitauerit, peritiā ne syderū, an reuel

reuelatione dæmonum, multa protulerit: Lactantius autem illum inter Sibyllas, ac Prophetas connumerare non dubitat. E multis denique Mercurij libris, duo sunt diuini præcipuè, vnus de Voluntate diuina, alter de Potestate, & sapientia dei. Ille Asclepius, hic Pimander inscribitur. Illum Apuleius Platonicus Latinum fecit, alter vsque ad hæc tempora restitit apud Græcos, at nuper ex Macedonia in Italiam aduectus diligentia Leonardi Pistoriensis docti, probiq; monachi ad nos peruenit. Ego autē cum tuis exhortationibus pro-uocatus, è Græca lingua in Latinam conuertere statuissem, æquum fore putauī Cosme felix, vt nomini tuo opusculum dedicarem. Nam cuius ipse adiutus opibus, librisq; affatim refertus, studiis Græcis incubui, eidem studiorum Græcorum me decet offerre primitias. Neq; fas erit, opus tam sapientis philosophi, tam pij sacerdotis, tam potentis regis dicare cuiquam, nisi ipse, cui dicatur, pietate, sapientia, potentia, reliquis omnibus antecelleret. Est autem (vt ad scripta Mercurij descendamus) huius libri titulus, Pimāder, quoniā ex quatuor personis, quæ in dialogo disputant, primæ Pimandro partes attribuuntur. Edidit verò librum Ægyptius

ptiis literis, idemq; (Græcæ linguæ peritus) Græcis inde transferendo communicauit Aegyptiorum mysteria. Propositum huius operis est, de potestate, & sapientia dei differere. Cumque sint horum operationes geminæ, quarum prima, in ipsa dei natura permanet, secunda porrigitur ad externa, & illa quidem mūdum primum, æternumq; concipit, hæc verò mundum secundum, temporalemq; parit, de vtrisque operationibus, deq; mundo vtroque grauissima disputat: quid dei potestas, quid sapiētia, quo ordine intrinsecus concipiant, quo progressu exterius pariant. Præterea, quæ producta sunt, quomodo se inuicē habeant, quo conueniant, quove discrepent, quo denique pacto suum respiciant autorem. Ordo autem voluminis est, vt in dialogos quatuordecim distinguamus, vtque primæ dialogi partes Pimandro dentur: secundas teneat Trismegistus: tertias Aesculapius: quartum locū obtineat Tatius. Intelligit ergo Mercurius in diuinis Aesculapium, ac Tatum erudire. Diuina docere nequit, qui non didicit, ac humano ingenio, quæ supra naturam sunt, inuenire non possumus. Diuino itaque opus est lumine, vt solis luce solem ipsum intueamur. Lumen vero diuinæ

uinæ mentis nunquam infunditur animæ,
 nisi ipsa, ceu luna ad solem, ad dei men-
 tem penitus conuertantur. Non conuerti-
 tur ad mentem anima, nisi cum ipsa quo-
 que fit mens. Mens verò non prius fit,
 quàm deceptiones sensuum, & phantasiæ
 nebulas deposuerit. Hac de causa Mercu-
 rius modò sensus, & phantasiæ caligines
 exuit, in aditum mentis se reuocans: mox
 Pimander, id est mens diuina, in hunc in-
 fluit, vnde ordinem rerum omnium, &
 in deo existētium, & ex deo manantium,
 contemplatur. Demum quæ diuino sunt
 numine reuelata, cæteris hominibus ex-
 plicat. Is igitur est libri titulus, id
 propositum illius, & ordo. Tu
 verò Cosme felix, lege fe-
 liciter, ac diu viue,
 vt & diu patria
 viuat.

MER

MERCVRII TRIS-
MEGISTI LIBER

DE POTESTATE ET

*Sapientia Dei, cui
titulus*

P I M A N D E R .

Marsilio Ficino Florentino interprete.

Um de rerum natura cogi-
tarem, ac mentis aciem ad
superna erigerem, sopitis
iam corporis sensibus, quē-
admodum accidere solet
iis, qui ob saturitatem vel defatigationem
somno grauati sunt, subito mihi visus
sum cernere quendam immensa magnitu-
dine corporis, qui me nomine vocans, in
hunc modum clamaret: Quid est ô Mer-
curi, quod & audire, & intueri desyderas?
Quid est, quod discere, atque intelligere
cupis? Tum ego, Quisnam es inquā? Sum,
inquit ille, Pimander, mens diuinæ potē-
tiæ, ac tu vide quid velis, ipse verò tibi
vbique adero. Cupio, inquam, rerum na-
turam discere, deumque cognoscere. Ad
hæc ille: Tua me mente complectere, &
ego te in cunctis, quæ optaris, erudiam,
Cum hæc dixisset, mutauit formam, &
vniuersa subito reuelauit. Cernebã enim
immen

immēsum quoddam spectaculum, omnia videlicet in lumen conuersa, suaue nimiū, atq; iucundum, quod intuentem me mirificè oblectabat. Paulò post vmbra quædam horrenda, obliqua reuolutione subterlabebatur, in humidamq; naturam migrabat, ineffabili tum vultu exagitatam, inde fumus quidam magnus in sonitum erumpebat, ex sonitu vox egrediebatur, quam ego luminis vocem existimabam: ex hac luminis voce verbū factū prodiit. Verum, hoc naturæ humidæ astans, eam fouebat, ex humidæ autē naturæ visceribus syncerus, ac leuis ignis protinus euolans alta petit. Ær quoq; leuis spiritu parens, mediā regionē inter ignem, & aquā fortiebatur. terra verò & aqua sic inuicem cōmistæ iacebant, vt terrę facies aquis obruta nusquam pateret. Hæc duo deinde cōmota sunt à spiritali verbo, quod eis superferebatur, aures eorum circunsonans. Tunc Pimander ait: Aduertis quid sibi hæc visio velit? Cognoscā inquā. Ait ergo Pimander: Lumē illud ego sum, inens, deus tuus, antiquior quàm natura humida, quæ ex vmbra effulsit: mētis verò germen lucēs, dei filius. Quid ergo inquam? Sic inquit: Cogita, quod in te videt, & audit verbum domini, mens autem pater
deus,

deus, neq; enim distant adinuicē : horum
 vnio vitæ est. **T R I S M E G I S T V S.** Gra-
 tias habeo tibi. **P I M A N D E R.** Verum in
 primis meditare lumen, atque cognosce.
T R I S M. Hæc vbi dicta sunt, diu illū ora-
 ui, vt eius ideam ad me cōuerteret. Quod
 cū ille fecisset, repentē prospicio mea in
 mente lucē viribus innumeris existentē,
 ornatū sine termino ignē, vi ingenti cir-
 cūseptū, & in ipsa stabilitate dominantē.
 Hæc ipse percepi per Pimandri verbum,
 qui me stupore attonitum, sic iterū affa-
 tus est: Vidisti in mente primā speciē infi-
 nito imperio præualentē? Eiusmodi quæ-
 dam mihi Pimāder. At ego illi Elementa
 naturæ vnde manarunt? **P I M A N.** Ex vo-
 luntate dei, quæ verbum complexa, pul-
 chrumq; intuita mundū, ad eius exēplar,
 reliqua sui ipsius elementis, vitalibusque
 seminibus exornauit. Mens autem deus
 vtriusque sexus fœcunditate plenissimus,
 vita & lux cum verbo suo mentem alterā
 opificē peperit, qui quidē deus ignis, atq;
 spiritus numē. Septē deinceps fabricauit
 gubernatores, qui circulis mundum sen-
 sibilem complectuntur, eorumq; disposi-
 tio fatum vocatur. Connexuit inde dei
 verbum ex elementis deorsum tendenti-
 bus, purum naturæ artificium, vnitumq;
 A est

est opifici menti, consubstantiale enim erat. relictaq; sunt elementa naturæ deorsum cadētia sine ratione, vt sint tanquam sola materies. Mens quidem opifex vnā cum verbo circulos continens, ac celeritate conuertens, suam ad se machinam flexit, eamq; volui à principio ad finem absq; sine præcepit, incipit enim illic semper vbi desinit. horum profecto cunctorum circuitus, quemadmodum ipsa mens voluit, ex elemētis inferioribus animalia confluxit rationis expertia, neque enim præbuit rationem, aër volatilia protulit, aqua verò natantia. Distincta quoque inter se sunt aqua & terra, eum in modum, qui menti placuerat. Terra postmodum animantia, quæ intus habuerat, peperit, quadrupedia videlicet serpētia, fera, agrestia pariter, atque domestica. at pater omnium intellectus, vita & fulgor existens, hominem sibi similem procreauit, atque ei tanquam filio suo congratulatus est, pulcher enim erat, patrisq; sui ferebat imaginē. Deus enim re vera propria forma nimium delectatus, opera eius omnia vsui concessit humano. Homo autem cum considerasset, in tempore suo rerum omnium procreationem, ipse quoque fabricare voluit, vnde à contempla-
 tione

tione partis, ad sphæram generationis delapsus est. Cumq; omnium in se potestatem haberet, opificia septem gubernatorū animaduertit. Hi autem, humanæ mentis meditatione gaudentes, singuli eorū proprii ordinis participem hominem reddere. Qui postquā didicit horū essentiam, propriamq; naturam cōspexit, penetrare, atque rescindere iam exoptabat ambitum circularū, vimq; gubernatoris præsentis igni comprehendere. Qui ve arbitriū, & potestatem omnium habuerat, in animā mundi mortalia, & ratione carentia, per harmoniam emerfit, atq; exiit, penetrans, ac resoluens potentiam circularum: ostenditq; naturam, quæ deorsum labitur, velut pulchram dei formam. qui cum naturā contueretur mira pulchritudine præditam esse; actionesq; omnes septem gubernatorum, atque insuper dei ipsius effigiem possidere, illi amore ingenti subrit, utpote qui humanæ pulchritudinis speciem in aqua specularetur, eiusdemq; admirationem quandam in terra conspiceret. ille præterea consecutus similem sibi formam in se ipso existentē, velut in aqua amouit eam, secumq; congregi concupiuit. Effectus euestigio secutus est voluntatem, formamq; carentem ratione progeniuit.

genuit. Natura illud, in quod toto ferebatur amore, complexa, illi penitus sese implicuit, atque commiscuit. quandoquidē solus homo ex vniuersis terrenis animalibus duplicis naturæ censetur, mortalis quidem propter corpus, immortalis autem propter hominem ipsum substantialem. immortalis enim est, cunctorumq; arbitrium obtinet: cætera verò viuentia, quæ mortalia sunt, fato subiecta, patiuntur. Non igitur harmonia superior obstitit, in harmoniã verò lapsus periclitatus, seruus effectus est. Hic vtriusq; sexus fecunditate munitus, ab eo, qui arborum, & riuorum fons est, vigilq; factus ab eo, qui est vigilans, continetur, aq; eius dominationi subiicitur. T R. Post hæc, mens inquam meæ rationis, ipse es. Tum Pimander: Id est, inquit, mysteriũ, quod in hanc vsq; diem, genus humanum latuit. Natura quippe homini sese immiscens, miraculum attulit, quod omnium miraculorum vincit admirationem. nam cum septem illorum harmonia ipse iam fuisset imbutus ab eo, quem tibi paulò antè narraui, patre videlicet, atque spiritu, natura ipsa non restitit. Quinimmo septē protinus homines peperit, septem gubernatorum naturas, masculini pariter, ac fœminini

nini generis cōpotes, atq; sublimes. Ad-
 hæc ipse sic intuli: O Pimander, ardenti
 desiderio nuper affectus sum, audire præ-
 terea reliqua cupio. quare, ne hîc me dese-
 ras, obsecro. Cæterum ille mihi: P I. Sile,
 nondum enim primum sermonem absol-
 ui. T R. Ecce iam taceo. P I. Horum se-
 ptem (vt dixi) generatio in hunc modum
 effecta est. Fœmina enim aër, & aqua coë-
 undi compos, ex igne maturitatem, ex
 æthere sumpsit spiritum, conglutinavitq;
 natura corpora ad hominis speciẽ effin-
 gendam. Non autem ex vita, & luce, in
 animam, mortemq; processit: vita quippe
 animam largita est, lux denique mortem.
 Talia profectò vsq; ad finẽ circuitus prin-
 cipiorum simul, & generum, cuncta mun-
 di sensibus membra manebant. Verùm au-
 di iam reliquum, quem summopere cupie-
 bas, sermonem. Expleto demum circuitu,
 omniũ (volente deo) solutus est nodus. nã
 cuncta vtriusq; generis animantia vnã cū
 homine dissoluuntur, & mascula quidẽ ex
 partẽ, fœmineaq; similiter conficiebãtur.
 Extẽplo deus verbo sancto clamauit, pul-
 lulate, adolescite, propagate vniuersa ger-
 mina, atq; opera mea. Vos insuper quibus
 mentis portio cōcessa est, genus recogno-
 scite vestrũ, vestramq; naturã immortalẽ

considerate. Amorē corporis, mortis causam esse scite: rerū omnium naturā discite. His dictis, prouidentia, per fatum, harmoniamq; cōflauit mistiones, generationesq; constituit, vnde cuncta sunt secundum genus propriū propagata. Demum qui seipsum cognouit, bonū (quod est super essentiā) consecutus est. qui verò corpus, amoris errore complectebatur, is oberrabat in tenebris, mortis mala sensu percipiens. **T R.** Quot tamen delinquant, ignorantes, inquam, vt ob eam causam immortalitate priuentur? **P I.** Videris, ô Mercuri, non satis intelligere, quæ audieris. **T R.** Etsi nondum intelligere sim professus, intelligo tamen, ac memini. **P I M.** Gratulor si quæ dicta sunt, tenes. **T R.** Responde mihi quæso Pimander, cur digni morte sint ij, qui in morte iacent? **P I M A N.** Quia præcessit proprio corpori tristis vmbra, ex hac quidem natura humida. ex hac verò corpus in mundo sensibili constitit. ex hoc denique mors ipsa scaturit. Num hoc tenes Mercuri? Tenes etiā qua de causa, qui seipsum cognoscit, trāsit in deum, vt dei verbum tradidit? **T R.** Quoniam ex vita, & luce constat omnium pater, ex quo natus est homo. **P I.** Rectē loqueris. Lux & vita deus

est, & pater, ex quo natus est homo. si igitur comprehenderis te ipsum ex vita, ac luce cōpositum, ad vitam rursus, lucemq; transcendes. **T R I S M.** Hæc ait Pimander. At ego: Adhuc mihi mens dicas oro, quo nam pacto ad vitam ascendere queam. **P I M A N.** Deus ipse mens iussit, vt homo mentis particeps, seipsum animaduerteret. **T R I S M.** Non ergo homines singuli mentem possident. **P I M A N.** Rectè dicis Mercuri. adsum enim ego mēs iis, qui boni, pij, puri, religiosi, sanctiq; sunt, præsentiaq; mea fert illis opem, adeoq; vt statim cuncta dignoscāt, patremq; pacatum, & propitiū habeant. Itaque gratias agunt benedicientes piè, & hymnis solennibus collaudantes, concedunt sanè corpus morti suæ, sensuum illecebras fastidiunt, vt pote qui clarè diiudicant, quàm letifera sint sensuum lenocinia. quinetiam ipsa mens ianitoris munere fungens, incidentes in insidias corporis, haud quaquam permitto finem consequi suum. aditus enim, per quos turpes blanditiæ manare solent, iugiter intercludo, libidinumq; fomes omnes extinguo. Contrà, ab ignavis, improbis, ignavis, inuidis, iniquis, homicidis, impiis, procul admodum habito, permittens eos dæmonis vltoris arbitrio,

A 4 qui

qui ignis acumen incutiens, sensus affligit, magisq; ad patranda scclera armat hominē, vt turpioris culpæ reus, acriori supplicio sit obnoxius. eumq; sine vlla intermissione, ad insatiabiles concupiscentias inflammat: cū eo pugnat in tenebris, peccatum examinat, & ignis impetū in eius cruciatum mirum in modum concitat, atque adauget. TRISM. Diligenter mihi omnia, ô Mens, quemadmodum postulabam, exposuisti. Vltcrius autem id responde, quid post ascensionem futurum sit.

Primum quidem (Pimander ait) in corporis materialis resolutione, corpus in alterationem labitur. species, quam antè habuerat, insensibilis delitescit in posterum. morum otiosus habitus dæmoni cōceditur, atq; dimittitur. sensus corporei partes animæ facti, suos in fontes refluunt, aliquando in suos actus iterum surrecturi: irascendi & appetendi vires in naturam conuertunt ratione carentem. itaque residuum, tum per harmoniam recurrit ad sua opera. Primæ dehinc zonæ crescendiq; ariter, & decrescēdi officium reddit. Secundæ machinationem malorum, otiosumq; dolum. Tertiæ otiosam concupiscentiæ deceptionem. Quartæ imperiosam, atque inexplabilem ambitionem. Quintæ profanam

fanam arrogantiã, & audaciã temeritatem. Sextæ occasiones diuitiarum prauas, itemq; otiosas. Septimæ zonæ mēdaciũ insitum. Tunc sanè animus harmoniẽ motiones exutus, ad optatam naturam reuertitur vim propriam habēs, vnaq; cum iis, qui illic sunt, patrem laudat. ipsi quoq; in potestatu se numerũ conferunt, effectiq; potestates, deo fruuntur. atque id est summum bonum eorum, quibus cognoscēdi fors competit, deum scilicet fieri. Quid præter hæc ad te pertinet, nisi vt cuncta amplexus dux fore velis eorum, qui cura sint tua digni, vt humanũ genus tuo munere diuinam salutem consequatur? Talia quædam effatus Pimander, in potestatum diuinarũ numerum se reduxit. ego autem benedicens, ac gratias agēs vniuersorum parenti, surrexi iam corroboratus ab illo, totiusq; edoctus naturæ ordinem, spectaculum etiam clarissimum contemplatus. Hinc ipse cœpi hominib⁹, pietatis & sciētiæ decorem enuntiare. O populi viri terrigenæ, qui vos ipsos ebrietati, somno, & ignorantia deditis, sobrij viuite, abstinete à ventris luxu, vos, qui irrationali somno demulcti estis. Illi autē exaudientes, mecũ vnanimis cōuenere. Tunc rursus adieci: Cur, ô viri terrigenæ præcipites

A S in

in mortē ruitis, cū vobis haud quaquā
 desit immortalitatis consequendæ facul-
 tas? reuocate iam vosmet, qui laboratis
 inopia, ignorantiaē tenebris inuoluti: dis-
 cedite ab obscuro lumine, asciscite immor-
 talitatē, corruptionem fugite. Eorum ve-
 rò partim deridentes abscedebant, in mor-
 tis iter præcipitati: partim autem ad pedes
 meos prostrati, vt eos instituerem preca-
 bantur. subleuans igitur eos, dux humani
 factus sum generis. ostendebam quippe il-
 lis quæ ratio esset consequendæ salutis, sa-
 pientiaēq; sermones illorū auribus infun-
 debam. quo factum est, vt illi ex imbrium
 procellis emerferint. tandem aduentante
 vespere, solisq; radiis occidentibus (vt deo
 gratias agerent) præcipiebam. Postquam
 verò gratias egerāt, quisque in proprium
 se cubile condebat. Ego autem Pimandri
 beneficium inscripsi penetralibus animi,
 atque adeptus, quæ petieram, omnia, in
 gaudio requieui. corporis enim somnus,
 cum sobrietas extiterat, oculorum com-
 pressionem verus intuitus, silentium æuū
 bonitatis fœcunda prægnatio, sermonis
 prolatio bonorū omnium genitura. Hæc
 mihi contigerunt ex mente haurienti, id
 est ex Pimandro diuinæ potentiaē verbo.
 vnde ipse diuino afflatus spiritu, veritatis
 compos

compos effectus sum. quam obrem omnibus animi viribus, patri deo gratias ago, Sanctus deus pater omnium: Sanctus deus, cuius voluntas a propriis potestatibus adimpletur: Sanctus deus, qui suis familiaribus innotescit: Sanctus es, qui verbo cuncta constituisti: Sanctus es, cuius imago est omnis natura: Sanctus es, quem nunquam natura creavit: Sanctus es omni potestate validior: Sanctus es omni excellentia maior: Sanctus es omni laude melior. Excipe verborum sacrificia sancta, ab animo, & corde debito tibi manantia. Ineffabilis, solo silentio predicantibus ab eo, qui fallacias veræ cognitioni contrarias declinavit. Annue, corrobora me, atque huius gratiæ participes effice eos, qui in ignorantia versantur, cognatione quidem mihi fratres, tibi autem filij. Etenim fidem tibi præsto, testimoniū de te perhibeo. In vitam, ac lumē assurgo. Ipse pater es venerandus. homo autem tuus, sanctitate unā tecum potiri desiderat, cum potestatem illi omnium, arbitriumque concesseris.

C O M M E N T A R I A.

In hoc primo ex quatuordecim dialogis, salua semper religionis pietate, videtur Mercurius Mosaica mysteria tractare. Moses

ses enim tenebras vidit super faciem abyssi,
 & spiritum domini ferri super aquas: hic verò
 umbram horrendam in humidam naturam
 migrantem, quam quidem humidam naturam
 verbum Domini fouebat. Ille potenti verbo Do-
 mini cuncta creata nuntiat, hic verò verbum
 illud lucens, quod omnia illuminet, germen men-
 tis, filium dei esse asseuerat, & mentem pa-
 trem, & verbum mentis filium natura non di-
 stare, consubstantiale, inquit, erat, vidit & ho-
 rum esse vnionem. Et si plenius desyderas, &
 fas est viris ante verbi carneum velamen tan-
 tum diuinae cognitionis ascribere, vidit filium
 ex patre nascentem, & spiritum ex patre, fi-
 lioq; miro modo procedentem, cum dixit: Mens
 autem deus vtriusque sexus fecunditate ple-
 nissimus vita, & lux, cum verbo suo mentem
 alteram opificem peperit. Vidit & mentem
 exuberanti fecunditate sui se ad externa por-
 rigentem, & ad sui diuini verbi exemplar for-
 mantem vniuersa, & vnicuique, in aëre, in
 aqua, & in terra, propriam secundum genus
 suum naturam dispersentem. mox hominem
 ad ipsius similitudinem, & imaginem factum,
 cuius vsui vniuersa sensibilia mens opifex sub-
 iecit, qui mox de intelligibili sphaera ad corpo-
 reorum, concupiscibiliumq; sphaeram prola-
 psus est, hinc quoque fomitis malorum contra-
 xit originem, & tandem homo, omnium (vo-
 lente

lente deo) solutus est nodus, mortiq; cum ceteris factus obnoxius. Quid hic aliud est, deum verbo sancto clamasse? pullulate, adolescite, propagate vniuersa germina, atque opera mea, quam id Mosaicum: Crescite, & multiplicamini, & replete terram? Mox Mercurius nos instruit quã pateat aditus ad mentem, & quis nos ab ea tandem malus auferat error, & quibus mens abudè bonorum largitrix adsit, quibusve pariter absit, & quo pacto quemadmodum certis gradibus ab intellectuali, immortalisq; natura labimur, degeneramusq; ad caduca, ita quoque certis, oppositisq; gradibus in priorem purgata mentis statum redintegramur. Moses diuino instituto dux fit Hebræi gregis, Mercurius Egyptij, & nunc sancta institutione gregem suum pascit actiuam vitam viuens, nunc verò hymnis, gratiarumq; actionibus rerum patrem collaudans, in contemplationis vitam, lumenq; assurgit, hæc Pimandri summa est.

Mercurius

Mercurij ad Æsculapium Sermo
vniuersalis.

DEus atque ipsa diuinitas, dico nunc non quod genitum videlicet, quia ingenitum. Si ergo diuinum sit, essentia est: sin deus, etiam super essentiam. Intelligibile autem id hoc pacto. intelligibilis enim deus primus non sibi, sed nobis existit. intelligibile quippe intelligenti per sensum subincidit. deus itaq; minimè sibi intelligibilis. non enim aliud quiddam existens, præter id, quod intelligit, intelligitur à seipso. est tamen differēs quiddam à nobis, idcirco à nobis intelligitur. Quod si intelligibilis logos, non deus. sin vt deus, haud sanè vt logos, verbum, tanquam discretus dicatur. Omne autem, quod mouetur, non in moto, sed in quodam stabili mouetur. ipsum quoque, quod mouet, etiam permanet. impossibile enim est cum eo simul agitari. **A E S C.** Quonam igitur pacto Trismegiste, ea, quæ in mundo sunt, mutantur vna cū iis, quæ mouentur? nam sphaeras erraticas ab aplane sphaera moueri dicebas. **T R I S M.** Ille non motus, ô Æsculapi, sed resistentia est. nō enim eodem, sed modo contrario gradiuntur. oppositio vero reuerberationem motionis stabilem cōtinet. repercussio enim stationis,

tionis, agitatio est. Ideoq; erraticæ sphæ-
ræ cōtrario, ac aplane subalternè inuicem
discurrendo obuiatione contraria circa
oppositionem huiusmodi ab ea, qua per-
stat, agitantur, quod quidem aliter habere
se nequit. nam arctos ipsas, quas nosti nec
exoriri vnquã, nec mergi, circa idem per-
petuo recurrentes, non moueri censes, an
consistere potius? **A E S C.** Moueri, ô Trif-
megiste. **T R I S.** Quonam motu Æscula-
pi? **A E S C.** Motione circa idem sempiter-
nè currente. **T R I S.** At verò circulatio il-
la idem, & circa idem: motus statione cō-
tentus. ipsum nãque circa idem prohibet,
quod super ipsum est. impeditum autem
id, quod super ipsum est, circa idem instat.
atq; ita cōtraria agitatio firma est, ab ipsa
oppositione perpetuò stabilita. Exempla
tibi ante oculos ponam in terris viuen-
tium, veluti dum homo quis natat (currē-
te nimirū aqua) manuum simul, & pedum
repercussio stare hominem efficit, ne cum
aqua pariter collabatur, aut mergatur in
eam. **A E S C.** Perspicuum, ô Trismegiste
exemplum in medium attulisti. **T R I S M.**
Quodcunq; ergo mouetur in statu, à sta-
tu mouetur. Motus itaq; animalis omnis,
quod ex materia constat, nequaquam fit
ab iis, quæ sunt extra mundum, cæterum
ab

ab internis ad externa, seu ab anima, siue à spiritu, siue ab animo quodam incorporali. corpus enim corpus animatum minimè mouet, si neq; totum simul corpus, & si inanimatū existat. A E S C. Qua ratione id asseris, ô Trismegiste? T R I S. Ligna, & lapides, & cætera omnia quæcunque animam habent, non mouentur à corporibus, ô Æsculapi? Quid enim intra corpus, mouens ipsum inanimatum? non utique corpus illud est, quo mouentur vtraque, & corpus eius, quod fert, eiusq; quod fertur? Non illud quoq; quod dictum est, animatum est, ob eam potissimum rationem, quod mouet? Nónne ergo perspicias animam tunc onerari maxime, quando sola duo corpora sustinet? Quinetiam manifestum est, quicquid mouetur, in aliquo, & ab aliquo stante moueri. A E S C. In illo utique mutari oportet, qua mutantur, ô Trismegiste. T R I S. Rectè dicis, ô Æsculapi. Nihil est in rerū ordine vacuū, solum verò quod non est, quod priuatur existentia, vacuum nuncupandum. nihil enim reperiri potest, quod cum existat, vacuum sit. A E S C. Nónne reperiuntur quædã vacua Trismegiste? veluti dolium vacuum, vacuus puteus, & similia quoq; quamplurima? T R I S. Heu quàm procul à veritate vagaris

vagaris ô Æsculapi. quæ ampla, & maximè omniū plena sunt, ea tu vacua putas. A E S C. Quomodo id ô Trismegiste? T R. Aër profectò corpus est, id corpus reliqua penetrat, discurrēsq; replet omnia. corpus enim huiusmodi est, ex corporalibus non compositum. Quo fit, vt quæcunq; tu vacua nuncupas, plena sint aëris. Itaq; cōcaua potius ista, quàm vacua nominari debent. nã & existūt, ac aëris, spiritusq; sunt plena. A E S C. Inuicta atque indubia hæc est ratio Trismegiste, aër corpus est. id corpus in reliqua permanat. atq; influens cōplet omnia. Locum, in quo omne mouetur, quid esse dicemus? T R. Incorporeum ô Æsculapi. A E S C. Incorporeum verò quid est? T R. Mens, ac ratio sese complectens, libera ab omni corporis mole, ab errore aliena, impassibilis, intāgibilis, ipsa sibi assistens, purgans, atq; seruans omnia: cuius radij sunt bonū, veritas, principale lumen, primaq; animarum forma. A E S C. Deus quid est? T R. Quod nullum ex his est, horū tamen omnium, vt sit causa, præsens quiddam cunctis, præsens etiam vniciq;, neq; quicquam permittit nō esse omnia ex iis, quæ sunt, procreantur. de nihilo autem nihil prouenit. nam quæ minimè sunt, naturam nullā habent,

B   qua

qua fieri valeant. cōtrà ea, quæ sunt, naturam non habent, per quam aliquãdo non existant. A E S C. Quid igitur ais deum esse aliquando? T R. Deus profectò mens non est. at verò, vt sit mens, causa est. nec spiritus, sed causa, qua spiritus extat. nec lumen, sed causa, qua lumen existit. Vnde deum colere oportet duobus iis cognomentis, quæ soli competunt illi, cæterorū verò nulli penitus congruunt. Etenim ex iis, qui præter ipsum appellantur dii, seu demones, siue homines, nullus tam bonus esse potest, quàm deus vnicus. is enim ipsum bonum est, nec aliud quicquã præter bonū. reliqua omnia ab ipsa boni natura secreta sunt. Corpus quidem, & anima locum habent nullū, quo bonū capiant. tam ampla enim est bonitas, quàm existentia rerū omniū tum corporalium, tum etiam incorporalium, sensibiliū, & intelligibiliū, id bonū est, id est deus. Caue itaq; nequando dixeris aliud quicquã bonū: profanus enim hic foret error. Neque etiã dixeris deum aliud quiddã præter solū bonum. in eandem quippe impietatē incideres. Sermone igitur ab omnibus bonum pronuntiatur. quid tamen sit, ab omnibus non intelligitur. iccirco Deus nō cognoscitur ab omnibus. Verū propter ignorantiam,

riam, tum deos, tum etiam nonnullos ho-
 mines bonos nomināt. nunquā tamē esse
 boni possunt, nec etiam fieri. Reliqui igitur
 dij cūcti immortales, honorati nomi-
 ne Dei. Deus autē bonū non secundū ho-
 norationē, sed ipsa sui natura. Vna enim
 dei natura est, ipsum scilicet bonū. vnum
 quidē est in vtriusq; nominibus, vnde cun-
 cta genera profluūt. bonus enim porrigit
 vniuersa, nec accipit quicquā. Deus exhibet
 omnia, capit nihil. igitur Deus bonū,
 ac bonum Deus. Altera dei appellatio pa-
 ter est: ob eā causam, quia omnia gignit.
 patris enim officiū est generare. Quapro-
 pter pręstans id in vita, censetur studium,
 atq; ipsum apud sapiētes, procreatio libe-
 rorum. extrema verò omnium calamitas,
 & impietas accidit illi, qui absque filiis ē
 vita decedit. qua de causa, da monibus dat
 pœnas post obitum. Supplicium denique
 huiuscemodi est, vt sterilis anima in cor-
 pus quoddā per iudicium migret, cui nec
 maris, nec feminæ natura insit, quod qui-
 dem a sole eleuatum est, atq; connexum.
 Igitur ô Æsculapi, cum homine, qui nul-
 los genuit filios, nullum habeto commer-
 ciū. infelicitatis tamen eius miserere, cum
 noueris, quæ hunc mala post interitū ma-
 neant. Tot igitur tibi, & talia dicta sint ô

Æsculapi, ex quibus præcognitio quædam omnium naturæ colligitur.

COMMENTARIA.

Secundus differit deum rationali modo soli homini intelligibilem esse, & ex centro, polo, loco & rerum formis, venatur ipsum deum, circa quem, in quo, & à quo mouentur omnia, stabilem, immobilemque; & iugiter sibÿpsi idem semper permanere, & nihil in orbe vacuum esse posse. verum ea, que inania esse videntur, sæcundiore etiam plenitudine, summam æmulari plenitudinem. Mox quid non sit deus, quàm quid sit, afferre facilius Æsculapio suis responsionibus insinuat. deum tamen esse absolutum bonum, & patrem, cuius officium est omnia gignere. quod de interna generatione, & que in ipsa dei natura manet, intellectum, diuinæ religionis pietatem affert. Quod nomen boni soli deo conuenire contendit, huic Euangelicæ veritati consonat, Quid me vocas bonum? nemo bonus nisi solus Deus. Et quod de extrema sine liberis decedentium calamitate subiungit, relatus sermo est. Non enim id de corporeo, sed animæ partu concipere, cuius liberos, filiosque; virtutum partus putato, & masculam ad deum, deique; diuinissimas potestates contemplandas sapientiam. quod apertè innuit,
cùm

cum inquit, Supplicium denique huiusmodi est, ut sterilis anima in corpus quoddam per iudicium migret, cui nec maris, nec sœminæ natura insit, quasi aperte diceret, per quod nunquam operetur bona, neque boni vnquam quicquam sit susceptura. Vos ergo summopere sterilitatem animæ fugite, & prolem, quæ vos aliquando beatos effectura sit, gignite: patrisq; semper gignentis sœcunditatem quoad potestis, hoc pacto vestræ mentis imitamini sœcunditate. Hæc Aesculapij summa.

Mercurij sermo facer.

111.

GLoria omnium deus: diuinum, diuina natura. principium vniuersorum, deus, mens, natura, actus, necessitas, finis, & renouatio. Erat enim vmbra infinita in abyssu, aqua insuper, & spiritus tenuis intellectualis, per diuinam potentiam in chaos inerant. Floruit autem splendor sanctus, qui sub arena, & humida natura elementa deduxit, diiq; omnes seminalem naturam deligebant. Cumq; indistincta fuissent, leuia postmodum in excelsam regionem prouolarunt, grauia sub arena humida resederunt. Distinctis, libratissq; rebus, quæ igneo spiritu vehebantur, emicuit cœlum septem in circulos. Dij in astrorum ideis, cum signis eorum con-

B 3

spicieb

spiciebantur. Dinumeratae sunt stellae secundum eos, qui inhabitant illas, deos. ambitus amplior, cursu suo, aëreo circulo, conspirante diuino spiritu vectus. Quisq; deorum ex interna virtute ascriptum tibi opus expleuit. Nata sunt ergo viuientia, quadrupedia, reptilia, aquatica simul atq; volatilia. Satio item omnis per semina pululans, gramen, herba, atque germina florum, sementem quoque regenerationis intrinsecus comprehendebant. Generatio hominum ad diuinorum operum cognitionem, testimoniumq; naturae, ad imperandum omnibus, quae caelo teguntur, ad bonorum discretionem, ad incrementum generis, numeriq; propaginē. omnisq; anima velata carnis umbraculo, ad caelestium deorum discursum suspiciendum, ad opera dei, & naturae progressus, ad bonorum signa, ad potestatis diuinæ cognitionem, portio quaedam tributa est ad bonorum malorumq; iudicium, ac bonorum varium artificium inueniendum. incipit tamen in illis viuere, sapientiamq; nancisci, ad portionem continuè cursus deorum circumuentium. resolui praeterea in id, in quo ampla, extabunt monimenta, admonitionesq; artificiorum super terrā. his electis inno-
 uatione tēporum, herbae, generationesq;
 carnis

carnis animatæ (tepefactis sementibus fructuum, opificisq; naturæ & artis) reiuuenscent. Denique vti necessitate, & renouatione deorum, cursuq; circuli numerosæ naturæ diuinum, ac ipsa scilicet omnis conspiratio mundi, natura denuo florescente. etenim in ipsa diuinitate, natura etiam consistit.

C O M M E N T A R I A.

Tertius rursus commemorat, ex informi materie situ, formis ceu sanctis splendoribus illustrato, omnia ad ortum suo ordine processisse, & beatas cælorum mentes opus sibi à summo patre commissum explere. Et hominem ad geminum officium natum, ad æternorum videlicet contemplationem, & ad boni, maliq; iudicium, & rerum humanarum cum varijs artificiorum inuentis, tum prudentia moderationem. cui quidem contemplandi materiam, seq; ad diuina attollendi, cælum, terra, herbe, germina, & tota mundi conspiratio, & rerum pulcherrimus ordo, abundantissimè suggerit. est enim nature velut liber vnus diuinitate plenus, diuinorumq; speculum. hæc sermo sacer. Tertium tamen hunc dialogum cautè legendum admoneo. nam gentiles planè gentilitiæ exponunt, & faciunt quoddam ad suos errores fundamentum, αὐτὸς πᾶσι θεοῦ τὴν ἡ-

ταύτων. Ad diuinationem omnem, ad idolatriam, orgia deorum, teletas, aut verius thelo threscias, magias, theurgias, fatum, opifices deos, & huiusmodi impura, & nefaria quamplurima. nobis autem vnus deus est, qui fecit cælum & terram, & omnia, quæ in eis sunt, & qui omnia, prout vult, in tempora mutat, & transfert.

Mercurij ad Tatium Crater, siue
Monas.

I I I I.

VNiuersum mundum verbo non manibus fabricatus est opifex. Ipse verò sic cogita, illum presentē semper agentem omnia, deum vnicum voluntate sua cuncta constituentem. Id enim eius corpus est, non tangibile, non visibile, non dimensum, non distans, nec alterius cuiusquam simile. nam nec ignis, nec aqua, nec aër, nec & spiritus. verum ab eo hæc pendent omnia. bonum verò ita est, vt sibi soli id competat. Terram quoque ornatu quodam diuini operis exornare voluit. Dimisit itaque hominem mortalis animantis, mortale animal. & mundus quidem refertus animalibus viuentis mundi per intellectum, atque rationem. homo enim effectus est diuini operis contemplator, quod profectò dum admiraretur, autorem eius agnouit. Sermonē quidem

Ô T

Ô Tati, singulis hominibus deus impartit, mentem verò nequaquam. non quòd inuiderit, quibus ne utique inuideret, liuor quippe ab eo non prouenit: sed illa quæ habitat cum animis hominum mente carentibus. T A T. Cur ô pater non omnibus deus mentem communicauit? T R. Quoniam voluit eam ô fili, in medio tanquam certamē, præmiumq; animarū proponere. T A T. Vbinam hanc locauit? T R. Cum craterē patulum hac impleisset, præconem misit, iubens talia quædam animis hominū nuntiare. Mergat seipsam in hanc pateram, quæcunque potest, quæ videlicet credit craterem animā ad eum, qui dimiserat, rediturū, quæ' ve finem noscit, cuius gratia nata fuerit. Quicunq; igitur præconem exaudierunt, sese miserunt in mentem, ij cognitionis participes effecti sunt, mentemq; suspicientes, in homines perfectos euasere. At qui præconium neglexerunt, ij sermonis quidem participes, mentis autem expertes, relictī sunt ignorātes, & cuius gratia, & à quo geniti fuerint. Horum præterea sensus irrationalis animantis sensuum similes, itaq; & cupidine impliciti, ea, quæ sunt digna conspectu, nequaquam admirantur. nam libidinibus corporis mancipati, horum causa natum

hominem arbitrantur. Quicunq; verò dei natura fulti sunt, ij ô Tati secundum operum comparationem, pro mortalibus immortales habentur. intelligentia sua cuncta complexi, quæ in terra sunt, & quæ in mari, & siquid est præter ea supra cælum. Atq; adeò seipsos erigunt, vt ipsum quoq; bonum intueantur. Quod sane cum perspiciunt, eam, qua hic vescimur, vitã, miseriam quandam arbitrantur, despicientes utiq;, tum etiã corporea omnia, ad vnum solum feruntur. Hic ô Tati scientiam meritis est diuinorũ, si contemplatio est intelligentia dei, diuino existente cratere.

TA T. Equidem ô pater, huius crateris lactice abluui cupio. TR. Nisi ô fili tuũ corpus oderis, te ipsum amare non poteris. quamprimũ verò non te, sed deum ipsum dilexeris, mentem protinus consequeris. hanc denique nactus, scientiam euestigio nancisceris.

TA T. Quonã pacto asseris hæc, ô pater? TR. Impossibile est ô fili, vtrisque simul intendere, mortalibus videlicet, atq; diuinis. nam cum duo tantum in ordine rerum inueniantur, corporeum, & incorporeum: & illud quidẽ mortale, hoc diuinũ dicatur, electione vnus amittimus alterum: quotiesq; vnus cura remittitur, alterius actus intenditur. Potioris itaque optio,

optio, eligenti decora, non modò homi-
nem, qui elegit, deũ reddidit, verũ impie-
tatem erga deũ ceteris quoq; demonstrat.
deterioris autẽ electio, hominem quidem
ipsum perdit, aduersus autem deum nihil
præter id vnum delinquit, scilicet quòd
quemadmodum pompæ per media trans-
eunt, ipsæ quidẽ nullius actionis compo-
tes, cæteros autẽ impediētes: haud secus
isti pomparum instar vagantur, atque ob-
errant, propter corporis voluptates. Cũ
hæc igitur ita se habeant ô Tati, diuina
officia præcedere, humana sequi debent.
Deus profectò extra culpam malorum à
nobis, causa venit. nam mala bonis ante-
ponimus. Cernis ô fili quòd corpora cœ-
lestia transcendere nos opus est, quodq;
choris dæmonũ abesse, ambitumq; astro-
rum, eorumq; progressus superare, vt ad
vnum, solumq; deum tēdamus. insupera-
bile enim bonum est, sine termino infini-
tum, quo ad se nunquam incipiēs, quo ad
humanam cognitionem principium ha-
bens. eiusmodi tamen cognitio non eius
initium est, sed nobis ipsius cogniti prin-
cipium exhibet. Principium itaq; comple-
ctamur. hoc enim cognito, vniuersa ce-
lerrimè discurremus. Arduum autem est
consucta, ac præsentia relinquentē, ad su-
perio

periora se, potioraq; cōuertere. Illa enim, quæ oculis cernimus, nimium nos delectant: latentia diffidentiã pariunt. patētia autem sanè mala sunt, bonū occultum iis, qui manifestis incumbunt. nec enim forma eius vlla, nec figura. hac de causa sui tantū simile: cæteris horū verò dissimile. Etenim corpori incorporeū apparere non potest: huiusmodi est similis ad dissimile differentia, dissimilisq; ad id, quod simile est posteritas. Monas, id est vnitas omniū principium radix, atq; origo, absque verò principio, nihil. Initiū autem est nō principij, sed alterius. monas ergo principiū, omnemq; numerum cōtinet à nullo contenta, omnemq; gignit numerum nullo numero genita. Quicquid vtiq; genitum imperfectum, diuiduum, crescens, atq; decrescens. ei verò quod perfectum, horum nihil accidit. id sanè quod augetur, virtute monadis augetur. euanescit autē imbecillitate propria, cum vltorius monadē capere nequeat. Hæc, tibi ô Tati pro viribus imago dei subscripta sit, quam si diligenter consideraueris, oculisq; internis prænoueris, crede mihi fili, ascensum ad excelsa comperies. quinetiam imago ipsa te perducet: habet enim vim certam visio, eosque, qui intuendi desyderio flagrant,

appre

apprehendit, eoq; trahit modo, quo lapis,
qui magnes dictus est, ferrum.

C O M M E N T A R I A.

Quartus nos hortatur sapientiam capeſſe-
re, quæ patulus eſt diuinæ mentis crater. in
quem quæcunq; anima ſe immergit, cognitio-
nis particeps effecta, mentem ſuſpiciit. at verò,
vt ad eam ſe attollat, ipſam cælos tranſcende-
re opus eſt, & aſtrorum ambitum, eorumq;
progreſſus ſuperare, & beatorum choros longè
infrà relinquere. tunc ad vnum, ſolumq; deum
tendit, inſuperabile, & ſine termino inſinitum
bonum, quod cum intuetur, corpora omnia
deſpiciit, & vitam, qua hic veſcimur, miſe-
riam reputat, ſolius incorporei boni deſyderio
intenta. Nullus tamen in diuino cratere ſe va-
let immergere, qui ſuum corpus non oderit, &
qui non ſe, ſed deum ipſum dilexerit, & qui
non mortalia negligens ſolis diuinis hæſerit, ſo-
lus adſit, ſola meditetur, atq; flagret. Mox vni-
tatis, & numerorum analogia, ad veram mo-
nadem cogitandam, verosq; naturæ numeros
nos eleuat. Hæc Crater.

Mercurij ad Tatum filium ſuum, Quòd deus
lateas ſimul, ac patens eſt. v.

HVnc præterea ſermonem apud te
tranſigã ô Tati, ne præcipuũ nomen
tibi

tibi desit, né ve ignores id, quod plurimis
 occultum, videtur esse perspicuum. nam
 si nusquam pateat, nihil vtiq; erit. Quod-
 cunq; se offert aspectui, genitū. quod ve-
 rò, latet sempiternum. neq; enim opus est,
 vt appareat, quandoquidē esse nunquam
 definit. ante oculos quidem id, reliqua po-
 nit, ipsum verò secretum manet, vt pote
 quod vita fruitur sempiterna. Etenim
 phantasia solū circa quæ genita sunt, ver-
 satur, in qua præter generationem nihil
 existit. At vnicum id ingentū, incompre-
 hensibile phantasiæ. Cum verò per ipsum
 cuncta clarescant, per omnia rursus, atque
 in omnibus fulget. Hisq; præsertim appa-
 ret, quibus ipse noticiam communicare
 voluit. Tu igitur ô fili mi Tati, in primis
 piis precibus obsecra dominū patrē vnicū,
 vnū, & à quo vnus, vt sis illius misericor-
 dia dignus. sic tandē deum tantum perci-
 pere poteris, si vel vnus dūtaxat illius ra-
 dius intelligentiæ tuæ benignè resulserit.
 sola siquidē intellectio latens, latētia per-
 spicit: itaque si mentis oculis inspexeris ô
 Tati, ille tibi (crede mihi) patebit. Deus
 sanè totius expertus inuidiæ, per singulas
 mūdi particulas vbiq; splendet, atq; adeò
 se notū præstat, vt non intelligere modò,
 sed manibus etiā ipsis (vt ita dixerim) li-
 ceat

ceat atrectare. nam vndiq; nostris oculis eius obseruatur, seque obicit, & inculcat imago. Quòd si infimum te latet, quomodo aut teipsum, aut eum inuenies? Deniq; cum deũ videre volueris, suspice syderum ordinẽ reliquorũ, quis agẽ perpetuũ horum seruat ordinẽ? Ordo quidẽ omnis numeri, loci limitibus terminatur. Sol deus deorũ cœlestiũ præstantissimus. Soli cœlites reliqui veluti principi, regi; parent. Sol tantus, terra simul amplior, atque mari, minores tamẽ supra se stellas innumeras cõuerti patitur. Quem timet is, quẽ veretur? O fili, diuersorũ syderũ sunt motus. Quis mensuram singulis motionis assignat? T A T. Arcturum circa idem se perpetuò vertens, totamq; trahens mundi machinam. T R I S. Quis hoc vtitur instrumẽto? quis mare suis finibus circũscripsit? quis terræ pondus sistit, ac librat in medio? Est certe aliquis ô Tati, horum autor, ac dominus. Etenim, locũ, vel numerum, vel mensurã seruare absq; autoris virtute, impossibile est. Ordo fieri à deformitate nequit. eget autem deformitas domino, qui ordinẽ præbeat. Vtinã tibi daretur, ô fili, facultas, vt alarum adminiculo in sublimem aëris plagam volares, mediamq; inter cœlũ, ac terram regionẽ sortitus,

titus, cōspiceres terræ quidem soliditatē,
 maris diffusionem, fluxum fluminū, aëris
 amplitudinem, ignis arctam celeritatem.
 O felicissimum fili spectaculū, ô beatissi-
 mam visionem! Siquidem vno luminum
 motu seriē mūdi totius comprehenderes,
 immobilemquē; factorem concitum, latentē
 quoq; perspicuū cerneres: quòd si per ea
 etiam, quæ terra sustentur, fragilia, &
 aquæ profunditate conduntur, deū artifi-
 cem inuestigare volueris: age fili, circun-
 spice humani corporis opificiū, cuius ad-
 monitione perdisce, quis tam pulchræ
 imaginis cōditor, quis oculorum pictor,
 quis nares, auresque tornauit, quis labia
 distendit oris, quis nervos tetēdit, atq; li-
 gavit, quis irrigavit venas, quis ossa con-
 gessit solida, quis carnem pellicula tenui
 circūtextit, quis digitos, articulosquē; discre-
 uit, quis fundamēta pedum extendit, quis
 perforauit poros, atq; meatus aperuit, quis
 splenem coëgit, atq; compressit, quis py-
 ramidem impressit cordi figurā, quis ie-
 coris porrò textit fibras, quis pulmēnum
 sculpsit fistulas, quis aluo capacem ampli-
 tudinem tradidit, quis honoranda corpo-
 ris membra in propatulo figurauit, quis
 obscœna in obscuro prorsus abdidit, eaquē;
 aspectu cernentium voluit secreta iacere.

Vide

Vide quot diuinæ artis opera in vna materia demōstrantur, singulaq; pulchra, recteq; dimēsa, nec non propriis inuicē officiis differentia. Quisnam singula finxit? qualis mater, qualis pater. nonne hæc solus ipse inuisibilis deus, cuncta propria voluntate molitus est? Et cum statuam, & imaginē absq; fabro & pictore fieri nullus asserere audeat, mirā mūdi huius constitutionē, sine conditore constituisse putabimus? O cæcum homunculū! ô nimis impium! ô profundis obrutū ignorantia tenebris! Caue, caue inquā ô fili nri Tati, ne vnquam artificiū priues artifice: quin immo congruo deū nomine præinuocato, patremq; esse propriū eius existimato, quod si me quiddam audacius proferre coegeris, huius essentiā esse dicam concipere, ac facere singula quemadmodū sine factore fieri quicquam nequit, ita deū existere semper, nisi semper agat omnia, impossibile est, in cœlo videlicet, aëre, terra, mari, in toto mūdo, in qualibet particula mundi, tum in quod est, tum in eo, quod non extat. nihil est in omni natura, quod ille ipse non sit. est ille siquidē, quæ sunt. est ea etiam, quæ minimē sunt. Quæ quidem sunt, deduxit in lucem, quæ non sūt, occulit in seipso. Hic deus, nomine melior.

lior. hic occultus, hic rursus omnium patentissimus, hic menti cōspicius, hic præsens oculis, hic (vt ita dixerim) multicorporeus. nam nihil in corporibus est, quod ipse nō sit. omnia enim ipse solus existit. nomina insuper habet omnia, quoniam vnus est pater. Nomen quoq; nullum habet, quoniam pater est omnium. Quid ergo te laudabit, supra te an infra te positum? quò vertam oculos, vt te laudem, supra ne an infra, intus an extrà? Num modus, an locus circa te, num aliud quiddam ex omnibus? In te autem omnia, abs te omnia, præbes omnia, nihil deniq; suscipis. omnia quidē habes, quod autem non habes, id ipsum nihil. Quando verò laudabo te pater? tempus & momentū tuum capere non valemus. Qua potissimum in te laudes cantabo tuas? num in iis, quæ creaueris, an in illis, quæ nō creaueris potius? num in iis fortè, quæ in lucem è tenebris eruisti, an in iis, quæ latent adhuc arcano sinu recondita? Per quid tandem hymnos tuos dicabo? nūquid in laudatione tali ego ipse mei iuris existā, an potius alter efficiar? Ipse profectō es quicquid ego sum, ipse es quicquid agam, ipse es quicquid deniq; dicā. Ipse enim es omnia, neq; aliud præter te quicquā. Quid scire non

non es ipse? Ipse omne quodcunq; genitum. Es quidē intelligens, pater, fabricans deus, efficiens bonū, bona faciens omnia. Matriciæ nanq; purissimus aër, aëris anima, animæ mens, mentis deniq; deus.

C O M M E N T A R I A.

Quintus docet deum latere pariter, & per singulas mundi particulas splendere. res omnes, que se nobis obijciunt, eius esse imagines, ita ut mirificus, perpulcherq; rerum ordo manifeste declaret ordinantē, & res singule certis suis limitibus circumscriptæ, dominum declarent, & autorem, cui sol siderum rex, princepsq; obsequitur, atque paret, quem timet, quemq; veretur, & summam vniuersa mundi structura suam declarat artificem. Mox de diuina interna generatione confidentius iudicium assert, dei esse essentiam concipere, ac facere omnia: ita ut deum existere, nisi semper omnia agat, impossibile sit. est enim sic diuinus logos omnia, ut nihil omnium, in quo corporeum, incorporeumq; ens, atq; nihil, in idem conspirant, atq; coincidunt. deinde Mercurius in diuinarum laudum cantibus, dialogum finit, & terminat.

Quòd in solo deo bonum est. alibi verò nequaquam. ad Aesculapium.

VI.

C. 2.

Bonum

BOnum ô Aesculapi in nullo ponitur, nisi in vno deo, immo ipsum bonum deus ipse semper. Quamobrē essentiam omnis motionis, atque cognitionis, esse deum oportet. Hac essentia orbatum nihil, hæc circa se stabilem actum nullius egenum, infinitum superabundanter porrigentem possidet. Vnum id vniuersorum principium, bonum porrigens, & effundens bonum quoties nomino bonum, id, quod omnia bona, & quod bonum semper, intellige. hoc vnico deo adest. neque enim cuiusquam indigus est, vt adeptionem illius appetendo malus fiat, neq; iactura cuiusquam in eum vnquam, vt post damnum dolore afficiatur. Maior enim portione mali, nec est illo validius aliud, a quo expugnetur. in hūc iniuria incidere nulla potest, qua irritatus, lacepsitū ve excandescat. Nihil eius iugū subterfugit, quo contēptus indignetur, atq; irascatur: nec est sapientius eo quicquam, quod illi æmulationem incuriat. Itaq; cūm hæc illi non accidant, nihil eius naturæ præter ipsum bonū restitit. Quemadmodū verò nihil eorum, quæ mala sunt, in hac insunt essentia. ita in nullo alio bonū inuenitur. In singulis enim reliqua insunt singula, tum in paruis, tum in magnis, tum etiā in
 iis,

iis, quæ secundum vnum, & in ipso quoq; animali maximo omnium, atq; potētissimo, quod vtiq; passionibus genita replet. Nam generatio, passio quædã est. vbi autem passio, nullo modo bonũ. vbi bonum, nõ passio ponitur vlla: vbi dies, nullo modo nox: vbi nox, neq; etiam dies: quapropter in generatione bonũ esse non potest. restat itaq; in eo, quod ingenitũ. Vt autẽ materiæ concessa est omniũ participatio, sic quoq; boni participatione, mũdus bonus. bonũ dico, inquantũ ipse etiã omnia efficit, qua quidẽ ex parte bonus est mundus, in reliquis omnibus nõ bonus. passibilis enim ac mobilis est, & omnium præterea causa passionum. In homine insuper cõparatione mali, bonũ. Id quippe, quod nõ nimis malũ, quodq; minus malũ, bonũ in hominibus appellamus. quo fit, vt bonum nostrũ nihil aliud sit, quã mali portio minima. Vnde illud etiam sequitur, vt bonum huiusmodi, à malo separatum esse non possit. Inquinatur enim hoc bonum, admistione malorũ. infectum verò, vltèrius bonũ non permanet: sin minimè permanet, malum efficitur. In solo igitur deo bonum ipsum existit. Quare solum boni nomen homini adest ò Aesculapi, natura boni nequaquam. neque enim id ca-

pere potest materiale corpus confectū vni-
 diq; & oppressum prauitate, laboribus, do-
 loribus, cupiditatibus, iracūdia, deceptio-
 nibus, stultisq; opinionibus, ac nugis. De-
 terrimum tamen omnium id cenleo Aescu-
 culapi, quòd vnumquodq; eorum, quæ di-
 xi, summum creditur esse bonum. Fugien-
 dum in primis malum est, ventris luxus,
 malorū omnium fomes: hinc error, hinc
 boni priuatio. Et quidē ingentes deo gra-
 tias habeo, qui de natura boni cogitanti
 mihi sententiam hanc certā infudit, quòd
 in mundo bonū esse non possit. si quidem
 mundus congeries est malorum. Deus au-
 tem boni vel bonum, dei exuberans ple-
 nitudo, supereminetia quippe bonorum
 circa essentiam syncerè fulgentis, atq; pu-
 rissimè. neq; forte sunt essentiaē dei. Au-
 diendum sanè id assero o Aesculapi, essen-
 tiam dei (si vllam deus habet essentiam)
 ipsū bonum esse. Pulchrum verò, & bo-
 num in mundo, aut in mundi partibus in-
 uenire non licet. Nam quæcūq; sensus mo-
 uent, idola sunt, & vanæ quædam admi-
 rationes. quæ verò sensuum organa sub-
 terfugiunt, ad pulchrum, bonumq; perti-
 nent. Utq; acies oculi deum non cernit,
 sic neque pulchrum, bonumq; cognoscit.
 Hæ siquidem partes dei sunt, integerrimi-
 q;

miq; illius propriæ, cognatæ, inseparabiles, præcipuæq; dilectæ: & vt has ipse deus amat, sic ab his ipse deus amatur. si deum percipere poteris, pulchrum quoque, bonumq; percipies, perfulgēs omnibus illustratū à deo. Pulchritudo enim sine comparatione, sine imitatione bonum. Deus enim comparationem, imitationemq; nullam admittit. Quemadmodū ergo deum pulchrum, bonumq; noueris, ita sanè & cæteris uiuentibus cum deo conferri nequeant nunquam communicandum. Si deum quæsieris, pulchritudinem ipsam quæres. Quæ tandem ad id ferat, vnica via est, pietas cognitioni coniuncta. Quapropter ignari mortales, & à pietatis semita deuij, hominem quoque bonum nominare non verentur, cum beni notitiam veram habere nullam possit, sed malis irretitus, & illaqueatus sit, malumq; bonum esse censeat, insanabiliterq; malis utatur, eorumq; iacturam, priuationemq; formidet, omnibus deniq; machinamētis, viribusq; contendat, ne vnico solū malo prematur, verū & in numerū mala, magnitudinemq; augeantur. Talia sunt, ô Æsculapi, decora hominum, atque bona, quæ nec fugere, nec odisse ualemus. omnium nanq; difficilimum id existit, ob

cam potissimum causam, quia nos illis uti oportet, atque vesci, illisq; orbatu vitam agere nullo modo possimus.

C O M M E N T A R I A.

Sextus hoc contendit, in solo deo bonum, boniq; naturam, hoc est ipsam bonitatem reperiri, pariter & pulchri potentis, sapientisq; naturam. In mundo autem solum boni nomen esse, & errorem cecos homines arguit. vitia abhortere monet, & que via nos ad ipsam bonitatem, ipsamq; pulchritudinem perducatur, edocet, pietas scilicet cognitioni coniuncta, ad quam ignari mortales a pietatis semita deum, pertinere valeant nunquam. Hec sextus.

Quòd summum malum est hominibus ignorare Deum.

VII.

QUò ruitis mortales ebrij, qui merum ignorantia combibistis? cum id ferre nequeatis, euomite. viuite sobrij, oculis mentis inspicite. Quòd si minus potestis omnes, saltem qui possunt, id agant. Ignorantie pestis omnem terram subuertit, animamq; corrumpit corporis vnicuique inclusam, neque finit eam salutis iter asciscere. ne permittite vos in lacum corruptionis, mortisq; submergi. Respirate iam, respirate, ad fontem vitæ recurrite, illumq;, qui vos introducet in adytum veritatis, capessite.

peffite. ibi fulgidum lumen nullis immit-
 tum tenebris, ibi nullus ebrietate delirat,
 fed omnes sobrij vigilant, atque mentis
 oculis eum, qui videri vult, acutius in-
 tuentur. is nec auribus percipitur, nec cer-
 nitur oculis, neque sermone profertur: so-
 la mens eum prospicit, sola mens prædi-
 cat. In primis autē oportet vestem, quam
 circumfers, exuere, indumentum inscitie,
 prauitatis fundamentū, corruptionis vin-
 culum, velamen opacum, viuam mortem,
 sensitiuum cadauer, sepulcrum circunuer-
 tile, domesticum denique furem. qui dum
 blanditur, odit: dum odit, inuidet. huiusce
 modi est, quo circumtegeris, vmbra-
 culum inimicum. Ad seipsum te deorsum
 raptat, ne fortè conspiciens veritatis deco-
 rem, atque proximum bonum, huius ode-
 ris prauitatem: néve huius insidias, quas
 in te assiduè machinatur, aliquando præ-
 sentias. hoc aciem interiorum sensuum
 hebetat, & obtundit: crassa illam materia
 suffocat, abominabili, fastidiosaq; ebriat
 voluptate, ne audias vnquã, néve perspi-
 cias ea, quæ iure & audienda sunt, & in
 primis inspicienda.

C O M M E N T A R I A.

Septimus conqueritur ignorantie pestem,

c s que

quæ omnem terram euertit, animamq; corrumpit, corporis vinculis inclusam, & ignorantes hortatur resipiscere, & corpus mortale indumentum iubet nos exuere, à quo præcipites in ignorationem, mortemq; raptamur, & nos in adytum mentis reuocare, quæ sola eum perspicit, qui neque auribus percipitur, neque cernitur oculis, neque sermone profertur. Hæc septimus.

Nihil eorum, quæ sunt, interitus, sed mutationes, decepti homines interitum nominant. Ad Tatium.

VIII.

DE anima, & corpore, ô fili dicendum, quonam modo immortalis anima, quantaq; sit agendi virtute in concretione, dissolutioneq; corporis. Mors ad horum nullum attinet. *θάνατος* enim, id est mors, conceptus quidem est mortalis appellationis, vel vanum quiddam, vel per ablationem primæ literæ, *θάνατος*, id est mors pro eo quod dicitur *ἀθάνατος*, id est immortalis. *θάνατος* enim interitum significat, at nihil eorum, quæ in mundo sunt, interit. Si enim secundus deus est mundus, nec nõ immortale viuēs, impossibile est immortalis animatis partem aliquam interire. Quæcunq; mūdo insunt, mundi sunt membra, homo præsertim animal rationale. Primus omnium verè sempiternus,

ñus, immortalis, ingenitus deus, omnium
 autor. Secundus deinde ad illius imagi-
 nem, mundus à Deo genitus, & ab eodem
 seruatus, nutritus, & immortalitate dona-
 tus, velut à proprio patre, viuens quidem
 semper, & immortalis: est enim semper vi-
 uens quidē, semper & immortalis, etenim
 semper viuens, & sempiternum hoc inui-
 cem differunt, quia sempiternum quidem
 ab altero factum non est: sin autem fie-
 bat à seipso, non ab aliquo factū fuit, quia
 fit semper. Sempiternum enim quatenus
 sempiternum est omne, pater autem ille
 sui ipsius sempiternus, at verò mundus à
 patre semper viuens, immortalisq; factus.
 Quantumq; materiæ fuerat subiectum pa-
 tri, pater ipse corporeum agens, & in mo-
 lem congregans, id totum sphericum red-
 didit, imprimens qualitatem materiæ exi-
 stenti immortalis, rationeq; materiæ sem-
 piternum habenti. Plenus autem ideis om-
 nibus qualitates pater inserens in spher-
 ram, velut in gyrum omni qualitate cir-
 cumscripsit. Exornare autem voluit id,
 quod post ipsum est, quasi immortalitate
 fulciens omne corpus, ne materia ab hu-
 ius congressu discedere volens, in suam
 deformitatem iterum resoluatur. quando
 enim incorporea erat materia, ô fili, de-
 for

formior erat. Habet hæc quoque materia qualitates quasdam exiguas reuoluta cre scendi pariter, & decrefcēdi natura quam homines mortem vocant. Huiuscemodi autem confusio circa terrena viuētia. Coelestium quippe corpora, vnum atque eundem seruant ordinem, quem scilicet primū à patre suo sortita sunt. Seruatur autem ipse à restitutione cuiusq; indissolubilis. Restitutio verò constitutionis corporum terrenorum, ipsaq; dissolutio in corpora indissolubilia, & immortalia restituitur. atq; ita sensus priuatio fit, non destructio corporum. Tertium quoque animal homo ad imaginem mundi genitus, secundum patris voluntatem sese habens, præter cætera terrena viuētia non modò cum secundo deo cognationem habet, verumetiam intelligentiam primi. Secundum planè deum vtpote corporalem, sensus comprehendit. Primum verò deum, vt incorpoream, bonamq; mentē, mēte confurgit. T A T. Id ergo animal, nõne destruitur? T R I S M. Melius melius ominare, ô fili, ac insuper meditare quid deus, quid mundus, quid animal immortale, quid animal dissolubile. Scio quoq; mundum à deo simul, atq; in deo, hominē verò à mundo, & in mundo consistere: principium

cipium autem, comprehensioq; omnium,
& constitutio Deus.

C O M M E N T A R I A.

Octavius edocet in primis cœlestia corpora iugiter unum, eundemq; tenorem seruare, quem primum à suo patre sortita sunt. Et mortem, interitumq; primum circa terrena viuentia corpora apparere, sed penè mortis nomen, atque corporum interitus vanum esse, corpora siquidem ipsa mutantur non intereunt. verum qualitates ipsas idearum idola, simulacraq;, quibus deus ipsam exornare voluerat, immortalis materia permutat. Et homo immortale animal, sed dissolubile, vniuersæ naturæ vinculum, atque nodus, partim corporeus, partimq; incorporeus, mentisq; capacior altè, instar mundi genitus est, vt sensibilem mundum comprehenderet, & mente ad optimam mentem, felici contem- platione assurgeret. Hæc octavius.

Quòd in solo Deo pulchrum, ac bonum,

alibi verò nequaquam, Ad

Æsculapium.

I X.

Heri, ô Æsculapi, perfectam edidi
orationem, in præsentiarum autem
necessarium esse arbitror, vt de sensu bre-
uiter differamus. Sensus, ac motus in hoc
potissimum discrepare videntur, quia hic
quidem secundum materiam, ille autem
secun

secundum essentiã est. mihi tamẽ vterque conuenire videtur, neq; distingui in hominibus ratione. Intus animantibus sensus nunc vnitus est, in hominibus autẽ intelligentia. Ab intelligentia quidem intellectus differt, quemadmodum à diuinitate deus. Diuinitas enim à Deo, intelligentia verò ab homine prouenit. Hęc sermonis est soror, aut vtraque sibi inuicem instrumenta. Nam neque sermo absque intellectione pronuntiatur, neque intellectio absq; sermone prodit in lucem. Quamobrem sensus, & intelligentia in homine, tanquam connexa conspirant inuicẽ. Neque enim sine sensu intelligere, neq; sine intellectione sentire vilo modo possumus. Intellectionẽ tamẽ absq; sensu intelligere possibile est, instar eorũ, qui in somnis phantasmata vident. tãtum quoque videntur vtrãq; operationes in somniorũ visionibus externis, sensum autem ex somno in vigiliã suscitari. In animam præterea corpus, homoq; vnitur: quotiesq; vtrãq; sensus particulæ sibi consentiunt, tunc intellectio cõcepta mête disponitur. Mens omnes notiones cõcipit, bonas quidem, quoties à deo semẽ infunditur: cõtrarias autẽ, cum à demonibus quibusdã spermata iaciũtur. Nulla profectò mundi pars est

est dæmonum præsentia destituta, horum lumen ab ipso deo totum descendit. Dæmon denique transfusus in hominem, semina propriæ notionis inspergit. Mēs autem conspersa seminibus prægnans, inde parit adulteria, stupra, homicidia, parricidia, sacrilegia, diuinorum cōtemptum, iugulationes, euerfiones vrbium, pestes hominum, & reliqua omnia quęcunq; malorum sunt opera dæmonum. Dei planè semina pauca, at illa quidē magna, pulchra, bona, virtus scilicet, tēperantia, pietas. pietas autē dei cognitio. Deum qui recognoscit, bonis refertus omnibus, notions diuinas assequitur, notions inquam haud multorum similes. Qua de causa, si quis huic se cognitioni dedicant, nec ipsi vulgo placent, nec vulgus illis, insanire demū putantur, risumq; reportant: interdum etiam odio habentur, contumeliis afficiuntur, vitæque priuantur. Improbritatem enim hic habitare diximus, terrāq; illius esse prouinciam: terrā dico non mundum totum, vt impij quidam obloquuntur. Veruntamen homo deo deuotus, quamprimum diuinam prægustauerit visionem, obliuioni reliqua omnia tradit. atq; etiā, quæ reliquis hominibus mala sunt, huic vt bona contingunt, cōsulenti prudenter,

& ad

& ad scientiam singula referenti, quodq;
 mirandum est, mala semper in bona peni-
 tus conuertenti. Sed iam ad sermonem de
 sensu iterum redeamus. humanū est, sen-
 sum cum intellectione coniungere. nam
 omnes (vt suprā retuli) homines intelle-
 ctione feruntur. Cæterum secundum ma-
 teriam vnus, alter secundum essentiam.
 Qui enim prauitatis seruus est materialis,
 à dæmonibus quoq; (vt diximus) intelli-
 gēdi semē accepit. At si qui bonitatis ani-
 mæ cōpotes sunt, horum natura deus ipse
 vtitur. Deus enim omnium author, efficiens
 autem omnia, sibi ipsi consimilia reddit.
 Quædā tamē genita bona, in operationis
 vsu sterilia. Mūdi nanq; reuolutio genera-
 tiones exagitans, qualitates efficit quasdā,
 inficiens, maloq; fœdans: quasdam defen-
 sans, bonoq; purgans. Mundus ô Æscula-
 pi sensum, motumq; possidet, non huma-
 no sensui, motuiq; consimilem, sed poten-
 tiorē sanè, atq; admodum simpliciore.
 nā sensus, & intelligentia mundi, id vnum
 est, cuncta scilicet facere, ac resoluerē. Di-
 uinæ voluntatis organum, hac potissi-
 mum ratione constructum, vt à deo semi-
 na suscipiens vniuersa, eaq; toto sinu re-
 condens, omnia quidem componendo
 producat, omnia rursus auferat diuiden-
 do.

do. Atque instar agricultoris periti, quodcunq; nimis adultū est, amputat, vt statutis tēporum interuallis, reuifcatur. Nec est quicquam, cui vitā mundus ipse non præstet. simulq; vitæ locus est, est atq; etiā institutor. Corpora verò ex materia in differentiā constant: horum quædam ex terra, quædam ex aqua, ex aëre alia, ex igne quoq; permulta, vniuersa certè composita. Quædam tamen congesta magis, nonnulla verò simpliciora. Illa grauiora, hæc leuiora. Velocitas autem agitationis, illius varietate generationem qualitatis inducit. spiratio enim crebra existens, corporibus qualitatem vnā cum superabundātia vitæ suppeditat. Deus igitur Cosmi, id est mūdi pater. Cosmus autē eorū, quæ in cosmo, & Cosmus quidē Dei filius. Quæ verò in cosmo, sub cosmi ditione consistunt. ac iure Cosmus appellatus est: omnia siquidē varietate generationis *κοσμοῦ*, id est exornat, necnō indefinēti vitæ operatione, perpetua necessitatis celeritate elementorum, commistione, ordine genitorum. Ipse igitur cosmus, id est ornatus necessitate simul & meritò nominatus est, animantium omniū sensus & intellectio, quæ ex externis influunt ab eo, quod continet inspirata. Cosmus autem quæcūq; ab ipsa

D orig

origine suscepit à deo, perpetuo seruat. Deus profectò, nō, vt quibusdam videtur, sensu, mēteq; captus est. illi enim miseria pressi, perperam obloquuntur. Quæcunq; sunt, ô Æsculapi, in deo simul atq; à deo pendentia, partim per corpus agētia, partim mouentia per essentiā animalem, alia per spiritum viuificātia, alia verò receptacula defunctorum. Rectius autē dicemus deum talia non habere, sed vt veritatē liquidam exprimamus, ipsum esse cūcta fatebimur. Nec ea quidem ab extimis capere, ad extima nihilominus porrigentem, id est sensus, & intellectio dei. Vnde nulli vnquā futurum est tempus, in quo existētium aliquid in nihilum euanescat. Quoties verò existentia dico, dei dico thesaurum: nam existentia ipse Deus amplectitur. Extra hunc nihil est, extra nihil, ipse. Hæc tibi ô Æsculapi intelligenti, vera videbuntur: ignorantem autem, incredibilia. Intelligere enim, ipsum credere est: at non credere, proculdubio ignorare, sermo siquidem meus ad veritatem vsq; currit. Mens quoque ampla, & à sermone ad certum quiddam deducta, veritatem attingit: denique comprehendens omnia, eaq; inueniens consona illis, quæ interpretabatur, euestigio credidit, & in ipsa fide de-

cora

cora feliciter requieuit. Quę igitur de diuinis dicuntur , intellecta creduntur quidem, non intellecta negantur. Hęc autem de intelligentia dicta fufficiant.

C O M M E N T A R I A .

Nonus homines erudit , qui cū intellectio-
ne vtantur omnes , materiales tamen ex demo-
uum spermatibus , quorum præsentia nulla
pars mundi deſtituta vacat , concipiunt , &
pregnantes tandem adulteria , ſupra , homici-
dia , paricidia , & omne flagitiorum genus pa-
riunt . atqui eſſentiales , ſpiritualesq; viri omne
virtutum ornamentum ſeminatore deo conci-
piunt , & omne bonum virtutis officium pa-
riunt . Sunt enim dei ſemina pauca , at illa qui-
dem magna , pulchra , & bona , & vitiorum
innumeroſa multitudini longè præſtantiora :
quę tamen qui ſectantur , nec ipſi vulgo pla-
cent , neque vulgus ipſis : inſanire demum pu-
tantur , riſumq; reportant , quòd terra ſedes
improbitalis ſit , & prouincia . Mundus ta-
men a lege formatus eſt , vt à deo ſemina ſu-
ſcipiens vniuerſa , diuinitatis dignum fieret or-
ganum , & omnia in miro pulchrę ordinatio-
nis decore procederent ad ortum . in quo perſe-
uerent , ſuumq; tandem nanciſcantur exitum ,
quod proſectò fieret , niſi inimicus veniens , in

D 2 medio

*medio tritici superseminaret Zizania. Vos ergo
seligite diuina semina spirituales facti, & malo-
rum semina demonum, qui nos materiali affe-
ctione dormientes occupare vigilant, cauti nunc
effugite. Hæc Nonus.*

Mercurij Trismegisti Clauis ad Tatum. x.

Hesternum ô Æsculapi sermonē ascri-
psi tibi: vnde æquum est hodiernum
Tatio dedicare, eoq; magis id operæpre-
rium, quo disputatio præsens, omnium ad
illū a nobis antedictorum compendia-
ria quædam summa futura est. Deus & pa-
ter, & bonum ô Tati naturā eandem, imo
eundem actum habent. Illa siquidem au-
gmenti, diuinationisq; appellatio est, quæ
circa mutabilia, & immutabilia, id est hu-
mana, & diuina versatur. quorum vnum-
quodque ille vult esse. alibi verò actum
(quemadmodū in aliis demonstraui-
mus) diuinorum atq; humanorū, quæ quidem
in hoc intelligere necesse est. huius actus
voluntas est, huius essentia velle cuncta
subsistere. Quid est Deus, & pater, & bo-
num, nisi ipsum esse horum omnium non-
dum existentium. quinetiā existentia ipsa
horūdem sunt, id Deus, id pater, id bonū,
cui nihil aliud ex omnibus applicatur.
Mundus enim ac sol eorum, quæ sunt se-
cund

eundem participationē pater, non tamen
 viuentibus vitæ, bonitatisq; causa. quòd si
 hoc ita se habeat, comprehensus agitur à
 volūtate boni, sine qua nec esse vnquam,
 nec fieri potest. Cùm filiorum pater, tum
 procreationis, tum etiam alimenti, per so-
 lum appetitum boni suscipiens (nam bo-
 num actiuum est) id alteri cōuenire quàm
 illi nequit. quod cùm accipiat nihil, vni-
 uersa vult esse. Non dico ò Tati vniuersa
 facit: faciens enim, longo quodam tem-
 pore deficiens, at indignum est. Siquidem
 interdum facit, interdum cessat, egenum
 quidem & quantitatis, pariter & qualita-
 tis, nonnunquam qualia, & quanta dispo-
 nens, aliàs horum contraria. Deus autem
 & pater, & bonū, eo ipso quod omnia est.
 Tale igitur ei quidem ista præcipere po-
 test. etenim hoc vult esse, & est. Et ipsum
 maximè vero ipsi, nam cætera omnia pro-
 pter ipsum. Proprium quippe boni, ò Ta-
 ti, sese notum præbere. id bonū est ò Tati.
 T A T. Visionis pater, bonæ & pulchræ
 nos participes reddidisti. vnde meę men-
 tis oculus visione quasi iam expiatus est.
 T R. Neq; verò quemadmodum solis ra-
 dius, fulgore nimio corrūpit oculos, cali-
 gantesq; reddit, sic ipsius boni cōspectio.
 illustrat enim, atq; oculi lucem eo magis

exauget, quo quis capere magis potest intelligibilis splendoris influxum. Velociter est, & acutior diuina lux ad penetrandum, innocentiaq; , & immortalitate singula complens. Qui nitorem hunc à corpore vberius haurire possunt, obdormiunt sæpenumero à corpore ad aspectum pulcherrimum. quemadmodum Cœlius, & Saturnus nostri progenitores assurgunt. T A T. Utinam & nos pater. T R. Utinam ô fili. Adhuc tamen imbecilliores sumus ad conspiciendum. Tunc autem poterimus mentis oculos eleuare, bonumq; , decoremq; incomprehensibilem prospicere, cum nihil de illo prorsus dixerimus. eius cognitio diuinum silentium est, & intenta omnium applicatio. Qui id intelligit, nil potest aliud cogitare. Qui id intuetur, nil præter ipsum aliud intueri. Qui id audit, nil audire post ipsum, neq; corporis etiam sui mēbra mouere. vniuersis profectò corporis sensibus, motibusq; solutus, intrepidus agit. nam qui totum circumlustrat, vndique mentem totam quoq; irradiat, animam abstrahit totam à corpore, totam in essentiam deniq; dei transfigurat. Impossibile enim ô fili animam hominis in corporis fœce iacentem, diuinā assumere formam. Neque licet etiam dei pulchritudinem

nem contueri, nisi quis antè in deum fuerit reformatus. T A T. Quonam pacto id dicis ô pater? T R. Omnis animæ distributio ô fili. T A T. Mutationes autem quoniam modo interim distribuens. T R I S. Num in iis, quæ generatim diximus, audisti, quemadmodum ab vna mûdi totius anima, vniuersæ profluunt animæ per omnem mundum tanquã distributæ circûcurrêtes? Harû vtiq; animarum mutationes permultæ partim sanè in melius, feliciusq; partim autem in contrarium. Nam reptilium quædã in aquatilia transmuntur, aquatiliû animæ in terrestria migrât: terrenorû in volatilia scandunt, aëreorum vertûtur in homines. hominû deinde immortales animæ, in dæmones transeunt, demum in deorû chorum feliciter reuolant. Chori deorû gemini, vagantiû vnus, non vagâtium alter. atq; hæc est suprema animæ gloria. Anima verò in corpus humanum delapsa, si quidē mala perseuerauerit, non gustat immortalitatis quicquã, neq; bono etiam fruitur. reuoluto autem itinere in reptilia præcipitans. Hæc vtiq; adiudicatio, pœnaq; est animæ malæ, prauitas animæ, ignorantia. Anima naturæ rerum, boniq; inscia, orbata oculis, corporis sese passionibus implicat. Anima, ca-

codæmonis, id est mali dæmonis ritu corrupta, seipsam ignorans abiectis corporibus, mōstrisq; deformibus seruit. Corpus suum velut onus infestum circumfert, non præsidens corpori, sed ob ignorantia subjugata. cōtra verò virtus animæ cognitio est. eruditus enim re vera, bonus, pius, diuinus. T A T. Quis hic est o pater? T R. Qui nec loquitur, nec audit multa, qui duobus sermonibus, seu dicēdis, siue audiēdis intendit, & pugnat in tenebris. Nam deus & pater, & bonū, nec lingua pronūtiatur, neq; percipitur auribus. Cū hęc igitur ita se habeāt in omnibus, quæ sunt ex eo, quod seorsum ab illo esse nequeūt, sensus insunt. Inter cognitionē autē, ac sensum multum interest. Sensus enim superantis motus existit cognitio: sciētia, terminus. Scientia dei donum. siquidem vnaquæq; sciētia incorporea mēte vtens, vt organo, mens autē corpore: quamobrem vtraq; in corpora, tum intelligibilia, tum etiā materialia recurrunt. Ex oppositione enim, & contrarietate constare omnia necesse est, neque aliter se habere possibile est. T A T. Quis igitur materialis iste deus? T R. Mūndus, pulcher quidē, nō tamē bonus. etenim ex materia constat, passionibusq; subiicitur: primusq; est eorum, quę patiuntur: secund

eundus autem eorum, quæ sunt. Indignus præterea suapte natura, factus aliquando semper existens in generatione, atque genitus, qualitatumque, & quantatum omnium generata. Mobilis enim. Omnis autem materialis motio, generatio dici debet. Intelligibilis quoque status, hoc pacto motum materiale agit. Quoniam mundus sphaera est, id est caput, nec supra materiale quicquam. quemadmodum neque aliud sub pedibus intelligibile, at materialia cuncta. Mens vero caput in circulum agitat, id est, secundum naturam capitis motum. quocumque igitur contigua sunt, capitis illius pelliculae, quæ sanè anima est, immortalia nata sunt, quasi corpus sit in anima constitutum, animamque habentia plena sunt corpore. Verum quicquid à pellicula procul, in qua sunt, quæ magis participant anima, corpus existit. totum vero animal est. Itaque mundus ex materiali quodam, & intelligibili compositus est. Mundus animal, primum, homo secundum, post mundum animal, primum autem animalium reliquorum. quocumque vero animæ munus conceditur aliis, homo quoque possidet. neque solum non bonus, sed malus etiam, utpote mortalis perpenditur. Mundus enim non bonus, quia mobilis. non tamen malus, quoniam immortalis.

Homo autē tum quia mobilis, tum etiam quia mortalis, malus esse censetur. Anima hominis in hunc vehitur modum. Mens in ratione, ratio in anima, anima in spiritu, spiritus in corpore. Spiritus per venas, arteriasq; , sanguinemq; diffusus, animal vndique ciet, molemq; corporis suspensam sustinet, atque circumfert. Vnde decepti quidam humorem sanguinis animam existimarunt: hos planè latuit, quia in primis oportet spiritum ad animam vsque manare. deinde sanguinem coalescere, venasq; , & arterias cauas extendi, demum resolui animal, eamq; mortem corporis esse. Ex vno autem principio cuncta dependent, principium ex vno, atque solo. Et principium quidem mouetur, vt rursus extet principium. Ipsum tamen vnum præstat, nec ab vnitatis decedit. Tria igitur hæc sunt. Deus pater bonum, & mundus, & homo. Mundum Deus habet, mundus hominem. Mundus dei filius, homo genitura mundi. Neque enim ignorat Deus hominem, sed curam eius habet, ab eoq; cognosci se vult. Hæc vnica salus homini, cognitio dei, hæc ad olympum ascensio. Ex hoc vno duntaxat anima bona, neque interdum quidem bona, aliàs autem mala, at secundum necessit

ecessitatem. T A T. Quomodo id asseris ô mi Trismegiste? T R I S M. Hoc inquam assero, animam pueri contemplari seipsam, nondum ex natura sua propter corpus egressam, nondum corpus omnino compactum est, ac seipsam vndique pulchram conspiciere. Nam haud corrupta est adhuc à corporis passionibus, mundi totius anima, tuncque dependens. Cùm verò compactum est corpus, animamque in sui molem dispergit, ac distrahit, tunc illa oblivioni subiicitur, pulchrique, ac boni visione priuatur. Oblivio autem ipsa improbitas est. Idemque accidit iis, qui egrediuntur ex corpore. Recurrente enim anima in seipsam, spiritus in sanguinem, anima in spiritum contrahitur. Mens à velaminibus libera & diuina existens sua pte natura igneum sortita corpus, per loca omnia circunuagatur, animamque iudicio iusto, ac merito supplicio derelinquit. T A T. Quo pacto id ais ô pater? T R I S M. Mens quidem ab anima, anima verò à spiritu separatur. Indumentum mentis anima. Indumentum animæ spiritus. Cointelligere oportet ô fili cum dicente auditorem, atque conspirare, auditumque acutiorem voce dicentis habere. Harum ô fili vestium conuolutio in corpore terreno

ibon

reno

reno conficitur. si quidem nudam secundum se mentem in terra sistere mole penitus impossibile. neque enim potis est terrea fex mentem adeo diuinam suscipere, neque tantum numen partibili confirmatum corpore sustinere. Assumpsit ergo mens animam velut amictum. Quinetiam anima diuina existens, vehiculo spiritus utitur. Spiritus animal totum percurrit. Itaque cum primum mens a terreno corpore soluitur, proprium mox subit amictum, igneum videlicet corpus, quo sane quamdiu circumtecta est, in terreum corpus turgescere nequit. Terra namque ignem minimè sustinet, tota siquidem ab exigua scintilla cremaretur. Qua de causa terrenæ moli circumfusus est humor, quasi quoddam ad combustionem ignis obstaculum: qui cum acutissimus, ac velocissimus, sic omnium diuinorum conceptum, singulorum comprehendit elementorum corpora: etenim ipse cœlorum artifex, igne potissimum ad suam fabricam utitur. Opifex quidem totius utitur omnibus: omnis autem faber iis, quæ sunt circa terram: orba namque igni mens hominis, ad humanamque dispositionem duntaxat idonea, diuina construere nequit. Humana certe anima, non omnis quidem, sed pia, beataque, diuina. Postquam verò huiusmodi

modi anima per mortem à carcere corporis est exēpta, cum omnis subierit virtutis, pietatisq; mandata, certè aut mens, aut deus efficitur. Certamen autē religiosæ pietatis hoc est, recognoscere deū, iniuriam inferre nemini, anima tamē impia in natura propria remanet, ac seipsam nimium cruciat, corpus quærit, quod ingreditur, terrenū & humanum. Aliud quippe corpus quàm humanum, animam non capit humanam: neq; fas est in corpus animæ ratione carētis, animā rationalē corruere. Lex enim diuina generationē tam nefariā prohibet. T A T. Quo igitur modo cruciatur ô pater hominis anima, quôdve supplicium huius animæ grauius? T R I S. Impietas, ô fili mi Tati. cuiusnā ignis ardentior flāma, quàm impietatis est? Quænam fera mordax ita corpus lacerat, vt impietas laniat animā? Nōne vides quot malis animus premitur impius? En sic fili vociferatur impius animus: Vror: absumor: quid agam nescio: deuorāt me miserum mala vndiq; confluentia: non video quicquam: heu miser, non audio. Tales afflicti sunt animi voces: talis naturæ congrua mulcta: non qualē tu fortè fili, & alij quidam arbitrantur, quibus videtur anima nostra postquam est humanam exuta

figur

figuram, in corpora degenerare brutorum. Hic enim impius error, verum castigationis eius, modus alter. Mens utique, cum dæmon efficitur, ad obsequium dei iubetur igneum capeffere corpus: inde in animam transfusa nefariam, eam flagellis verberat peccatorum: his animus verberatus iniquus, ad neces, conuicia, obiurgia, rapinasq; varias sese vertit, ad ea denique, per quæ delinquunt homines, vniuersa delabitur: at cum in sanctam mens influit animam, extollit illam ad sapientiae lumen. Hæc anima postmodum nunquam somni torpore languescit, sed & verbis pariter & operibus humano fert opem generi, iuuatque modis omnibus, suum semper æmulata parentem. Quamobrem oportet ô fili nos agentes deo gratias obsecrare, vt bonæ mentis participes efficiamur: in melius quidem anima migrat, in deterius nunquam. Est etiam animarum communio quædam. deorum animæ communicant hominū animis. Deus se communem singulis exhibet. præstantior enim cunctis ille. cuncta autem illo sunt imbecilliora, mundus deo, homo mundo, homini brutum subiiciatur. Deus super omnia est, & circa omnia. Dei radij, actus existunt, mundi radij, sunt naturæ:

ræ:

ræ: radij verò hominis artes, atq; scientiæ. Per mundum exercentur actus, iiq; in hominē per mundi radios naturales descendunt: naturæ per elementa : hominis per artes, atque scientias. Hæc utiq; mundi totius administratio, ex vnius natura dependens, perq; vnam materiam rectè discurrens, qua nihil validius, nihil diuinius, nihil denique magis vnitum. Hominum ad deos, ad homines deorum cōmunio. Iste bonus est dæmon. anima, quæ hoc plena est, beata est, misera verò vacua. T A T. Quá nam ratione id ais ô pater? R R I S M. Scito mi fili, quia anima omnis habet ipsum bonū pro mente. de hac enim præsens nobis est sermo, non de ministro huius, quē suprà diximus, ex iudicio demissum ad inferos. Anima mentis præsentia destituta, nec agere quicquam, nec dicere potis est. Sæpe verò mens extra animam, quo quidē in tēpore, nec audit, nec videt anima, sed animali similis est ratione carenti. Tanta est potētia mētis, quæ animā huiusmodi deserit implicitam corpori, & ab eodē tractā ad infera. Talis anima fili mi mentem nullam habet, ideoq; nec hominem hunc appellare fas est. Homo siquidē animal est diuinū, nec est cum terrenis brutis, sed cū diis cœlestibus comparand

parandus. Quinimmo si audendū est verū
fateri, homo verus vel cœlicolis est præ-
stātor, vel saltē pari sorte potitur. etenim
quicumq; cœlitum descendit ad terrā, cœli
limitē deserit. homo autē ascendit in cœ-
lum, illudque metitur: nec eum fugit quæ
ima sunt, quæve sublimia, ac reliqua o-
mnia diligēter inquirat. quodq; maius est,
terrā quidem haud dimittens in cœlū at-
tollitur. tam ampla est humanæ naturæ
potestas. Quamobrē audendum est dice-
re, hominē quidem terrenum, deum esse
mortalē: deum verò cœlestē, immortalem
hominem. itaq; horum virtute duorū, ho-
minis scilicet ac mundi, gubernantur sin-
gula. vni demum cuncta subiiciuntur.

COMMENTARIA.

*Decimus deum omnia absolute esse constan-
ter asserit, quæ singula singulatim partici-
patione contrahunt. attamen deum patrem
esse, & bonum eo ipso, quod ipse omnia est.
Mox de animæ in silentio raptu discutit. vbi
quæ mentis oculis cernuntur, neque revelare
fis, neque revelandi concessum est arbitrium.
Quod autem de animalium transformatione
subiungit, non verborum fictionem, sed fictio-
nis allegoriā sequendam esse eiusdem Mercu-
rii sequens sermo declarat, cum inquit: Aliud
enim*

enim corpus, quàm humanum, animam non capit humanam: neque fas est in corpus anime ratione carentis, animam rationalem corrumpere. lux enim diuina generationem tam nefariam prohibet. Et paulo post subiungit: Talis nature congrua multa, non qualem tu forte fili, & alij quidam arbitrantur, quibus videtur anima nostra postquam est humanam exuta figuram, in corpora degenerare brutorum. Hic enim impius error, quòd ei animam pueri causatur seipsam contemplantem. hoc viderint qui mentem intelligentiamq; abditam defendunt. Hæc & similia Clauis.

Mens ad Mercurium.

X I.

DE sine tandiu differere ò Trismegiste Mercuri. file iam, antedictorum reminiscere: etenim sensum tibi meum non pigebit exprimere, eoq; magis, quo multæ & variæ inter mortales de mundo, deoq; opiniones pererrant. T R I S. Equidẽ, vt ingenuè fatear, huius rei veritatẽ nondum teneo ipse. ergo mi domine purã exprime veritatem. nam vnicum te elucidare talia posse confido. M E N S. Audi me igitur ò fili. tempus, deus, & vniuersum sic se habent. Deus æternitas, tempus generatio. Deus æternitatem, æternitas mundum.

■   mund

mundus tempus, tēpus generationem efficit. Dei quasi essentia est, bonū, pulchrum, beatitudo, sapientia, æternitas: essentia, ipsum idem. mundi ordo, temporis transmutatio, generatio, mors, & vita. actus dei, mens, & anima. æternitas, perseveratio, atque immortalitas, mundi institutio, & restitutio temporis. augmentū & diminutio, generationis deniq; qualitas. Aeternitas ergo in deo, in æternitate mundus, tempus in mundo, in tempore generatio. æternitas extat circa deum, mundus in æternitate mouetur. tēpus terminatur in mūdo, generatio cōplectitur in tempore. Sors itaq; omniū deus, essentia verò æternitas. Opus æternitatis est mundus factus quidē non aliquādo, factus autem semper ab æuo. Cum verò nunquā cesset æuum, nunquam cessabit & mundus. Cumq; sit mūdas æternitate cōprehensus, nulla mūdi pars interit. **TRIS.** Dei verò sapientia quid est? **MENS.** Bonum, pulchrum, beatitudo, omnis virtus, & æuum. vnde immortalitatem præstat æuum, perseverantiam materiæ tradens. Origo enim materiæ pendet ex æuo, quemadmodū ex deo æuum. Generatio quidem, ac tempus naturæ geminæ, & in cœlo sunt & in terra. in cœlo sanè immutabilia sunt hæc duo,

duo, atq; immortalia : in terra mutabilia, corruptioniq; obnoxia : Aeternitatis anima deus est. anima mundi aeternitas, terræ anima cœlum. Deus in mente, mens in anima, anima autē in materia : omnia verò ista per æuum, totum hoc corpus, in quo corpora omnia : anima mente, deoq; plena, intima mūdi replet, cōplectitur extima, vitā omnibus hæc suggerit, extrinsecus quidem, ingenti huic, perfectoq; animali mundi, intrinsecus autem cæteris, quæ insunt mundo viuentibus. Supraq; in cœlo, quod idem est, omnia sistens : infra verò in terra, generationē agitans. Mundum profectò cōtinet æuum, siue per necessitatem, seu providentia, vel natura: & siquid aliud quis cogitat, vel etiam cogitabit vnquam, id omne deus agit. Actio dei potestas insuperabilis, cum qua nec humanam, nec diuinam vllam comparare quis audeat. Caue igitur ô Mercuri, nequid infernorum, nequid etiam supernorum dei simile censeas: nam à veritate peius aberrares : nihil quippe simile est ei, quod dissimile, solumq;, & vnum est. Neque cuiquam putes eandem, quæ deo, vim adesse : quid enim post illum tale, & ad immortalitatem, & ad qualitatis transmutationē? quid autem præter hoc aliud

deus efficiet? neque enim otiosus est deus: nam otiosa forent omnia: cuncta siquidē plena sunt deo: otium verò in nullis mūdi partibus reperitur: nomen profectò vanum est otium, tum secundum id, quod agit, tum etiam secundum id, quod agitur: vniuersa fieri necesse est. ac semper fieri secundum loci cuiusq; naturam. Agens non vni præsens est tantum, sed omnibus: nec vnum duntaxat, verum vniuersa producit: nam efficax existens in seipsa potestas, in iis, quæ facta sunt, minimè sufficiens est: sub ipsa enim sunt opera ab illo progenita. Agè contēplare, pro me subiectum tuo conspectui mundū, atq; eiusdiligenter circumspecte formam, inuiolabile corpus, quo nihil antiquius per omne quidem adultum, ac vires. Inspice præterea mundos septē suppositos, ornatu mirifico fabricatos, ordine sempiterno, cursu suo differēter complentes æuum plena lumine singula, ignis verò in illis nullo modo. Amicitia enim contrariorum, dissimiliumq; cōmistio, lumen instituit illustretū ab actu dei, bonorū omniū genitoris, totius ordinis principis, septemq; mundorū ducis æterni: lunam verò cæteris præcurrentem, naturæ organum, inferiorem materiam transmutantem, terram in mundi medio

medio sitam, pulchri mundi subsellium, nutrimentum terrenorum omnium, eandemq; nutricem. Meditare numerū mortalium, immortaliumque uiuentium, medium verò quasi confinium vtrorumque, mortalium videlicet, atq; immortalium, lunam ipsam circumeuntem. Anima rursus omnium plena propriis ab ea motibus agitata, partim quidē circa cœlū, partim verò circa terram: nec ea, quæ dextra sunt, ad sinistra, neq; læua ad dextra. Item nec superna ad infera, neq; infera iterum ad superna. Quòd autē hæc omnia genita sint ô dulcissime mi Mercuri, nequaquã nunc opus est vt me differente perdiscas: nam corpora sunt, habentq; animã, & mouentur. hæc autem in vnū cōgredi absq; congregantis virtute impossibile est. Oportet igitur aliquem esse talem, ac penitus vnum. Nam cum multi, variiq; sint motus, & dissimilia corpora, vnus autem ordo velocitatis in omnibus, impossibile est duos, aut plures esse factores: neque enim ordo vnus probaretur in multis. Præterea qui inter illos imbecillior esset, potentiori nimirum inuideret. ex quo seditio quædam exoriretur. Itaq; si vnus eorum actor mutabilium animalium extitisset, cuperet quoq; immortalia gignere, quæadmodum

genitor immortalium affectaret mortalia, quinetiam una existente anima unaqueque materia ad quem illorum potissimum fabricatio pertinet? Quod si ad utrumque, ad quem provincia maior? sic autem cogita, omne corpus viuens, seu mortale siue immortale, ex materia constat & anima: omnia sane viuentia corpora animata sunt, non viuentia vero nuda penes in omnia. Anima quoque similiter secundum seipsam suo propinqua parenti, vitæ causa est: vitæ autem causa est quilibet immortalium. Quoniam igitur modo mortalia viuentia differunt à mortalibus? itemque ab immortalibus immortalia? esse itaque horum omnium actoris præ cæteris est præcipuum. Nam anima una, vita una, una quoque materia. Quisnam iste, quis alter præter unicum deum? Num alteri cupiam quam soli deo conuenit procreare viuentia? Unus itaque deus, mundum unum est confessus, Solem unum, unicam Lunam, unam quoque diuinitatem. Ipsum verò deum, unum quidem credimus esse. Unus igitur, singula facit in multis. Nam censes arduum quiddam, & laboriosum deo vitam animam, immortalitatem, mutationemque efficere? Tu enim tot, tantaque potes, vides, audis, odoras, gustas, tangis, loqueris, graderis, spiras, intelligis. Neque
alter

alter est in te, qui videt, qui ve audit alter.
 Nec loquitur vnus, graditur alius, hic
 odorat, ille gustat, hic spirat, intelligit ille:
 at vnus hæc omnia præstat, neq; etiã pos-
 sibile est illa sine dei natura fieri. Vt enim
 qui cessat ab iis, non est amplius animal,
 sic qui ab illorum constructione cessaret,
 minimè deus esset, id autem suspicari ne-
 farium. Quòd si cõcessum nihil in rerum
 natura consistere, cui non insit naturalis
 quidam agendi vigor, simulq; certi ope-
 ris executio, quanto magis asseuerandum
 est deo, non deesse potestatem omnium,
 & effectũ: nam quicquid otiosum, imper-
 fectum. imperfectũ dicere deum, nefas. fa-
 cit igitur omnia deus. Nunc mihi id pau-
 lulum temporis, ô Mercuri, totus adesto,
 ipsum te mihi dedito, opus dei confestim
 intelliges. Hoc opus adesse necessarium
 erat, vt essent ea, quæ fiunt, quæ ue fiebãt,
 & quæ fient in posterum. Id autem, ô sua-
 uissime mi Mercuri vita est, id verò pul-
 chrum, id autem bonum, id deniq; deus.
 Si autẽ petieris, vt hæc tibi per exempla
 operum ante oculos ponam, aduerte quid
 tibi accidat generare volenti. non tamen
 illius hoc simile: ille siquidem non diffun-
 ditur voluptate, nõ habet operis adiutorẽ.
 Suapte natura efficax, vi propria operans

uerfatur, in opere femper exiftens ipfe, quodcūque fecerit vnquam. Si à quodam influxum fuum ille fubtraxerit, deficiente vita in mortem corruent vniverfa. Cum verò viuant omnia, vnaq; fit vita cunctorum, vnus eft deus. Rurfus fi omnia uiuentia funt, & quæ in cælo videntur, & quæ iacent in terra, vna profectò vita cunctorum manat ex deo, atq; ipfa & ipfe eft deus. ab vno fiunt omnia conditore. Vita verò eft vnio mentis, & animæ: mors autē non pernicies concretorum, fed vnionis pluriū diffolutio. Imago ergo dei æuum, æui mundus, mundi fol, folis autē homo. At verò mutationem quandam, populi mortem effe arbitrantur, ob eam caufam, quia moles refoluitur corporis, & vita fe reuocat in occultum. Equidem, ô dilecte Mercuri, mundum quidem mutari hac te doceo ratione, quia quædam illius particulæ in occultū iugiter abeunt, nunquam tamen interire illum exiftimato. Hæ profectò mundi funt paffiones, reuolutio fcilicet, atque occultatio. Reuolutio quidem cōuerfio, occultatio autem renouatio eft. Omnisformis præterea mundus formas haud sanè aduentitias, peregrinasq; fufcipit. Verū ipfe eas in feipfo coagitat, etiam omnisformis mūdi fimilis erit: at fi vnicam formam

formam habuerit, in hoc erit mundo dete-
rior. Quid itaque dicemus ad hæc? ne obse-
cro in ambiguo resistamus. Quod enim
in diuinis ambiguum, nõdum cognitum,
vnam igitur habet ideam: huius autẽ idea
propria, cùm aspectum fugiat oculorũ, in-
corporea est, formasq; per corpora singu-
la exprimit. Neq; vlla te prorsus admira-
tio teneat, quia sit quædam incorporalis
idea: est enim qualis idea sermonis, & in-
scriptionibus apices: videntur enim per
multũ excedere: planè tamen ex natura, le-
uesq; sunt. Meditare autem quod nunc di-
cetur audentius, quodq; verius etiã affere-
tur, quẽadmodum homo nequit sine vita
viuere, ita nec deus viuere potest, nisi bo-
na producat. Hæc enim dei vita, hic eius
actus, agitare singula, vitamq; omnibus
inspirare. Quædam verò eorũ, quæ suprã
diximus, certam quandam requirũt intel-
ligentiam. Considera in hoc exẽplo quid
potissimũ significare velim. Omnia sunt
in deo, non tanquam in loco posita. Lo-
cus enim corpus est immobile, atq; ea quę
posita sunt, motu carent. Locatur quippe
aliter in corpore, aliter in phantasia. Co-
gita singula continentẽ, cogita nihil esse,
quã incorporalis natura capacius, nihil
velocius, nihil validius, ipsumq; omnium

E S capa

capacissimum, velocissimum, potentissimum. Sic iterum à teipso incipiens meditare, atq; animæ tuæ præcipito, quæ citius, quàm præcipies euolabit. Iubeto inquam, vt transeat in oceanum, illa prius quàm iusseris, ibi erit, inde, vbi nunc est, nequaquam discedēs. Iubeto iterū, vt in cœlum volet, nullis pennis egebit, nihil eius obstabit cursui, non solis incendium, non ætheris amplitudo, nō vertigo cœlorum, non syderum reliquorum corpora, quin penetrās omnia, ad supernū corpus vsque transcēdat. Quinetiam si volueris globos omnes transire cœlorum, quodq; superius est, inuestigare, id quoque tibi licebit. Aduerte quanta sit animæ tuæ potestas, quanta celeritas. Tūne potes ista, deus nō possit? Hoc igitur pacto contemplare deum, vt in seipso intelligētias omnes habētem, habentemq; seipsum ceu mundum penitus vniuersum, nisi te deo æquaueris, deū nunquam intelliges: nam simile semper à simili suo cognoscitur. Extende teipsum in magnitudine sine termino, emerge ex corpore, totū supergredere tempus, æternitas esto, sic deum deniq; noueris, impossibile nihil in teipso supponens. Teipsum immortalem puta, comprehendere cuncta potentem, scientiam omnem, atq; omnem
 pari

pariter artē : omni sublimitate sublimior esto, omni fundo profundior, sensusq; factorum tuorum singulos in te colligito, ignis, aquæ, aridi, humidi, adesto simul mundi partibus omnibus, cælo, terræq;, mariq;, per omnem ætatē, extra corpusculi tui virem habitato, per mortē nihil interire putato. Cuncta hæc simul comprehendito, loca, tempora, moles, qualitates, & quantitates, sic deum intelligere poteris. Contrà, si animam tuam in corpus demerferis, ipsamq; abieceris, iisq; te verbis in cœnum prostraueris, neq; scio quicquã, neque scire etiam valeo, vastum horreo maris fundum, in cœlum volare nequeo, non noui quid nũc sim, nõ noui quid sim futurus in posterũ, quid tibi cum deo? neque enim potes, cum sis malus, corporisq; foetidi seruus, ipsum pulchrum, bonumq; percipere : extrema verò prauitas, non recognoscere deum. At verò cõfiderere, atque sperare se, bonũ aliquando reperire posse, via quædam diuina est, ad bonũ recto tramite ducēs, facilisq;, & peruia, passim procedenti tibi semper occurret, ambulanti, nauiganti, die, nocteq; loquenti, pariter atque tacenti : nihil est enim in rerum natura, quod non aliquam præ se ferat diuinitatis imaginē. **T R I S.** Nonne inuisibilis deus?

deus? MENS. Religiosius loquere Trismegiste: nam quis illo lucidior? Ille quippe omnia ob eam causam fabricauit, vt eū per singula cerneret. Hæc dei bonitas, hæc eius virtus est, illū fulgere per omnia: nihil est vel in incorporeis etiam inuisibile, mens ipsa in intellectu videtur, deus autem in operatione conspicitur. Hæc hactenus enodata tibi sint Trismegiste, cætera omnia ipse per te iam perscrutaberis, neque falsa veritatis imagine decipieris.

C O M M E N T A R I A.

Vndecimus de mente, diuino sermone plenus declarat eternitatem à deo, mundum ab æternitate, tempus à mundo, transmutationem à tempore, à transmutatione mortem, atque vitam pendere, insuperabili dei potestati nullam potentiam, nec diuinam, nec humanam, nec supernorum, nec infernorum comparabilem esse, quem vnicum esse cum rationibus, sum analogis, gratissimè permonstrat: qui cum otiosus esse nequit, semper omnia facit: quod de eterna verbi generatione dictum rectè concipias: ait enim quod opus diuinum adesse necessariū erat, vt essent ea, quæ sunt, quæ fiebant, & quæ fient in posterum, id vita est, id pulchrum, id bonum, id denique deus, & vita cunctorum: sed quid hoc nisi quod altius

Euan

Euangelista tuba cecinit, cum inquit: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. quod factum est, in ipso vita erat. Cunctorum ergo vita, à deo manat, atque ipsa deus est. Quò fit, vt ea vera mors, verusq; is non sit rerum interitus, qui vulgò putatur, verùm ea, qua viuentium vita in abditum se reuocans, res deserit. Mira profectò proportionem ad eum comprehendendum vititur, qui omnem effugit proportionem, qui comprehensus incomprehensibilis manet, & qui omnibus incognitus, omnibus in rebus se præstat cognoscibilem. Vos ergo quicumque piij huc toti nunc adeste, & mentis sermonibus vestram mentem inclinate, vt eum tandem cognoscatis, qui omnia ob eam causam fabricatus est, vt eum per singula cerneretis. Hæc Mens.

Mercurij ad Tatium de communi. X II.

Mens quidem, ô Tati, ex ipsa dei essentia, si qua tamen est eius essentia, nascitur. Hæc qualiscunq; sit, sola seipsam sincera comprehendit. Mens igitur ab essentia dei nequaquam diuisa, sed illi potius eo modo connexa, quo Solis corpori lumen

lumen. Hæc mens deus est in hominibus, atq; idcirco nonnulli ex hominum numero dij sunt, eorumq; humanitas est diuinitati quàm proxima: etenim bonus deus deos quidem prædicat immortales, homines autem mortales deos. In animalibus autem irrationabilibus, mens illa natura est. Nam vbicunq; anima, ibi quoque mens: quemadmodum vbicunq; vita, ibi etiam anima in viuentibus, absq; rationis discursu, anima est vita vacua mētis: mens quippe adiutrix est hominum animarum, eas in bonum proprium reuocans. In animalibus ratione carentibus, cùm natura cuiusq; operando congregitur, in animis hominū resistit interdum, atq; repugnat. Anima siquidē infusa corpori, à voluptate, atque dolore continuo deprauatur, ex corporis enim commistione voluptas, & dolor, ceu riuuli quidā scaturiunt, in quos madens anima suffocatur. Quibuscunq; igitur animis mens præsidet, suo illa fulgore illustrat, earum moribus, malisq; resistens: quemadmodum verò medicus eruditus ægrotantis corpus doloribus afficit, vrendo illud, atque secando, recuperandæ valetudinis gratia: eodem modo mens voluptuosam affligit animam, vt radices voluptatis euellat: ab hac enim omnis ani-

ma

mæ morbus: morbus animæ grauissimus,
 impietas est: opinio autem nõ ad bonum
 prorsus vllum, sed ad malum potius alli-
 cit. At verò mens illa repugnans, sic ani-
 mæ bonum procurat, vt sanitatem corpo-
 ris medicus. Quotcunq; hominum animæ
 mentem nequaquam fortitæ sunt guber-
 natricem, eadem, quæ & brutorū animæ,
 patiuntur. Dimittit eas mens cupiditatum
 imperio, ad quarum expletionem ardenti
 quodā impetu perferuntur, rituq; ferarum
 immoderatè & irascuntur, & cupiunt.
 Quodq; deterius est, nec finem imponunt
 libidini vllum, nec malorum inueniunt,
 passionumq; terminum. Hisce velut licto-
 rem, vt vindicem deus legem proposuit.
 T A T. Hic, ò pater, disputatio illa de fato,
 quam in superioribus imperfectam reli-
 quimus, reuiuiscit. Nam si decretum sit
 quosdam adulteros, quosdam fore sacri-
 legos, cur aliquis inde mulctatur, quando
 quidem cõpulsus fati necessitate delique-
 rit? T R I S. Omnia sunt fati opera filii: abs-
 que illo nihil est corporaliū, non bonum
 sine yllo quicquam potest, non malum fie-
 ri sine illo. Decretum est, eum, qui turpe
 quid commiserit, pati. ille ob id commit-
 tit, vt patiatur inde quodcunq; patitur,
 quando commiserit. Cæterum de fati, ac
 delicto

delictorum suppliciis, in aliis diximus. Præfens verò nobis est sermo de mente, quid mens valeat, quàm differens in hominibus, ac brutis sit eius instinctus. atq; iterum quomodo in brutis quidem non est mens ipsa benefica, in hominibus autē libidinis impetum cohibet, iracundiæ restinguit ardorem. ex quo sequitur, vt inter homines, irracionales quidam, nōnulli rationales existant. Cuncti verò homines fato, generationi, trāsmutationi subiiciuntur: initium quippe, finisq; fati duo hæc, generatio, scilicet, ac trāsmutatio. Et homines vniuersi id quidem patiūtur, quod instituit fatū. Verùm rationales illi, quibus diximus mentem ceu gubernatricē assistere, non eodem modo, quo cæteri patiuntur, imò ab improbitate alieni, existentesq; non mali, patiuntur minimè malum. T A T. Quomodo rursus hæc ais, ô pater? T R I S. Adulter nōne malus? homicida nōne malus? Homo non adulter patitur, sed quemadmodum adulter. Non homicida, sed quemadmodum homicida. Qualitatem trāsmutationis effugere impossibile est, sicut & generationis effectum, prauitatem verò mentē habenti vitare licet. Quamobrem ego mi fili bonū semper dēmonem audiui dictātem,
qui

qui si literis quæq; monimēta mandasset, mira quædā in dies humano generi emolumenta conferret. Solus ille mi fili, tanquam ipse pro me genitus Deus, vniuersa conspiciens, diuina in nos effudit oracula. Nunc equidem audiui sic aliquando prædicantē, vnū omnia sunt, præsertim intelligibilia corpora: viuimus potentia, actu, æternitate. Mens huius bona, quemadmodum & eius anima bona: cum id ita se habeat, nihil est intelligibilem ab intelligibili distās. Potest præterea mens princeps omnium, atq; anima Dei, quæcunque vult efficere: hæc ille. Tu igitur ista consydera, & ad hunc, quem inferā, sermonem de fato, mente, arrectisq; auribus adsta. Si diligēter litigiosas captiunculas euitaueris, inuenies absque dubio, quod mens anima Dei dominatur omnibus, tum etiam legi, ac cæteris vniuersis. neq; aliquid illorum, quæ ad fatum spectant, impossibile menti. Ideoq; humanus animus fato superior, non tamen, quæ fato subiecta sunt, negligat, atque ista sunt oracula boni dæmonis optima. T A T. Verè diuinè, atque etiam commodè tractasti hæc ô pater. At illud insuper mihi declares obsecro. Mētem in brutis operari naturæ modo dixisti, cum illorum affectibus cooperantem. Affectus

F autem

autem irrationalium (vt arbitror) passiones sunt: mens ergo passio quædam est, sic enim passionibus conformatur. T R I S M. Euge fili bone, quàm generosè rogas, æquum est vt tibi respondeam. Omnia, quæ insunt in corporibus incorporea, patibilia sunt, imo passiones propriè sunt. Omnis motus corporeus, in corpora quoque mouetur à mente. motus autè passio. Vtraque ergo, tum quod mouetur, tum etiã quod mouet, patiuntur: hæc quidem dominãs, illud vero subiectum. Cùm verò separatur à corpore, à passionibus liberatur, imo nihil vsquam impatibile fili, cuncta enim patibilia. Sed passio, & patibile in hoc maximè differunt, quòd vnum agit, alterum patitur: corpora verò secundum seipsa etiam agunt, aut enim immobilia sunt, aut mouentur: vtrū verò sit horum, passio est. Incorporea autem operantur semper, proptereaq; patibilia sunt. Neq; te appellationes moueant. operatio enim, ac passio idem, vocabulo tamè magis honorando vti nil obest. T A T. Perspicquam de his rationem reddidisti ô pater. T R. Illud præterea consydera ô fili, quòd duo hæc soli ex omnibus animalibus homini Deus ipse largitus est, sermonem scilicet, atque mentem. quæ quidem eiusd

eiusdē (ac immortalitas) præmii esse cēsen-
 tur. Iis quisquis ad id, quod decet, utitur,
 nihil ab immortalibus discrepat. **Quin-**
 etiā corporis solutus cōpedibus, ab vtrif-
 que ducetur in chorū beatorū simul, atq;
 deorum. **T A T.** Cætera præter hominem
 animantia, nōne sermone utuntur? **T R.**
 Non filii, sed voce. permultum interest vo-
 cem inter, atque sermonem: sermo cun-
 ctis communis hominibus, vox autem
 propria cuiusque hominis, propria etiam
 cuiusq; generis animantium. **T A T.** O pa-
 ter, diuersa genera hominū, diuersis utun-
 tur sermonibus. **T R I S M.** Diuersis ō fili,
 vnus etiam sermo: qui per interpretatio-
 nem huc, atque illuc translatus, vnum de-
 nique verbū existere reperitur. Verbum
 idem apud Aegyptios, Persasq; , & Græ-
 cos. Sed videris mi fili, verbi virtutem, &
 amplitudinem ignorare. Beatus Deus, de-
 mon bonus, animā esse in corpore, men-
 tem in anima, in mente verbum pronun-
 tiauit, Deum autem horū patrem asseruit.
 Verbum itaq; imago, ac mens Dei est: est
 corpus quidem ideæ, idea verò anima est,
 purissimaq; materiæ portio aër, aëris ani-
 ma, animæ mens, mētis deniq; Deus. Deus
 verò circa omnia, simul atque per omnia,
 mens circa animā, anima circa aërem, aër

circa materiam. Necessitas autem, prouidentiaq; , & natura, organa mundi sunt, ordinisq; materiae. Etenim intelligibiliũ vnumquodq; essentia, essentia verò illorum ipsum idem. At eorum, quæ mundo insunt, corporum, vnumquodq; est multitudo. Corpora composita ipsum idem habentia, atque inuicem mutuò transeuntia, immortalitatem ipsius eiusdem perpetuò seruant. In cæteris corporibus, quæ composita sunt, corporis cuiusq; numerus est. absque numero constitutionem, vel compositionem, vel dissolutionẽ fieri impossibile est: vnitates quippe gignunt, atque augent numerũ, rursusq; soluta, in se numerum retrahunt. Materia quidẽ vna, totusq; hic mundus, magnus est Deus, imago maioris, vnitus illi, patris ordinẽ, voluntatẽq; seruans, vitæ totius integra plenitudo: neque est in eo quicquam per omnem æternitatẽ, restitutionemq; paternam seu ad totum, siue ad partem spectãs, quod non vita fruatur: neque est vitæ expers in mundo quicquam, nec fuit, nec erit. Viuẽtem enim voluit, pater eius, quãdiu est, esse mundum, vnde Deũ hunc esse necesse est. Quomodo possunt o filii in Deo, in totius imagine, in plenitudine vitæ, esse quædam vita carentia? Priuatio vitæ

vita corruptio est, corruptio verò pernici-
 cios. Quonam igitur pacto, pars vlla eius,
 quod incorruptibile est, corrumpi, vel dei
 quicquam destrui potest? T A T. Nónne
 ó pater animalia, quæ in mūdo sunt mun-
 di partes, intereunt? T R. Rectius loquere
 fili. Erras enim in nomine, non moritur
 in mundo quicquam, sed composita cor-
 pora dissoluuntur: dissolutio mors non
 est, sed mistionis resolutio quædam: solui-
 tur autem vnio, non vt ea, quæ sunt, inter-
 eant, sed vt vetera iuuenescāt. T A T. Cùm
 fit quædam operatio vitæ, nónne motio
 quædã hæc est, atq; idcirco, quid in mun-
 do immobile? T R. Nihil ó fili. T A T.
 Nunquid immobilis tibi terrã videtur?
 T R. Minimè, sed multis motibus agitata,
 sola tamẽ hæc quodammodo stabilis. An
 nõ ridiculum esset ipsam nutricẽ omniũ,
 concipiẽtem, parturientemq; singula mo-
 tu carere? impossibile enim aliquid absq;
 motu parere. Nec minus ridiculum illud,
 quàm id corpus sterile nuncupare: nihil
 enim aliud ipsius immobilis appellatio,
 quàm sterile quiddam significat. Totum
 hoc ó fili generatim cõsydera, quod est in
 mundo, aut crescẽdo, aut decrescẽdo mo-
 uetur. Quod verò mouetur, id præterea
 viuit: singula tamẽ viuentia, haud eadem

esse necesse est. Simul quippe mūdus vnī-
 uersus existens, totus quidem immobilis,
 partes autem eius agitabiles vndiq;: nihil
 tamen corruptioni subiectum, sed appel-
 lationes quædam falsæ homines turbant.
 Neq; enim generatio, vitæ creatio est, sed
 latentis explicatio vitæ: neque mutatio
 mors, sed occultatio potius. Cū hæc igi-
 tur ita se habeāt, immortalia cuncta. Ma-
 teria quidē vitæ spiritus est, mens animæ.
 Ex mente viuēs omne profluit. Omne igi-
 tur viuens per mētem, permanet immor-
 tale. Maximè verò omniū immortalis est
 homo, qui Deum capit, qui diuinæ cōfor-
 matur essentiæ. huic enim soli ex omni vi-
 uentiū genere, deus ipse concreditur, no-
 cte quidem per somnia, die crebrius per
 portenta, per quæ omnia sibi futura præ-
 nuntiat, per aues, per intestina, per spiritū,
 perq; Sibyllam, propter quæ verè dicitur
 homo scire, Quæ sunt, quæ fuerint, quæ
 mox ventura trahantur. Illud autē in pri-
 mis animaduertas sili mi velim, quòd v-
 numquodque genus viuentium reliquo-
 rum, propriam mundi prouinciam habi-
 tat: humida quidem aquam, terrestria ter-
 ram, aërē volatilia: homo autem in omni-
 bus utitur, terra, aqua, aëre q; , & igni: cœ-
 lum suspicit, sensu q; illud attingit: Deus
 verò

verò circa omnia simul, atque per omnia, actus enim est omniũ, atq; potestas. nam arduum quiddam est ô fili, Deum percipere. Hunc quoties intueri volueris, aduerte mundi ordinem, atque ordinis eius ornatum. Aduerte necessitatem eorũ, quæ sensu percipiuntur, prouidentiamq; cunctorum, quæ facta sint antè, & quæ quotidie fiunt. Aduerte plenam vitæ materiam, talem, ac tantũ Deum cum omnibus bonis, & pulchris diis dæmonibus, atque hominibus incedentem. T A T. At istæ ô pater operationes quædam sunt? T R. Ah fili vnde hæc, nisi ab ipso Deo proficiscuntur? num ignoras, quòd quemadmodũ mundi partes sunt cœlum, aqua, terra, & aër: eodem modo Dei membra, vita, immortalitas, necessitas, prouidentia, natura, anima, mens? Horumq; omnium participatio, ipsum bonum: neque fit aliudvlsquam, nec est factum, vbi Deus ipse non adsit. T A T. In materia ergo pater. T R I S M. Materia fili mi seorsum est à deo, vt locus illi proprius assignetur. Quid aliud illam existimas, quàm rudẽ, indigestamq; congeriem hanc existere posse? ne secus credas nisi formetur. Quòd si formatur, ab aliquo certè formatur: operationes enim formandi, partes Dei esse diximus. A quo

ergo vita donantur animantia singula, à quo fiunt immortalia, quæ immortalitatis munere perfruuntur, à quo mutantur, quæ mutabilia sunt, siue materiam, seu corpus nuncupaueris, Dei actus esse memento. Actumq; materiæ, materiæ rationem: actum corporeum, corporum rationem: actum essentiæ, essentiæ rationem: idq; omne, neque quicquam est in omni, quod non sit ipse Deus. Itaq; nec magnitudo, neque locus, neque qualitas, nec figura, neque etiam tempus circa Deum, omne enim est. Omne autem circa omnia, atque per omnia. Hoc verbum ô fili cole, atque adora. Cultus autem Dei vnus est, non esse malum.

C O M M E N T A R I A.

Duodecimus de inferiore mente, quæ primæ mentis imago, aut vestigium quoddam est, prosequens post primæ mentis exactam determinationem, eam singulis animabus associat, sed in irrationalibus mens natura est, in hominibus autem ratio: cuius beneficio quicumque hominum destituuntur, ritu ferarum flagranti quodam impetu ad cupiditatum expletionem rapiuntur, nec finem suæ libidini statuunt ullum, nec suorum malorum inueniunt, passionumq;
terminis

terminum, qui fato, diuinoq; decreto patiuntur, dantq; suæ meritas ignorantiaæ pœnas. Boni contra, quibus mens præsidet boni, pulchriq; imago, bona suscipiunt, quæ illis constituerit fatum. Minimè ergo fatum effugies: lex siquidem diuina est fatum, mala tamen, pœnasq; prauitatis affeclas fugere potes. Mercurius oraculo plenus multa discutit, sæpius oraculum insundentem audiuit. duo diuina in hominibus munera commendat, mentem, atque sermonem. Oracula boni demonis, vel si mauis, cœlestis spiritus diuinitus afflantis aperit, de deo, de verbo, de mundo, de materia, nihil esse in mundo vitæ expers, nihil mortale dicendum, sed potius dissolubile, quid esse sentiendum, nihil immobile. Et soli dissolubilem homini Deum varijs modis congregi, & quo pacto ex sensibilibus ad Deum percipiendum homo assurgere possit. Hæc duodecimus.

Mercurij ad Tatium filium suum, de generatione, & impositione silentij. X I I I.

TA T. In communibus pater sermonibus, per ænigmata quædam, ac sine declaratione vllius adiunctionis, de deitate tractasti, asserens ante regenerationem saluum fieri neminem. Equidem, dum ascendebas in montem, supplex tibi

F S Tunc

tunc astiti, obsecrās, vt mihi regeneratio-
 nis rationem aliquādo referares: id enim
 solum restabat tunc mihi discēdum. Tunc
 demum spondidisti te reuelaturum, cū
 à mundo forem alienatus. Ecce iam pa-
 ratus sum pater, à mente mea mundi de-
 ceptiones excussi. tu ergo serua promissa.
 Regenerationis modum vel palàm, vel
 clanculum, vt lubet, edissere. Ignoro ô
 Trismegiste, qua ex materia, quoq; semi-
 ne natus fuerit homo. T R. O fili con-
 templatua in silentio sapientia, semē eius
 verum bonum. T A T. Quonam serente
 pater? hoc enim ignoro. T R. Volun-
 tate Dei, mi fili. T A T. Et quanti est, qui
 nō est genitus: expers enim intelligibilis
 essentia. quòd si aliter se habeat, qui gi-
 gnitur, Deus erit Dei filius. T R. Omne
 in omni, constans ex omnibus potestati-
 bus. T A T. Ænigmata fingis ô pater, neq;
 patris more cum filio loqueris. T R. Hoc
 genus ô fili non eruditur. verbum quo-
 ties vult, sub insinuatione quadam in Dei
 memoriam reducit. T A T. Impossibi-
 lia infers, ac nimium violenta, quapropter
 his cupio contradicere. T R. Admodum
 discrepas à paterno genere Tati. T A T. Ne
 inuideas mihi pater, legitimus enim sum
 filius. Agè precor, regenerationis modū

me doce. T R. Quid dicam fili? quod dicam præter hoc nõ habeo quicquã, quòd verum cerno spectaculũ, ex Dei benignitate mihi iam oblatũ, vnde in corpus sum immortale translatus, sumq; non ille, qui prius fueram, ac mens nuper effectus. hoc mysteriũ non docetur. Vide hoc elemẽto formato, per quod videre licet, per quod neglecta est à me prima cõposita species, non quòd sim coloratus, tactumq; ac terminum habeam. ab iis enim in præsentiarum alienus sum. T A T. In furorem me, insanumq; mentis cœstrum ò pater nimium concitasti, in præsentiarũ me ipsum haud video. T R I S M. Utinam fili charissime tu quoq; teipsum non dormiens transcurrisses, instar eorum, qui somno in somniis occupantur. T A T. Dic age, quis est regenerationis autor? T R. Dei filius homo, vnius voluntate Dei. T A T. Nunc mutũ ò pater, ac stupidum reddidisti: ipse quoque à pristino statu mentis alienatus, tandem aspicio imarum rerum characterem magnitudinem, in eoq; mendacium. Mortalis enim species per dies singulos transmutatur, hæc ad tempus, vt pote falsa, in augmentum, detrimentumq; vertitur, quid ergo verũ Trismegiste? T R. Quod non perturbatũ, non determinatum, non color

coloratum, non figuratum, nō concisum, nudum, perspicuum, à seipso comprehensibile, intransmutabile bonum, ac penitus incorporeum. T A T. Infans iam re vera mi pater, cumq; sapientem abs te sperassem me fieri eiusmodi cognitione, sensus obtusi sunt. T R. Sic accidit fili. Nam sursum latum, vt ignis, & deorsum latum, vt terra, & humidum, velut aqua, nec non spirans, vt aër, quomodo ipsum sensu percipies, non durum, non molle, non densum, non penetrabile? solum potentia, atq; actu cōsiderandum. qui verò potest, oret, vt generationē, quæ in deo est, intelligat. T A T. Impotens ego sum pater. T R. Absit hoc ô fili. recurre in teipsum, & consequeris. velis, ac fiet. Purga sensus corporis, solue te ab irrationalibus materiæ ipsius vltoribus. T A T. Num vltiores intra se sunt? T R. Non pauci ô fili, sed horribiles, ac multi. T A T. Ignoro ô pater. T R. En fili, hæc vna est vltrix, ignorantia: secunda, tristitia: tertia, inconstantia: quarta, cupiditas: quinta, iniustitia: sexta, luxuries: deceptio, septima: octaua, inuidia: fraus, nona: decima, ira: vndecima, temeritas: duodecima verò, malitia. hæc quidem sunt numero duodecim: sub his plures aliæ continentur, quæ per corporis

carc

carcerem inclusum, tristem hominem sensibus pati cogunt: absunt autē istæ ab eo, qui est dei fretus clementia. Atq; ita constat regenerationis modus, ac sermo. Deinceps fileto mi fili, deumq; silendo laudato, eoq; pacto diuina clementia nunquam à nobis aberit. Gaude deinceps mi fili, nam potestate diuina in contemplationem es veritatis eleuatus. Descendit in nos cognitio dei, hac accedente, repulsa est ignoratio. Descendit in nos cognitio gaudij, hac præsentē, tristitia penitus aufugit, in eosq; se vertit, qui ad eam parati sunt capiendam. Potestatem voco ad gaudium perducentem constantiam, cuius vis procul dubio suauissima est. Complectamur igitur eam libentissime fili: ea enim, cum primùm aderit, mollitiem omnem prorsus expellet. Quartā verò nunc continentiam voco, vim vniuersarum victricem cupiditatum. Gradus hic ô fili, iustitiæ fundamentum existit. Aduerte autem quo pacto à cunctis operibus iniustitiam expulit, iusti quidem effecti sumus, absente iniustitia fili. Sextam voco potentiam in nos descendentē, communionem scilicet aduersus excessum, hac deniq; discedente, inuoco veritatem, aufugit mox deceptio, veritas adest. Vide quomodo ab-

solut

solutū est bonū, veritate præfente. Liuor
 enim discessit à nobis, veritatis enim in-
 natum est bonum, cum vita simul & lu-
 mine, nec vltra iræ vindex accessit. Verum
 vltrices omnes repentino quodam impe-
 tu reiectæ sunt. Intellexisti fili regenera-
 tionis ipsius modū, denario præfente nu-
 mero, intellectualis generatio composita
 est, quæ duodenariū numerū reiicit. Idque
 ex ipsa generatione speculati sumus. Qui
 cunq; igitur propter benignitatem gene-
 rationis, que secundum deum est, sensum
 amittit corporeum, seipsum cognoscit ex
 diuinis compositū, factusq; indecliuus, di-
 uina potētia tota mente lætatur. T A T. O
 pater concipio non oculorum intuitu, sed
 actu mentis, qui per vires intimas exerce-
 tur: in cælo sum, in terra, in aqua: in aëre,
 in animalibus sum, in arboribus, in cor-
 pore, ante corpus, atq; post corpus. Ad id
 præterea mihi dicas velim, quomodo vl-
 trices tenebrarum numero duodecim, à
 decem potestatibus repelluntur. Quis mo-
 dus Trismegiste? T R I S M. Tabernaculū
 istud ô fili, est ex zodiaco circulo consti-
 tutū, qui ex duodenario numero constat
 illo. Numeriq; vndecim sunt, vnus omni-
 formis secundum ideas naturæ, ad homi-
 nis peruagationem, atq; circuitum. Itaque
 dissiug

dislugatæ quodammodo sunt ab inuicē
 vtrices illæ, in agendo tamen quodāmo-
 do coniugatæ, vt ecce inseparabile est ab
 ira temeritas. Merito ergo secundū rectā
 rationem eatenus interuallum, quatenus
 à potestatibus decem, id est à denario nu-
 mero repelluntur. Denarius ô fili, animæ
 genitor est. Vita verò, & lux, ibi vnitæ
 sunt, vbi vnitatis ipsius numeri sunt ex
 spiritu nati: itaq; vnitas secundū rationem
 denariū complectitur, rursusq; denarius
 vnitatem. T A T. Eia pater vniuersum vi-
 deo, meq; ipsum in mēte cōspicio. T R I S.
 At hæc est regeneratio ô fili, non adesse
 vltius corpori, quantitate dimenso. Ob
 hanc profectò rationem, regenerationis
 mysteriū protuli, ne simus calumniatores
 totius aduersus multos, quos deus ipse
 vult. T A T. Responde ad hæc ô pater, cor-
 pus istud ex potentia constitutū, num ali-
 quando dissoluetur? T R I S. Caue ne id
 vltius audeas. Impossibilia profers, ac
 penitus erras, mentisq; oculis ista loquen-
 do impietate nimia profanaris. Sensibile
 naturæ corpus ab essentiali generatione
 procul admodū discrepat, vnum quidem
 dissolubile, indissolubile alterum. Illud
 mortale, hoc immortale. An verò igno-
 ras, quòd & deus, & vnus filius natus es?

T A T.

T A T. O quàm vellem ô pater, analogiam illam per hymnũ, quem dixisti audisse te à potestatibus, dum ipse in octonario essem. T R I S M. Octonarium ô fili cecinit ipse Pimander. Vnde te decet vmbraclũ soluere: purus enim ille Pimãder. mens diuinæ potentię, non plura mihi, quàm scripta sũnt, aperuit, existimãs me reliqua scrutaturum, hortatus me est ad decora officia, ex quo omnes, quæ in me vires sunt, concinunt. T A T. O pater audire hæc, & intelligere velim. T R I S M. Quiesce fili, quiesce inquam, audies iam harmonicam cantilenam, regenerationis hymnũ, quem nunquam sic facile propalarem, nisi tibi conducturum considerem. Non docetur hoc, sed occultitur in silentio. Vide me fili bone, obserua singula diligẽter. Sic enim te quoq; decet orantẽ sub diuo, occidente sole ad austrum, oriente verò ad eorum faciem vertere. Vniuersa mundi natura hunc audiat hymnum: Audi terra, audite turbines imbrium, ô filuæ filete, cantaturus sum creatorem omnium, totumq; & vnum. Audite cœli, quiescite venti, circulus immortalis dei orationem istam exaudiat. Cano iam creatorem omnium, terrarum distributorem, cœlum æquilibrantem, iubentem ex oceano aquam vndique
fluere

fluere dulcem ad hominum alimentum
iubētem ignem fulgere supernè ad actio-
nes hominum, atq; deorum. Agamus illi
omnes vna voce gratias, trananti cœlos,
naturamq; creanti. Hic mentis est oculus,
hic potentiarum benedictionem libenter
excipiet. O meæ vires, laudate ipsum vnū
& omne. Consonate voluptati meæ o-
mnes animi vires. Cognitio sancta, quæ
tuo lumine fulget, per te lumen intelli-
gibile cātans, gaudio mentis exulto. Omnes
potentiæ mecum vnà concinite. Constā-
tia canta mecum. Iustitia mea, per me iū-
stum canat. Communio mea, totū ipsum
laudat, per me canat veritas veritatem.
Bonum nostrum, bonum denique canat.
O vita, ô lux, à vobis in nos benedictio
currit. Gratias habeo tibi pater, actus o-
mnium potestātū. Gratias ago tibi deus,
omnium potestas actuum. Verbum tuum
per me te laudet, per me mundus verbo-
rum recipit sacrificium hoc, meæ vires
clamāt, totum cantant, voluntatem tuam
perficiunt. Tua voluntas abs te in totum,
sacrificium verborum, ab omnibus exci-
pe. O vita, totum, quod est in me, salua.
O lux totum illumina, spiritus deus. Ver-
bum tuum me regit spiritifer opifex. Tu
solus es deus. Homo tuus hæc clamat, per
g ignem,

ignem, perq; aërem, per aquam, perq; terram, per spiritum, perq; creata. Ab æternitate benedictionē inueni, qua desyderio in voluntate tua quiescam. T A T. Noui pater hunc hymnū abs te ex volūtatis affectu cantatum, vnde mundū attigi, in eū. T R I S. Intelligibilē dic mundū fili. T A T. Intelligibilem dico pater. Ex tua siquidē cantilena, illustrata mihi mens est, quo fit, vt ipse quoque ardeam amore canendi. T R I S. O fili mi Tati, ne sine proposito laudes cantato diuinas. T A T. Ex mente cantabo mi pater. T R I S M. Quæ speculor infundo tibi, generationis progenitor Tati. T A T. Deo verborum offero sacrificia. ô deus, tu pater, tu dominus, tuque mens, accipe sacrificia verborum, quæ requiris à me, te volente perficiuntur omnia. T R I S M. Offero fili hostiam patri deo gratam, orationiq; tuæ intentus esto. T A T. Gratias habeo tibi pater, quòd ista mihi prædicare volueris. T R I S. Gaudeo fili, quòd tibi bona quamplurima ex veritate, quæ sanè sunt immortalia opera. id à me discens, silentiū virtutis annuntia, nulli communicans regenerationis mysterium, ne tanquam calumniatores quidam reputemur. Etenim vterq; nostrum ad sufficientiam meditatus est, ego quid

quidem discens, tu verò condiscens, ex quo teipsum, patremq; nouisti.

C O M M E N T A R I A.

Tertiusdecimus est de arcano regenerationis mysterio, ante quàm saluus fiebat nemo, cuius regenerationis autor est dei filius homo, vnius voluntate dei. mysterium, quod non docetur, sed occultitur in silentio, & in silentio à sanctis veneratur. Tu christiane cætera legito, etsi noua regeneratione in deo per dei filium es reformatus, depulsis ignorantia, tristitia, cupiditate, iniustitia, luxuria, deceptione, inuidia, fraude, ira, temeritate, malitia, horribilibus duodecim tenebrarum vlticibus: decem oppositis dei pietate affecutis potestatibus tota mente exulta, deo reformatore toto mentis vigore gratis agere memento, totus eius amore flagra, totus spiritus fructus, & à spiritu regenitus, pietatis hymnum concinne, & regenerationis immaculatus pietatem retine. totus in deum parentem, & regenerationis autorem eius filium conuersus, hunc ex hoc tertiodecimo fructum consecutus, vel saltem ad tam piè cogitandum mentis tuæ bonignitate excitatus.

Mercurij ad Æsculapium Epilogus. XIII.

G. 2

Quon

QVoniam filius meus Tattius (te ab-
 sente) naturam omnium discere vo-
 luit, cunctari verò me noluit ipse, vt pote
 iunior, ac nuper accedens, ad cuiusq; co-
 gnitionem, coactus sum plurima dicere,
 vt facilis illi foret, atque expeditus intui-
 tus, operæpretium esse censui, vt ex mul-
 tis eligens potiora, summatim nunc tibi
 disputationem præcedentem repetam. Li-
 cet enim tecū, vtpote rerum naturæ peri-
 to, per mysteria quædã percurrere. Quæ
 sensu percipiuntur, facta sunt omnia, fiuntq;
 quotidie. genita non à seipsis, sed ab alte-
 ro fiunt. Multa sunt genita, sensu patentia
 singula, differētiaq;, nec omnino similia,
 quæcunq; gignuntur procedunt ab alte-
 ro. Est ergo quis factor istorum, atque is
 ingenitus, vt genitis antiquior sit. Geni-
 ta enim diximus ab alio fluere. Nihil au-
 tem præter ingenitum, genitis esse potest
 antiquius. Factor quippe potentior est, &
 vnicus, solusq; re vera sapiens vniuersa,
 cum nihil omnino ipsum præcedat. Do-
 minatur quoq; multitudini, magnitudi-
 ni, actioni, continuitati, genitorumq; omniū
 differentiæ. Præterea genita visibilia sunt:
 inuisibilis ille, ob id verò facit, vt visibi-
 lis fiat, semper igitur facit. Dignum est in-
 telligere, intelligendo mirari, admirando
 se

se beatum vocare, patrem legitimū reco-
gnoscentem. Quid enim dulcius parente
legitimo? Quis iste? Quomodo eum repe-
riemus? an illi appellationem dei, soli de-
cens est attribuere vel factoris, vel patris?
an tria pariter cognomenta? Deum ergo
cognominato propter potentiam, factorē
propter actum, patrem deniq; propter bo-
num. Est enim potestas à genitis admo-
dum differens, actus autē in productione
cunctorum. Quamobrem sermonis va-
rietate, vanitateq; dimissa, duo hæc in pri-
mis meditari oportet, genitorem scilicet,
ac genitū, horū nihil est mediū, nec quic-
quam præter hæc aliud. Cū ergo omnia
intelligere volueris, horū recordare duo-
rū, eaq; esse vniuersa memēto, nihilq; tibi
erit ambiguum, nec supernorum, nec in-
ferorum, seu diuinorum, seu mutabiliū,
aut patentium, aut eorū, quæ in tenebris
delitescunt. Duo nempe cūcta sunt geni-
tor ac genitū, nec secerni alterum ab alte-
ro potest: neq; enim genitorem absq; ge-
nitō esse possibile est, vtrūq; illorum id-
ipsum existit. Itaq; neutrum disiungi licet
ab altero, quemadmodū neutrum à seipso
diuidi: siquidē ipsum faciens, nihil præter
ipsum, quod facit, est aliud, simplex enim
est, vt semper est. ita semper est agens,

idemq; sibiipſi, & in exiſtendo pariter, & in agendo. Nihil autem, quod genitū, à ſe ipſo genitū eſt: non ergo ſeorſum factum à faciēte: qui horum vnum ſubtrahit, perdit & alterum. Vnus quippe natura propria, naturam ſemper alteram reſpicit. Si itaque duo conceſſa ſunt, efficiens & effectum, vnita quidem ſunt inuicē: ſic tamen vt vnum præcedat, alterum verò ſequatur: præcedens ſanè deus efficiēs, ſequens verò id, quod eſt effectum. Quicquid id deniq; ſit, neq; diffidat quiſpiam iis, quæ diximus varietate rerū perterritus, quaſi tam diuerſorum conſtructio vel ardua ſit, vel indigna maiestate diuina. Vnica enim deo gloria, omniū conſtitutio: atque id eſt velut corpus dei effector. Ab ipſo profectò factore, nihil malum, nihilq; turpe. Hæ ſiquidem paſſiones ſunt creata ſequentes opera, quemadmodum æs rubigo, animata corpora limus. At neq; faber ferrarius induxit rubiginem, neq; animati corporis genitor cœnum, ac ſordes: eodemq; modo, nec deus etiam malum. Generationis autē perſeueratio, malū ſurrepere cogit, eaq; de cauſa mutationē deus rebus inſtituit, & ceu quādam generationis ipſius purgationē. Præterea eidem pictori figurare licet cœlum, terram, mare, deos,

deos, homines, bruta, arbores, ac vita ca-
 rentia: deo verò, vni, talium deerit agen-
 dorum facultas? O dementem, ô cæcum,
 & totius diuinæ cognitionis expertem!
 Nihil est magis, ô Æsculapi, ridiculum,
 quàm quod huic accidit: nã dum se deum
 venerari fatetur, ex eo, quod creandi ne-
 gotio, curaq; liberet, deum ipsum prorsus
 ignorat, quodq; deterius est, mortalium
 illi passiones ascribit, inuidiã, superbiam,
 ignorantiam, imbecillitatem. Nisi enim
 faciat omnia, aut superbus est, aut potius
 imbecillis, quorum vtrunq; nefariũ. Deus
 enim vnicam, propriamq; naturam habet,
 idq; bonum est. Bonus autem, nec super-
 bus est, nec impotens. Ipsum verò bonum,
 deus est. Bonum quippe, ipsa vis omnium
 agendorum. Quodcunq; genitum, à deo
 genitum, id est à bono, & ab eo, quod o-
 mnia potest. Vide quomodo ille quidem
 facit, quomodo etiam illa fiunt. quod si
 comprehendere velis, licet magnam ra-
 tionem, perpulchram, atque simillimam
 in Meri. Aspice precor agricultorem, semi-
 na in terræ gremiũ diffundentem, hîc tri-
 ticum, ordeum alibi, alibi verò reliqui ge-
 neris semina, aspice eundẽ vites, malosq;,
 & ficus repastinantem, atq; amputantem.
 Eodemq; modo deus ipse in cœlum qui-

dem ferit immortalitatem, in terram verò mutationem, in totum deniq; mūdum vitam, atq; motum. Hęc autem haud multa sunt, sed pauca, certoq; numero determinata. Cuncta enim quatuor sunt, ac deus & generatio, quibus omnia comprehenduntur.

COM M E N T A R I A.

Quartusdecimus hæc asserit, quæ sensu percipiuntur, facta esse omnia, atque continuè fieri: nam quemadmodum ab alio fluant, qui omnibus omnipotens rebus dominatur, ita quoque ea continuè sustinet, ne sua natura sui prona casus ruant in nihilum, cuius sola cognitio felicem facit, atque beatum, qui deus, omnium factor, atque pater est, & solus ipse genitor, & cetera omnia genita, interq; genitorem, & genitum nullum intercipi potest medium: & hæc duo, vniuersa sunt: sunt enim duo omnia, genitor, atque genitum. Præterea hoc asserit, malum à deo non pendere (vt neque à ferrario fabro, ferri rubigo) sed creata sequi opera. Et ex humana nos arte ad diuinam artem concipiendam eleuat, & deum ipsum in cælo immortalitatem serere, in terra mutationem, in toto verò mundo vitam, atque motum. Hęc Epilogus. Hęc pauca per modum argumentorum subiiciamus,

quam

quamuis ingenuè fateamur singulum quenque dialogorum maiorem declarationis operam desiderare, & longè præstantius, quàm nostra modicæ vires suggerât ingenium. Prodeat tamen Mercurius hic de diuina potestate nunc in lucem ad dei honorem, & ad illustrationem legentium, ex ijs præsertim, qui ex gentilibus prodierunt omnibus sæculis insigni sermonum pietate conspicuus, cui deinceps librum eiusdem de voluntate diuina subiungamus.

MERCVRII TRIS- MEGISTI ASCLE-

PIVS, LVCIO APV-

leio Madaurensi Philoso-
pho Platónico in-
terprete.

CAPVT I.

Sclepius iste, pro sole mihi est deus: deus te nobis, o Asclepi, vt diuino sermoni interesses, adduxit, eiq; tali, qui merito omnium antea à nobis factorum, vel nobis diuino numine inspiratorum, videatur esse religiosa pietate diuiniore: quem si intelligens videris, eris omnium bonorum, tota mente
G S plen

plenissimus, si tamen multa sint bona, & non vnum, in quo sunt omnia: alterum enim alteri⁹ cōsentaneū esse dignoscitur, omnia vnus esse, aut vnū esse omnia, ita enim vnum alteri connexum, vt separari alterum ab altero non possit. Sed de futuro sermone, hoc diligētī intētionē cognosces. tu verò, ô Asclepi, procede paulū, atq; nobis, qui interfit, euoca. Quo ingresso, Asclepius etiā Amnonē interesse suggestit. Trismegistus ait, nulla inuidia Amnonē prohibet à nobis, etenim ad eius nomē multa meminimus à nobis esse scripta, sicuti etiā ad amātissimum, & charissimū filiū, multa de physica, exoticaq; quāplurima. Tractatū hunc autē tuo ascribam nomini, præter Amnonem verò nullum voca alterum, ne tātē rei religiosissimus sermo, multorū interuētū venientium, præsentiaq; violeatur, tractatū autem tota numinis maiestate plenissimum, irreligiosæ mentis est multorum conscientiaē publicare. Amnone etiam adytum ingresso, sanctoq; illo quatuor viroꝝ religione, & diuina dei completo præsentia, competenti venerabiliter silentio ex ore Hermū animis singulorū, mentibusq; pendentibus, diuinus Cupido sic exorsus est dicere.

TRIS. O Asclepi, omnis humana immortalis

lis

his est anima, sed non vniformiter cuncte,
 sed aliæ alio more, vel tempore. A S C L E.
 Non enim, ô Trismegiste, omnis vnus
 qualitatis est anima. T R I S. O Asclepi, vt
 celeriter de vera rationis continentia di-
 dicisti! Non enim hoc dixi, omnia vnum
 esse, & vnum omnia, vt quæ in creatore
 fuerunt omnia, antè quàm creasset omnia,
 nec immerito ipse dictus est omnia, cuius
 membra sunt omnia. Huius itaq; , qui est
 vnus omnia, vel ipse creator omnium, in
 hac tota disputatione, curato meminisse,
 de cælo cuncta descendunt in terram, &
 in aquam, & in aëta. Ignis solum, quod
 sursum versus fertur, viuificū, quod deor-
 sum, ei deseruiens. at verò quicquid de al-
 to descendit, generans est: quod sursum
 versus emanat, nutriens: terra sola in se
 ipsam consistens, omnium est receprix,
 omniumq; generum, quæ accipit, restitu-
 trix. Hoc ergo toto (sicut meministi)
 quod est omnium vel omnia, anima, &
 mundus à natura comprehensa agitan-
 tur. Ita omnium multiformi imaginum
 æqualitate variata, vt infinitæ qualitatum
 ex interuallo species esse noscantur, adu-
 nata tamen ad hoc, vt totum vnum, & ex
 vno omnia esse videantur. totus itaque qui-
 bus formatus est mundus, elementa sunt
 quatuor

quatuor, ignis, aqua, terra, aër, mundus vnus, anima vna, deus vnus. Nunc mihi adesto totus quantum mente vales, quantum calles astutia: diuinitatis etenim ratio, diuina sensus intèctiōe noscenda, torrèti simillima est fluuio, è summo in pronum, præcipiti rapacitate currenti: quo efficitur, vt intentionem nostram non solum audièctium, verum etiam tractantium ipforum, celeri velocitate prætereat.

C O M M E N T A R I A.

Caput primum edocet, omnia vnus esse, & omnia vnum: vnus, vt à quo omnia: vnum, vt omnia effecta: in causa sunt vnum, animam humanam omnem immortalem esse, sed id diuersa esse sorte: de cælo omnia descendere: quod descendit, generationem præstare: quod ascendit, sursumq; tendit, solum præstare vitam, id ipsum vnum, cuius sunt omnia, & quod est omnia mundum, & mundi formas omnes mouere, ex quibus coaluit mundus, ignem, aërem, aquam, & terram esse: & sicut omnia corpora, vnus mundi corpus vnus efficiunt, ita quoque vult omnes rerum formas vnā omniformem vnus mundi efficere formam, quam mundi vocat animam, quare mundus omnicorpor, atque omniformis: & hæc sunt corpus vnum, anima vna, mundus vnus,

vnus, deus vnus, à quo diuina ratio, diuinumq; verbum, torrenti fluuio è summo in prouum precipiti rapacitate currenti simillimum, omnia permeat, illabitur omnia, insluitq; in omnia: & hæc diuina ratio, diuinumq; verbum, quidnam aliud obsecro quàm diuina sapientia, omnium artifex? quæ (vt sapiens canit) omnibus mobilibus mobilior est, & quæ cum sit vna, omnia potest, & in se permanens omnia nouat. Hæc prima particula.

C A P V T I I.

Cælum, ergo sensibilis deus, administrator est omnium corporum, quorum augmenta, detrimentaq; Sol, & Luna fortiti sunt: cœli verò, & ipsius animæ, & omnium, quæ in mundo sunt, ipse gubernator est, qui est omnium effector, deus: A supradictis enim omnibus, quorum gubernator est omnium frequens per mundum fertur influxio, & per animam omnium generum, & specierum omnium, perq; rerum naturam. Mundus autem præparatus est à deo, receptaculum omniformium specierum: naturam autem per species effigians, mundum per quatuor elementa ad cælum vsq; adduxit. Cuncta dei visibus placitura, omnia autem desuper pendētia, in species diuidūtur, hoc quo dictu-

RHS

rus sum modo: Genera rerum omnium
 suas species sequuntur, vt sit ita totalitas,
 genus:species generis particula:genus er-
 go deorum, dæmonumq; genus:æquè &
 hominum; similiter & volucrum, & o-
 mnium, quæ in se mūdus habet, sibi simi-
 les species generat:genus est & aliud ani-
 malis, genus sine sensibus quidem, attā-
 men non carens anima, vnde beneficiis
 gaudet, & aduersis minuitur, atq; vitatur,
 omnium dico, quæ in terra radicum, stir-
 piumq; incolūitate viuiscunt, quarum
 species per totā terram sparsæ sunt. Ipsum
 cœlum plenum est deo:supradicta autem
 genera inhabitant vsq; ad loca specierum,
 earum rerum, quarū omnes immortales
 sunt species. Species enim generis est pars,
 vt homo humanitatis, quam necesse est se
 qui qualitatem sui generis, vnde efficitur:
 vt quamuis omnia genera sint immorta-
 lia, species tamen non omnes immortales
 sunt. Diuinitatis enim genus, & ipsum &
 species immortales sunt: reliquorum verò
 genera, quorum æternitas est generis,
 quamuis per species occidat, nascendi ta-
 men fœcunditate seruatur. Ideoq; species
 mortales sunt, vt homo mortalis, immor-
 talis humanitas: omnibus tamen generi-
 bus, omnium generum species miscen-
 tur;

tur : quædam, quæ antè factæ sunt: quædam, quæ de his factæ sunt : hæc autem, quæ fiunt, aut à diis, aut à dæmonibus, aut ab hominibus, omnes simillimæ generibus suis species. Corpora enim impossibile est conformari sine nutu diuino, species figurari sine adiutorio dæmonum, animalia institui, & coli, sine hominibus non possunt. Quicumq; igitur dæmonum à genere suo defluentes, in speciem fortuito cõiuncti sunt alicuius speciei generis diuini, proximitate, & consortio diis similes habentur. quorũ verò dæmonum species qualitate sui generis perseuerant, hi amantes hominum rationem, dæmones nuncupantur, similis est & hominum species aut eo amplior: multiformis enim variaq; humani generis species, & ipsa à prædicto desuper adueniens consortio : omnium aliarum specierum multas, & prope omnium per necessitatem cõiunctiones facit, propter quod & prope deos accedit, qui se mente, qua diis iunctus est, diuinæ religione diis iunxerit, dæmonibus accedit, qui iis iunctus est. humani verò, qui mediocritate sui generis cõtenti sunt: & reliquæ hominum species, iis similes erunt, quorum se generis speciebus adiunxerint.

C O M

COMMENTARIA.

Caput secundum. Pro presentium iuanda intelligentia, & quorundam sequentium latere haud quaquam debet, Mercurium longè alio significatu vti vocabulo animalis, ac nos vti consueuimus, item & animæ vocabulo: nam animam ex secundo Pimandri dialogo, motu desinit: animal autem ex sequenti capite, anima desinit, & corpore. quare quicquid vim motricem habet, sua quidem locutionis obseruatione, animam habet: quicquid autem animam, & corpus, animal est. animal igitur cælum, mundus, plantæ, & elementa. Verùm nostra consuetudo est, id solum vocare animal, quod sit corpus animatum, sensu præditum, & animam non solum motu desinimus, sed vita, sensu, vltroneo motu, aut intellectu. Cum itaque animal audimus, non nostro, sed suo more intelligamus. at nunc ad dialogum. Contendit cælum, cælestéque corpus ad cætera sensibilia, vt homo ad cætera animalia: homo autem cæteris animalibus, vt antinaxialis deus, cælum verò cæteris sensibilibus, vt sensibilis deus. At deum omnium rectorem, gubernatorem omnium esse, quæ sunt in mundo, nihil aliud esse crediderim, quàm deum omnibus prouidere, & omnia dispensare, per genera,

genera, per species, quorum omnium mundus est receptaculum, & unicuique deus, ut apto instrumento, munus aliquod impartit, ut Sol, & Luna, ad rerum ortus & obitus, ad rerum augmenta, & detrimenta sunt diuinitatis organa, & homines per angelos, bruta verò per homines dispensat. At verò quod de demonibus dicit, species sine eorum adiutorio non figurari, & quosdam habuisse generi diuino, & proximitate, & consortio dijs similes habitos, quosdam verò in qualitate sui generis perseuerasse hominum rationem amantes: scimus ex sacris literis, angelos, qui non seruauerunt suum principatum, reliquisse suum domicilium, & in iudicium magni dei vinculis eternis sub caligine reseruatos: qui, etsi simulent se hominum amatores, minimè tamen amant, sed ad precipitia pertrahunt, quod à principio fecerunt: amare enim simulantes, cum mortem hominibus intulerunt, dicebant nequaquam moriemini, sed eritis sicut dij, scientes bonum & malum. Quæ igitur de demonibus hic dicitur non satis accommodè videntur posse ad piam trahi intelligentiam, sed errorem gentium sequi: verum de hominibus, qui hærent deo, diuinos euadere: qui autem demonibus, in sortes recipi demonum, demonibusq; iungi, qui in iudicium (ut dictum est) magni

H dei

dei vinculis eternis sunt reseruati, ingenuè fatemur. Nam ex Dei ore pronuntiatum esse cognoscimus, dicturum in iudicio ijs, qui in sinistra parte erunt, *Discedite à me maledicti in ignem eternum, qui paratus est diabolo & angelis eius, sed quàmam illi erunt, nisi qui dæmonibus in hoc mundo adhaeserunt?* Hæc pro secunda partitione.

CAPVT III.

PROPTER hoc ô Asclepi magnum miraculum est homo, animal adorandum, & honorandum: hoc enim in naturam dei transit, quasi ipse sit Deus: hoc dæmonum genus nouit, utpote qui eum eisdem ortum se esse cognoscat, hoc humanæ naturæ partem in seipso despiciat, alterius partis diuinitate confusus. O hominum quanto est natura temperata felicius, ac diis cognata! diuinitate coniunctius, partem sui, qua terrenus est, intra se despiciat, cætera omnia, quibus se necessarium esse cælesti dispositione cognoscat, nexu secum charitatis astringat, nequæ suspiciat cælum, sic ergo feliciore loco medietatis est positus, ut quæ infra se sunt diligat, ipse à superioribus diligatur: colit terram, clementis velocitate miscetur;

scetur, acumine mentis in maris profunda descendit: omnia illi luceant, non cœlum videtur altissimum. quasi enim è proximo sagacitate animi intuetur. intentionem animi eius nulla aëris caligo confundit: non densitas terræ operam eius impedit: non aquæ altitudo profunda despectum eius obtundit. omnia idem est, & vbiq; idem est horum omnium generum, quæ sunt animalia, desuper deorsum radices peruenientes habent: in animalium verò de imo, in superna vna radice syluescunt, quædam duplicibus aluntur elementis, quædam autem simplicibus. alimenta autem sunt bina, animæ, & corporis, è quibus animalia constant: anima mundi inquieta semper agitatione nutritur. corporea ex aqua & terra inferioris mundi alimentis augetur. Spiritus, quo plena sunt omnia, permixtus cunctis, cuncta viuificat, sensu addito ad hominis intelligentiã, quæ quinta pars sola homini concessa est ex athere: sed de animalibus cunctis, humanos tantum sensus ad diuinæ rationis intelligentiam exornat, erigit, atq; sustollit. Sed quoniam de sensu commoneor dicere, paulo post & huius rationem vobis exponã. est enim sanctissima, & magna, & non minor quàm ea, quæ est

diuinitatis ipsius. sed nunc vobis expediam, quæ cœperam. dicebam enim in ipso initio rerum de coniunctione deorum, qua homines soli (eorum dignatione) perfruuntur. Quicumque etenim hominum tantum felicitatis adepti sunt, vt illum intelligentiæ diuinum perciperent sensum, qui sensus est diuini in solo deo, & in humana intelligentia. **A S C L.** Non enim omnium hominum ô Trismegiste vniformis est sensus. **T R I S.** Non omnes ô Asclepi intelligentiam veram adepti sunt, sed imaginem temerario impetu, nulla vera ratione inspecta, sequentes, decipiuntur, quæ in mentibus malitiam parit, & transformat optimum animal in naturam ferè, moresq; belluarum. de sensu autem, & de omnibus similibus, quando & de spiritu, tunc totam vobis præstabo rationem. Solum enim animal homo duplex est, & eius vna pars simplex est, quæ, vt Græci aiunt, *ἁγιωδής*, aut quam vocamus diuinæ similitudinis formam: est autem quadruplex quod *κοσμοειδὲς*. Græci, nos mundanum dicimus, ex quo factum est corpus, quo circumtegitur illud, quod in homine diuinum esse iam diximus. in quo mentis diuinitas recta sola, cum cognatis suis, id est. mentis puræ sensibus,

fibus, secum ipsa conquiescat, tanquam muro corporis septa.

C O M M E N T A R I A.

Tertium caput effert hominis dignitatem, in qua summopere recognoscendus, tantorum beneficiorum actor, ingentiq; amore, & perennibus gratiarum actionibus semper prosequendus: qui tantis, tamq; excellentibus donis hominem insigniuit, nam, ut vult, effectus est homo, ut in diuinam naturam transeat angelorum, demonumq; genus cognoscens, cum angelis nascitur, quos habet ab ipso natiuitatis exordio praesides, & custodes: naturam sortitus immortalibus cognatam, deiq; insignitam caractere, compositus ex mortali, & immortalis, terrena, & supramundana particula: qui verò diuinitatis doctes non ignorat, terrenam despicit, immortalis autem, & supramundana parte confidit, ad caelum suspirat, ut qui illic meliore sui parte, omnia sentiat affinia: attamen in mundi medio positus, caetera, quibus se diuina ordinatio necessarium esse cognoscit, secum nexu charitatis astringit, ut quae infra se sunt diligens, à superioribus diligatur. colit terram, elementis velocitate miscetur, acumine mentis, in profunda descendit, omnia illi lucent, caelum non videtur altissimum, quippe qui quasi è

proximo, sagacitate animi, ipsum intuetur: intentionem animi eius aëris caligo non confundit. non densitas terre operam eius impedit: non altitudo aque profunda despectum eius obtundit: & ex animalibus cunctis, Deus humanos tantum sensus, ad diuinæ rationis intelligentiam exornat, erigit, atque sustollit. intelligentia autem vel sola, hominis pars, ætheria, immortalis, & supramundanorum naturam sortita: attamen hominum quidam diuinum sensum adepti sunt, & felices quidem, qui pia mentis intentione in deum iugiter feruntur: quidam verò mundanam, & sensualem, ymbra-tillem quandam vere, diuinæq; intelligentiæ imaginem: quam qui sequuntur, errant. nam hæc diuinæ intelligentiæ obumbratio in eorum mentibus, qui illum sequuntur, malitiam parit, & transformat hominem, natura quidem optimum, & diuinum animal, in naturam ferè, moresq; bestiarum. Hæc tertiæ particule summa.

C A P V T I I I I .

ASCL. Quid ergo oportuit ô Trismegiste, hominem in mundo cōstitui, & non ea parte, qua Deus est, eum in summa beatitudine degere? T R. Rectè quæris ô Asclepi, & nos enim deum rogamus,

gamus, vt tribuat nobis facultatem red-
 dendæ rationis istius. cùm enim omnia
 voluntate eius dependeant, tum illa vel
 maximè, quæ de tota summitate tractan-
 tur, quam rationem præsentì disputatione
 conquirimus: audi ergo Asclepi dominus
 & omniũ conformator, quem rectè deum
 dicimus, cùm à se secundum fecerit, qui
 videri, & sentiri possit, eundem secundum
 sensibilem ita dixerim, non ideo, quòd
 ipse sentiat (de hoc enim, an ipse sentiat
 an non, alio dicemus tēpore) sed eo quòd
 videntium sensus incurrit: quoniam ergo
 hunc fecit ex se primum, & à se secūdum,
 visusq; est ei pulcher, vtpote qui sit omniũ
 bonitate plenissimus, amavit eum, vt di-
 uinitatis suæ partem. ergo quòd tantus, &
 tam bonus esset, voluit alium, qui illum,
 quem ex se fecerat, intueri potuisset, si-
 mulq; & rationis imitatore, & diligen-
 tiæ, fecit hominem: voluntas etenim dei,
 ipsa summa est perfectio: vtpote cùm vo-
 luisse, & perfecisse vno, eodemq; tempo-
 • puncto compleat. Cùm itaque *ἰστωδῶ*
 animaduerneret Deus, non posse omnium
 rerum esse diligentem, nisi eam munda-
 no integumēto contegeret, texit eam co-
 poreâ domo: talesq; omnes esse præcepit
 ex vtraque natura, in vnum confundens,

miscensq; , quantum satis esse debuisset. Ita; hominem conformauit ex animi, & corporis , id est ex æterna, & mortali natura, vt animal ita conformatum vtrique origini suæ satisfacere possit, & mirari, atque orare cœlestia, & æterna, & incolere, atque gubernare terrena: modo autem dico mortalia, non aquam, & terram, quæ duo de quatuor elementis subiecit natura hominibus, sed ea, quæ ab hominibus, aut in his, aut de his fiunt, vt ipsius terræ cultus, pascua, ædificatio, portus, nauigationes, communicationes, commodationes alternæ, qui est humanitatis inter se firmissimus nexus: & pars est mundi, quæ est aqua, & terra: quæ pars terrena mundi, artium, disciplinarumq; cognitione, atque vsu seruatur, sine quibus mundum Deus noluit esse perfectum: placita enim Dei necessitas sequitur, voluntatem comitatur effectus. Neque enim credibile est deo displiciturum esse, quod placuit: cum & futurum id, & placiturum multò antè sciuerit. ⊙

COMMENTARIA.

Quartum cap. discutit, cur Deus hominem non in intelligibilium regione, sed in mundo const

constituerit, & aperta est discussio. Et etiam cur ex vtraque natura, mortali, & immortali, hominem temperauerit. & visionem diuine similitudinis formam, quamq; ad suam similitudinem, & imaginem creauit mentem, mundano, corporeoq; contexerit integumento. & voluntatem Dei, summam esse rerum perfectionem, quam necessitas sequitur, necessitatem autem comitatur effectus. nam Deus, voluisse, & perfecisse, vno, eodemq; temporis puncto complet: quod mundum secundum Deum, & hic & cap. sexto appellat, perinde est, ac si diuitatem secundam appellas vnitatem. nam diuitas vna, vnusq; binarius, sed monas absolutè vna, binarius autem non absolutè vnus, sed participatione, contractioneq; vnus, & secundus vnus. ita deus vnus, absolutè Deus: mundus autem non deus, sed participatione Deus, & sensibilem rerum pulcherrimum Dei vestigium. Hæc pro quarta Asclepij particula.

C A P V T V.

Sed ô Asclepi, animaduerto, vt celeris cupiditate festines audire, quomodo homo cœli, vel eorum, quæ in eo sunt, delectum possit habere vel cultum. audi itaque ô Asclepi, delectus dei cœli, cum iis, quæ insunt omnibus, vna est obsequiorum frequentatio, hanc aliud ani-

H S

mal

mal non confecit, nec diuinorum, nec ani-
 malium, nisi solus homo: hominum enim
 admirationibus, adorationibus, laudibus,
 obsequiis, cœlum, cœlestesq; delectantur,
 nec immerito in hominum cœtum, mu-
 farum chorus est à summa diuinitate de-
 missus scilicet, ne terrenus mundus vide-
 retur incultior, si modulorum dulcedine
 caruisset, sed potius, vt modularis homi-
 num cantilenis, cōcelebraretur laudibus,
 qui solus omnia vt pater est omnium,
 atq; ita cœlestibus laudibus, nec in terris
 harmoniæ suauitas defuisset: aliqui enim,
 ipsiq; paucissimi, pura mente præditi, for-
 titi sunt cœli suspiciendi venerabiliorem
 curam. Quicunq; autem ex duplici natu-
 ræ suæ cōfusione, interiorē intelligen-
 tiam mole corporis resciderunt, curandis
 elementis, hisq; inferioribus sunt præpo-
 fiti: animal ergo homo non quidem eo est
 minor, quòd ex parte mortalis sit, sed ex
 eo fortè aptius, efficaciusq; compositus
 ad certā rationem mortalitate auctus esse
 videatur, scilicet quoniam vtrunq; nisi ex
 vtraque natura sustinere non potuisset, ex
 vtraq; formatus est, vt & terrenum, & di-
 uinum posset habere delectum: rationem
 verò tractatus istius ô Asclepi, non solum
 sagaci intētionē, verū etiam cupio te ani-
 mi

mi viuacitate percipere: est enim ratio plurimis incredibilis, integra autem, & vera percipienda sanctoribus mentibus, itaque hinc exordiar.

C O M M E N T A R I A.

Quintum cap. instruit, musicam suauitatem, ad concinendas dei, cœlestiumq; laudes, hominibus indultam, quod & prophetas diuino spiritu plenos, præcipere cognoscimus, cum iubulare, cum psallere deo, cum laudare dominum in tympano, in choro, in chordis, in organo præcipiunt. hic enim musarum, totiusq; musicæ optimus finis. Litera de se conspicua.

C A P V T V I.

A Eternitatis dominus, deus primus est, secundus est mundus, homo est tertius. effector mundi, deus, & corū, quæ insunt omniū, simul cuncta gubernando, cum ipso homine gubernatore composita: quod est totum suscipiens homo, id est curam propriè effecit diligentia suæ, ut si opse, & mundus, vterq; ornamento sibi, ut ex hac hominis diuina compositione, mundus Græcè rectius *κόσμος* & dictus videatur. Is nouit se, nouit & mundum: scilicet ut meminerit quid partibus conueniat suis, quibus sibi utendum, quibus sibi

inset

qlob

inferuiedum sit, recognoscat, laudes, grā-
 tesq; maximas agens deo, eius imaginem
 venerans, non ignarus se etiam secundam
 esse imaginem dei: cuius sunt imagines
 duæ, mundus scilicet, & homo, vnde effi-
 citur: vt, quoniam est ipsius vna compago,
 parte, qua ex anima, & sensu, & spiritu,
 atq; ratione, diuinus est, velut ex elemen-
 tis superioribus ascendere posse videatur
 in cœlum. parte verò mundana, quæ con-
 stat ex igne, & aqua, & aëre, mortalis re-
 stet in terra, vt naturæ suæ omnia mūda-
 na vidua, desertaq; dimittat: sic enim hu-
 manitas ex parte diuina, & ex parte mor-
 talis est effecta in corpore consistens: est
 autem mensura eius vtriusq;, id est homi-
 nis: ante omnes religio, quam sequitur bo-
 nitas: ea demū tunc videtur esse perfecta,
 si etiam cupiditatum, omnium alienarum
 rerum sit despectus, virtute munita. Sunt
 enim ab omnib⁹ diuinæ cogitationis par-
 tibus aliena omnia, quæcūq; terrena cor-
 porali cupiditate possidentur: quæ meri-
 tō possessionum nomine nuncupantur,
 quoniam non nata sunt nobiscū, sed post-
 ea à nobis possideri receperunt. omnia
 ergo huiusmodi ab homine aliena sunt,
 etiam corpus, vt & ea, quæ appetimus, &
 illud, ex quo appetentiæ nobis est vitium,
 desp

despiciamus : vt enim animū rationis ducit intentio , homo hactenus esse debuit, vt contemplatione diuinitatis, partē, quæ sibi iuncta mortalis est, mundi interioris necessitate seruandi, despiciat, atque contemnat: nam vt homo ex vtraq; parte possit esse plenissimus, quaternis eū vtriusq; partis elementis animaduerte esse formatum, manibus & pedibus vtrisque binis, aliisq; corporis mēbris, quibus inferiori, id est terreno mundo deseruiat. illis verò partibus quatuor, sensus, animi, memorię, atq; prouidentię, quarū ratione, cūcta diuina norit, atq; suspiciat. vnde efficitur, vt rerū diuersitates, qualitates, effectus, quantitates, suspiciosa indagine homo sectetur. Retardatus verò graui, & nimio corporis vitio, has naturæ rerum causas, quæ veræ sunt, propriè peruidere non possit. hunc ergo sic effectum, conformatumq;, & tali ministerio, obsequioq; præposito à summo deo, eumq; competenter, mūdē mundum seruando, deum piè colendo, dignè & competenter in vtroq; dei voluntati parentem, talem quo munere credis esse munerādum (siquidem cum dei opera sit mundus, eiusq; pulchritudinem, qui diligentia seruat, atque auget, operamq; suam cum dei voluntate coniungit, cūm

spec

speciem, quam ille intentione diuina formauit, adminiculo sui corporis, diurno opere, curaq; cōponit) nisi eo, quo parentes nostri munerati sunt? quo etiam nos quoque munerari, si fuerit diuinæ pietati complacitum, optamus piissimis votis, vt emeritos, atq; exutos mundana custodia, nexibus mortalibus absolutos, naturæ superioris partis, id est diuinæ, puros, sanctosq; restituat. **A S C L E.** Iuste, & verè dicis ô Trismegiste: hæc enim merces, piè sub deo, diligèter cū mundo viuētibus secus enim, impieq; qui vixerint, & reditus denegatur in cœlū & cōstituitur in corpora alia, indigna sancto animo, & scæda migratio: vt iste rationis sermo processit ô Trismegiste, futuræ æternitatis spe animæ, in mūdana vita periclitantur. sed aliis incredibile, aliis fabulosum, aliis forsitan videatur esse deridendū. Res enim dulcis est, in hac corporali vita, qui capitur de possessionibus fructus. quare animam oborto (vt aiunt) detinet collo, vt in parte sui, quæ mortalis est, inhæreat, nec sinit partem diuinitatis agnoscere, inuidēs immortalitati malignitas: ego enim tibi quasi prædiuinās dixero, nullū post nos habiturum delectum simplicē qui est philosophiæ, quæ sola est in cognoscenda diuinitate

tate

tate frequens obtutus, & sancta religio: multi etenim eam multifaria ratione confundunt. Quomodo ergo multi incomprehensibilem philosophiam afficiunt, aut quemadmodum multifaria ratione confundunt? T R I S. O Asclepi, hoc modo in varias disciplinas, nec comprehensibiles, eam callida commentatione miscetes, Arithmetica, Musica, Geometria. Puram autem philosophiam, eamque tantum diuina religione pendentem, tantum intendere in reliquas oportebit, ut apocatastases astrorum, stationes preefinitas, cursumque commutationis, numeris constare miretur. Terre vero dimensiones, qualitates, quantitates, maris profunda, ignis vim, & horum omnium effectus, naturam cognoscens, miretur, adoret, atque collaudet artem, mentemque diuinam. Musicen vero nosse, nihil aliud est, nisi cunctarum rerum ordinem scire, quaque sit diuina ratio sortita. Ordo enim rerum singularium, in vnum omnium artificii ratione collatus, concentum quendam melo diuino dulcissimum, verissimumque conficiet. A S C L E. Quid ergo homines post nos erunt? T R I S. Sophistarum calliditate decepti, a vera, pura, sanctaque philosophia auertentur. simplici enim mente, & anima, diuinitatem colere, eiusque facta venerari, agere etiam dei

volun

voluntati gratias, quæ est bonitatis sola plenissima, hæc est nulla animi importuna curiositate, violata philosophia. & de his sit hucusq; tractatum.

COMMENTARIA.

Sextum cap. differit, deum absolutè primum esse deum: mundum, secundum, non absolute, sed participatione deum. vt qui sit prima absoluti dei imago: hominem, tertium, diuinitatis participatione deum, & secundam dei imaginem. deus autem non imago, sed imaginum omnium veritas. hominem, anima, sensu, spiritu, ratione, tanquam superioribus elementis, posse in cælum ascendere. qua verò igne, aère, aqua, terra coalitus est, mortis obnoxium, terræ mundana omnia diuina illa parte viduata relinquere. Mensuram, ad cuius modum viuere debet homo, religionem esse, quam sequitur bonitas, & quæ perfecta tandem esse videtur, cum cupiditates omnium alienarum rerum virtute munita despicit, possessiones, corpus, & ea omnia, quæ appetimus, & ipsum denique appetitionis sensum. homo enim hæctenus esse, diciq; debet, vt sua fert sententia, quatenus rationis intentio animum ducit: adeoq; vt diuinitatis contemplatione, eam partem, quæ mortalis est, sibi quidem mundi inferioris necessitate seruandi, adiuncta

Ita contemnat, atque despiciat. de posteris
 Aegyptijs diuinat Asclepius, nullum post eos
 futurum, qui puram, & de cognoscendo deo
 adipiscatur philosophiam. Mox Hermes redit,
 ad quid terrae dimensiones, id est geometriam,
 qualitates, quantitates, maris profunda, &
 ignis vim, horumq; omnium naturam, id est
 vniuersam de numeris, caelestibus globis, re-
 busq; naturalibus philosophiam, discere homi-
 nem oporteat, sane vt admiretur, adoret, col-
 laudet artem, mentemq; diuinam, horum o-
 mnium artificem. hanc enim puram esse phi-
 losophiam, atque tantum diuina religione pen-
 dentem, hanc musicam, hunc concentum, nosse
 cunctarum rerum ordinem, quem quaeque res,
 diuina ratione sortita est, atq; in vitium ad o-
 mnium artificem rationem collatum, concen-
 tum quendam diuino melo dulcissimum, veris-
 simumq; efficere, & philosophiam nulla animi
 importuna curiositate vitiatam, simplici men-
 te, & anima, diuinitatem colere, eiusq; facta
 venerari, agere etiam dei voluntati gratias,
 quae est bonitatis sola plenissima. Confirmatq;
 Asclepij vaticinium. Haec sexta partitio.

C A P V T VII.

DE spiritu verò, & de his similibus,
 hinc sumatur exordium. fuit deus, &
 1 hyle,

hyle, quam græcè credimus mundum, & mundo comutabatur spiritus, sed nō similiter vt deo. nec deus sunt hæc, de quibus mundus est. iccirco non erant, quādo nata non erant. sed in eo iam tunc erant, vnde nasci habuerūt. Non enim ea sola nō nata dicuntur, quæ necdum nata sunt, sed ea, quæ carent fœcunditate generandi, ita vt ex eis nihil nasci possit. Quæcunq; ergo sunt, quibus inest natura generādi, hæc & generabilia sunt, quæ de his nasci possunt, tametsi ea ex se nata sunt: neq; enim dubitatur ex iis, quæ ex se nata sunt, facile nasci posse ea, de quibus cuncta nascūtur. Deus ergo sempiternus, deus eternus, nec nasci potest, nec potuit: hic est, hic fuit, hic erit semper: hæc ergo est, quæ ex se tota est, natura dei. Hyle autem, vel mundi natura, & spiritus, quamuis nata videantur à principio, tamen in se nascēdi, procreandiq; vim possident, atq; naturam fœcunditatis: etenim initium in qualitate naturæ est, quæ & conceptus, & partus in se possidet vim, atque naturam. Hæc itaque sine alieno concepto est, sola generabilis: at verò ea, quæ vim solā concipiendi habent, ex alterius commistione naturæ, ita discernenda sunt, vt hic locus mundi cum iis, quæ in se sunt, videatur esse non natus,

tus,

tus, qui utiq; in se vim totius naturæ habet: locum autē dico, in quo sunt omnia: neque enim hæc omnia esse potuissent, si locus deesset, qui omnia sustinere potuisset. Omnibus enim rebus, quæ fuerunt, præcauendū est loco: nec qualitates enim, nec quantitates, nec positiones, nec effectus dignosci potuissent, earū rerum, quæ nusquā sunt: sic ergo & mandus quamuis natus non sit, in se tamen omnium naturam habet, utpote qui omnibus iis ad concipiendū sinus præstat fecundissimos: hoc ergo est totum qualitatis, materiæq; quæ creabilis est, tamen si creata non est. sicut enim natura materia qualitatis fecunda est, sic & malignitatis eadē est, æque fecunda. Nec ego dixi ô Asclepi, & Amon (quod à multis dicitur) num poterat deus incidere, atq; auertere à rerum natura malitiam? quibus respondendam nihil omnino est. Vestri tamen causa & id prosequar, quod expebam, & rationē reddam: dicunt enim ipsi, deum debuisse omnifariā mundum à malitia liberasse: ita enim in mūdo est, ut quasi membrū ipsius videatur esse: prouisum, cautamq; est (quantum rationabiliter potuisset) à summo deo, tunc cum sensu, disciplina, intelligentia, mentes hominum est munerare dignatus. his

enim rebus, quib⁹ cæteris antestamus animalibus, soli possumus, malitiæ fraudes, dolos, vitiaque vitare. ea enim qui antè quàm iis implicitus est, ex aspectu vitaritis homo est diuina intelligentia, prudentiaq; munitus: fundamentum enim est disciplinæ, in summa bonitate consistens: spiritu autem ministrantur omnia, & vegetantur in mūdo, & quasi organum, vel machina summi dei voluntati subiectus est. Itaque hæctenus intelligatur à nobis mente sola intelligibilis summus, qui dicitur deus, rector, gubernatorq; sensibilis dei eius, qui in se complectitur omnē locum, omnem rerum substantiam, totamq; gignentium, creantiumque materiam, & omne quicquid est, quantūcunq; est, spiritu verò agitantur, siue gubernantur omnes in mundo species, vna quæq; secundum naturam suam à deo distributam sibi. Hyle autem vel mundus omnium est receptaculum, omniumque agitatio, atque frequentatio, quorum deus gubernator, dispensans omnibus rebus mundanis, quantum vnicuique necessarium est, spiritu verò implet omnia, vt cuiusque naturæ qualitas est. Est enim caua mundi rotunditas in modum sphaeræ, ipsa sibi qualitatis, vel formæ suæ causa, inuisibilis

tota:

tota: quippe cum quencūq; in ea summum subter despiciendi causa delegeris locum, ex eo in imo quid sit videre non possis: propter quod multis locis instar, qualitatemque habere creditur, per formas enim solas specierū, quarum imaginibus videtur insculpta, quasi visibilis creditur: cum depicta monstratur, re autē vera est sibi ipsi inuisibilis semper: ex quo eius imum vel pars (si locus est) in sphaera græce *ἀδης* dicitur. siquidem *ἰδης* græce videre dicitur, quo visu imū sphaeræ careat, vnde & *ἰδαι* dicuntur species, quòd sint inuisibilis formæ: ab eo itaq; quòd visu priuatur, Græce *ἀδης*, ab eo, quod in imo sphaeræ sunt, Latine inferi nuncupantur. Hæc ergo sunt principia, & antiquiora, & quasi initia, vel capita omnium, quæ sunt, in his, aut per hæc, aut de his. A S C L. Omnia ergo ipsa, vt dicis, quæ sunt ô Trismegiste mūdāna (vt ita dixerim) specierum omnium quæ in sunt, in vniuscuiusq; sicuti est, tota substantia. T R I S. Mundus itaq; nutrit corpora, spiritus animas. sensus autem (quo dono cœlesti sola felix fit humanitas) alit mentem: neque enim omnes, sed pauci, quorum ita mens est, vt tanti beneficii capax esse possit, vt enim sole mundus, ita mens humana isto clarescit lu-

mine, & eo amplius. Nam sol quicquid illuminat, aliquando terræ & lunæ interiectu, interueniente nocte, eius priuatur lumine: sensus autem cùm semel fuerit animæ commistus humanæ, fit vna ex bene coalescente cõmissione natura, ita vt nunquam eiusmodi mentes caliginum impediuntur erroribus. vnde iustè sensus, deorum animas esse dixerunt: ego verò nec eorum dico omnium, sed magnorũ quorunq; & principalium.

C O M M E N T A R I A.

Caput septimum continet de genesi mundi, de Hyle, mundiq; materia, de spiritu comitante, & de loco, velatam philosophiam. Omnia mundana in mundo esse: mundum in deo: continens, locum appellat: proinde, locum mundi natum esse non vult: mundum autem natum esse, & non natum: natum quidem, si creaturarum opificium respicis: at non natum, si opificij respicis veritatem. Hyle enim & spiritus, mundus scilicet, & vis quedam diuina per omnia means, atq; diffusa, in mundi opificio non erant quando nata non erant, sed in eo (inquit) iam tunc erant, vnde nasci debuerunt: sed in quonam erant, nisi in diuino illo verbo, per quod omnia facta sunt? & in quo, & quod factum

factum est, vita erat, & vnde tandem factum
 prodit quicquid est factum. Hylem secundam
 esse equè qualitatis, quæ rationem boni habet,
 & equè secundam malitiæ, quòd boni, ma-
 liq; equè sit capax, ceu terra eadem, salutarium,
 & noxiarum herbarum secunda est, idq; ha-
 bet terra, tanquam proprietatis suæ membrum,
 sic & Hyle. Attamen deum in hominibus pro-
 uidisse (quantum rationabiliter oportuit) sen-
 su, licet disciplinam, intelligentiam, aduersus
 huiusmodi materialem proprietatem, ne ma-
 litia nostram hylem occuparet, ceu noxia que-
 dam herba desertam, neglectam, incultamq;
 terram. Insuper de spiritu in omnia diffuso, de
 inferis, de sensu, qui est superiorum mentium
 in humanas mentes illapsio, ceu radiorum lucis
 in oculos, paucula quedam disceptat. hæc septi-
 ma particula.

C A P V T V I I I .

AS C L E. Quos dicis rerum capita vel
 initia primordiorum, ô Trisnegi-
 st ● T R I S M. Magna tibi pando & diuina
 nudo mysteria. cuius rei initium facio,
 exoptato favore cœlesti. Deorum gene-
 ra multa sunt, eorumq; omnium pars in-
 telligibilis, alia verò sensibilis pars. intel-
 ligibiles dicuntur, non ideo quòd puten-
 tur

tur non subiacere sensibus nostris (magis enim sentimus eos, quam eos, quos visibiles nuncupamus) sicuti disputatio perdocebit, & tu si intendas, poteris peruidere. sublimis enim ratio, eoq; diuiniore vltra hominum mentes, intentionesq; consistens, si non attentiore aurium obsequio, verba loquentium acceperis, transuolabit, & transluet, aut magis refluat, suiq; fontis liquoribus miscabit se. Sunt ergo omnium specierum principes dij, hos sequuntur dij, quorum est princeps ἑστία. hi sensibiles vtriusque originis suæ consimiles, qui per sensibilem naturam cōficiunt omnia. altera per alterū vnusquisq; opus suum illuminans. cœli, vel quicquid est, quod eo nomine comprehenditur, ἑστιαρχὴς est Iupiter: per cœlum enim, Iupiter omnibus præbet vitam. solis ἑστιαρχὴς est lumen. Bonum enim luminis, per orbem solis nobis infunditur. xxxvi. (quorū vocabulum est Horoscopij) in eodem loco semper defixorum syderum, horum ἑστιαρχὴς vel princeps est, quem Páton Ἄρπυιον, vel Omiformem vocant, qui diuersis speciebus, diuersas formas facit. septem sphaeræ, quæ vocantur erraticæ, habent ἑστιαρχὴς, id est suos principes, quam fortunam dicunt, & εἰμαρμένην, quibus immutantur

tantur omnia, lege naturæ stabilitate firmissima, & sempiterna agitatione variata. aër verò organum est, vel machina omnium, per quam omnia fiunt. est autem vsq; huius secūdus. mortalibus mortalia, & his similia. His ergo ita se habentibus ab imo ad summum se mouētibus, sic sibi connexa sunt omnia pertinentia, ad se naturaliter, vt mortalibus mortalia, sensibiliaq; sensibilibus annexa sint: summa verò gubernationis, summo illi domino pareat, vt non multa, at potius vnum. ex vno etenim cuncta pendentia, ex eo potius defluentia, cum distantia videntur, creduntur esse plurima diuisim. adunata verò, vnum vel potius duo, vnde fiunt omnia, & à quo fiunt, id est de materia, de qua fiunt, & ex eius voluntate, cuius nutu efficiuntur alia. A S C. Hæc iterum ratio, quæ est, ô Trismegiste? T R I S. Talis, ô Asclepi. Deus etenim vel pater, vel dominus omnium, vel quocunq; alio nomine ab hominibus sanctius, & religiosius nuncupetur, quod inter nos, intellectus nostri causa, debet esse sacratum, tanti eius numinis contemplatione, nullo ex iis nominibus eum definitè nuncupauimus. si enim vox hæc est ex aëre spiritu percussio sonus, declarans omnem hominis voluntatem

tatem, vel sensum, quem fortè ex sensibus
 mète perceperit, cuius nominis tota sub-
 stantia paucis composita syllabis, definita
 atq; circumscripta est, vt esset in homine
 necessarium vocis, auriumq; cōmercium,
 simul & sensus, & spiritus, & aëris, & o-
 mnium in his, & per hæc, an cum his no-
 men est totum dei? non enim spero totius
 maiestatis effectorum, omniumq; rerum
 patrem vel dominum, vno posse quamuis
 e multis composito nomine nuncupari.
 hunc verò vno nomine, vel potius omni
 nomine (si quidē is sit vnus, & omnia sit)
 necesse aut omnia esse eius nomen, aut
 ipsum omnium nominibus nūcupari. hic
 ergo solus, vt omnia, vtriusque sexus fœ-
 cunditate plenissimus, semper voluntate
 sua prægnans, parit quicquid voluerit
 procreare. Voluntas eius est bonitas o-
 mnis. hæc eadem bonitas omnium rerum
 est. ex diuinitate eius, natura nata, vt sint
 omnia, sicut sunt, & fuerunt, & futuris o-
 mnibus dehinc natura ex se nascendi suf-
 ficiat. hæc ergo ratio, ô Asclepi, tibi sit
 reddita, quare, & quomodo fiant omnia
 vtriusque sexus. A S C L. Ergo deum dicis
 ô Trismegiste. T R I S M. Non solū deum
 ô Asclepi, sed animalia omnia, & inani-
 malia. impossibile enim est aliquid corū,
 quæ

quæ sunt, infœcundum esse. fœcunditate enim dempta ex omnibus, quæ sunt, impossibile erit semper esse, quæ sunt. Ego enim & naturam, & sensum, & mundum dico in se continere hanc naturam, & nata omnia in se conseruare. procreatione enim vterq; plenus est sexus, & eius vtriusq; cõnexio, aut (quod est verius) vnitas incomprehensibilis est, quam siue Cupidinem, siue Venerem; siue vtrunque poteris rectè nuncupare. hoc ergo omni vero verius, manifestiusq; mente percepto, quod ex omni illo loco totius naturæ deo, hoc sit cunctis in æternum procreandi inuentum, tributumq; ministerium, cui summa charitas, lætitia, hilaritas, & cupiditas, amorq; diuinus, innatus est. & dicendum foret quanta sit eius ministerij vis, atque necessitas, nisi ex sui contemplatione vnicuique ex intimo sensu nota esse potuisset. si enim illud extremum temporis, quo ex cerebro ad ritū peruenimus, vt vtraque in vtranq; fundat natura progeniem, animaduertis, vt altera alterius auidè rapiat semen, interiusq; recōdat. deniq; eo tempore ex commistione communi, virtutem marium etiam fœminæ adipiscuntur, & mares fœmineo corpore, latefcūt. Effectus itaq; huius tā blādi, necessariiq; ministerij

in

in occulto perpetratur, ne vulgo irriden-
tibus imperitis, vtriusque naturæ diuini-
tas ex commistione sexus cogatur erube-
scere. multò magis etiam, si visibus irreligi-
osorum hominum subiiciatur. sunt au-
tem non multi, aut admodum pauci, ita
vt numerari etiam in mundo possint, re-
ligiosi. vnde contingit in multis remane-
re malitiam, defectu prudentiæ, scientiæq;
rerum omnium, quæ sunt. ex intellectu
enim religionis diuinæ, qua constituta
sunt omnia, contemptus, medelaq; nasci-
tur vitiorum totius mundi. perseuerante
autem imperitia, atq; inscitia, vitia omnia
conualescunt, vulnerantq; animam insana-
bilibus vitiis, quæ infecta iisdem, atq; vi-
tiata, quasi venenis intumescit, nisi corū,
quorum animarum disciplina, & intelle-
ctus, summa curatio est. si ergo solis, &
paucis hoc proderit, dignū est hunc pro-
sequi, atq; expedire tractatum, quare scili-
cet solis hominibus intelligentiam, & di-
sciplinam suam, diuinitas sit impartiri di-
gnata. audi itaq; deus pater, & dominus,
cum post deos, & homines efficeret ex par-
te corruptiore mundi, & ex diuina, pari
lance cōponderans, contingit vitia mundi
corporibus commista remanere, & alia
propter cibos, victumq; quem necessario
habemus

habemus, cum omnibus animalibus communem. quibus de rebus necesse est cupiditatum desideria, & reliqua mentis vitia, animis humanis incidere. diis vero utpote ex parte mundissima nature effectis, & nullis indigentibus rationis, disciplinaeque; adminiculis, quamuis immortalitas, & unius semper ætatis vigor ipse sit eis prudentia, & disciplina, tamen propter rationis unitatem, pro disciplina & intellectu ne ab his essent alieni, ordinem necessitatis lege conscriptum, æterna lege constituit. hominem ex animalibus cunctis de sola ratione, disciplinaque; agnoscens, per quæ vitia corporum, homines auertere, atque abalienare potuissent, ipsos ad intentionem, & spemque; immortalitatis præ tendit. denique & bonum hominem, qui posset immortalis esse, ex utraque; natura composuit diuina, atque mortali, & sic compositum per voluntatem dei hominem, etiam constitutum est esse meliorem diis, qui sunt ex sola immortalis natura formati, & omnibus mortalibus. propter quod homo diis cognatione coniunctus, ipsos religione; & sancta mente veneratur. diique; etiam pio affectu, humana omnia respiciunt, atque custodiunt: sed de hominibus paucis istud dictum est, pia mente præditis

ditis. de vitiosis verò nihil dicendum est, ne sanctissimus sermo, eorum contemplatione violetur.

COMMENTARIA.

Caput octauum hæc complectitur de vsiarchis, substantialibusq; principibus, quos deos appellat: cæli vsiarcham appellat Iouem. vsiarcham solis, lumen. triginta sex ponit horoscopios, id est horarum speculatores, syderum semper in eodem loco defixorum: horum autem principem Pantomorphon, id est omniformem. septem spherarum erraticarum principes, ponit fortunam & fatum. ponit & aëris vsiarcham. sed hæc demonum figmenta esse videntur, & vana quedam inuolucra ad gentilitios errores pertrahentia, & que in his diuitiis immorantes vanescere cogunt potius, quàm perficiunt. Hinc ad summi dei redit contemplationem, ineffabilis, & innominabilis, aut qui omnium nominatur nominibus, secretitate plenissimi, à quo omnia id habent, ut nihil esse possit infœcundum. hinc amor ille procreandi, & ingens nature studium, nihil prorsus fœdum, nihil dedecorum in se habens, dum religiosè cogitetur, & de eo talis habeatur sermo, tracteturq; non minus religiosè. est enim

enim id indultum, ad diuine fecunditatis
 emulationem. verum quia maxima pars ho-
 minum mysteria ignorat, diuinas leges pro-
 fanat, & belluarum more, insanè, irreueren-
 ter, & quasi furibundi, & amentes illa tra-
 ctant. idcirco de talibus nunc vix aut cogita-
 ri, aut loqui præ verecundia quicquam auden-
 dum, quod inordinata illa, & hominum ille
 erga venerandam dei ordinationem irreue-
 rentia, sese sensibus, cogitatibusq; ingerunt, non
 autem illa pulchra, sancta, incontaminataq; dei
 ordinatio: & quia paucis concessum est, puros
 habere sensus, censeo paucis de talibus cogitan-
 dum esse, atque loquendum. Mox subiungit,
 deum solis hominibus intelligentiam, discipli-
 namq; esse impartitum, quo vitia, particula eius
 immortalis, & diuina deuitare posset. quæ alio-
 qui admistione corporeæ molis incurreret facile.
 nam ratione corporis, & dissolubilis particu-
 læ, necesse est hominum animis, cupiditatum
 desideria, & reliqua mentis vitia incidere.
 Hæc octaua particula.

C A P V T I X.

ET quoniam de cognatione, & con-
 sortio hominum, deorumque, sermo
 nobis indicitur, potestatem hominis, ô
 Asclepi,

Asclepi, vimq; cognosce. dominus & pater, vel (quod est summum) deus, vt effector est deorum cœlestium, ita homo effector est deorum, qui in templis sunt, humana proximitate contenti, & non solum illuminantur, verum etiam illuminant. nec solum ad eum proficit, verum etiam cõfirmat deos. Miraris, ô Asclepi, an nunquid diffidis, vt multi? **A S C L E.** Confundor, ô Trismegiste, sed tuis verbis libenter assensus, felicissimum hominem iudico, qui sit tantam felicitatem consecutus. **T R I S M.** Nec immeritò miraculo dignus est, qui maximus est omnium deorum. Genus enim omnium sine cõfusione manifestum est, de mundissima parte naturæ propagatum. signaq; eorum, sola pro omnib⁹ esse quali capita. species verò deorum, quas conformat humanitas, ex natura vtraque conformata est. ex diuina, quæ est prior, multoq; diuiniore, & ex ea, quæ intra homines est, id est ex materia, qua fuerunt fabricatæ, & non solum capitibus solis, sed membris omnibus, totòque corpore configurantur. Ita humanitas, memor naturæ, & originis suæ, in illa diuinitatis imitatione perseuerat. vt sicuti pater, ac dominus, vt sibi similes essent, deos fecit æternos, ita humanitas deos suos

suos ex sui vultus similitudine figuraret.
 A S C L. Statuas dicis ô Trismegiste? T R.
 Statuas, ô Asclepi, vidésne, quatenus tu
 ipse diffidas? statuas animatas, sensu, &
 spiritu plenas, tanta, & talia facientes, sta-
 tuas futurorum præscias, easq; fortè vates
 omnes somniis, multisq; aliis rebus præ-
 dicētes, imbecillitates hominibus facien-
 tes, easq; curātes tristitiamq; pro meritis.
 An ignoras ô Asclepi, quòd Ægyptus
 imago sit cœli, aut, quod est verius, trans-
 latio, & descensio omnium, quæ guber-
 nantur, atq; exercentur in cœlo? & si di-
 cendū est verius, terra nostra totius mun-
 di est templum: & tamen quoniam præsci-
 re cuncta prudētes decet, istud vos igno-
 rare fas non est. futurum tempus est, cum
 appareat Ægyptios incassum pia mente
 diuinitatem sedula religione seruasse, &
 omnis eorum sancta veneratio in irritum
 casura frustrabitur. è terris enim ad cœ-
 lum est recursura diuinitas. linquetur Æ-
 gyptus, terraq; quæ fuit diuinitatis sedes,
 regione viduata, numinū præsentia de-
 stituetur. alienigenis enim regionē istam,
 terramq; complentibus, nō solum negle-
 ctus religionū, sed (quod est durius) quasi
 de legibus, à religione, pietate, cultuq; di-
 uino statuetur. proscripta pœna, prohibi-

tio erit. tunc terra ista, sanctissima sedes delubrorum, atq; templorū, sepulcrorum erit, mortuorumq; plenissima. O Ægypte, Ægypte, religionum tuarum solæ supererunt fabulæ, & æque incredibiles posteris suis, solaq; supererunt verba lapidibus incisa, tua pia facta narrantibus. & inhabitabit Ægyptum Scythes aut Indus, aut aliquis talis, id est vicinia barbara. diuinitas enim repetet cœlum, deserti homines toti morientur, atque ita Ægyptus deo, & homine viduata deseretur. Te vero appello sanctissimum flumen, tibiq; futura prædico. torrenti sanguine plenus, ad ripas vsque erumpes. vndæq; diuinæ non solum proluetur sanguine, sed totæ rumpentur, & viuis multò maior erit numerus sepulcrorum. superstes verò qui fuerit, lingua sola cognoscetur Ægyptiis, actibus verò videbitur alienis. Quid fles ô Asclepi? & his amplius, multoq; deterius, ipsa Ægyptus suadebitur, imbueturq; maioribus malis, quæ sancta quondam, & diuinitatis amantissima deorum in terra, religionis suæ merito, sola seductio sanctitatis, & pietatis magistra, erit maxima crudelitatis exemplum, & tunc tædio hominum, non admirandus videbitur mundus, neq; adorandus. hoc totum bonum,

quo

quo melius nec est, nec fuit, nec erit, quod videri possit, periclitabitur, eritq; graue hominibus, ac per hoc contemnetur, nec diligetur totus hic mundus dei opus immutabile, gloriosa constructio, bonum multiformi imaginum varietate compositū, machina voluntatis dei, in suo opere sine inuidia suffragantis in vnum omnia, quæ venerari, laudari, amari deniq; à videntibus possunt, multiformis adunata congestio. Nam & tenebræ præponentur lumini, & mors vita vtilior iudicabitur. nemo suspiciet cœlum, religiosus pro infano, irreligiosus putabitur prudēs, furiosus fortis, pro bono habebitur pessimus. anima enim & omnia circum eam, quibus aut mortalis nata est, aut immortalitatem se consecuturam esse præsumit, secundum quod vobis exposui, non solum risus, sed etiam putabitur vanitas. sed mihi credite, etiam periculum capitale cōstituetur in eum, qui se mentis religioni dederit. noua constituentur iura, lex noua. nihil sanctum, nihil religiosum, nec cœlo, nec cœlestibus dignū audietur, aut mente credetur. fit deorum ab hominibus dolenda secessio, soli nocentes angeli remanent, qui humanitati commisti, ad omnia audaciæ mala miseros (manu iniecta) cō-

pell

K 2

pell

pellent in bella, in rapinas, in fraudes, & in omnia, quæ sunt animarū naturæ contraria. tunc nec terra constabit, nec nauigabitur mare nec cœlum astrorum cursibus, nec syderum cursus constabit in cœlo. omnis vox diuina, necessaria taciturnitate mutescet. fructus terræ corrumpentur, nec fœcunda erit tellus: & aër ipse, mœsto torpore languescet. hæc, & talis senectus veniet, mundi irreligio, & inordinatio, & irrationabilitas bonorum omnium. cùm hæc cuncta contigerint ô Asclepi, tunc ille dominus, & pater Deus primipotens, & vnus gubernator mundi, intuens in mores, factaq; voluntaria, voluntate sua, quæ est dei benignitas, vitiis resistens, & corruptelæ omnium errorem reuocans malignitatem omnem vel alluione diluens, vel igne consumens, vel morbis pestilentibus vbique per diuersa loca dispersis, finiens, ad antiquam faciem mundū reuocabit, vt & mundus ipse adorandus videatur, atque mirandus. & tanti operis effector, & restitutor Deus, ab omnibus, qui tunc erunt, frequentibus laudum præconiis, benedictionibusq; celebretur. hæc enim mūdi genitura, cunctarum reformatio rerum bonarum, & naturæ ipsius sanctissima, & religiosissima restitutio

fictio peracto temporis cursu, quæ est & fuit sine initio sempiterna. voluntas enim dei caret initio, quæ eadē est, & ubiq; est sempiterna. A S C L. Dei enim natura consilium est voluntatis, bonitas summa, consilium ô Trismegiste. T R. O Asclepi, voluntas cōsilio nascitur, & ipsum velle est ex voluntate. neque enim impensè aliquid vult, qui est omnium plenissimus: & ea, quæ vult, habet. vult autem omnia bona, & habet omnia, quæ vult. omnia autem bona & cogitat, & vult. hoc est autē deus, eius boni imago mundus. A S C L. Bonus ô Trismegiste. T R. Bonus ô Asclepi, vt ego te docebo. sicuti enim Deus omnibus speciebus, vel generibus, quæ in mundo sunt, distributor, dispensatorq; est bonorum, id est sensus animæ, & vitæ, sic & mundus præstitor est, & tributor omnium, quæ mortalibus videntur bona, id est alternationis partium, temporalium fructuum, natiuitatis, augmentorum, & maturitatis, & horum similibus: ac per hoc Deus supra verticem summi cœli consistens, ubique est, omniaq; circumspicit. sic est enim vltra cœlum locus sine stellis, ab omnibus rebus corpulētis alienus. dispensator, qui est inter cœlum, & terrā locum obtinet, quem Iouē vocamus. terræ verò,

& mari dominatur Iupiter Plutonium, & hic nutritor est animantium mortalium, & fructiferarum. horum omnium viribus, fructus, arbusta, & terra vegetantur: aliorum verò vires & effectus, per omnia quæ sunt, distribuuntur. Distribuentur verò qui terræ dominantur, & collocabuntur in ciuitate in summo initio Ægypti, quæ à parte solis occidentis condetur. ad quam terra, mariq; festinabit omne mortale genus. A S C L. Modo tamen hoc in tempore, vbi isti sunt ô Trismegiste? T R. Collocati sunt in maxima ciuitate in monte Libyco. & hæc eorūque narrata sint.

C O M M E N T A R I A.

Caput nonum hoc vniuersum, profanum est, quod & rectè coarguit Augustinus in libro de Ciuitate Dei. idololatriam probat, miris laudibus effert, predicat, casum eius deplorat. deum quendam supra cæli verticem ponit cuncta circumspicientem, intra verò eum locum, qui cælo, & terra continetur, Iouem ponit dispensatorem. Plutonicum autem Iouem, terræ, marisq; dispensatorem, quasi alius Deus sit in cælo, alius in aëre, alius in terra, atque mari: quæ vniuersa ingentem continent errorum impietatem,
nam

nam ex diuinis eloquijs, castè, purè, & sanctè sumus edocti, quòd Dominus ipse est deus, in cælo sursum, & in terra deorsum, & quòd non sit alius. aduersus verò idola, & idolorum latriam sapientia, & diuimiloqui propheta nos cautè præmonent, ne tanta impietatis macula inquinemur, ne tanto scedemur errore. nam idolum ipsum quidem maledictum est, & qui fecit illud. & rursus: Infandorum idolorum cultura omnis mali causa est, & initium, & finis. similiq; modo, odio sunt Deo impius, & impietas eius. nam quòd factum est, cum illo, qui fecit, tormenta patientur. hæc, & pleraque alia de idolis, & idololatria ex Sapientia. Et in Leuitico Deus ipse ex se præcipit: Ego Dominus Deus vester, non facietis vobis idolum, & sculptile: nec titulos erigētis, nec insignem lapidem ponētis in terra vestrā, vt adoretis eum. Et de idolis Aegypti, præcipit in Ezechiele: In idolis Aegypti nolite pollui. ego Dominus Deus vester. Et de cessatione, per eundem dicit: Dissperdam simulacra, & cessare faciam idola de Memphis, & dux non erit amplius de terra Aegypti. Quas autem Mercurius dicit idolorum, statuarumq; animas, sensumq;, & spiritum, imbecillitates hominibus facientes, eaq; curantes, malos proculdubio cognoscimus esse spiritus, & indubitata fide eos esse, de quibus

Propheta ore veridico dicit: Omnes dñ gen-
tium, demonia. Hæc pauca aduersus Mercurij,
& huius nonæ particule impuritatem satis
sunt. nam ad eos habemus sermonem, qui veri
dei cognitione sunt imbuti, quem (vt sapiens
dicit) nosse consummata iustitia est, & eius iu-
stitiam, & virtutem scire, radix immortalita-
tis. LaZarelus hunc locum ad Analogiam tra-
hit, quasi idola apostoli sint, fictor homo, Chri-
stus: virtus desuper indita, spiritus sanctus:
Aegyptus tenebræ gentium, & persecutio di-
scipulorum, apostolorum, & martyrum. lapi-
des inscripti pia facta narrantes, posteritatis
corda, non opera, sed sola verba fidei retinentia.
hæc excogitata piè, sed ad literam fortè violen-
ta. lapsus Hermetis cum Augustino & in hoc,
& in tertio decimo capite sentio. Id enim Gen-
tium vates (vt Balaam, vt Sibyllæ) videntur
habere: vt lucem patiantur, & tenebras, & lu-
cida, & opaca vaticiniorum intervalla, puraq;
interdum & nonnunquam impura. Hæc pro
capite nono.

C A P V T X.

DE immortali verò, & mortali, mo-
dò differendum est. multos enim
spes, timorq; mortis veræ rationis igna-
ros, excruciat. mors enim efficitur, disso-
lutione

lutione corporis labore defessi, & numeri completi, quo corporis membra in vnam machinam ad vsus vitales aptantur. moritur enim corpus, quando hominis vitalia ferre posse destiterit. hæc ergo est mors, corporis dissolutio, & corporalis sensus interitus. de qua sollicitudo superuacua est. Sed & alia necessaria, quam aut ignorantia, aut incredulitas contemnit humana. **A S C L E.** Quid est ô Trismegiste, quod aut ignorant, aut esse posse diffidunt? **T R.** Audi ergo ô Asclepi, cum fuerit animæ à corpore facta discessio, tunc arbitrium, examenq; meriti eius transfiliet in summi dæmonis potestatem: isq; eam, cum piam iustamq; præuiderit, in suis competentibus locis manere permittet. Sin autem delictorum illitam maculis, vitiisq; oblitam viderit, desuper ad ima deturbans, procellis, turbinibusq; æris, ignis & aquæ sæpe discordantibus tradet. atque inter cælum & terram mundanis fluctibus, in diuersa semper æternis pœnis agitata, raptabitur, vt in hoc obsit animæ æternitas, quod sit immortali sententia, æterno iudicio subiugata. Ergo ne his implicemur, verendum, timendum, cauendumq; esse cognosce. incredibiles enim post delicta cogentur

x 5 credere

credere, non verbis, sed exemplis: nec minis, sed ipsa passione pœnarum. **A S C L.** Non ergo Trismegiste, hominum delicta, sola humana lege puniuntur. **T R.** Primo enim ô Asclepi, terrena omnia quæ sunt, mortalia sunt. tunc ea etiam, quæ sunt ratione corporali viuentia, & à viuendo eadem corporali lege deficientia, ea omnia pro vitæ meritis, aut delictis, pœnis obnoxia, tantò post mortem sæuioribus subiiciuntur, quantò inulta forsitan fuerint zelata, dum viuerent. præscia enim rerum omnium diuinitate, reddentur, perinde (vt sunt) pro delictorum qualitibus pœnæ. **A S C L.** Qui sunt digni maioribus pœnis, ô Trismegiste? **T R.** Qui damnati humanis legibus vitam violenter amittunt, vt non naturæ animam debitam, sed pœnam pro meritis reddidisse videantur. contrà, iusto homini in dei religione, & in summa pietate præsidium est. Deus enim tales, ab omnibus tutatur malis. pater enim omnium, & Dominus, qui solus est omnia, omnibus se libenter ostêdit. Non vbi sit loco, nec qualis sit qualitate, nec quantus quantitate, sed hominem sola intelligentia mentis illuminans. qui discussis ab animo errorum tenebris, & veritatis claritate percepta, to-

to se sensu intelligentiæ diuinæ commi-
scet: cuius amore, à parte naturæ, qua
mortalis est, liberatus immortalitatis fu-
turæ concipit fiduciã. hoc ergo inter bo-
nos, malosque distabit. vnusquisque enim
pietate, religione, prudentia, cultu, & ve-
neratione dei clarescit, quasi oculus vera
ratione perspecta, & fiducia credulitatis
suae intantũ inter homines præstat, quan-
tum sol cæteris astris lumine suo antestat.
ipse enim Sol, non tam magnitudine nu-
minis, quàm diuinitate, & sanctitate, cæ-
teras stellas illuminat. secundũ enim deũ
hunc crede ô Asclepi, cætera omnia gu-
bernantem, omniaq; mundana illustran-
tem animalia, siue animantia, siue inani-
mantia. Si enim animal mundus, viuensq;
semper & fuit, & est, & erit, nihil in mun-
do mortale est. viuentis etenim semper,
vniuscuiusq; partis, quæ est in ipso mũdo,
sicuti in vno, eodemq; animali semper vi-
uente, nullus est mortalitatis locus. ergo
vitæ, æternitatisq; ipse esse debet plenissi-
mus, si semper eum necesse est viuere. Sol
ergo, sicuti mundus, sempiternus est, sic &
ipse semper gubernator vitaliũ, vel totius
viuacitatis, eorumq; frequentator, & dis-
pensator est. Deus ergo viuentiũ, vel vita-
liũ, quæ sunt in mũdo, sempiternus guber-
nator

nator est, ipsiusq; vitæ dispēsator æternus, semel autem dispensauit æterna lege cunctis vitalibus vitam præstans, hoc more, quo dicam. In ipsa enim viuacitate æternitatis, mundus agitur: & in ipsa vitali æternitate, locus est mundi. propter quod, nec stabit aliquando, nec corrumpetur aliquando, sempiternitate viuendi circūallatus, & quasi constrictus ipse mūdus. Est igitur dispensator vitæ, omnibus, quæ in se sunt, & est locus omnium, quæ sub sole gubernantur, cuius mundi commotio, ex duplici constat effectu: viuificatur enim ipse extrinsecus ab æternitate, viuificatq; ea, quæ intra se sunt omnia, differens numeris, & temporibus statutis, atq; præfixis. cuncta per solis effectum, stellarumq; discursum. omnia temporalia, ratione, diuinaque lege conscripta. terrenum autem tempus aëris qualitate, æstuū, frigorisque varietate dignoscitur, cæleste verò reuersionibus syderum ad eadem loca, temporali conuersione recurrentium: & mundus est receptaculum temporis, cuius cursu, & agitatione vegetatur. tempus autem ordine seruatur. ordo & tempus innouationem omnium rerum, quæ in mundo sunt, per alternationem faciunt.

COMMENTARIA.

Decimum de morte, de examine animæ, cùm corpus excesserit, quòd magis puniantur post mortem, quibus iustè legibus humanis, præ scelerum magnitudine, vita adempta est. quòd iustis deus sit præsidio. de solis, & mundi diuinitate. ponit mundum primum sensibilem deum, solem secundum mundum nunquam quieturum, nunquam corruptum iri. nos autem nomen dei incommunicabile, neque soli, neque mundo tribuimus, mundumq; credimus aliquando soluendum. intellecta igitur hæc (ut simplicia sonant Hermetis dicta) errorem gentilium præ se ferunt. participatione tamen illis ceu excellentibus operibus dei, diuinitatem tribuimus. Hæc partitio decima.

CAPVT XI.

CVnctis ergo ita se habentibus. nihil stabile, nihil fixum, nihil immobile, nec nascentiũ, nec cœlestiũ, nec terrenorum. solus enim deus, & meritò solus, in se & à se, & circum se totus est plenus, atq; perfectus, isq; sua firma stabilitas est, nec alicuius impulsu, nec loco moueri potest, cùm in eo sint omnia, & in omnibus ipse est solus. nisi aliquis audeat dicere, sui commotionem in æternitate esse. sed
magis

magis etiã & ipsa immobilis æternitas, in quam omniũ temporum agitatio remeat, & ex qua omnium temporum agitatio sumit exordiũ. Deus igitur stabilis fuit, semperq; cum eo similiter æternitas cõstitit, mundũ non natum, quem rectè sensibile dicimus, intra se habens, huius dei imago. hinc mundus effectus est æternitatis imitator. habet autem tempus stabilitatis suæ vim, atq; naturã, quãuis semper agitetur, ea ipsa in se reuertendi necessitate: itaque quamuis sit æternitas stabilis, immobilis, atq; fixa, tamẽ quoniã mobilitate tẽporis, in æternitatẽ semper reuocatur, agitatio, eaq; mobilitas ratione temporis vertitur, efficitur, vt & ipsa æternitas immobilis quidẽ, sola per tẽpus, in quo ipsa est, & est in eo omnis agitatio, videatur agitari. sic efficitur, vt & æternitas, stabilitas moueatur, & temporis mobilitas stabilis fiat fixa lege currẽdi. sic & deum agitari credibile est, in se ipsum eadẽ immobilitate: stabilitatis enim ipsius in magnitudine est immobilis agitatio. ipsius enim magnitudinis immobilis lex est. Hoc ergo, quod est tale, quod non subiicitur sensibus, infinitum, incomprehensibile, inæstimabile est. nec sustineri, nec ferri, nec indagari potest, vnde enim, & quo, & vbi, aut quomodo,

modo, aut quale sit, incertum est. fertur enim in summa stabilitate, & in ipso stabilitas sua, seu deus, seu æternitas, seu vterque, seu alter in altero, siue vterque in vtroque sint. propter quod æternitas, sine definitione est tēporis: tempus autē, quod definiri potest, vel numero, vel alternatione, vel per alterius amplitudinē rediēs, æternum est. vtrūq; ergo infinitum, vtrūq; videtur æternū. stabilitas enim vtpote defixa, quòd sustinere, quæ agitabilia sunt, possit, beneficio firmitatis meritò obtinet principatū: omnium enim, quæ sunt, primordia, deus est & æternitas, mūdus autē quòd sit mobilis, non habet principatum. præuenit enim mobilitas eius stabilitatē suā in lege agitationis sempiternæ, habēdo immobile firmitatē. Omnis ergo sensus diuinitatis, similis, immobilis, ipse in stabilitate sua se commouet, sanctus, & incorruptus, & sempiternus est, & si quid melius potest nuncupari. in ipsa dei summi veritate cōsistēs æternitas plenissimus omnium sensibiliū, & totius disciplinæ, consistens (vt ita dixerim) cū deo. sensus verò mundanus, receptaculū est omnium sensibilibium & specierū, & disciplinarū: humanus verò ex memoriæ tenacitate, quòd memor sit omnium, quas gesserit rerū. vsq; ad
huma

humanum enim animal sensus diuinitatis
 descendēdo peruenit. Deus enim sensum
 summum, diuinumq; cunctis cōfundi no-
 luit, ne erubesceret aliorum commistione
 animantium. Intelligētia enim sensus hu-
 mani, qualis, aut quanta sit, tota in memo-
 ria est præteritorū. per eam enim memo-
 riæ tenacitatem, gubernator effectus est
 terræ. Intellectus autem naturæ, & quali-
 tatis, & sensus mundi, ex omnibus, quæ in
 mundo sensibilia sunt poterit peruideri.
 æternitas, quæ secunda est, ex sensibili
 mundo, sensus datus, qualitasque digno-
 scitur. at intellectus qualitatis, qualitasq;
 sensus summi dei, sola veritas est. cuius ve-
 ritatis in mundo ne quidē extrema linea
 umbra dignoscitur. vbi enim quid tempo-
 rum dimensione cognoscitur, vbi sunt
 mēdacia, vbi genitura, vbi errores viden-
 tur? Vides ergo ô Asclepi in quibus con-
 stituti, quæ tractemus, aut quæ audeamus
 attingere: sed tibi deus summe gratias
 ago, qui me videndæ diuinitatis tuæ, illu-
 minasti lumine. & vos ô Tati, & Asclepi,
 & Amnon, intra secreta pectoris, diuina
 mysteria silentio regite, & taciturnitate
 celate. hoc autem differt intellectus à sen-
 su, quòd intellectus noster, ad qualitatem
 sensus mundi intelligendam, & digno-
 scen-

scendam mentis peruenit intentione. Intellectus autem mundi peruenit ad æternitatem, & deos noscendos, qui supra se sunt: & sic contingit nobis hominibus, vt quasi per caliginem ea, quæ in cælo sunt, videamus, quantum possibile est per conditionem sensus humani. hæc autem intentio peruidendis tantis bonis angustissima est, latissima verò cùm viderit felicitate conscientia.

C O M M E N T A R I A.

Vndecimum cap. pandit, quòd solus deus immobilis sit, & stabilis, cætera autem mutabilia. deus infinitus, incomprehensibilis, inestimabilis, & qualis sit ignotus, de sensu dei sancto, incorrupto, & sempiterno: de sensu mundi: de sensu hominis: de differentia intellectus à sensu. Hæc vndecimæ particula summa.

C A P V T XII.

DE inani verò, quodq; etiã magnum videtur esse quam plurimis, sic sentio, inane nec esse aliquid, nec esse potuisse, nec futurũ vnquã. omnia enim mundi sunt membra plenissima, vt ipse mūdus plenus sit, atq; perfectus corporibus, qualitate, formaq; diuersis, & speciẽ suam habentibus, & magnitudinem, quoru vnum
 l est

est alio maius, aut alio minus, & validitate, & tenuitate diuersa. Nā & quædā eorū validiora facilius videntur, sicuti & maiora: minora verò, & tenuiora, aut vix videri, aut omnino non possunt. quas solum res esse, atre & tatione cognoscimus. vnde cōtingit multis credere hæc non esse corpora, sed esse inanes locos, quod est impossibile. sicuti enim quod dicitur extra mundū, si tamē est aliquid (nec istud enim credo:) sic ab eo plenū esse intelligibiliū rerum, id est, diuinitatis suæ similiū. vt hic etiā, qui dicitur sensibilis mūdus, plenissimus sit corporū, & animalīū, naturæ suæ, & qualitati conueniētium. quorum facies non omnes videmus, sed quasdā vltra modum grādes, quasdā breuissimas, aut propter spatij interiecti longitudinem, aut quòd acie sumus obtusi, tales nobis esse videantur, aut omnino propter nimiam breuitatem, à multis non esse credantur. dico nunc demonas, quos credo commorari nobiscum, & heroas, quos inter aëris purissimam partem supra nos, & terram, vbi nec nebulis locus, nec ex signorū aliquorū agitatione cōmotio. propter quod ô Asclepi, inane nihil esse dixeris, nisi cuius rei inane sit hoc, quod dicis inane, prædixeris: vt inane ab ignis, & ab aqua,

& ab

& ab iis similibus. quod etsi cōtigerit videri, quòd inane possit esse à rebus huiusmodi, quāuis breue fit, vel magnum, quod inane videtur, spiritu tamen, & aëre vacuū esse non possit. Similiter verò de loco dicendum est. quod vocabulū solum intellectu caret. Locus enim ex eo, cuius est, quid sit apparet. Principali etenim nomine dempto, significatio mutilatur. Quare aquæ locus, ignis locus, aut his similiū, rectè dicimus. sicuti enim inane esse aliquid impossibile est, sic & locus solus, quid sit, dignosci non potest. Nam si posueris locum sine eo, cuius est, inanis videbitur locus, quem in mundo esse non credo: quòd si inane nihil est, nec per se quid sit locus apparet, nisi ei aut longitudes, aut latitudes, aut altitudes addideris, vt corporibus hominum signa. His verò sic se habentibus ô Asclepi, & vos, qui adestis, scitote intelligibile mūdum, id est, deum, qui mentis solo obtuitu dignoscitur, esse incorporalē, nec eius naturæ misceri posse aliquid corporale, id est, quod possit qualitate, quantitate, numerisq; dignosci. in ipso enim nihil tale consistit. hic ergo mundus, qui dicitur sensibilis, receptaculum omnium sensibilibium specierum, qualitarum, vel corporum, quæ omnia sine

deo vegetari non possunt. Omnia enim deus, & ab eo omnia, & eius voluntate omnia, quod totum est bonum, decens, & prudens, inimitabile, & ipsi soli sensibile, atq; intelligibile: & sine hoc nec fuit aliquid, nec est: nec erit. omnia enim ab eo, & in ipso, & per ipsum, & multiformes qualitates, & magnæ quantitates, & omnem mensuram excedentes magnitudines, & omniformes species, quas si intellexeris ô Asclepi, gratias acturus es deo: sin totum animaduertes, vera ratione perdisces mundum ipsum sensibilem, & quæ in eo sunt omnia, à superiore illo mundo, quasi ex vestimento esse contacta. Vnūquodq; enim genus animalium ô Asclepi cuiuscūq; vel mortalis, vel immortalis, vel rationalis, siue sit animans, siue nō sit, prout cuiusq; est genus, sic singula generis sui imagines habet: & quāuis vnūquodq; animalis genus, omnem sui generis possideat formam, in eadem tamen sui forma singula dissimilia sunt: vt hominum genus quāuis sit vniforme, vt homo dignoscitur ex affectu possit: singuli tamen in eadem forma sibi dissimiles sunt. species enim quæ diuina est, incorporalis est, & quidquid mente comprehenditur. Cum itaq; hæc duo, ex quibus constat forma,

&

& corpora, & incorporalia sunt, impossibile est vnamquanq; formam alteri simillimam nasci, horarum, & climatum distantibus punctis, sed immutatur toties, quot hora momenta habet circuli circūcurrentis, in quo est ille omniformis (quē diximus) deus. species ergo permanet, ex se toties pariens imagines tantas, tamq; diuersas, quanta habet conuersio mundi momenta, qui mundus in cōuersione mutatur, species verò nec mutatur, nec conuertitur. sic generū singulorum formæ sunt permanentes, in eadem forma, sibi dissimiles. A S C L E. Et mundus speciem mutat, ô Trismegiste. T R I S. Vides ergo, ô Asclepi, tibi omnia quasi dormienti esse narrata? Quid est enim mūdus, aut ex quibus constat, nisi ex omnibus natis? A S C L. Ergo vis dicere de cælo, terra, & elementis. T R I S. Nanq; alia magis frequēter mutantur in species, cælū humescens, vel arefcens, vel frigesccens, vel ignescens, vel clarescens, vel sordescens, in vna cæli specie hæ sunt, quæ specie alternantur species. terra verò suæ speciei multas immutationes semper habet, & cum parturit fruges, & cum eadem partus nutritat suos, cum reddit omnium fructuum varias, diuersasq; qualitates, & quātitates, ac stationes, & cur

lus ad omnes arborum, florum, baccarum qualitates, odores, sapes, species. Ignis etiam facit cōuersiones plurimas, atq; diuinas. Solis enim & Lunæ omniformes imagines. sunt enim quasi speculorū nostrorum, similes imaginum similitudines, æmulo splendore reddentium: sed iam de talibus sint satis dicta talia.

C O M M E N T A R I A.

Duodecimum differit, inane, vacuumq; in rebus locum nullum habere, demones nobiscum circa terram diuersari, at propter nimiam subtilitatem, à nobis imperceptibiles. Heroas puriorem obtinere aëris portionem. Loci nomen solitarium inane esse, quod ad aliquid sit, sine cuius intelligentia, quid sit locus intelligi non possit, & id omnibus relatiuis, commune est. Intelligibilem astruit mundum, quo sensibilis mundus, & que in eo sunt omnia, quasi uelimento contegitur, utpote qui in mundo contineatur intelligibili, uniformium generum singulorum quorumque, dissimiles esse formas, ut hominum, & id secundum momenta, & horas circuli, cui præsidet Pantomorphus, quem horoscopiorum dixit superius esse deum. nos autem deum illum ignoramus, & stultitiæ relinqui

linquimus gentiliū, si qui adhuc vsque adeo manifestò desipiunt, ac delirant. at nobis iuxta beatissimi Pauli sententiam, Vnus deus est pater, ex quo omnia, & nos in illo, & vnus dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum, species & formas, id est ideas, de quibus apud Platonem, & Platonicos, tot & tanta, immutabiles quidem, & inuariabiles collocat in Pantomorpho, hinc nomen habente, quasi omniformi, & omni-ideali, à quibus singulis horis, & momentis, singula, eadem quidem forma, sed variè format. cetera verò mutabilia esse, & mundum, & cælum, & terram. verum sunt, qui Pantomorphon Mercurij, & ideam Platonis, inter figmenta reponant. Hæc cap. duodecimi summa.

C A P V T X I I I.

ITerum ad hominē, rationemq; redeamus, ex quo diuino dono, homo animal dictum est rationale. minus enim miranda, etsi miranda sunt, quæ de homine dicta sunt. sed omnium mirabilium vincit admirationem, quòd homo diuinam potuit inuenire naturam, eamq; efficere, quoniam ergo proavi nostri multum errabant, circa deorum rationem increduli, & non animaduertentes ad cultum, religion

gionemq; diuinam, inuenerūt artem, qua deos efficerent. cui inuentæ adiunxerunt virtutem de mundi natura conueniētem, eamq; miscētes: & quoniā animas facere non poterant, euocantes animas dæmonum, vel angelorum, eas indiderunt imaginibus sanctis, diuinisq; mysteriis, per quas solas idola & benefaciendi, & malefaciendi vires habere potuissent. Auus enim tuus, ô Asclepi, medicinæ primus inuentor, cui templum consecratum est in monte Libyæ circa litus crocodilorum, in quo eius iacet mundanus homo, id est corpus (reliquus enim, vel potius totus, si est homo totus in sensu vitæ, melior remeavit in cœlum) omnia etiam nunc adiumenta hominibus præstans infirmis numine nunc suo, quæ antè solebat medicinæ arte præbere. Hermes, cuius auitum mihi nomen est, nōne in sibi cognomini patria consistens, omnes mortales vndique venientes adiuuat, atque conseruat? Isin verò vxorem Osiris, quam multa bona præstare propitiam, quantis obesse scimus iratā? terrenis etenim diis, atque mundanis, facile est irasci, vtpote qui sunt ab hominibus, extraq; naturam facti, atq; compositi. vnde cōtingit ab Ægyptiis, hæc sancta animalia nūcupari, coliq;

liq; per singulas ciuitates eorum animas, qui ea consecrauere viuētes, ita vt eorum legibus incolantur, & eorum nominibus nuncupentur, per hanc causam, ô Asclepi, quòd aliis, quæ colenda videntur, atq; veneranda, apud alios dissimiliter habentur, ac propterea bellis se laceffere Ægyptiorum ciuitates solent. A S C L E P. Et horum ô Trismegiste deorum, qui terreni habentur, cuiusmodi est qualitas? T R I S. Constat, ô Asclepi, de herbis, de lapidibus, de aromatibus vim diuinitatis naturalem in se habentibus, & propter hanc causam, sacrificiis frequentibus oblectantur hymnis, & laudib⁹, dulcissimis sonis in modum cœlestis harmoniæ concinentibus, vt illud, quod cœleste est, cœlesti vsu, & frequentatione illectum in idola possit lætum, humanitatis patiens, longa durare per tempora. sic deorum fictor est homo, & ne putes fortuitos effectus esse terrenorum deorum, ô Asclepi, dij cœlestes inhabitant summa cœlestia, vnusquisque ordinem, quem accepit, complens, atq; custodiens. Hi verò nostri, sigillatim quædam curantes, quædam sortibus, & diuinatione prædicentes, quædam prouidentes, hisq; pro modo subuenientes, humanis quasi amica cognatione, auxiliantur.

L § COM

C O M M E N T A R I A.

Tertiumdecimum caput hoc cum capite nono simili impuritate laborat, & in quo vult Mercurius hominem esse diuinissimum, & maximè admirandum, in hoc certè homo maximè impius est, atque profanus, quòd scilicet idololatriam inuenerit, quòd dæmonicos spiritus euocatos imaginibus indiderit, ritusq; , & sacrificia addiderit. de Aesculapio, Mercurio, Iside, Osiride, qui ab Aegyptiis colebantur, de animalibus, quæ Aegypti sancta habebant, de herbis, lapidibus, & aromatibus, concentibus, & hymnis, quibus propitiarent spiritibus illos statuis, imaginibusq; inditos. quod adhuc facere solent nonnulli phythonici (ò seculum infelix) qui aut in annulis, aut vasculis se spiritus clausos habere putant, genus hominum impurissimum, deo, hominibusq; insensum, ac ex aduerso constitutum inimicum, & contra hunc profanum impietatis errorem, agit beatus Augustinus, & iure quidem agit, in libro de Ciuitate Dei, & pro veritate conuincit. Hæc pro capite tertiodecimo.

C A P V T X I I I I.

A S C L E. Quam ergo partem rationis Aeiuegmeia vel fata incolunt, ò Trismegiste,

mēgiste, si cœlestes dij vniuersim domi-
nantur, terreni incolunt singula, quam
εἰμαρμένην nuncupamus? T R I S. O Ascle-
pi, ea est necessitas omnium, quæ gerun-
tur, semper sibi catenatis nexibus iuncta.
hæc itaq; est aut effectrix rerum, aut deus
summus, aut ab ipso deo, qui secundus ef-
fectus est deus, aut omniū cœlestium, ter-
renarumq; rerum firmata diuinis legibus
disciplina. Hæc itaque *εἰμαρμένη* & necessi-
tas, ambæ sibi inuicem indiuiduò conne-
xæ sunt glutino, quarum prior *εἰμαρμένη*
rerum omnium parit initia, necessitas ve-
rò cogit ad effectum, quæ ex illius pri-
mordiis pendent. has ordo consequitur,
id est contextus, & dispositio temporis,
rerum perficiendarum. nihil est enim sine
ordinis compositione. In omnibus istis,
mundus iste perfectus est. Ipse enim mun-
dus ordine gestatur, vel totus constat ex
ordine. Hæc ergo tria, *εἰμαρμένη*, id est fa-
tum, necessitas, ordo, vel maximè dei nu-
tu sunt effecta, qui mūdum gubernat sua
lege, & ratione diuina. Ab his ergo omne
velle, & nolle diuinitus auersum est totū:
nec ira etenim cōmouentur, nec flectun-
tur gratia, sed seruiunt necessitati ratio-
nis æternæ. quæ æternitas, inauersibilis,
immobilis, insolubilis est. Prima ergo

εἰμαρ

ειμαρμένη est, quæ velut iacto semine futurorum omnium suscipit prolem. sequitur necessitas, qua ad effectum vi coguntur omnia. Tertius ordo, textum seruans earum rerum, quas *ειμαρμένη* necessitasq; disponit. hæc est ergo æternitas, quæ nec capit esse, nec desinet, quæ fixa immutabili lege currendi, sempiterna commotione seruatur: oriturq; , & occidit alterna sæpe per membra, ita vt variatis tēporibus, iisdem, quibus occiderat, membris, oriatur. sic est enim rotunditas volubilis ratio, vt ita sibi coarctata sint cuncta, vt quid fit volubilitatis initium ignores, cum omnia se semper & præcedere, & sequi videantur. Euentus autem & fors, insunt omnibus permista mundanis.

C O M M E N T A R I A.

Caput XIII. de fati, quæ vocat *ειμαρμένη*, necessitatem, ordinem, alij Clotho, Lachesis, Atropon. circa quæ non minus solebant ethnici ineptire, quàm circa reliquos, quos sibifinixerunt, deos, noua & miripotentia fingentes numina. velocius autem de his Mercurius & parcius, & quasi ambiguè, veluti tria hæc essent, præfinitio, prædestinatioq; mentis diuine, quam necessitas rerum, vt sint, sequitur, quas
demum

demum existentes, ordo conseruat, quemadmodum diuina, æternaq; lege sancitum est, ita vt primum fatum, sit diuina præfinitio: secundum, rerum consecutio: tertium, conseruatio. & hæc tria aut diuina lex, aut seriem diuine legis comitantia, & definitarum, ac secundum naturam causarum, ordinem continent. atqui & fatum, in contingentibus rebus, indefinitas, præter naturam, indeterminatasq; causas etiam permittit: verùm de his alij iudicent. Et hæc præsentis partitione.

C A P V T X V .

Dictum est nobis de singulis, vt humanitas potuit, vt voluit, permisitq; diuinitas: restat hoc solum nobis, vt benedicentes deum, orantesq; ad curam corporis redeamus. satis enim de diuinis rebus tractantes, mētem velut animi pabulis saturauimus. de adyto verò egressi, cum deum orare cœpissent, in austrum respicientes erant. sole etenim occidente, cum quis deum orare voluerit, illuc debet intendere: sicut & sole oriente, in eum, qui subsolanus dicitur. Iam ergo dicentibus, precationem, Asclepius ait submissa voce, ô Tati, suggeramus patri, iusserit vt thure addito, & pigmentis precem dicamus deo. Trismegistus audiens, atq; commotus,

motus, ait, melius, melius ominare, ô Af-
 clepi. hoc enim sacrilegiis simile est, cum
 deum roges, thus, atq; cætera incendere.
 nihil enim deest ei, qui ipse est omnia, aut
 in eo sunt omnia: sed nos agentes gratias,
 adoremus. hæc enim sunt summæ incen-
 siones dei, cum aguntur gratiæ à mortali-
 bus. Gratias tibi agimus, ô summe, & exu-
 perantissime. tua enim gratia, tantum su-
 mus cognitionis tuæ lumen cōsecuti: no-
 men sanctum, & honorandum: nomen
 vnum, quo solus deus est benedicendus re-
 ligione paterna. quoniam omnibus pa-
 ternam pietatem, & religionem, & amo-
 rem, & quæcunque est dulcior efficacia,
 præbere dignaris, cum donas nos sensu,
 ratione, intelligentia. sensu, vt te cogno-
 scamus: ratione, vt te suspicionibus inda-
 gemus: intelligentia, vt te cognitione co-
 gnoscētes gaudeamus, ac numine saluati-
 tuo gaudeamus, quòd nobis te ostenderis
 totum. gaudeamus, quòd nos in corpori-
 bus sitos, æternitati fueris consecrare di-
 gnatus. Hæc est enim sola humana gratu-
 latio, cognitio maiestatis tuæ. Cognoui-
 mus te, & lumen maximum, solo intelle-
 ctu sensibile intelleximus te, ô vitæ vera
 via! ô naturarum omnium fœcūda præ-
 gnatio! cognouimus te, totius naturæ,

tuo conceptu plenissimè. cognouimus te,
 æterna perseueratio: in omni enim ista
 oratione, adorātes bonum bonitatis tuæ,
 hoc tantum deprecamur, vt nos velis ser-
 uare perseuerantes in amore cognitionis
 tuæ, & nunquam ab hoc vitæ separari ge-
 nere. hæc optantes, conuertimus nos ad
 puram, & sine animalibus cœnam.

C O M M E N T A R I A .

*Quintumdecimum caput dialogum reli-
 giosè finit, in gratiarum actionibus: adoratio-
 ne autem finita, & gratijs deo persolutis, Mer-
 curius, Asclepius, Ammon, & Tatus quatuor
 viri, qui sacrum adytum impleuerant, secun-
 dum religiosum Egyptiorum ritum se-
 conuertunt ad puram, & sine
 animalibus cœnam. &*

*hic Hermetis de
 voluntate dei
 libelli*

F I N I S .

Dante omnes. **An.** Deus iudex iustis
fortis ⁊ longanimitis nunquid irascetur p
singulos dies. **An.** Tu domine. **In fi**

nem psalmus dauid pro octava. ii.

Quoniam me fac dñe quoniam
defecit sanctus; quoniam di-

cat inimicus meus pzeu
sus eum.

Qui tribulant me exult
tus fuero; ego autem in
dia tua speraui.

Quoniam cor meus in f

9402604606